

~~SE-N=2~~ SA=3.

2-3-711

70

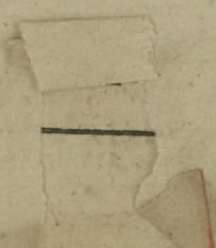
Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Sala	C
Estante	19
Tabla	
Número	20

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL	
GRANADA	
Sala:	B
Estante:	6
Número:	73

i 11807489

42 - 2 - 1

R. 27559

(1)

ANTONII
AVGVSTINI

ARCHIEPISC. TARRACON.

ANTIQVITATVM

ROMANARVM HISPANARVMQVE

IN

NVMMIS VETERVM

DIALOGI XI.

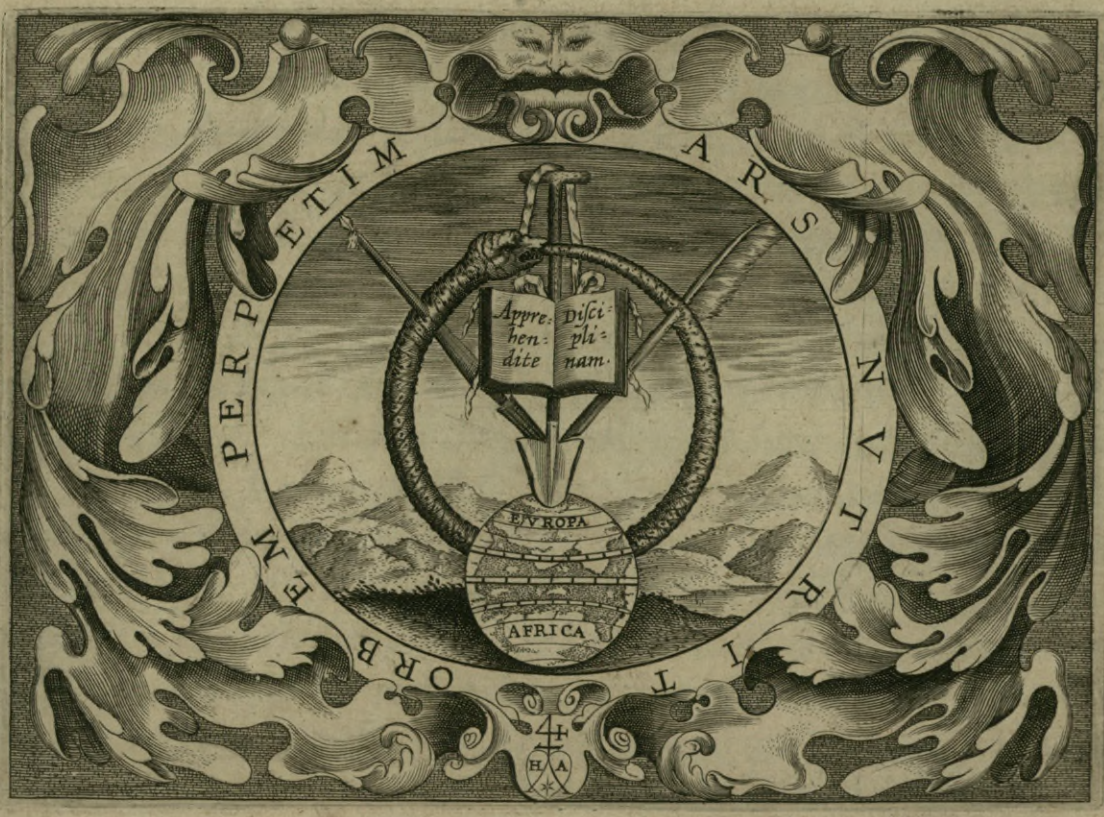
Latinè redditi

Ab ANDREA SCHOTTO Societ. IESV, Cuius accessit Duodecimus,
De prisca Religione, Diisq̄ue Gentium.

SEORSIM EDITAE

NOMISMATVM ICONES

A IACOBO BIAEO aeri graphicè incisæ.

ANTVERPIÆ,
Apud Henricum Aertssium.

CIO. IO. XVII.

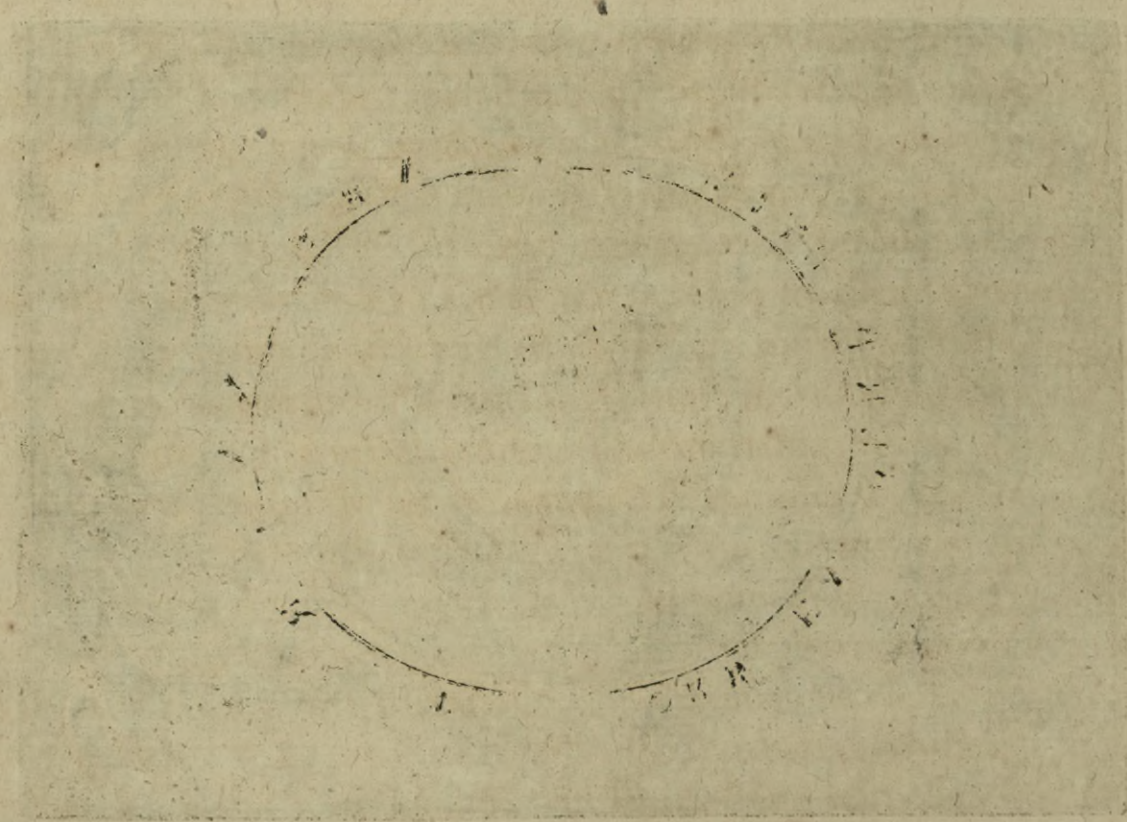
SVPERIORVM PERMISSV.

A W G W S T I M E

A R C H I T E C T U R A
A N T I Q U I T A T V M
ROMANARUM

N V M M I R S V P E T E R V M
D I A L O G I X I I

D I A L O G I
N O M I N A T V M I C O N E S

A N T I Q U I T A T V M
A P U L I A N A R U M

LIBRARY

NOBILI AMPLISSIMOQ. VIRO
NICOLAO ROCCOX EQVITI

ANTVERP. VI. CONSULI

AND. SCHOTTVS SOCIET. IESV

D. D.

INSTITVENTE me, Vir ampliss. sermonem illum, qui inter nos de omni Antiquitatis studio identidem esset habitus, litterarum mandare monumentis, commodum iam Dialogos XI. ANT. AVGVSTINI Antiquitatum Rom. Hispanarumq; in Nummis Caesarum ac Regum, typis euulgare animum typographus induxerat, quos olim ipse, ex Hibericis, dum in tanti Viri contubernio haerere, Latine transcripseram, uno etiam, ut par numerus esset, Dialogo adiecto. Tandem itaq; aliquando utrumq; bono studiosorum publico exire patior, dum reliqua ipsius Opera, quae ad Humanitatis, & Historiae studia, & ad Ius cum Civile tum Pontificium maximè pertinent, uno fasce colligare, forasq; dare possim: quòd ad hanc diem de multis Antiquitatis, veterisq; adeo Iuris Interpretibus perpauci sint, quos cum ANTONIO queam componere, antepone vero debeam neminem. Nomismatum quidem aenigmata explanarunt Latino & populari sermone nonnulli, sed huius nostri luminibus obstruere, (si quod in his iudicium est meum) nemo haecenus est visus. Quis enim paria umquam fecit? Adeo enim Antiquitatis, historiarumq; scientiam ad Iuris utriusque cognitionem, (ut Franc. Balduinus I. C. singulari etiam docuit Commentario) necessariam in numerato ANTONIVS habuit, ut aequalibus omnibus facile antecelleret. Testantur id, vel me tacente, edita in lucem Monumenta. Verum editionis huius aleae patronum more institutoq; maiorum quacrenti non diu fuit deliberandum. Occurristi enim paene solus civium nostrorum è numero, multis sanè de causis, cum quia pars magna Sermone nostri fuisses, tum quòd mutui inter nos amoris exstare hoc ad posteros testimonium exoptarem. Denique vel hoc nomine, ut si arbiter disputationis capiendus esset, Tu is esses, ROCCOX, rei omnis antiquariae ac Nomismatum Rom. peritissimus, maximeq; abundans signis, picturis summorum artificum, nummis aureis, argenteis, aereis, priscis annulis,

fumosae maiorum imagines vetustate fatiscant, ut & laureae triumpho-
rum corollae cito exarescunt; virtus contra clara aeternaq; habeatur, &
vera omnis Nobilitas Virtute potissimum à Philosophorum filiis verè
circumscribatur. At dicet fortasse non-nemo. Aliud hic agere Schottus,
ne nihil agat, videtur. Audio: at hic aequos rerum aestimatores rogo, hu-
iusmodi studij iuuenilis relaxationem mihi concedant, & πάλυια illa, si
ita libet, omnisque adeo diuturnae nostrae peregrinationis schediasmata è
pulvere excutere per illos liceat, & otij aliquem fructum ad posteros ex-
stare aequo animo patientur. Sic M. Catonem maiorem, à morum gra-
uitate Censorium perpetuo nominatum, Magisteria in vino, cenisque
& animi remissiones adhibuisse M. Tullius refert. Adhaec C. Laelium,
ac Scipionem Africanum, (bone Deus, quales olim non armis modo, sed
& sapientià claros Romae viros!) in publicis etiam negotiis conchas in-
terdum & umbilicos ad Caietam, & Lucrinum legere solitos idem prodit.
Quid? ne ex-terna dumtaxat commemorem, nostri etiam aevi exempla
Praesulum aduocabo. Caesarem Card. Baronium, in illis Ecclesiae Ca-
tholicae ad aeternitatem comparatis Annalibus: Et in Tranquilli XII.
Caesaribus illustrandis Laeuinum Torrentium Episcopum Antuerp.
In Fastis vero Rom. Magistratum amplificandis nuper Stephanum
Vinandum Pighium, Sanctensem Presbyterum, (ut alios interim
omittam) nonne Nomismatum formis vsos Spartam illam suam egre-
gè cernas exornasse? ut alios interiorum litterarum principes, Inscriptio-
nes & Marmora adhibere frequenter animaduertimus. Et dubitabit
aliquis, laborem hunc nostrum minimè contemnendum videri? quem
amicis, sed benè peritis, gratuito transcribimus, & imputamus. Eum sanè
partum nostrum Lubens Merito Tibi, Vir illustris, offero, & aequi boni
ut facias, & amore complecti Socios ne desinas, maiorem in modum rogo
obtestorq;. VALE in Domino. Antuerp. Kal. Martii MD. C. XVII.

CANDIDO

CANDIDO LECTORI

S.

ONSILII nostri rationem vt exponam postules fortasse, cur Imagines Nomismatum à *DIALOGIS* Ant. Augustini segregandas, non suo quasque loco inferendas (vt à Dionysio Sada, sed buxeis Ectypis Romae est praestitum) duxerim. Duas nimirum ob causas: Cum ne sumptibus onerem non necessarijs eos, qui hoc Antiquitatis studio non capiuntur, aut certè alio respectum habentes vt minus quaestuosum fastidiunt: contenti scilicet Historiae priscis Nummis confirmatae breui narratione: quo modo Constant. Landus Comes, Adolphus Occo, & Steph. Pighius in *Fastorum Annalibus*, sine iconibus sua diuulgarunt. Tum quod aeneis laminis Ectypa bis excudi sit necesse, summo fastidio, & ingenti aliena non suo loco collocandi cum periculo. Nam quisquis haec leget,

*Si quis tamen haec quoque, si quis
Captus amore leget;*

eos aut deditos esse Antiquitati necesse est, aut alienos, ignarosque, ab eo studio abhorreere oportet. Quorum hi quidem imagines, etsi graphicè insculptas admirari puerorum esse dicent proprium, & *Dialogos* hosce sumptus causâ vereor vt lecturi sint. Illi vero hisce studijs dediti vel periti sunt, vel ignari linguae Latinae. Vtrique animo ideam cuiusque Imperatoris Rom. formamque circumferunt: plerique etiam collectos habent domi Nummos aliquot priscos, aereos, argenteos-ve Consulares; aut certè libros possident Antiquitatis, siue Aeneae Vici, aut Stradae, Parmensium, aut Huberti Goltzj, artificum in hoc genere excellentium. Habent alij Guil. Choulium, alij Ant. Pisonem Gallicè, vel denique Sebast. Erizum Venetum. Hoc istos Catone, quod aiunt, contentos esse iubeo: satisfacimus tamen & maiora animo agitantibus, & empturientibus damus seorsim *NOMISMATA Imp. Rom.* vt sunt à Iac. Biaeo ciue nostro recens in aes graphicè caelata iam inde à Iulio Caesare ad Valentinianum vsque Aug. quando ea ex autographis potissimum, non è libris hausit. Nam quas Romae olim Ant. Augustinus V. CL. laminas suo aere sculpendas curarat, eae Praefule vitâ, quâ immortalis dignus erat, functo, in Hiberiam tralatae, possessore mutato, redimi pretio non poterant: etsi cum hac Biaei manu pariare fas non esset. Adeo enim saeculi felicitate ars haec in aes caelandi creuit, vt & artes reliquae in maius prouectae sunt, vix vt addi quidquam posse videatur. Adiunxit his Biaeus Tabulam iconum, quae in Ant. Augustino, raras, propriaeque erant: & *INDICE* vtriusque libri adhibito facilè quaesita reperies. Illud monendum: vnus eiusdemque rei formas in varijs Imp. Nummis cufas occurrere. Verbi gratia: *Honorem & Virtutem* in Vitellio Antonius habet, Biaeus in Galba. Ille Rosstratam columnam in Vespasiano Imp. hic in Tito filio repraesentat. Ciconiam ille in Q. Caecilij Metelli nummo, hic in C. Caesaris Nomismate. *Securitas* innixa columnae, ibi Gordiano tribuitur, hic Valeriano, & sic deinceps. Habe itaque, mi Lector, vt ere, ac fruire arbitrato tuo, vel sodes, degener si est animus, neglige. *Dialogos* tamen dicis gratia legere, & horis subseciuis attingere graue, quaeso, ne sit, si bonis benè vti noris, siue Philologus es, seu Philosophus; siue poëta, seu historicus. Nam & Medicorum hic filij herbas reperiant, Silphium, & Laserpicium è Lybia. Iuris vero sacerdotes, Pandectarum Legibus facem non raro alluxisse *ANTONIVM* veluti è Pharo, gaudebunt. Imo & Theologus ne fastidiat, qui Hyblaea mella queat delibare,

Floriferis vt apes in saltibus omnia libant.

Concionantes adhaec de superiore loco Symbola hinc, me auctore, depromant licet, non secus atque ex Aegyptiorum Hieroglyphicis, hoc est, muris animantium figuris saepenu-

oram appositâ. Mea etenim, siue Scholia, siue ioca auditamente vice, inem con-
 iecta Auctorum nomina, caractere ipso distinguenda, operae si parebunt, tradidi. Sed &
 operarum *σφάλματα* errata humanitus commissa, ne alienas praestare culpas inuitus cogar,
 antelectionem *Dialogorum*, Ortelij nostri exemplo, libens, quo legenti cursus fiat expedi-
 tior, corrigas velim. Apposui & in quibus Iosephi duo, Castalio & Scal. ab ANTONIO no-
 stro discederent, iure-ne an iniuria, Eruditorum esto iudicium: neque enim Vindicis mihi
 virgam fumo, fidem modo meam in interpretando, &, quod more maiorum liceat, indu-
 striam diligentiamque probasse contentus. Tu vale, & hauc.

[Faint, illegible text visible through the paper, likely bleed-through from the reverse side.]

APPROBATIO CENSORIS.

Antonij Augustini Archiepiscopi Tarraconensis, viri celeberrimi & longè doctissimi, de *Veterum Numismatum Antiquitate Dialogi*, primùm Hispano ab ipso auctore, nunc demum Latino sermone redditi per R. & de litterariâ Republicâ optimè meritum P. *Andream Schottum* Antuerpianum, è Societate I E S V; admodum vtilis, & Antiquitatis studiosis necessarij sunt, iis certè qui magno studio veterum monumenta exquirunt. Quare dignissimos iudico, qui luce donentur, & euulgentur.

*Laur. Beijerlinck S. Theol. Licent. Archipresbyter,
& Librorum Censor Antuerpiae.*

FACULTAS PROVINCIALIS PRAEPOSITI.

CAROLVS SCRIBANVS *Præpositus Prouincialis Societatis I E S V in Prouincia Flandro-Belgica ad id mihi facta ab admodum R. P. N. Præposito Generali CLAUDIO AQUAVIVA, facultatem concedo, vt Antonij Augustini Tarraconensis Archiepiscopi DIALOGI De veterum Numismatum & Inscriptionum Antiquitate, ex Hispanicis & Italicis Latinitate donati à P. Andrea Schotto Antuerpiano de Societate I E S V, & eiusdem Societatis eruditorum hominum iudicio examinati & approbati, typis excudantur. In quorum fidem has litteras manu mea subscriptas, sigillò nostro munitas dedi Antwerp. pridie Kal. Febr. CIO. IO. C. XIII.*

CAROLVS SCRIBANVS.

PRIVILEGII SVMMÆ.

ALBERTI ET ISABELLAE CLARAE EVGENIAE Archiducum Austriae, Ducum Burgundiae, Brabantiae, &c. Serenissimorum Belgicae Principum Priuilegio cautum est, ne quis Librum, cui titulus est: ANTONII AVGVSTINI, *Archiepisc. Tarraconensis Antiquitatum Rom. Hispanarumq;* in Nummis *Veterum Dialogi XII. Latine redditi à P. Andrea Schotto Societatis I E S V sacerdote*, praeter voluntatem *Henrici Aertssen* Typographi Antuerpiensis, proximo sexennio imprimat, vel alibi impressum in has inferioris Germaniae prouincias importet, venalemque habeat. Qui secus faxit confiscatione librorum, & alia poena mulctabitur: vti latius patet in litteris datis Bruxellae die xxvii. Iulij, anno CIO. IO. C. XVI.

Signat,

STEENHVYSE.

DIALOGIS XII.

CONTENTA.

- I. De utilitate capienda è NOMISMATIS.
- II. De Virtutibus in Nummis.
- III. De Nummis Prouinciarum, Urbium, ac Fluviorum.
- IIII. De aedificiis Romanor. in Nummis.
- V. De Animalibus, quae quibus Diis sacra, & de instrumentis.
- VI. De Nummis Africae, Galliae, & Hispaniae.
- VII. De Tarraconensis Hispaniae nummis & Barcinonensibus: ac de Toletanis.
- VIII. De ceteris Hispaniae Tarraconensis Nomismatis: item Baeticae, ac denique Lusitaniae.
- IX. De INSCRIPTIONVM veterum vsu, deque Barcinonensi ad S. Iustum: ac de Cestimis Semissibus vsuris.
- X. De aurei saeculi antiquis Inscriptionibus, & de urbis Romae maximè claris viris.
- XI. De nummis confictis, ac falsis Inscriptionibus.
- XII. AND. SCHOTTI, de prisca Religione, Diisque Gentium in Nummis.

ANTONII AVGVSTINI
ARCHIEPISC. TARRACON.

Ex Oratione Funebris AND. SCHOTTI Antwerp. Soc. IESV.

ATVS domo nobili AVGVSTINORVM & excellentibus viris in gerenda An. Christi
Rep. claris, Caesaraugustae, Celtiberorum vrbe celebri, & copiosa; nunc etiam CIO. IO. XVII.

studijs ingenijque affluente. Patre adhaec Ant. Augustino, Procancellario
Aragoniae, finitimorumq; regnorum. Quae dignitas hodie apud Reges secun-
das tenet: Augustorum quoque Romanorum temporibus, (ut ex Annalium
memoria, & Carini Imp. vita obseruare memini,) plena in administrandis re-
bus publicis & honoris & auctoritatis Cancellarij† potestas perpetuo fuit. Vix-
tum ex ephelis filius excefferat, tinctus iis artibus, quibus prima aetas ad hu-
manitatem informari solet: natulicet minimus, tamen ob singularem indolem
maxima in spe deliciisque parenti, Complutum, quae in Carpetanis princeps Academia est, ad vberio-
rem ingenij cultum missus est: ubi celeriter antecellere aequalibus ingenij gloria contigit. Verum asi-
duis bellorum tempestatibus iacebant adhuc humanitatis studia: Ciceronis nomen vix in scholis tum au-
diebatur, nondum satis culta benedicendi facultas: Graecae litterae mutae, doctoribus carebant: sine qui-
bus tamen disciplinis, in Iure Ciuili enucleando excellere potest nemo, & reliquae scientiae grauiores
quasi conticescunt. Sensa enim mentis non commodè eloqui, nec ad posteros transmittere, nisi rusticè &
inquinatè posse, hominis est, vel M. Tullio iudice, intemperanter ab utentis & otio & litteris. Studia ve-
ro haec in Italia disciplinarum parente, iam tum colebantur vehementius, quam in Hispanicis Acade-
miis: siue soli coeli-ve genio, siue hominum indoli & industriae, siue otio denique & tranquillitati Reip.
acceptum id est referendum. Salmanticā hinc à parente missus, prima ibi Iurisprudentiae fundamenta iecit
gnauiter. Verum ut exoticae merces & peregrinae domesticis ferè gratiores; & plantae alio caelo cul-
tae atque insitae, suauiores saepe vberioresque existunt: miles denique is optimus, qui patria procul sti-
pendia fecit: idem in praestantibus ingenijs vsu venire accepimus. Alieno enim caelo studiorum labor,
& industria fit maior. Exacuitur enim, & quasi vsu exterorum splendet ingenium, prudentiaque pa-
ratur. Magna itaque Italicorum ingeniorum subtilitate, doctrina, & eloquentia, honesta quadam lau-
dis contentione, quae stimulos optimis ingenijs addere solet, excitatus, cum de posteritate serio cogita-
ret, cui se vixisse testatum aliquando facere vellet, Bononiam, eruditissimis hominibus, liberalissimisq;
studijs, Iuris praesertim Ciuilibus affluentem, cogitabat. Quo in oppido Collegium, ingentibus olim sum-
ptibus ampliū. fortissimumque virum Aegidium Albornotium Cardin. in Hispanicae gentis gratiam, An. CIO. CCC.
sua pecunia exaedificandum curasse inaudierat: quò eruditionis gratia ex omnibus ferè Hispaniae vrbi- LXV.
bus praestantissima ingenia quotannis vocarentur, alerenturque liberaliter. Magnam hic studiorum se- Io. Gene-
getem, ex aemulatione, ut fieri amat, ingeniorum mutua colligi, assiduas hic differendi exercitationes, fuis Sepul-
scholasque haberi acceperat, ex quo ludo tanquam ex equo Troiano, meri heroes, qui de Iure consultori- ueda in
bus responderent, prodijissent: quorum è numero non-nemo Hispaniae clauum nostra memoria summo cum hist. Bono-
imperio tenuisset. Bononiam itaque parentum permissu excelsi animi & laboriosi iuuenis tandem perue- niensis
nit, anno altero Pauli III. Pont. Max. Ea in vrbe, paucis ante annis, Carolus Caesar Imp. à Clemente Collegij,
VII. P. M. frequenti hominum concursu, & quasi orbis terrae panegyri diademate coronatus, inunctusque Coloniae
fuerat more maiorum Augustus. Quae res urbem ceterà claram per se, & nobilem ut Pontificiae ditio- edita.
nis, reddiderat illustriorem. Hic in collegium vltro inuitatus Augustinus, licet suis se sumptibus commo- An. CIO. IO.
dè alere posset, commigravit. Opibus tamen patriis valere iussis, ne his fisis negligentius, ut fit, in studiis xxxv.
versaretur: sic pontes à tergo militibus abrumperet solitos duces, ne qua fugae spes relinquatur timidis, An. CIO. IO.
adolescens legerat. Naetus hie eos est doctores, qui ceteris omnibus ingenij gloria antecellerent. Paulo xxx.
enim Parisio, Iuris Pontificij celebri interpreti, assiduè operam dedit: qui ob singularem pietati coniun-
ctam eruditionem, mox in patrum purpuratorum Senatū lectus est: cui And. Alciatus Insuber, ut in
bello defessis integri recentisque submitri ab Imperatore solent, suffectus, de superiori loco dicendi perso-
nam sustinuit, accitus insigni honorario, princeps cum esset eius aetatis Antecessorum, propterea quod
eloquentiam, Graecarumque litterarum (quae per paucorum hominum semper fuerunt) peritiam ad Ius
illustrandum attulisset, ingenioq; cum intendisset, & Poeticā, ut Iani Parrhasij discipulum possis agno-
scere, plurimum valeret. Biturigas enim (quod nuper Gymnasium Iac. Cuiacio Tolosate, Iurisconsulto-
rum coryphaeo florebat) Ticinum item, & Bononiā Academiās docendo Alciatus mirificè ea tempestate,
& Ius ipsum scriptis editis illustravit; eductis, vel ut verius dicam, genitis summis aliquot Iuris Sacer-
dotibus: in quibus AVGVSTINVS noster familiam ducebat: quod in iis ipsis Iuris enucleandi vestigijs
pedem ponere cogitaret. Viglius item Zuichemus Frisius, princeps erat: qui Galliae Belgicae post Prae-
ses, negotiorum mole à scribendo, ut feliciter coeperat, abreptus est. His igitur auditoribus, ut imperator
spolijs optimis, merito gloriabatur Alciatus. Antonius vero feris, quibus proferri res solent, cessaturque
† aestiuus

aestiuis mensibus, ardente canicula, Patauium, celebritate commotus, discendi gratia, dum se aestus So-
 lis frangeret, secessit, menseque octo ibi haesit cum doctoris auctoritate, tum loci amoenitate captus. Ma-
 rianum enim Socinum minorem diligenter audiuit. Quae quidem Socinorum familia tres continenter
 insignes Iurisconsultos dedit, Marianum maiorem & Bartholomaeum, libris editis claros: quales Iuris-
 consultos vix singulos singulae aetates ferre solent. Sic olim & Mutiorum gens, quae tot una pruden-
 tes Iuris emisisset, quot satis multis ciuitatibus esse possent, in caelum laudibus ferri solet. Idem & Au-
 gustinorum gentis decus fuisse, ut plures ea Iurisconsultos, patrem, auum, proauum dederit, Anna-
 lium Celtiberiae memoriam euoluens, comperi. Hic & subseciuis horis, quas alij tribuunt aleae, intem-
 pestiuis conuiuiis, aut somno, litteras amoeniores libenter respexit, & Lazarum Bonamicum, disertum
 hominem, Graecos etiam doctores, Fazellum & Romulum Amasaeum audiuit. M. enim Porcium Cato-
 nem admodum senem Graecè discere non erubuisse acceperat. Et vero sine his artibus eruditissq; linguis,
 historiarum, Antiquitatissq; memoria perfectum I. C. tum euadere posse neminem, & saepe ipse differuit,
 & scripto edito, ut posteritas posset exaudire, testatum reliquit. Decursoriam studiorum curriculo felici-
 ter, Florentiam, Etruriae metropolim se contulit, cum Ioanne Matello Sequano, homine eruditiss. Qui-
 cum ex studiorum, ut sit, similitudine, vetus necessitudo intercesserat, Pandectarum Iuris ciuilibus volu-
 men immensum, Iustiniani Imperatoris iussu à Triboniano collectum, eiusque temporibus, ut creditur,
 prisca admodum litteris exaratum (qui thesaurus olim PISIS allatus est, quantinis pretij, religioseque
 à Ducibus asseruatus, tanquam Apollinis oraculum consulitur) cum Norica & nupera Gregorij Haloandri
 editione summa fide diligentiaque comparauit. Hic Laelio Taurello, egregio & diserto eius aetatis Iu-
 re-consulto Florentiae vsus est familiarissimè, doctissimo, item candidissimoque, & de litteris optime
 merito Petro Victorio. Hinc doctoris sui Alciati vestigiis insistent, quod incredibile & ipse iuandae
 foris priuatimque Reip. & Philologiae cupiditate flagraret, discrepantes lectiones, & Emendatio-
 nes, earumque rationes, illas quidem ex membranarum antiquis, has à se excogitatas, in eum libellum con-
 iecit, quem hinc Emendationum & Opinionum Iuris titulo inscripsit: moxque non tam popularis
 aurae captandae, quam bene merendi studio excidere adolescenti sibi, annos vix nato quinque & vigin-
 ti, passus est. Quo libello, si molem spectes, in speciem exiguo, sin rerum utilitatem, ponderumque momen-
 ta aestimes, sinuosis aliorum voluminibus anteponendo, (magnum enim librum magnum malum Calli-
 machus Criticus appellabat: Domitius vero Piso libros thesauros esse debere indicabat) Italiam, qua pa-
 tet, nominis fama conturbauit, nomenque cum omni posteritate adaequauit. Adhaec plurimos externos
 homines suo iuandae Iuris prudentiae exemplo incitauit, ut isdem ingressi vestigiis Itali, Galli, &
 Belgae, homines doctissimi, politioem illam (qua hodie saeculi aurei felicitate adepulsa omni barbaria
 frumur) Iuris ciuilibus tractationem amplecterentur. Hoc amplius effectum est, ut nostra etiam memoria,
 Galli & Belgae Iuris antiqui studiosissimi, (quos honoris causa libenter nomino) Balduini, Reuardi,
 Curiij, Duareni, Contij, Connani, Goueani, Hotmani, Russardi, Cuiacij, ceteri, scriptis ad immortalitatem
 comparatis, Ius vetus, adhibita Philologia, mirificè illustrarint. Hac tanta celebritate famae absentibus
 etiam, qui aliquid de ingenijs studijsque iudicare aut possent aut vellent, motus Augustinus Romam ve-
 nit. Quam urbium dominam, terrarumque deam esse, Urbem etiam aeternam indigitari didicerat, Pau-
 lo III. decimum iam annum Ecclesiae Christianae clauum tenente, moxque singulari hominis doctrina
 explorata, Duodecim-viris St-litium iudicandarum, hoc est, sacri palatij iudicibus adscriptus, omnium-
 que suffragijs delectus Lud. Gometio I. C. Hispano & Episcopo successit. Pontifici & Ecclesiae fidelem
 operam nauauit, ea integritate, atque innocentia, ut difficile sit dictu, abstinentia-ne maiore vixerit,
 an in Iure dicundo seueritate grauiore sit vsus. Iulius III. Pont. Max. sextum post annum susceptus, a leo-
 Antonium dilexit, ut & intimis consilijs adhibuerit, legatumque summa cum auctoritate in Britan-
 niam insulam opibus florentissimam miserit, cum verè Catholicus Philippus Mariam reginam Catho-
 licorum Regum Ferdinandi & Isabellae nepiem, duxit uxorem: Reginaldi Poli Cardin. praestantissimi
 auspicijs: & insularis pacem Ecclesiae, tràquillitatemque, exoriens veluti Sol, attulit. Sed ò rerum inconstan-
 tiam, miramque vicissitudinem, ut nihil est in rebus humanis proprium, nihil perpetuo bonum! nec
 enim diu gaudere paceque frui datum. Immatura enim Reginae, feminae lectissimae mors, aetatis octa-
 uo & tricesimo (nata enim vno ante Augustinum anno) Ecclesiae Reiq; publicae Romanae ex inspera-
 ta laetitia, summum attulit moerorem. Sed & alterum tristitiae argumentum oblatum. Hac enim tem-
 pestate, flagrante bello Gallia, Carolus V. mundi vanitatum pertaesus, & regnorum mole fessus, tot vi-
 torijs de Turca, rebusq; gestis, omnibus, qui ante illum fuerunt, Augustis comparandus, imperio sua
 sponte abdicauit, fasces deposuit, filioq; tradidit, & apud Carpetanos in solitudinem, (ut quod reliquum
 esset vitae curriculum, totum rerum diuinarum contemplationi precibusque ad Deum Opt. Max. fufis
 impenderet,) sese abdidit, raro ac paene inaudito aetatum omnium exemplo post Lotharium Imp. Ca-
 roli Magni nepotem: Reuertit ex Anglia Romam Augustinus, Paulumque eius nominis quartum,
 Apostolicae nauis gubernaculo admotum comperit, urbemque armis militaribus Hispanorum cinctam,
 metuque nuperae direptionis consternatam. Tandem armis positis, redditur Ecclesiae otium atque tran-
 quillitas. Post ab ipso Allifanus Episcopus creatus, missusque Pontificia auctoritate ad Ferdinandum Cae-
 sare in Germaniam: qua honorificè obita legatione, gregem sibi creditum adiit, eumque omni humani-
 tatis genere & liberalitatis est profecutus. Hinc non diu, ut motoriam egisse fabulam suis ingratis vi-
 deatur, Siciliam insulam, opibus florentem, & frugibus, (ut horreum Italiae, atque Hispaniae sit appel-
 landum) Philippi Regis Catholici auctoritate atque auspicijs lustrare iussus, integrè id munus obiuit,
 ut &

Emendat.
 Iuris lib. 2.
 cap. 1. & 2.
 Ann. cr. c.
 xxxvi. Car.
 Sigonius
 lib. xi. de
 regno Ita-
 liae. Angel.
 Politi. lib. x.
 Epist. 4. &
 Miscell.
 cap. 41.
 Viglius
 Zuiche-
 mus Praef.
 Theophili,
 & Ant. Au-
 gust. lib. 1.
 Emendat.
 Iuris.
 CIO. IO. XLIII.
 Athenaeus
 Plinius in
 Praef.
 Martialis,
 & Fronti-
 nus 2. De
 aquae du-
 ctib. vrbis
 Romae.
 CIO. IO. XLIV.
 CIO. IO. L.
 CIO. IO. LIV.
 CIO. IO. LVI.
 CIO. IO. LV.
 Circa an-
 nū Christi
 CIO. CCC. L.
 An. CIO. IO.
 LV.
 An. CIO. IO.
 LVII. a. d.
 VIII. Id.
 Maij.

ut & Regi gratum officium praestiterit, & insularis ius sancte administrarit. Reuersus riterum in Hispaniam est, ut optimo Regi, cui debebatur, rei gestae ratio redderetur. Ea est enim imperandi optima conditio, inquit Tacitus, ut non aliter ratio constet, quam si vni reddatur. Mox Ilerdensium Episcopatus à Pio IIII. nec opinanti traditur & repugnanti: sed victus precibus cessit: nam & Petrus Augustinus, natu maior frater, eo ipso tempore Oream (non procul inde suam antiquissimam Hispaniae Academiam, quò iam inde à Q. Sertorij temporibus, Hispanica iuuentus erudiendi gratia mitti solet) Episcopus tenebat. Inde Tridentum uterque profectus est, quò indicta Synodo Oecumenica, tanquam ad panegyrim, ex omnibus orbis partibus doctissimorum simul ac pientissimorum hominum, faciendae Ecclesiae Catholicae concordiae conuentus fiebant. Augustinus itaque, ut erat Ecclesiasticarum rerum vsu peritissimus, sacerdotum illis temporibus mores paululum à maiorum grauitate degenerantes, solutamq; disciplinam ad pristinum decus continentiamque reuocandam censuit: ratus quod res est, hinc tanquam à capite, corporis medicinam, ut membra conualescant, inchoandam. Propter nos, inquit cum Iona Propheta, haec tempestas in Gallia Germaniaque exorta est. A domo itaque Dei auspicandum. Occurrite Patres labenti Reip. Praeclare Augustinus: & per honesta oratio. Meminerat enim Numantiam, Carthaginemque superari, eueritque à Scipione Africano minore non antea potuisse, quam correctam militum, qui iam luxu, otio, delicijsque pridem eneruati languebant, disciplina. Legibus itaque de Ordinum disciplina sancendis adfuit, iuuitque in partem. Anno post tertio, rursum in Hispaniam nauigauit, & Ilerdae Ecclesiam rexit, optimis & legibus & institutis: Ecclesiasticos ritus, precesque, quibus sacerdotes aduesierent, composuit: & Collectionem Canonum antiquam Anselmi Lucensis, quarti Iuris Pontificij compilatoris edidit. Annos ipsos sedecim ei sacerdotio summa pietate, ac religione praefuit. Post, longo satis interuallo, à Gregorio XIII. Pontifice verè Maximo, & bonorum omnium parente optimo, Tarraconensis Archiepiscopus renunciatus, hanc Ecclesiam ad extremum vsque spiritum Praesul quartus & tricesimus, sancte innocenterq; administravit: vixitque incunde in hac vrbe propter Antiquitatis Rom. impressa vestigia, Theatrum, Circum, Titulos, Nummos, & Inscriptiones; quibus referta vrbs est, ut & moenia omnia Romanè loqui videantur. Romanorum enim hic portus nobilis, haec statio, huc cursus fuit: eratq; citerioris olim Hispaniae caput Tarraco, quae pars vltiorem, Baeticam nimirum & Lusitaniam, magnitudine longe superabat. Haec illa Tarraco est, iam inde à veterum Scipionum temporibus clara vrbs, cum populus Romanus cum Carthaginensibus de Imperio totius Hispaniae vltaq; contenderet, ut de Graecis Polybius, prudentissimus scriptor, de Latinis, Liuius memoriae prodiderunt. C. item Plinius maior, Scipionum decus appellare non dubitat. Sed institutum vrgeamus, quando ad extremum vsque vitae actum, fabulaeque catastrophem, tristem illam quidem, sed in qua sunt omnia, peruenimus. Obijt enim Augustinus, naturaeque concessit, sibi quidem suo tempore (dici enim non potest, quam corporis huius compagibus cum Paulo solui optaret) Reip. vero, Ecclesiaeq; Dei laboranti, nobisque nimis praeproperè. Aetatis quidem septuagesimo abiit è vita. Cum autem domicilium Romae Antonius haberet, Pontificiarum causarum Iudex aequissimus, & quasi rerum ac fortunarum suarum sedem ibi, si arbitratu suo perpetuo viuere licuisset, collocasset; horis subseciuis, quibus à negotiis publicis laxamenti aliquid dabatur, ad corporis animique relaxationem, cum eruditissimis hominibus, qui domum eius assidue discendi gratia frequentabant. Octauio Panagatho, Gabriele Faerno, Basilio Zanchò, Onuphrio Panusinio, Pyrrho Ligorio, Paulo Manutio, Aldi F. Carolo Sigonio, Latino Latinio, Fulvio Ursino, Matello item Sequano, qui xj. ipsos annos in illius contubernio iucundissimè vixit: ceterisque domi suae, quae illis oraculum, verius Delphico, esse videbatur, de vrbs Romae Antiquitatibus, Inscriptionibus, Nominatis, rerum gestarum memoria, & Scriptoribus antiquis Graecis, atque Latinis, omnique adeo Philologia & interioribus litteris, libenter discebatur, & instar apus vndique decerpebat, quibus Spartam, quod aiunt, illustraret suam. Hoc otium M. Varronem, & Festum Pompeium illustravit, alijsque vi legi & intelligi possint, & calamistris inurere ijs, qui maiori & otio abundabant & subsidio, in manus tradidit. Nullum denique acroama iucundius, quam huiusmodi litteratissimorum virorum in exedra confessum, atque coronam; nullum Senatium praestantiorem sibi videri dicebat. Merito itaq; à nostri saeculi prudentibus Augustinus (ut apud M. Tullium, Q. Mucius Scaeuola) Iuris peritorum eloquentissimus, & Eloquentium Iuris peritissimus, publicis in scholis (fremant licet omnes aemuli & indocti homines) honoris gratia nominatur. Magna vero & paene incredibilis in eo ad extremum vsque spiritum memoria, (quae est Iurisconsultorum propria,) semper viguit, aucta assiduis lucubrationibus, discendique cupiditate: qua vna re veterum videatur concessisse nemini: ut quantum aetate mala vires magis minuebantur, eo animus in dies magis magisque crescebat doctrina; & hebetata oculorum acie, animus verum cernebat acutius. Vt autem adolescens Ius ciuile egregiè & illustravit Augustinus, & aliis viam, quam insisterent, monstravit, muniuitque; sic matura iam aetate atque iudicio, Ius quoque Pontificium eadem animi alacritate, ut sacerdotem, Episcopum, atque adeo Christianum Iurisconsultum decebat, accuratè sibi recensendum emendandumque putauit. Ad haec, ex quo Tridentino Concilio domum reuertit, Concilia Oecumenica quattuor (quae B. Gregorius Pont. Max. quattuor Euangelis subiungere & aequare non dubitauit,) collectis in Italia ex omnibus Bibliothecis exemplaribus Graecis, Graecè edere cogitabat. Quod ea Canonum collectio, eo magis indigere hac lucubratione videretur, quo infeliciori nata erat saeculo, ex compilationibus Burchardi Wormaciensis Episc. Iuonis Carnotensis, Deus-dedit Cardin. Anselmi Lucensis & Gratiani monachi: qui & ipsi, ex sanctorum Patrum Ecclesiae Catholicae scriptis, hinc inde sententias in classes redigere, & ad capita reuocare conati sunt; quemadmodum

Tacit. lib. 1. Annal.

Plutarchus in Sertorio.

Ionae 1.

Liuius li. 11 & LVII.

CIC. 15. LXXVI

Polyb. lib. 1. Liuius lib. XXVIII. Plin. lib. III. cap. 3. An. CIC. 15. LXXXVI.

Basil. Zanchus Praefat. in Notat. Biblicas

ante ex infinitis propè veterum Prudentum responsis, Tribonianus I. C. Iustiniani Imp. iussu, Pandectarum volumen collegerat, extinctis veterum, unde tabulas illas naufragij desumpserat, libris. Sed cum utrique à librariis temporumq; iniuria male accepti sint, melior tamen Gratiani conditio fuit, quod eius fontes integri exstent, Pandectarum vero maximam partem perierint, exceptis nuper in Gallia reperitis Caij, & Ulpiani Institutionibus, Fragmentisque Legum. Iuliani item Antecessoris Constitutiones, & Theodosianus Codex, in partem iuuant: iuuant & Graeci, qui Romanorum Leges Graecè exscripserunt, Theophilus, Harmenopolus, & Βασίλειος quae vocantur. Sacro vero Iuri illustrando, post duos Antonios Gallos, Democharem, & Contium, qui in Gratiani Collectaneis elaborarunt, Ilerdae Collectiones antiquas integras Anselmi Lucensis, ut dixi, foras dedit, opus rarum & utile. Quadraginta adhaec dialogis de Gratiani emendatione disseruit. Ea vero tempestate commodum, optimus Pontifex Gregorius XIII. qui & ipse iuuenis Bononiae suae Iuris Antecessor fuerat; supplicibus praeterea libellis rogatu Michaelis Thomasi, (qui Ilerdensis Episcopus, magno sui relicto desiderio, vita decessit) de sacrorum Canonum Gratiani collectione ad fontes exigenda restituendaq; negotium, & doctis hominibus Romae, in his Petro Ciaccio, homini ut doctissimo, sic ad antiquos Scriptores instaurandos bono publico tanquam de caelo delapso, & Academiis omnibus de derat; perfectumque est tandem aliquando, ut nunc minus turbide riui illi decurrant, multas tamen ut Antonio spicas legendas his ipsis duobus libris reliquisse videantur. Nec his contentus, ad artem redigere (quod in Iure Civili M. Tullius aliquando cogitarat,) coepit Antonius Ius sacrum nimis diffuse, nec satis via & ordine traditum: edita nuper Epitome Iuris Pontificij veteris, ad artem Methodumque reuocata ea parte quae de personis est: altera enim de rebus ipsis, & tertia de Actionibus atque Iudicijs, quo ordine Iustinianus Imp. Institutiones edendas curauit, ex aduersariis, Alexandri Peretti Cardinalis Montalti auspicijs, lucem tandem Romae aspexerunt, verendum alioqui erat ne parentis immaturo interitu, partus ille aut postumus, nec satis politus exiret: aut, quod Deus ne siuerit, perpetuo delitesceret. Quam enim partem Veneris Appelles inchoatam reliquit, nemo pictor est inuentus, qui absolueret auderet.

Quanta in eo Praefule integritas? nihil ut gratiae, ne in proximis quidem agnatis, unquam tribuerit? Tros Tyriusque illi nullo discrimine habitus. Quanta temperantia in victu cultuque corporis; quantia comitas, & morum facilitas! quanta grauitati coniuncta humanitas, quanta in rebus maximis, ac difficillimis aggrediendis gerendisque animi excellentia; ad exitumque perducendis constantia! quanta in iure dicundo aequitas! in prouidendo acumen! in omnibus denique rebus aequabilitas! Idem semper vultus siue aduersa, siue secunda incidere; eadem frons, eademque mens. Nemo domesticorum viginti retro annis iratum vidit, adeo domitas perturbationes animi habebat. Castitas vero tanta, ut feminam nunquam credatur attigisse: cum libris enim ut fidei sodalibus assidue colloquens, otium, commerciumque matronarum deuotabat. Singularis vero illius, & praedicatione digna maxime semper exstitit in egenos beneficentia, ac liberalitas; quos & audiebat ipse libentissime stipem postulantes, & queritantes de iniuria potentiorum: Quare à congressu suo arceri prohibebat, quod CHRISTI membra esse praedicaret, eiusque personam hic sustinere, se bonorum Ecclesiae dispensatorem esse dumtaxat. Utinam, inquit, sacris idoneus reperiar. Res haec, ut & vita haec vitalis, non mancupio, sed vsui tantum datur à Principe illo Deo, in quo viuimus, & mouemur & sumus. Et subducenda aera ad affem esse, extremo iudicij die, quo omnes nos manifestari ante tribunal illius oportet. Hi omnes illius quotidiani, haec cogitationes: hic mens defixa, humana omnia, Principumque amicitias, quae donis aluntur augenturque, facile contemnebat. Calices itaque, & vasa argentea pignori opponi: libros etiam, (quos & optimos, & innumeros pecunia sua undique collegerat, & tanquam multos magistras auro cariores habebat,) alienare iubebat, si in annonae caritate pecunia deesset alendis pauperibus. Hac vero quae vera est, liberalitate (ne singula quae sunt innumera consecrari videar) effectum est, ut tam inops à pecunia decesserit Augustinus, ut eicum Diuo Augustino, (quem sedulo ut nomine, sic & re ipsa vitaque exprimebat) vix suppeteret sumptus, quo efferri honestè posset. Thesaurizabat nimirum in caelo, vbi nec fur, nec tineas, damnum opibus adferre possunt. Auctoritate denique tanta valuit, Iustitiaeque fama, de quo & alterum exemplum habemus, ut etiam aduentus sui nuncio expectationeque praedones agri Tarraconensis omnes terruerit fugaritque. Quis enim antea vicus satis tutus ab illorum iniuria videbatur? quis non ager grassantium sicariorum insolentiam formidauit? quis quae so iter faciebat, qui non se in latronum fore potestatem timeret? Hic Antonius, ut alter Hercules, monstrorum domitor, Augiae stabulum perpurgauit, agrum lolio & zizaniis, oram omnem monstris liberauit. Ut enim Sol tenebras radiis suis discutit, sic aduentu suo agrum latrocinij infamem pacauit. Alij captiui latrones adducti, vinculis post terga manibus, alij verò eius se potestati dederunt: poenas plerique more maiorum dederunt. Pro Deum immortalem, tanta ne vnus hominis, & quidem togati, in studioque educati incredibilis virtus, famaue Iustitiae & seueritatis, tantam tam breui tempore lucem tranquillitatemque Reip. adferre potuit? Eat nunc Pompeius, qui suam in bellis conficiendis celeritatem summam iactabat, quod intra quinquagesimum diem bellum piraticum cum Cilicibus praedonibus & graue & periculosum confecerat. Cedat huic Antonio, quantum arma togae, & laurea laudi Ciceronis concessit. Noster enim citius agrum Tarraconensem latrocinij, furtis, rapinis, stuprisque infestum purgauit, ignominiaeque nota exemit. Ignoscebat, qui deliquisset prudens, nemini, ne quidem si nobilis, si proximus cognatus is esset: ne & quid ipse tale posthac committeret, & ceteri essent ad iniuriam tardiores, à flagitijsque exemplo deterriti, abstinerent. Ratus quod res est, non posse alios in officio continere eum, qui se ipse non

Cicero III.
Officiorū.

a Actor. 7.
b Rom. 14.
2. Corint. 5.

Ado in
Martyrol.
28. August.
Matth. 6.

ipse non

ipse non contineat ab auaritia sordibus, & cupiditate: neque seuerum esse iudicem in alios posse, qui sibi non imperet, nec animi perturbationes domitas habeat, neque alios in se seueros esse iudices velit. Erat adhaec, quando & id ad auctoritatem conciliandam pertinet, summa in eo corporis dignitas, statura pro-cera, egregia corporis membrorumque habitudo: robusta ad extremam aetatem valetudo ac firmitas, in-cessus grauis, in aspectu grauitas comitati coniuncta, in sermone lepor concinnaque breuitas. Iocis eti am urbanis interdum & salibus utebatur, sed cum litteratis hominibus. Ocelli per exigui, & flaua coma; h e-betata, ut sit assiduis lucubrationibus, oculorum acies: vitreis itaque perpetuo vsus est. Denique in toto corpore eadignitas eluxit, quam imperio dignam Euripides iudicauit. Te igitur postremum appellabo, Antistes optime, iis verbis quibus M. Varronem tuum, togatorum doctissimum M. Tullius olim affatus est: & D. Isidorum Braulius patriae tuae Episcopus: quos tu singulares viros vnus hac aetate repraesentabas. Tui nos libri in orbe & vrbe peregrinantes errantesque tanquam hospites, quasi do-mum deduxerunt, ut possimus aliquando, qui, & vbi essemus, agnoscere. Tu aetatem Pa-triae, tu descriptiones temporum, tu sacrorum iura, tu sacerdotum munera, tu domesticam publicamque disciplinam, tu sedem regionum, & locorum, tu omnium diuinarum humana-rumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti: plurimumque doctis hominibus omninoque Latinis litteris luminis attulisti, & Iuri cum Diuino, tum Ciuili facem praetu-listi. Maxima in illo, ut dixi cognitio Antiquitatis, summa scientia Iuris antiqui, Legumque Roma-narum, & Familiarum: multae in eo, ut Romae natus videretur, litterae, & elegantia sermonis La-tini. Ciceronem etiam senex legebat assidue, ut eloquentiae principem. Iuris vero tanta in eo accuratio, ut veterum aliquis, praestantissimorumque Prudentum, Paulus, Vlpianus, aut Papinianus ab inferis ex-stitisse, ac renixisse, vel animam ex Pythagorae sententia recepisse illorum videretur. Quanta porro Hi-storiarum, antiquarumque rerum Graeciae & Italiae explicata cognitio! Ius Pontificium & Ciuile ita illustrauit: hoc adolescens: senex illud: ut principem illum Iurisconsultorum, nostrique aevi florem delibatum, vno ore gentes omnes praedicent.

Cicero in
Academi-
cis Quaest.
Braulius
Praef. Ety-
mol. Isi-
dori.

Ioannes Teresius Dertusanus Episcopus designatus, Tarracone commodum iter habens, per opportunè Antonio in morte, postrema illa officia exhibuit, Ecclesiaeque Catholicae matris nostrae Sacramenta illi contulit omnia, quibus iunari morituri more maiorum solent. Ille vero, ut spero & opto, in beatorum se-dibus, vbi summa felicitas est, Dei Opt. Max. aspectu assidue perfruitur: quem quidem nunc tantum vi-demus in speculo & aenigmate, illic autem facie ad faciem, sicuti est, videbimus.

1. Cor. 13.

PET. IOANNES NVNNESIUS VALENTINVS
ORATOR, ET PHILOSOPHVS
hoc illi amicitiae ergo
EPITAPHIVM COMPOSUIT.
DEO OPT. MAX.

SS. EVCHARISTIAE. S.

ANT. AVGVSTINVS ANT. PROCANC. F. CAESARAVG. PALATI APOST. AVDITOR.
EPISC. ALLIFAN. PAVLI III. AD PHILIPP. ET FERD. REGG. LEGAT.
SICILIAE CENSOR. ILERD. EPISC.
MAX. PLAVSV TRID. CONC. INTERFVIT.
INDE AD TARRAC. ARCHIEP. TRANSLATVS.
IVRIS ET HVMANITATIS VINDEK CLARISSIM.
IVDEK INCORRVPTISSIM.
ELEEMOS. LARGIT. EXCELLENS.
ORACVLVM SAPIENTIAE TERRESTRE
EDITIS AVREIS LIBB. ATQ. EDENDIS RELICTIS.
HOC SACELLVM SS. EVCHARISTIAE. P. C.
CHRISTVM AC S. THECLAM TVTELAREM
EXASSE HEREDES FACIENS.

OBIIT PRID. KAL. IVN.
AN. M.D. XXVI. AET. LXIX.

LIBRI AB ANTONIO AVGVSTINO

ARCHIEPISC. TARRACONENSI

partim conscripti, partim illustrati.

I. *Quibus Humanitatis studia illustravit.*

IN M. Terentium Varronem de Lingua Latina Emendationum Notae.

In Sex. Pompeium Festum Notae.

Familiae Roman. xxxii. cum Fuluij Vrsini Familijs.

Historicorum Latinorum veterum Fragmenta cum Fuluij Vrsini Notis in Historicos antiquos.

Dialogi vndecim, Nomismatum Graecorum, Roman. & Hispan. Antiquitatum item & Inscriptionum veterum Hispano sermone scripti. Bis Italicè ijdem redditi, Latinè nunc demum ab And. Schotto Soc. IESV Sacerdote, in eius contubernio.

Epistola ad Hieronymum Blancam, de Caesaraugustanae patriae communis Episcopis, atque Concilij, cum Fastis Aragonensium eiusdem Blancae edita.

II. *Quibus Ius Ciuile illustravit.*

Emendationum & opinionum Iuris Ciuilis libri IIII. & ad Modestinum, siue de Excusationibus liber singularis: & ad Laelium Taurellum I. C. de Militijs Epistola.

De legibus & Senatus Consultis Rom.

De Proprijs nominibus Pandectarum, Illedae.

Nouellarum Iuliani Antecessoris Epitome, cum Notis: & Constitutiones Graecè, eodem Augustino interprete.

III. *Quibus Ius Canonicum, resque sacras exornauit.*

Anselmi Lucensis Antiquae Collectiones Decretalium, cum eruditis Notis.

Canones Poenitentiales, cum Notis eiusdem.

Dialogorum xi. De Emendatione Gratijani, lib. duo.

Constitutiones Prouinciales, item & Synodales Tarraconensium.

EPITOME Iuris Pontificij veteris in tres partes, de personis, de rebus, & de Iudicijs, Romae.

IN ANT. AVGVSTINI NOMISMATVM

DIALOGOS ROMAE ITALICE EDITOS

à Dionysio Octauiano Sada

FRANC. BENCIVS DE SOCIETATE IESV.

Quo mihi tot procerum effigies, tot condita priscis

Aere, auro, argento signa videre notis?

Haerebam dubius varia sub imagine, nec qui

Dictaret cupido nomina notor erat.

Nunc tu me ANTONI discentem pagina firmat,

Ignotum penitus quae nihil esse facit.

Gratia magna Tibi, studiis qui nobilis otij

Illustras veterum saecula, nostra iuuas.

VINCENTIVS MARINERIVS VALENTINVS

AD AND. SCHOTTVM SOC. IESV.

Εἰ νέφος ἐστὶ μέγας, τὸ νύξ ὡς μείζων,

Ἐκ σκοτίας φέγγει ἡλὶς τε φάει.

Εἰ σκότος ἔχει νέφος σκοτίῃ μὲν φέγγει Μυσῶν.

Φοῖβος ἔχει σκότιον, μὴ σκότον αὐλὸς ἔχει.

I V D I C I A E T E L O G I A D O C T O R V M
hominum & Iurisconsultorum

DE ANT. AVGVSTINO IURISCONSULTO
ARCHIEPISC. TARRACONENSI.

IOANNES MENOCHIVS Iurisconsultus insignis lib. Possess. recuperandae
remedio 15. nu. 5590.

ANTONIVS AVGVSTINVS, *Iuris nostri verus alter instaurator: quandoquidem sua illa assidua, & indefessa diligentia, plura restituerit vetustate collapsa, quae maximum alioqui nostris negotium faciebant.*

PET. VICTORIVS lib. viii. Variar. lect. Cap. xxiiii.

ANT. AVGVSTINVS *in suis Emendationum & Opinionum eruditissimis libris, miro studio cura-
que ab ipso confectis.*

HADRIANVS TVRNEBVS lib. xxxiii. Aduers. Cap. xvii.

ANT. AVGVSTINVS *vir & eruditissimus, & optimè de literis elegantioribus meritis, VARRO-
NIS verò vindex, assertor, patronusque vnicus habendus: imò verò eius potius Aesculapius existi-
mandus.*

IOSEPHVS SCALIGER IVL. CAES. F. Praefat in Varronem.

*Non ignoro quantus vir sit AVGVSTINVS, quam sanè eruditissimum ex suis scriptis expertus
sum: & scio longè felicius eum potuisse tractare hoc negotium, si voluisset.*

PAVLVS MANVTIVS, ET ALDVVS F. *eruditissimum virum saepe appellant.*

Ille in Cic. lib. v. ad Famil. Epist. xix.

*Omitto Car. Sigonij, Gabr. Faerni, & Fulvij Ursini in Notis Cic. & passim iudicia. Onuphrij item Pan-
vinij, qui in Romae descriptione plerq; ANT. AVGVSTINO accepta esse referenda ait.*

AND. PATRICIVS, POLONVS, ET CARD. SIGONIVS in Frag. Ciceronis,
Orat. in Toga candida.

*Auctoritas sanè eruditissimi Antistitis, ANT. AVGVSTINI Ilerdae Episcopi, penitus eam opinio-
nem exemit: qui, ut in posterioribus suis Scholiis adnotavit Sigonius, pro auunculus legit acutissima
nimis coniectura, à te Baculus.*

STEPHANVS PIGHIVS in Annotat. ad Cap. 7. lib. 2. Val. Maximi.

Vir nostro saeculo summus ANT. AVGVSTINVS.

Idem PIGHIVS Annalium Rom. seu Fastorum Tomo III. ad annum
vrb. cond. DCCCXXI.

*Passim in exemplaribus cum Suetonij, tum Corn. Taciti mendosè Iunius pro Vinius legitur, & nu-
per animaduersum est ab Antiquitatis studiosae peritissimis, Ant. Augustino & Benedicto Aegio, è sa-
xi Tiburtini vetusto titulo, in quo legitur: SER. GALBA II. T. VINIO COS.*

ONVPHRIVS PANVINIVS in ciuitate Romana, seu de Reip. Romanae
Commentariis, in extremo.

ANT. AVGVSTINI EPISC. *tunc ALLIFANI in primis opera & consilio cum in toto opere tum
praecipuè in secundo & tertio libro, ubi de Tribubus, Colonijs, Municipijs, & eorundem iure di-
sputauit, multum adiutus sum. Nihil enim paene de his rebus scripsi, quod non cum eo contulerim: qui
incredibili humanitate de his omnibus rebus, de quibus dubitabam & acutissimè respondit, & grauissi-
mè disputauit: ita ut illi vni non minus quam mihi hunc laborem acceptum referre Antiquitatis studiosi
debeant.*

BASILIVS ZANCHVS

CANONICVS ORDINIS LATERANENSIS

NOTATIONVM IN BIBLIA ILLI

INSCRIPTARVM PROEMIO.

Potissimum de causa Tibi inscripsi, vt quantum in me est, summam obseruantiam erga Te meam non his solum, qui nunc sunt, sed futuris omnibus, ad quos mea scripta peruentura sunt, perpetuò declarem; Ad Te, inquam, me mitto, virum excellenti virtute, & litteraturâ cumulatè, atque insigniter ornatum: Quae quidem ambae inter se immortali quodam atque indissolubili vinculo copulae, Te ad istum clarissimi muneris gradum, quo tot annos in Pontificio palatio Auditor summa cum omnium laudatione atque approbatione perfungeris, euexerunt. Cui Tu tantum splendoris attulisti, quantum honestissimae familiae Tuae, quae per se semper praeclara fuit, quantum illustri patriae Hispaniae, quantum huic omnium terrarum primariae ac florentissimae vrbi ROMAE, quae Te propemodum alumno gloriari potest, laudis atque ornamenti attulisti. *Et post*: Praesertim cum fax ista Tuae Virtutis, ac gloriae sese iam altius exerat, atque, vt iam videre videmur, lucidissimum splendorem longe lateque diffundat. Neque vero mihi verendum est, vt in Te laudando assentationis suspicionem notam-ve incurram. Etenim quanta in Te vitae integritas, omniumque bonorum morum sanctissima disciplina? quanta praecipuè benignitas, atque beneficentia elucet, quae in causis, controuersis que audiendis, examinandis, iustè sapienterque disceptandis, ac dijudicandis patientia, diligentia, incorrupta atque inuiolata Iustitia? Quae vero hominem bene litteratum, qui que sensa sua cum alijs non sine laude communicare possit, efficiunt, ea summa in te studiorum assiduitas quotidiana, ingenij celeritas, atque suauitas; litterae multae, eaeque reconditae, atque interiores: & quod caput est, iudicij acrimonia in scriptoribus eligendis, aestimandis, intelligendis, ex diuersorum locorum, atque exemplarium collatione castigandis: tum quantum vnicuique in vnaquaque subiecta materia tribuendum sit: quis infimo, quis medio, quis supremo ordine collocandus; quis perpetuo bonus Latinitatis auctor, quis in sententiarum acumine, ac grauitate rerum plurimarum notitia atque intelligentia, verborum electione, ac numerosa collocatione magni faciendus sit. Nam quid ego de tuis scriptis ac sempiternis monumentis commemorem? Quae inuentionis, ac totius dispositionis accurata subtilitas, quae sententiarum granditas, atque frequentia? Quam multiplici varietate rerum cognitione, dignissimarum distincta, elucubrata, referta oratio? Qui verborum nitor, atque ornatus, qui sonus numerosè atque appositè cadens? vt denique bene-Latinè, ornatè, distinctè, dilucidè, scienter, atque accommodatè, à Te omnia explicantur? vt iure optimo in Te illo elogio vti possimus: ANTONIVS AVGVSTINVS *Iuris-peritorum eloquentissimus, & eloquentium Iuris-peritissimus.*

AVGVSTINI

ARCHIEPISC. TARRACON.

DE VETERVM NOMISMATVM

ANTIQVITATE

DIALOGI XI.

*Nunc demum Latinitate donati ab ANDREA SCHOTTO
Antverpiano Societatis IESV.*

Dialogus Primus.

PERSONAE. } A. Antonius Augustinus Archiepiscopus.
 } B. Rodericus Zapata, sororis Archiepiscopi filius.
 } C. Ioannes Augustinus, Antonij Archiepiscopi frater.

Quid Nomismata : & an Monetae sint annumeranda;
deque fructibus quinque ex iis capiendis :

1. *A Pictoribus, sculptoribus, ac Monetariis.*
2. *Vt Imperatorum Vett. cognoscantur effigies.*
3. *Vt Vibium, aedium, fluminum:*
4. *Vt Virtutum, Deorumque.*
5. *Vt Orthographia ediscatur.*

B.

TVDEO, amplissime Domine, Nomismata tua, ceteraque Antiquitatis monumenta, si modo tantum abs re tua otij est, inspicere; eaq; horis subseciuis, quaeq; ex hoc studio utilitas dimanet, diligenter cognoscere. Eade quoq; cupiditas comitem hunc incessit, pro quo ipse respondeo: quod inter nos nuper-admodum, vt id abs te peteremus, conuenerit. A. Equidem non reprehendo studiũ vestrũ, praesertim si haec concurrant vniuersa. Ceteroquin *Nomismata* & Antiquitatis monumenta inspicere duntaxat,

nec cognoscere ea accuratè velle, hominum est curiosorum atque otiosorum, & paenè dixerim vanorum. Tametsi sunt in hoc genere, quae diuersam ab ea, quae proposita est, utilitatem adferunt. Chemia enim, verbi gratia, licet quò collineat, non assequatur, hoc tamen commodi apportat, quod aquas fornacibus decoqui doceat. Sic & ipse multos videre memini, qui incredibili studio veterum Monumentorum ducti, magnos sumptus in ijs comparandis facerent, nec intelligerent tamen. Illud vero percommode accidebat, eò contemplandi causa homines eruditos conuenire frequenter solere, quòd tamquam in penu, magna apud eos Antiquitatis copia esset recondita, quam docti viri, angustia rei familiaris, parare non possent. B. Ne idem tibi vsu-veniret, cauisti tu quidem diligenter, quòd magnum iam inde à puero in omni Antiquitate cognoscenda studium posueris, multaque collegeris, omnia in numero habens. Quare ex te harum rerum tam intelligente auco singula audire. A. Vellem verè id dici posset. Sed, vt quod res est dicã, plura

sunt quae non assequor; nec à me plenè cognoscuntur, quamuis studiosè ea inuesti- A
garim; & cū plerisq; quibus abundat Italia, eruditissimis hominibus ea de re saepe
differuerim, omnesq; Urbis Romae Antiquitates diligenter inspexerim: verū gra-
uiorib. negotijs impeditus vnus cum essem è Duodecim-viris Romae Sacri Palatii
Apost. litium iudicandarum, & alijs in negotijs occupatus; vix satis otij huic studio
suppeditare potui, vt verear ne ei, quam sustineo, intelligentiae omnis Antiquitatis
opinionem non respondere queam. B. De his, quae tu modica modestè nimis vo-
cas, partem aliquam decidi velim, quae nobis tanquam in tenebris versantibus, lu-
men praeferat, densamque ab oculis ignorantiae caliginem dispellat. Equidem vix
plura (fatebor enim) quam qui iam primis labijs litteras gustare coepit, intelli-
go. Sed ne in his tempus teram, si modo est otium, & si vis, studeo primum ex te
audire, cur *Medallas* vulgo vocent lingua Italica, Hispanica, & Gallica, quaeq; ea B
rum vis & natura sit, & quae hinc redeat utilitas: post, pace tua, reliqua, quae
nos fugiunt, sciscitaturus. A. Quod à Latina, tanquam ab vberissimo fonte lin-
guae illae fluxerint, veri mihi quidem simile est, nomen illud formatum ab ea voce
Metalla: tametsi non eadem vtrique notio est. Verum quòd earum materia fere
ex his metallis *Auro, Argento, Aere* constat, ab ea *Medalliae* nomen veteribus Num-
mis à nostris hominibus inditum. B. Idem-ne *νομισμα* vel *Nomisma*, Graecè, La-
tineque loquentibus, quod nobis *Medallia*? A. Illud latius patere existimo, vt
& Latinis *Nummum*, & *Monetam*: quòd licet in *Monetis*, olim *Medalliae* numera-
rentur, cum nummi erant, pretijsque vt hodie, in coëmendo vendendoque pecunia C
feruebat, nunc tamen *Nomismata*, quae vsu valeant, esse desierint. B. Atqui
aliter in veteri Iuris-prudentia censuit Pomponius I.C. *Nomismatum*, inquit, *aureo-*
rum vel argenteorum veterum, quibus pro gemmis vti solent, usus-fructus legari potest.

Pompon. cap.
28. de Vsu-
fruct.

Lib. 2. Epist.
1. v. 234.

A. Erras. Adiecta enim vox *veterum* nodum omnem dissoluit. constat namque
monetam veterem esse. B. Horatius Flaccus alicubi *Nomisma* vocat monetam
Philippi Regis Macedoniae eius, qui Alexandri Magni parens fuit:

Rettulit acceptos, regale Nomisma, Philippos.

Quod meo quidem sensu tanquam de *Medallis* (vtar enim tua venia propter
fermonis Latini inopiam hac voce) intelligi nihil vetat. A. Non infitior id qui-
dem, verius tamen de certo monetae & pecuniae genere. Nam & *Nomismatis* ety-
mon apud Aristotelem lib. v. * *Ethicorum ad Nicomachum à lege, quae Graecis D*
νόμος, argumento est pro quavis moneta accipi, & noua & vetere, quae in emptio-
nibus venditionibusque soluitur, vi legis, qua nummi valent. Horatij vero carmen
de *nomismate*, quod Alexander Magnus Choerilo Poetae pro paucis versibus bo-
nis appendit, de veteribus *nomismatis* intelligi non potest, cū Philippi Regis fi-
lius Alexander fuerit. B. Alibi vero & Vlpianus Iurisconsultus, quantum me-

* Cap. 5.

Vlp. cap. 27.

The. 4. de au-
ro & argen-
to leg.

Vide Brisso-
nium lib. 1.
Selectar. An-
tiquit. ca. 18.

mini, censuit, Si quis aurum argentumue monetae instar signatum legauerit, Phi-
lippos item & *nomismata* contineri. A. Verba Vlpiani recita. B. *Si autem au-
rum vel argentum signatum legatum est; id paterfamilias videtur testamento legasse, quod eius
aliqua forma est expressum, veluti quae Philippi sunt, itemque Nomismata & similia.* A. Ex E
his verbis effici videtur *Nomismata* vetera, *Philippos*, vt & cetera in *monetis* nume-
randa, itemq; aurum, vel argentum signatum, & *Nomismata*. B. Quoniam in
Codice Iustiniano de *veteris Nomismatis potestate* Titulus existat, rectè de *Medallis*
explicabitur? A. Rectè quidem, si, vt diximus, haec in veteri moneta numeren-
tur; quamuis non retrò commeant: Non enim quaeuis moneta vetus *Medalla* no-
minatur, sed ea tantum, qua, vt Pompon. I.C. ait, pro gemmis vti solent: vt nec ea
Nomismata, quib. pileos, galeros, aut galeas milites exornare solèt, licet *Medalliae*
appellentur in vulgus, *Moneta* vocanda est. C. Cupio & ipse, nisi molestum id
tibi, vetera-ne isthaec *Nomismata* olim Graecorum ac Romanorū, aliarum-ve gen-
tium

A tium monetae fuerint, cognoscere. A. Non desunt qui id negent, propterea quod incredibile illis videatur Numismata quaedam affabre adeo efficta vulgi manibus trita fuisse; ea praesertim, quae hodieque magni fiunt apud Italos, harum rerum peritos existimatores: ut sunt aerea quaedam, maioris notae: in quorum auersa parte signa multa visuntur, aerugine splendentia, tanquam sandarache, quae vulgo *Verniz*, atrii, viridisve coloris: qualia sunt Neronis nonnulla, vel Hadriani Imp. à summis, ut apparet, artificibus sculpta: quae idcirco minoris olim aestimata, quam aurea vel argentea, minoris ponderis, credere iidem abnuunt, quod illis haec cum aereis comparata vilescant; cum tamen Pomponij I. C. aetate, qui Hadriani illius Imperatoris aequalis fuit, Numismata aurea, & argentea gemmarum loco sint aestimata: De aereis verò nulla mentio existat, in eo quod attulimus, Legis capite. C. Sed quid erant, obsecro, Numismata; & cui Usui, nisi monetae, aut quae moneta alia à Numismatis valuit? A. Affirmant, qui contra disputant, ut hodie nummorum alij monetae loco sunt, quae cusa circumfertur, vsuque valet: Alij vero conflata Numismata sunt, quae Legatis Principum oblata, vel in vulgus sparguntur in coronatione Pontificis Maximi, aut Imperatoris: sic & olim duo Monetarum genera fuisse. Ex praestantioribus Numismatis dona largitionesque constabant, & quae *Misilia* Romani vocabant, & inter gemmas resque sacras collocabant: Viliiores vero Nummi, inquit, Monetae vicem praebebant, ut ij qui hodie in aedibus Monetariorum cuduntur. Equidem quantum memoria teneo, nisi quae monetae vsu speciemque haberent Numismata nulla videre memini, praeter id vnum aeris in cuius parte altera lauri ramus signatus, in auersa vero duae armillae & torques, quam duo angues efficiunt, hoc elogio: I O. I O. T R I V M P. qua inscriptione cusum esse, ut triumpho tempore in vulgus spargeretur, facile adducor ut credam: His enim vocibus militum triumphantis currum sequentium, immo & vulgi acclamatio constabat; ut hodie Romae recens creato Pontifici Maximo, *Vivat Paulus, vel Gregorius Papa*, acclamatur. C. Numisma istud videre optarem. Sed ecquid hae litterae significant? A. I O. I O T R I V M P H E seu *triumpe*, ut antiquiores illi, aspirationem fugientes efferebant; sic I O *Bacche* in Orgijs Bacchi, I O *Paeon* in Apollinis festis acclamari solet. Denique ab hac I O Interiectione, ut vocant, *Jubilare & Iubium* quidam deriuant, nisi potius ab Hebraeorum *Iubileo* conformata vox est. C. Lauri quidem ramis in triumphis vsos in vulgus notum: cetera, amabo, quae hic conspicio signa, ecquid demonstrant? A. Nimirum triumphandi morem. Ut enim triumphantis currum milites corollis laureis redimiti, & lauri etiam ramos praeferentes sequebantur, sic ut fortissimi quique & praestantissimi virtutis ergo, re praecclare gesta, armillas & torques aureas dono consecuti eas gestabant in pompa, publica que illa celebritate atque frequentia. Armillae, manuum monilia. Torques vero catenae aureae collo appensae. Ab hac, quam hosti detraxerat, T. Manlius *Torquati* cognomen, posterique eius adepti. C. Suppetuntne alia rationum momenta, cur in monetis numeranda Numismata videantur? A. Suppetunt sane quamplurima, ut hae litterae singulae S. C. quae in aereis nummis Romanorum, & in argenteis nonnullis leguntur ex S. C. quae *Senatus-consulti* auctoritate cusos significant, idque ad Senatum pertinuisse ex Polybio colligo. In argenteis quibusdam Ex. A. P. obseruavi, hoc est ex Argentò Publico. Clarius vero in alijs haec legitur: A S. T R E S S I S. O B O A O C. A C C A P I A T R I A. S A C R A M O N E T A A V G V S T I N O S T R I. Et voce singulari M O N E T A. In alijs imagines Deae Monetae cum bilance. Saepe tres matronae, quibus triplex Monetae species designatur, metallorū *Auri Argenti & Aeris*. Quibus autem id munus incumbat *Monetales* dicti, vel *Treuri Monetales Auro, Argentò, Aere flando, feriundo*. Vnde manauit haec inscriptio in plurimis Nummis III. V I R. In alijs singulares hae lit-

Polyb. lib. vi.

terae A. A. A. F. F. quae sic legendae, vt dixi, fidem secutus Valerij Probi aliorumq. A

* Epist. 13.
l. 7. ad Fam.

Qua de re Epistola elegans * circūfertur Petri Bembi Cardinalis, qua hunc Ciceronis locum accurate explanauit: *Treuiros vites cenſeo; audio Capitales eſſe: mallem Auro, Argento, Aere eſſent.* Illud tamen prætermiſit, eundem M. Tullium vſum hac voce *Monetalis* in Epistolis † ad Atticum. Adhæc Pomponius I. C. de officio eorum, & appellatione in Pandectis Tit. *De origine iuris*, * agit.

† Epist. 13. l.
10. ad Attic.
* L. 2. Iniriū
D. de Orig.
Iuris.

Moneta vero eadem, qua hodie vtimur, ſubiecta notione veteres vſos fuiſſe didici ex illo Martialis verſu lib. I. Epigram.

Et centum dominos nouae Monetae.

Et item altero libri vltimi, cum hoc Epigrammatis titulo: *Loculi eburnei.*

Hos, niſi de flaua loculos implere moneta,

Non decet, argentum vilia ligna ferant.

Flauam nimirum *monetam* in hoc Epigrammate vocat à colore eam quae aurea pecunia eſt, vt in altero monetam Imperatorum, quos *dominos nouae monetae* appellat, imaginibus ſignatam. In quo illud eſt obſeruandum, arculis eam ligneis, vel eburneis ſeruari ſolere, quas *thecas, arcas, vel loculos* appellabant. B. Commodum mihi in memoriam reuocas eiſdem Celtiberi Poëtae & alium verſum lib. XII.

An de moneta Caesaris decem flauos?

Quod itidem de aureis Nummis decem Imperat. ſpecie notatis exaudiendum. Ad *loculos* quod attinet, obſeruare memini eos alteri Poëtae *facculos* eſſe:

— *Nam tui Catulli*

Plenus facculus eſt araneorum.

A. Rectè tu quidem: quin & fiſcellis, & ſportulis vſos ex Cicerone clarum, & Aſconio Paediano in Verrinas. B. Si, vt ais, *Treſuiri monetales*, cur quaero, in plerisque nummis veteribus præſertim Hispanicis II. *vir* non III. *vir*: in alijs III. *vir* legitur? A. Fuluius Vrſinus ſentit tantum in C. Iulij Caesaris Dictatura cuſos argenteos eos, qui III. *vir*, præferant: alias ſemper III. *viri monetales* exſtiterunt. Quae vero Numismata II. *vir* habent, ea Coloniaſum ſunt, & Municipiorum extra urbem Romam, nec *Monetales*, ſed *Duumviri*, qui eo anno Coloniaſum, Municipium-ve cum imperio regebant, deſignantur. B. Ex ſtat-*ne* in Nummis nota illa H-S, paſſim in Cicerone obuia, quae *ſeſtertium*, quae eſt Denarij quarta pars, ſignificat? D

A. Denarij nota ferè eſt X. Quinarij ſeu Victoriati v. ſeſtertius vero his ſignis HS. exprimitur, quae ſigna, & in Numismatis apparent. In promptu vero cauſa eſt. *Denarius* enim initio decem aſſibus pendeat: *Quinarius* quinque, *ſeſtertius* vero duobus cum dimidio, ſeu, vt Latini vocant, ſemiſſe: Hoc enim hae litterae H-S loquuntur. nam, qui ſic depingunt H-S, rem obſcurant. Quamquam nonnulli Denarij notam X tranſuerſa virgula pinxerunt, licet in ſeſtertio H-S pro IIS. *Victoriati* dicti, auctore Plinio, quod victoriae ſignum præferrent: vt *Bigati*, vel *Quadrigati* dicti denarij qui bigas, vel quadrigas, hoc eſt, curruſ bigugis, vel quadrijugis equis oſtendunt: & *Ratiti aſſes*, ratibus inſigniti. B. Videor legiſſe denarios, non

Plinius lib.
33. cap. 3.

Lib. 2. Emē-
dat. cap. 7.
Juſt. Lipſius
lib. 1. Elect.
cap. 2.

decem tantum, aliquando ſedecim aſſibus conſtituiſſe, & quidem, ſi rectè memini, E in tuis libris Emendationum Iuris ad legem vltimam Cod. *de donationibus*; Quae cum ita ſint cedo, cur non X. notam in XVI. mutauit. A. Non inſitior id quidem; omnia poſt eſſe commutata, & XVI. notam in Denarijs, vt VIII. in Quinarijs aliquando videre memini; at in ſeſtertijſ III. nunquam. nec illam notarum varietatem diu duraiſſe, ſed veteres notas ſtatim reuocatas exiſtimo. Vt Bononiae, exempli gratia, ex campano horologij tinnitu horae audiri conſueuerant XXIIII. moleſtiſſimum porro negotium erat crebra illa decima octauae horae, vnde viceſimae, viceſimae, & ceterarum inter numerandum prolatio. Sex igitur duntaxat horas in poſterum ſonare ſtatuere. Si qui vero hebetiores eſſent, in eorum gratiam,

manu

A manu per certum hominem ad aes admota, horas cursu numero-ve non interrupto pulsari. Annis tamen aliquot elapsis, vsu & consuetudine aurium hoc praetermissum est; satis iam omnibus intelligentibus primae pulsu, vel primam, vel septimam, vel tertiamdecimam, vel vndeicesimam horam significari. B. Expressane alia signa, vt in argenteis, ita & in aereis nummis conspiciuntur? A. In alijs I. littera vel L. quae libram significat, aut asssem, in quibusdā S. pro semisse, hoc est, media libra, sex vncijs. In alijs quatuor puncta vel orbes pro quatuor vncijs, quae Trientem efficiunt. Sunt quae tribus punctis tres vncias, quae quadrantem constituunt, designent, qua mercede in balneis olim lauabant, & *Quadrantal* dicebatur. Vidi & binis punctis duarum vnciarum, quibus sextans conitat, signatos. Sunt id genus signorum complura, quibus vel pondus, vel pretium monetae notatur. Ex quibus omnibus efficitur necessario, nomismata partim argentea, partim aerea, Romanis monetae loco fuisse. Notarum vero, quibus insigniri solent, diligens Interpres exstat Volusius Metianus, libro *de Assē*. Praeter notarum haec signa, exstat & in plerisque vrbis *Romae* nomen, & in quibusdam *Iani bifrontis* imago, & in auersa parte naus prora. Qua nota iam inde à Regibus veteres Romanorum nummos insigniri solitos litterarum monumentis proditum accepimus. B. Exstant-ne antiqui ponderis numismata, quae *Aeris grauis* dicebantur? A. Exstant nonnulli libriles nummi magni ponderis, qui in loculis gestari non poterant, sed arcis, vel saccis, & curribus: vt auctor est T. Liuius. Quales & penes me nonnullos asseruari deprehendas. Visuntur & alia signa monetis indita. Qualia sunt pugiones duo, cum pileo, à M. Bruto edita, extraque vrbem Romam, vt apparet, signata hoc elogio: E I D. M A R T. diem tempusque designans, quo cum ceteris coniuratis tribus & viginti vulneribus Caesarem confodit. Ceterum vetus scribendi ea ratio est E I D V S, pro quo vulgo I D V S. B. Quid pileus, libertatemne significat, quam his pugionibus Marcus & Decimus Bruti constituerunt? A. Opinor sane. Porro Capricorni natalis sui signo Augustum Caesarem deletatum auctor est Suetonius, vt & nummis publicandum curarit. Quod genus nummos reperies cum aereos, tum argenteos, & maxime insignem ex aere Corinthio, duobus Capricornis, mundi que globo, & querna corona insignitum cum hoc elogio: O B. C I V E S. S E R. V E L S E R V A T O S. Equidē Tiberium Caesarem ab Augusti excessu hos edidisse opinor. Verum argentei aliquot exstant, Capricorni signo, ipso adhuc superstite in vulgus editi. Refert adhaec idem Tranquillus, Neronem Caesarem fidibus canere frequenter solitum, vt & citharoedi nomen affectarit, eoque habitu nummos, amentiae suae testes, signandos curarit. Quales etiam nunc reperiuntur affabrè facti. B. Qui haec, luce meridiana clariora, infitari audet, cum ego quiduis negare ausurum affirmo, imo & Euangelio fidem derogaturum, quod C H R I S T O oblatam monetam refert Caesaris, siue Augusti, siue Tiberij imagine ac titulo inscriptam. Quae res argumento sit, ceterorum etiam Impp. imagines monetam omnem praetulisse. A. Sanè, qui Constitutionum Titulos Codicum Theodosij, & Iustiniani Impp. *De falsa moneta; & si quis solidi circulum exteriorem inciderit, & de veteris numismatis potestate*, diligenter inspexerit, discet priscos illos Imperatores imagine ac specie sua notasse monetam. Et vero simul imperij summam adepti erant, prima haec cura fuit nummos sua, mox coniugum, denique & liberorum effigie insignire. Quod vt Romanorum Nomismatis verum esse docui, ita & Hebraeorum siclo, Graecorumque drachmis, didrachmis, & tetradrachmis confirmari facile potest. Exstant apud Iulium Pollucem in Onomastico ad Commodum Imp. variarum gentium nomismata, quae variis signis drachmas notant: qualia in hunc vsque diem Graeca pleraque visuntur in *Magna Graecia & Sicilia* Hub. Goltzij, terunturque Antiquariorum manibus. Tu, ne quis

Liui. lib. 4. extremo.

Dion lib. 47.

Festus, & in fin. Dial. 1 x.

Ang. Polit.

Miscell. c. 70.

ex Dionis lib. 47.

Math. 22. 20.

dubitandi posthac locus relinquatur, nummum inspicere cum noctua aene, quam Athenienses cum Pallade religiose coluerunt, primisque litteris quibus urbis Athenarum nomen scribitur. Vetus quoque Graecorum Colonia in Africam deducta, quae Cyrene dicebatur, unde Romam, atque in ipsam usque Graeciam *Laserpicium*, quod Graeci *Silphium* vocant, deferebatur. Aristoteles sane de Cyrenensium Rep. Silphij nota monetam signasse auctor est, si modo Aristophanis Scholiastae fides habenda. Quod genus nomismata ostendere quamplurima possem, quae herbae huius nostris hominibus incognitae formam repraesentant. Hinc recte doctissimus Poëtarum Catullus:

*Quam magnus numerus Libyssae arenae
Laserpiciferis iacet Cyrenis,
Oraculum Iouis inter aestuosi,
Et Batti veteris Sacrum sepulcrum.*

Idem Tarentinorum nummis probari potest, in quibus Taras Neptuni filius Delphino inuectus conspicitur. Aliisque innumeris, de quibus alias et erit dicendi locus.

Ceterum Silphij iniecta mentio aurem mihi vellit, monetque; ut alteri quaestionis tuae parti respondeam, de utilitatis, quae ex Nomismatum studio capitur, fructu vberissimo. Illud in primis apud omnes constitutum est, pictores, sculptores, aurifabros, ceterosque id genus artifices, praecipue vero eos, qui aut Monetam ipsi feriunt, aut feriendam curant, magna in omnem partem ex veterum nomismatis utilitatem capere posse, & solere. Quod hae artes mirifice degenerarint à pristina illa

elegantia, ut, vel me tacente, quivis non omnino hebes inspectis operibus retro annis ab hinc centum elaboratis, deprehendet. Apertissime vero ex omnibus omnium aetatum Nomismatis iam inde ab Alexandro Magno: quo regnante in Graecia, & Asia hae artes ad summum perductae viguerunt, usque ad Gallienum Imperatorem; qua tempestate simul cum Imperio ceciderunt. Circumferuntur tamen nummi omnium fere Imperatorum Rom. in Iustinianum usque, sed in quibus veterem illam elegantiam, artificiumque desideres. Nam quae ab ipsa Iustiniani aetate conflata reperiuntur, adeo inepta sunt, ut artis nitoris, atque elegantiae vix vola, ut aiunt, atque vestigium appareat. Hunnis, Vandalis, Alanis, Gothis, & Longobardis, qui in magna Europae parte imperarunt acceptum id plerique referunt. At vero iam tum artes iacere coeperant, ab ipsis lutulentis & inquinatissimis pedibus porro conculcatae, atque oppressae, paeneque extinctae fuere. Quamquam non defuere ea tempestate praestantissima ingenia, hominesque litterarum studiosi, qui si in felicis saeculum incidissent, maiori haud-dubie in pretio haberentur. Ceterum in antiquis, ut dixi, nummis, magna exstant perfectae picturae signa, ad vivum delineatis hominibus, rebusque tam affabre ad vivam imaginem expressis, ut supra nihil possit; quaedam etiam nomismata sic leuiter exstantia, ut in auro argenteo pustulato, alia altius exurgentia reperiuntur, & quaquaversum, ut non in plano impressa signa ac tabulae, sed integre sculptae statuae esse videantur. Sunt & alia artis perfectae documenta, quae non nisi à summis artificibus cognita, tam accurate expressa vulgo teruntur, vaeneuntque, ut aegre à veris discerni queant.

B. Optarim sane hoc discrimen nosse verorum atque adulterinorum Nomismatum, ne quid posthac errans fallar, iacturamque pecuniae in coemendo faciam; quod & dici solet, pro lepore selem. Quamquam non admodum moleste feram, si id genus expressos aemulatione quadam nummos consequar, certus exstare alicubi archetypa: quod legi à rudibus nobis possint commodius, praerancidis illis, exesis, ac vetustate iam consumptis, usuque attritis litteris. A. At, mihi crede, vix reperias tam accurate effictos, nihil ut discrepent: quemadmodum pictores, & antiquarij plerique, qui Nomismatum imagines ediderunt, dum plus operae studijque

in deli-

Interpres Aristoph. in Pluto, & in Equitibus. Plautus in Rudente Cyrenis acta. Inf. Dial. vi.

† Inf. Dial. v.

De Utilitatib. è Nummorum studio capiendis.

I.

Adulterini veteri Nummi.

- A** in delineando egregie, quam summa fide repraesentando, posierint, non raro nos fefellerunt. **C.** Quid ita obsecro, cum exemplar quod exprimerent, propositum esset? **A.** Pauci profecto exemplar secuti sunt. Plerique editas aliorum imagines referunt. Nec defuere, qui arbitrato suo commenti sint nusquam gentium exstantes: quales videre memini patris, matrisque Iulij Caesaris. In alijs falsi tituli, elogiisque inscripta leguntur. Nonnulli certam Imperatoris effigiem temerè alteri tribuunt, additis fictis inscriptionibus. Sunt & aliae aberrandi causae, quòd rudes Antiquitatis titulos Nomismatum legant, non intelligant, fingant, falso narrent, resque peruertant. **B.** Cedo, si modo est otium, quatenus nota adulterinos à veris distinguere, deque editis iudicare queam. **A.** De adulterinis erit, cum differam copiosius. Nam & horum nummiorum acerui in officinis reperiuntur.
- B** De editorum vero Nomismatum Imaginibus mendosis, quòd sint innumerae, dicturum me alias copiosius non ausim, nisi extremo Dialogo, polliceri. Illud monuisse sat sit, recens expressis non temerè esse fidendum, minus vero editis, delineatisque. Sed (vt à diuerticulo redeam ad eum, qui ex + Nomismatum studio capitur, fructum vberimum) non contemnendus & hic; Regum, Imperatorum, Ducum, ceterorumque praestantium virorum domi, militiaeque illustrium multis retro saeculis cultum, gestum, ornamentisque eorum, & effigies posse internoscere. Vt enim Historiarum lectio earum rerum, quae, antequam nasceremur contigerint, mirifice recreat, & semper scire cupimus omnes, qualis fuerit aliquis, sic & viuas illustrium virorum imagines intueri iuuat. Nec est, credo, ab omni humanitate quicumquam tam alienus, quem non Regis, vel parentis, vel amici imago delectet. Vt quo expressa melius, eo inspecta afficit magis; sic boni, imagine rebusque bonorum, atque honestorum virorum, fortes fortium; sapientes sapientium, mirifice delectantur. Plerique etiam naturae quodam ductu, Virtutem, qua carent, in alijs, etiam in hoste, suspiciunt; quaeque eorum sint omnia, tametsi iidem vestigijs non insistant, admirantur. **B.** Bene narras, & placerent magis, quae dicis, si modo Christianorum, Principum tantum sapientum, doctorum hominum, aut eorum saltem, qui res praeclare gesserunt, Nomismata exstarent. Verum cur *Neronis, Caligulae, atque Elagabali*, ceterorumque id genus, quos monstra verius, quam homines dixeris, tanti Nomismata aestimemus? quorum animae aeternis inferorum ignibus cruciantur, poenasque meritas delictorum luunt, & nondum mortali corpore exuti, omnibus se flagitijs contaminarunt; in tantos se errorum, turpitudinis atque infamiae laqueos induerunt, damno publico vitam transigentes, non vrbi tantum Romae, sed & orbi vniuerso, & mortalium generi perniciosi. **A.** Equidem non infitior in tanto Nomismatum cumulo flagitiosorum id genus hominum, vel, vt vere ais, monstrorum potius complures exstare imagines: sed & feras raras monstrisque depicta videre interdum iuuat, quo de infra dicendum videbatur. Ex veterum nummis & illud discitur, qua forma Crocodilus, qua Hippopotamus, pingi debeat; qua specie Sphinx praedita, qua Rhinoceros, denique qua figura Scyllam, atque Charybdim, Chimaeram, Sirenas, Pegasus, atque id genus innumerabilia veteres depingere solebant. Sic & Neronis improbitate, qui *Petrum, & Paulum Sanctos*, primosque Euangelicae veritatis praecones tyrannide quadam, crudeli morte multauit, omnes commoti, imaginem illius vt ferae, vel monstri alicuius inspicere interdum optamus. In quo & illud commodi, huius ceterorumque similium Tyrannorum commemoratione de vita turpiter transacta, atque huic non dissimili excessu, memoriam refricare; admonere etiam omnes, vt quammaxime dissimiles illis esse studeant: Deoque Opt. Max. gratias agant, quòd in tam infelicia tempora non inciderint; Principesque nobis pios, ac Christianos praefecerit. Adhaec, qui Augusti Caesaris imaginem nummis caelatam viderit, memineritque **CHRISTVM**,
eo impe-

In fine Dial. XI.

Dial. XI.

+ II. Vitruv. Nomismatū.

Sallust. initio Iugurth. Plin. lib. 35. cap. 2.

co imperante, nasci, hominem induta carne voluisse : cui *Augusti* nomen in Euan- A
LUCAE 2. 1. gelio legitur, legeturque in omnem aeternitatem, non potest non vehementer ista
 inspectio tam iucunda affici, vosque & ego in primis, cum quod Cæsaraugustan-
 nam Ciuitatem patriam nostram fundauerit nomenque indiderit, tum quod gentis
 † *Ioã. Gerun-* nostrae Augustinorum nomen attingere videatur. B. Sed quid habes de Augusti
densis in Pa- Caesaris Edicto, Tarracone, ut reuerit, † euulgato, ac de veteri lapidis nuper hic
ralip. Hisp. reperti Inscriptione *Carj Valerij Augustini*. A. Lapidis inscriptionem mox in hor-
LUC. 3. 1. to huius domus inspicere licebit. Quae de Edicto illo Cæsariano vulgò feruntur,
Act. 11. 28. & incerta sunt. Ceterum *Tiberij, & Claudij* Imp. nomina quoque in Euangelica
18. 2. historia leguntur: quorum illo *Tiberio*que imperante *CHRISTVS* Saluator
1. Mach. 1. & noster praedicauit, mortemque obiit. In Machabaeorum historia mentio est Ale- B
6. & 10. xandri Magni, Demetrii, Antigoni, Ptolemaei, aliorumque Regum Syriae, Asiae,
 atque Aegypti, quorum etiam praeclare gesta narrantur. Horum plerique in num-
 mis ad viam expressi circumferuntur, quibus eorum facta confirmantur, vel, ut
 melius dicam, conformantur. Quid? gentis nostrae Hispanicae Imperatores, pu-
 ta *Traianum, Hadrianum, & Theodosium*, eorumque stirpem intuens Hispanus, non-
 ne mirificè recreabitur? Nemo est, credo, tam ab omni humanitate alienus, quin
 patriam ac natale solum, ciuesque suos admet; quin horum Imperatorum facta
 ad caelum laudibus ferat; quin illustrium Hispanorum domi militiaeque praeclare
 gesta extollat: quorum utinam omnium sigaa effigiesque haberemus. Quod & de
 Constantino Imperatore, eiusque matre Sancta Helena dictum videri volo, ut & C
 de ceteris Catholicis Principibus, quorum imagines Nomismatis expressae in pre-
 tio habendae, atque adeo tamquam pignora, & monumenta relicta sunt aestiman-
 dae. B. Existant-ne Constantini nummi, addito *Crucis* signo, quae cum Romam
 versus contra Maxentium exercitum duxit in caelo apparuit, hoc ferè, quod in Ec-
 clesiastica legitur historia, elogio: *IN HOC SIGNO VINCES?* A. Constanti-
 ni nullum huiusmodi videre memini, sed Constantij filij hac inscriptione: *H O C.*
S I G N O. V I C T O R. E R I S. Ceterum in auersa nummi parte Imperator ipse
 conspicitur, manu signa militaria, vexillumque gestans, & ponè *Victoria* est, coro-
 nam capiti Imperatoris imponens. Porro vexillum seu labarum quadratum est,
 duabus his litteris inscriptum *✠* quae in *CHRISTI* nomine primae sunt: du- D
 rantque hodie non solum apud Hispanos, sed & toto terrarum orbe haec notarum
 compendia *IHS. XPS.* iam inde ab origine nascentis Ecclesiae Graecae ad no-
 stram usque aetatem tamquam per manus tradita consuetudine. Nam templorum
 portis hae notae appinguntur a *✠* & *ω* In quibusdam etiam signis *X* litterae decus-
 satim scriptae, *S*, subijcitur. Quae de cruce in caelis inspecta, deque labaro cum
 ea nota *✠* confecto in vita Constantini * Eusebius, seque ex Constantio Constanti-
 ni filio, cuius is, ut dixi, nummus est, audiuisse affirmat. Adhaec Magnentij & a-
 liorum Imperatorum Nomismata eadem specie insignita reperias, & in quibusdam
 alijs sola *Cruce* inspicitur.
 † [*Mirum cur dicat audiuisse à Constantio, non à Constantino eius patre. nam cum Euse-* E
biius ea de re pluribus ageret lib. 1. de vita Constantini cap. 22. ab ipso met audiuisse se, & in-
ramento praedictam historiam affirmare narrat.] B. Emoriar, si vnquam audiui liben-
 tius huiusmodi Antiquitatis monumenta, ac pietatis vestigia in nummis haecenus
 esse conseruata. Sed cur quaelo, hae singulae *A* & *ω* adduntur? A. Sancti Ioan-
 nis in Apocalypsi auctoritate: *Ego sum Alpha & Omega; principum & finis.* Quae
 prima postremaque littera est Alphaberi Graeci. B. Memini non ita pridem le-
 gere me in quodam libro * Arianos hoc signum sepulcris indidisse, litteras tamè sin-
 gulas *A* & *ω* de industria omisisse. A. Equidem fabulam puto, dum certiora non
 adferantur. Eadem nota pectori Imperatorum quorundam impressa visitur; ut in
 alijs

† *Ioã. Gerun-*
densis in Pa-
ralip. Hisp.

LUC. 3. 1.
Act. 11. 28. &
18. 2.
1. Mach. 1. &
6. & 10.

Cyrillus Hie-
ros post Ca-
techesim.
 * *Li. 1. & Ec-*
cles. Histor. li.
ix. ca. ix. So-
zom. lib. 1. ca.
iv. Baron.

Card. in An-
nalib. Eccles.
 † *Scholion*
Octauiani
Sadae.

Apoc. 1. 8.

* *Ambr. Mo-*
ralis in An-
nal. Hisp. an.

A alijs nummis, in quibus Labarum exstat hastaéque, quae vocantur signa cohortium, & refert Ioan. Curopalata in vita extrema Ioannis Zimiscae Imp. ad annum CHRISTI nongentesimum septuagesimum; hunc Imperatorem primum CHRISTI imagine monetam signasse, addito hoc elogio: IHS. XPS. REX REGNANTIVM: [Imo antiquior longe vsus pingendi CHRISTVM Dominum in throno regio sedentē, eodem titulo: IHC. XOC REX REGNANTIVM ex illo Apocal Ioannis: Rex Regum, & Dominus Dominantiū: c. 17. 14. & 19. 16. & 1. Tim. 6. 15. In nummis Christianorum Caesarum aureis ut FL. Iustiniani Caesaris, anno Christi 576. imperantis: ut notat Octavius Strada de vitis Imp. Rom. pag. 265. item Adolphus Occo pag. 583. ad Chr. ann. 527. Rursum Strada p. 272. in Heraclij Constantij IV. nomismate. *Quin & Diuae Virginis imago throno sedentis visitur in Heracleona Caesare anno Christi 616. Ibidē Strada p. 273.*] Quandoq; Graecos titulos idē indidit, Latinis tamen characteribus, BASILEVS BASILEON. Complures id genus nummos reperias. Sed vt rudi admodum saeculo à rudibus sculptos facile deprehendas. CHRISTI imago est vmbilico tenus depicta, tiara, vmbonis instar cum signo crucis capiti imposita, qua forma fere in templis Christianorum hodieque conspicitur. Librum clausum manu gestat, significans, quantum conijcio, librum illum clausum, de quo Beatus Ioannes in Apocalypsi scribit. B. Mihi quidem in mentem nunquam venerat tantum vtilitatis ex Nomismatum studio capi posse. Habeo igitur beneficio tuo, quod respondeam ijs, qui id tanquam rerum gentiliū studium omnique commodi expers vituperant. Verumenimvero perge, amabo, & reliquas vtilitates, praeter eas, quae ex artificij praestantia a pictores, sculptoresq; redeunt, recensere. A. Minima haec esse dixeris, si cum auersae Nummorum partis imaginibus contuleris, in quibus infinita cum acutē inuenta atque ingeniosè excogitata, tum praeclare expressa, & ob oculos posita, curiosorum animos pascunt; magnamque Antiquitatis cognitionem suppeditant. Cernas hic celeberrimas prouincias, vrbes, flumina; aedium partim sacrarum, partim priuarum substructiones, columnas, arcus, forum Traiani, villā publicam, viam Traiani, Rostra, vrbis Romae suggestum, Puteal Libonis, Portum Ostiae, forsitan & Anconae, aliāque innumera magna arte exsculpta. Huc accedunt virtutum omnium simulacra, ac matronarum, quae illas comitantur: puta *Nobilitas, Honor, & nouem Musarum chorus, Deorum adhaec Dearumq; veterum, tam ij qui in vulgus noti, quam ignoti; Harpocrates, nimirum, Isis, Onocephalus, Alagabalus, Diana E- phesia, Venus Paphia, ac cetera.* Discunt hic Antiquitatis curiosi obseruantq; quid fistrum, quid crotalum, quae sacrorum instrumenta, armorūque varia genera; in his Parazonium, Ancilia, gaesa, deniq; vestimentorū, cum sacrorum, tum profanorum innumeras species, habitusque. Praeterea scribendi ratio, quam *Orthographiam* litteratores appellant, nusquam certius quam ex nummis petitur, nominum praesertim priorum, ciuium Romanorum, Latinarūq; vocum. Nomismatum quoque titulis illustres pleraeque Romanorum Familiae reuocatae, vt Fuluius Ursinus amicus noster docet. B. Equidem non putarim tantum momenti positum in auersa nummorum parte; & Tu sane paucis verbis multa complexus conuolare & sarcinas colligere mihi videris, quasi nauem cum tuis Nomismatibus conscensurus; tam multa paucis, & generatim perstrinxisti. Ego vero omnia singulatim cupio cognoscere, & si per Te licet, singulos etiam Nummos inspicere volo. A. Ne dubita igitur, vt apud M. Tullium in Oratore, suadet Scaeuola, rogare Dominum vt proferat, quae recondita sunt, nobisque singulatim spectanda proponat. Sed priusquam ad opus accingamur, ne excidat memoriā, Nomismatum genera in varias species exterarum gentium, vnde ad nos allata, diuersarūque linguarum diduci. Alia enim quae Romanae Reip. Latina sunt; alia

Apoc. 5. 1.

III. Nomismatum vtilitas, de qua in Dial. III. & III.

III. Vtilitas, Virtutum, Deorumq; imagines, de quibus Dial. II.

V. Orthographia.

Li. I. de Orat.

vero Coloniarum ac Municipiorum Italiae, Galliae, & Hispaniae, itidem Latina: quaedam Graecè sunt inscripta: eaque locorum, Italiae, Galliae, Hispaniae, Siciliae; pleraque vero Achaiae, Peloponnesi, Thraciae, Macedoniae, finitimarumque insularum. Alia sunt Asiae Nomismata, quaedam etiam Africana, ut Cyrenarum. Peregrini vero idiomatis nummi exstant Carthaginensium: Exstant & Siciliae Punicis characteribus notati. Reperiuntur & Iudaeae, ac Syriae, suis litteris inscripti. Quin & Italici visuntur ignotis characteribus insigniti, linguae fortassis Oscae, vel Etruscae. Hispanicos quoque videre memini, qui veteris atque obsoletae iam linguae vestigia praeferrent. C. Exstant-ne Gothica Nomismata? A. Credo equidem, sed quae Gothorum Regum Italiae, & Hispaniae legi possunt, ea Latinis litteris nomina inscripta habent: dempto aureo, quem mihi Alvarus Gomezus Toletus Graecarum doctor litterarum misit. Quamvis enim Latinas litteras aliquot praeferat, legi, aut saltem intelligi non potest. B. Arabice vlli reperiuntur? A. Ipse aliquot penes me seruo, hinc Arabicis, altera ex parte Graecis characteribus notatos: suntque à Christianis in Sicilia facti, unde eos accepi: quosdam etiam ibi repperi, ut & in Hispania, integrè Arabicos: de quorum Antiquitate nihil habeo quod dicam. Sed hoc hodiernae diei pensum sit. De auersa enim Nomismatum parte erit, cum differere licebit copiosius. B. Equidem tantam nobis hic rerum copiam oblatam sensi, animoque percepi, ut plurimum dierum studium impendendum esse videatur.

DIALOGO II. CONTENTA.

VIRTVTVM, SOCIARVMQUE SYLLABVS.

VIRTVS.

Pietas.
Aeternitas.
Religio.
Fides.
Concordia.
Pax.
Spes.
Iustitia, Aequitas.
Clementia & Moderatio.
Constantia.
Securitas & Tranquillitas.
Victoria; & Victoria naualis.
Prouidentia.
Felicitas.
Fortuna. Fortuna redux.
Abundantia, & Vbertas.
Liberalitas.
Munificentia.
Indulgentia.
Annona.
Moneta.
Salus.
Laetitia.
Hilaritas.
Iuuentas.
Pudicitia.
Fecunditas.
Nobilitas.
Honos.
Libertas.

Παρεργως obseruata.

SICLVS Hebraeorum.

De auersa nummorum parte.

Parazonium quid.

Ritus sacrorum.

Filij parentes per Aetnae flammam deferentes.

Mercurius cur cum caduceo & virga?

Dextrae implicatee Fidei symbolum.

Cornu copiae cur flores & vomerem teneat.

Irenae pacis, & Augustae nomen.

Imago SPEI quae?

Bilanz Iustitiae typus.

Cur alata VICTORIA & coronata.

Trophaea de hostibus posita.

Ludorum Graeciae celebritas.

Triumphus splendor.

Columnae & Coronae rostratae.

Coronarum varia genera.

Virga & Lituus quid?

FELIX, sine diphthongo scrib.

Peripateticorum de FORTVNA Sententia.

Lapides miliarium in via indices, & quomodo inscripti.

Congiarium quid, & vnde.

Cybele Dea quomodo picta.

Crotali forma.

Digamma Acolicum quid.

Tesserarum veterum forma ac tituli.

IVNO MONETA.

III. Viri Monetales A.A.A.F.F.

Toga praetextata & pura.

Vestes Romanorum quo colore.

Palladium, quae forma.

Toga & Tunica quid differant.

Sinus in statu Romanorum qualis.

Pileus, libertatis insigne.

Vtilitas Virtutum Nomismatis depictarum.

A V G V S T I N I

V. C.

D E V E T E R V M N O M I S M A T V M

A N T I Q V I T A T E

D I A L O G V S I I.

*De Virtutibus ac Dijs gentium in Nomismatis,
earumq; utilitate.*

A **B** **R** I V S Q V A M de auersa Nummorum parte agas, & inuolucra heri ostensa aperias abaci vestri, scire aucto, veréne illud dicatur, ostendi Romae denarium vnum de triginta, quibus Iudas CHRISTVM Dominum vendidit ac prodidit, & cuiusmodi denarius sit. **A**. Illud certum. In templo S. Crucis in Ierusalem, vbi plurimae, si vsquã alibi gentium, reliquiae exhibentur, vt S. Crucis, qua redempti sumus, titulus nummusque asseruatur, pondere ac valore duplicis hodie denarij, quem Regalem vulgo nominamus. Quem vidimus ipsi, & expressum inde asseruo. **B**. Placet quod narras. **A**. Verum enim vero non ille cusus nummus est Hierosolymis, nec in Iudaea, nedum in Syria. **B**. Quid narras? **A**. Dicam; Quandoquidem Graecae litterae sunt, cuseum arguunt in Rhodo insula, quae Graecis ΡΟΔΙΟΝ. Vltima littera, paruo, vt antiquissimis illis temporibus pingere pro ο Graeci solebant. **B** In altera parte facies est radijs vndique cincta, vt Solem demonstrat; repraesentatq; Colossum, sic in Rhodo nominatum. Auersa vero parte flos spectatur, quem Rosam quidam opinantur, alij Heliotropion, nonnulli Rosolaccium interpretantur. Verum de hoc equidem certi nihil pronuncio. Est & alterum nomisma argenteum, & item aereum eiusdem insulae, eisdemque & characteribus & flore insigne. **B**. Possit-ne fieri Iudae proditori vario nummorum genere satisfactum esse, & in his etiam Rhodiensi nummo? **A**. Equidem non infitior, vero tamen simile magis est, Siclos illi persolutos fuisse, aliamue eius gentis monetam, praesertim quod de publico illi sit persolutum. **B**. Quod genus monetæ, amabo te, Siclus est? **A**. Erat princeps hic nummus Hierosolymis, cuius imae parti vas impressum instar calicis, alteri vero flos triplex, circum circa prodigiosi litterarum characteres visuntur. Quantum ex homine perito colligere licuit, litterae sunt Samaritanorum, Rabbi quidam Gerundensis vnus latus interpretabatur significare, HIERUSALEM, CIVITAS SANCTA. Alterius vero sensum esse aiebat: Siclus sanctuarij. Flore vero virgam Aaronis florentem designari asserbat. Calice autem Manna repraesentari: quod cum virga illa ac decem praceptorum Dei tabula in arca foederis, & adytis, quae Sancta Sanctorum dicta, asseruabantur. **B**. Sunt-ne ad manum huiusmodi Sicli? **A**. Vnum possideo argenteum, pondere quatuor drachmarum, similem ei, de quo **B**. Hieronymus in Ezechielis cap. 4. & Septuaginta Interpretes pro Siclo aut medio Siclo vertunt *Staterem*, aut *Tetradrachma*, aut *Didrachma*. Quanti in Euangelio didrachma valet, quod

Hieron. prologo in libros Regum.

Ad Hebr. 9. v. 4.

Matth. 17. 9. 26.

Lib. II. Emend.
cap. VIII.

quod à Christo exegerunt, & stater, quem Petrus in ore piscis repperit. B. Haec eadem pridem mihi lecta in tuis Pandectarum Emendationibus. A. Alterum habeo exiguum nomisma aereum, iisdem & litteris, ac figuris, ac fortasse Obolus est, aliaue eius aeui pecunia. B. Redeamus, si videtur, ad institutam de auersa parte disputationem. Hic primo cognoscere libeat, vnde vox deriuata, quidue significet? A. Pars auersa, quam *Kouessam* Itali hodie vocant, à vertendo dicta, quòd facies primo atque effigies exhibeatur: dein pars altera sit. Latini melius *Auersum Nummum*, appellant. C. Reperitur-ne nummus, qui auersa careat parte? A. Reperiuntur quidem nummi, qui vtrimque effigiem praeferant, vt in quibusdam Neronis cernere licet vultu quidem eodem, & iisdem interdum titulis, interdum diuersis: Nonnumquam etiam effigies minime variant, inscriptio tamen diuersa; vt in Bruti nummo, cui imprimitur *Brutus*: in auersa vero parte *Abala*, significando originem duci à duobus re gesta paribus. Vna enim L. Bruti facies est, qui Tarquinius Roma exegit. Altera vero C. Seruiliij Ahalae, qui Spurius Maelium tyrannidem regnumque Romae affectantem, interficiendum curauit. Tales & nummi, qui hinc Caesaris, illinc Augusti effigiem referunt, & hinc Ti. Claudium, illinc Agrippinam eius coniugem ac neptem. C. Sunt-ne nummi quidam qui facie careant, sed titulos, aut quid aliud praeferant? A. Sunt profectò Graecorum, aliarumque gentium, qualis Siclus supradictus, ac triumphus, quo de supra facta mentio est. Tarraconensis quoque, qui nummus hinc taurum impressum exhibet, illinc vero aram, cum palma, his additis litteris C.V.T.T. B. Sed palma ac litterae singulares, quid quaeso significant, doce nos. A. Auditor est M. Fabius Quintilianus in dictis Caesaris Augusti, enata palma in ara ipsi consecrata, misisse Tarraconenses Legatos, gratulatum Romam, quod victoriae omen esset, atque aeternitatis: quòd victoriae symbolum palma in ara exstitisset. *Apparet, inquit, quam saepe accendatis.* Intellexit nimirum Augustus, nasci herbam aut arboris ramos in ara, sacrificijs atque ignibus minime frequentari altaria, nec fumare admodum. Respondit itaque non videri suo admodum deuotos esse Numini Maiestatiq. quod arae suae innata palma conspiceretur. Nihilominus hoc symbolum nummis imprimere pergunt, & ab Augusti excessu cuderunt nummum inscriptum DEO AVGVSTO. In auersa autem parte his litteris AETERNITATIS AVGVSTAE *C.V.T.T. Pro his quatuor vltimis litteris, legi in quodam Nomismatum libro CVST. quasi CVSTODI, In alio autem libro AVGVSTAE vocem interpretatam, de Liuia Augusta, omissis quatuor litteris illis singularibus, quibus *Tarraco* designatur. Templum quod hic plerumque spectatur, illud est cuius Corn. Tacitus meminit extremo lib. 1. quod Tarraconensi Coloniae, rogantibus Hispanis permissum erat Imp. Augusto à morte aedificari. Quod idem alijs quoque gentibus ac prouincijs, si poscerent, permissum. B. Verum quatuor hae litterae, amabo, quid significant? A. Nomen & cognomen ciuitatis Tarraconensis, vt dicam, cū ad eius Urbis nomismata ventum erit. B. Promissi equidem huius tunc memor ero, sed ad auersam vt redeam, si effigie carent nummi, alterove signo, qui auersam cognoscemus partem? Dicemusue vtrimque esse auersas partes, aut duas habere facies asseremus? A. Qui quaeso? si nullam faciem habent? aut quomodo duae erunt auersae partes, si nullam faciem habent? Dicemus igitur facie carere nummum, hoc aut illo simbolo insignitum. C. Idemne est titulus, & auersa nummi pars? A. Minime vero. C. Quid igitur illud est, quod Augusti Caesaris nummum ostendunt cum anchora quam delphinus implicat, adscripto titulo FESTINALENTE? A. Talem equidem nummum videre nunquam contigit: scio tamen dictum Augusti fuisse *ΠΕΥΔΕ ΒΡΑΔΕΩΣ*. nec illud me fugit Titum Vespasianum Aug. nummos cudisse cum anchora ac delphino,

Dial. 1.

Lib. VI. cap.
IV. Institut.
Orator.

*Colonia ve-
tus togata
Tarraco.

Dial. VII. ini-
tio.

Sueton. in
August.

Aphino, causa tamen huius signi non addita, ut spectare in nummis licet. Aldus Manutius Romanus, Erasmus Roter. *aut Aeneas Vicus Parmensis alijue fortasse ^{*In Adagio: Festina lente.} tales, Augusti nati sunt nummos, quos mihi videre nondum contigit. C. Videor anchoram symbolum abs te vocari, estque in auersa parte huius nummi Titi Aug. Anchora igitur & symbolum est, & auersa nummi pars. A. Quemadmodum non omnia symbola librorum Pauli Iouij, & Hieronymi Ruscelli, auersae sunt nummi partes, sic nec omnes Nomismatum partes symbola sunt appellata, verum quae in auersa nummorum parte spectantur, *Auersa* vocanda sunt, non tamen in ijs nummis qui facie carent. C. Quae igitur aperte symbola in nummis vocabimus? A. Nimirum quae duas res significant. Alterum clarè, ut Capricornus, ut Cometes, ut anchora, ut clauus, familiaque: Alterum vero obscure, ut cum Augustum per Capricornum accipimus: per Cometem Iulij Caesaris animam: per anchoram Constantiam; per clauum nauis, Reipublicae administrationem. C. Credo sic dicta Hieroglyphica, de quibus Horapollon scripsit, nostraque memoria Ioannes Pierius Valerianus, homo doctissimus. A. In multis inuicem consentiunt. Negat Iouius symbola dici, si dicto careant: Alij vero huic repugnant. In nummis fere nunquam symbola reperias, addito obscuro titulo, & sine ipso plurima, ut in ipsis Hieroglyphicis litterae aberant, quod illae ipsae imagines litterarum praestabant vicem. Dicta verò symbolis addita in nummis, explicant ipsa symbola, verbi gratia: *Fides Publica*, duabus implicatis manibus declaratur, & sic de reliquis Virtutibus, aut plerumque Virtus suo nomine demonstratur. B. Quomodo autem VIRTUS in auersa nummorum parte pingebatur? A. De hac ceterisque Dijs Deabusque dicere in praesens non possum, nisi commodum incidissem in pagellas olim in Italia hac de re à me notatas.

VIRTUS.

In nummis quibusdam Imperatorum spectatur instar Amazonis galeatae, cum parazonio, hoc est, lato gladio, cui acies desit, itemque cum lancea, pede altero galeam calcans, aut globum, cum alijs femineo habitu indutis, ut Domitiani nummi: aut Virili, idque variè: Interdum etiam nudi sunt, ut in Galbae nummo Mineruae non dissimilis, ac ROMA Æ Deae, nisi quod illa parazonio careat, haec vero dextera Victoriae signum paruum teneat: etsi in nonnullis Galbae, aliorumque Caesarum VIRTUS cum eodem Victoriae signo visitur, quo *Virtus* ipsa, quae ipsam tenet, designatur. In nummis alijs Cordi atque Caleni geminae facies spectantur, id est, VIRTUTIS armatae atque HONORIS, quae Latinis *Honos* dicitur, & inermis pingitur. In auersa parte Italia spectatur, & Roma: Rursum in Vitellij Nomismate *Virtutem* militari habitu videas, & *Honorem* muliebri forma adscriptis litteris HONOS ET VIRTUS. In Alexandri nummis Imperator est, altera manu orbem, altera hastam tenens, Virtute ac fortitudine mundum subiugari significans. Apparet autem virili habitu Virtutem, aut mulieris armatae idcirco pingi solitam, quod à viro, aut viribus, *Virtutis* *nomen deriuat: masculam fingendo quod fortem esse, qui eam possideat, necesse sit. Ferunt quoque M. Marcellum *Virtuti* + templum dedicare cum vellet, atque *Honori*, augures intercessisse. Non itaque duo templa aedificauit; sed vnicum, ut *Honoris* fanum ingredi posset nemo, nisi per *Virtutis* templum; ostendens honorem adipisci neminem nisi prius virtutis via graderetur. B. Ingeniosè excogitatum profectò: verum de Parazonio, cedo, unde natus hic ensis, & cuspide cur summa caret? A. In Martiali * distichon, nisi me fallit memoria, hoc reperias:

*Militiae decus hoc, & grati nomen honoris,
Arma tribunitium cingere digna latus.*

* Cic. Tusc. II.
† Cicero 1. de Nat. Deor. & 2. de Legib. T. Linius lib. XXVII. C. Plinius lib. 35. cap. 10. Plutar. de Fortun. Rom. M. Vitruuius lib. III. Architect. & VII. Val. Max. lib. 2. c. 1. B. August. v. de Ciuitate Dei cap. XII. & lib. IV. cap. XXIV. * L. XIV. Epig. 32.

Ex quo efficitur Tribunos militares, quos vulgo nunc *Capitaneos* nominamus, id genus gladios gestasse sine cuspide, vt de Rege apum aculeo carere commemorant: quo docemur, eos qui praesunt, corrigere quidem oportere; non autem ijs qui parent minas intentare aut occidere. In nummis cernere interdum est inscriptum VIRTUS EXERCITVS: vt in vno Postumi Tyrani, in quo miles armatus est, non tamen Virtutem designat. In altero Valentiniani Caesaris nummo, aut Theodosij, dextra videas signum tenere, quod *Labarum* vocatur: sinistra vero orbem terrae continet, sinistroq; pede mancipium calcat. In Manij Aquilij argenteo nummo Virtutis armatae caput visitur, his litteris adscriptis: VIRTUS. In altero Gordiani Hercules nudus: In auersa parte spectatur, adscriptumq; VIRTUTI AVGVSTI. Rursus in altero Maximiani aureo, Hercules similiter: in auersa est ceruum cornibus tenens, qui vnus est è duodecim illius laboribus; adscriptumque: VIRTUS AVGG. pro *Augustorum*: Cui Imp. probè quadrat imago, quòd *Herculeum* se nominaret, vt eius adoptione pater Diocletianus *Iouius* dici voluit. Gordiano quoque *Herculis* effigies accommodata, quod esset è gente Antoniorum, qui originem ab Herculis filio deriuabant.

P I E T A S.

Nunc de *Pietate* dicendum, cuius tantummodo caput video in Drusi quibusdam nummis, velo opertum, supraque ornamentum formâ diadematis. Feminas caput velare in templis praecipit Paulus. Romae sacerdotes caput velabant, & Impp. sacrificaturi, quod & Nomismata ostendunt & antiquorum picturae. Meminit & Maro, quod qui Troia fugissent sacrificantes cauebant, ne ab hostib. viderentur. Sic enim vates Aeneam hoc praecepto imbuit:

1. Cor. II. 6.

Aen. III. v.
405.*Purpureo velare comas adopertus amictu.*

Ad quem locum Seruius, & in Numa Plutarchus, atque in Problematis. In argenteo Decimi Bruti nummo P I E T A S cuditur capillata, absque diadmate, nomine adscripto. In Caligulae autem, hinc spectatur *Pietas* sedens, dextra craterem seu patinam tenens, qua thura altaribus igni inspergere soliti. In auersa vero parte, templum erat cum sacrificio, his additis litteris: DIVO AVG. id est *Augusto*: In alijs nummis ara est, incensis ignibus: Ponè astat *Pietas*, precantis habitu, tendens in caelum manus: Alibi vero non femina, sed sacerdos hac forma visitur. In quibusdam etiam femina arculam portans thure, credo, refertam. In alio praeter feminam cum capsula, ara est accensa, ex quo liquet clarius quid manibus gestans agat. Alibi manus extendit, vt solent Episcopi benedictionem impertientes. Interdum etiam propè astat puellus, quasi clericus ministrans, quos *Camillos* Romae nominabant. In quibusdam nummis instrumenta sunt sacrificiorum, quibus victima caedebatur, vt secespita, culter quo discindebatur; vt vasculum, quo sanguis excipiebatur; vt aspersorium aquae infundendae; quae omnia ad pietatem Deo debitam pertinebant Alteri vero P I E T A T I, quam parentibus liberi debent, alijsque vt praeceptoribus. Q. Metellus Pius ciconiâ iuxta feminae faciem nummo cudebat, hac ipsa aue ostendens *Pietatis* eam esse * imaginem. B. Ideo fortasse quod iuniores ciconiae vetulas alant parentes. A. Ita est: Hinc & Graeci vno verbo *ἀντιπαραρῆν* pro *rependere beneficium*, ac paria facere dicebât: quod Latinis esset ad verbum, *Cicomare*, si fas esset vocem cudere, vt Poëtis, quib. maior est indulta licentia. In Antonini Pij nummis femina spectatur brachijs vtriusque infantes amplexa, totidem etiam ad pedes astantes habens, (quae vocari posset *Caritas* apud Christianos) & altero etiam modo hic designatur. Notandum & illud quod in Sex. Pompei nummis cusum visitur, eius qui Cn. Pompeij Magni filius fuit; adscriptis hisce notis, MAG. PIVS. IMP. ITER. PRAEF. CLASS. ET ORAE MARIT.

*Petrö. Arbitrè de ciconia: pietati-cultrix. &c. Vide Zenob. in Adag. Cent. 1. & ibi à me notata.

A EX. S. C. Est haec parentis illius imago, Neptuni habitu, & illinc iuvenes duo nudi utrimque, quorum alter senem humeris gestat, qui manu viam commonstret: alter feminam portat flaccidam, at doloris timorisque plenam. C. Veram eequid Pompeio cum *Pietate* commune est? A. Dicam: Hi duo iuvenes Sicili sunt Catanenses, qui in magno incendio, cui obnoxia est ciuitas Catana, ob Aetnae vicinitatē (qui mons hodie *Mongibello* vocatur) patrem matremque periculo eripuerunt, dum alij bona fortunae seruare student. Hinc & Pausanias pios dictos, & quotannis festo die cultos ait. Locus quoque in quo eorum erant statuae, vocatus ab indigenis *Διοσέων χῶρον*. Factū hoc vsqueeo temporib. illis praedicatum, quanti solet Aeneae pium factum aestimari, qui Anchisem patrem humeris sublatum Troiae flammis extulit; qui hinc etiam *Pij* cognomentum inuenit.

B *Sum Pius Aeneas*. Nomina laudesque iuuenum, qui *Pietatis* symbolum praeferrunt, exstant apud varios auctores, & in Aetnae poematio, Cornelio Seuero à *Virg. 1. Aen.* Criticis attributo: Alijs *Philonomum* & *Calliam* vocantibus; alijs *Anapium*, & *Amphinomum*; quibusdam etiam *Emantiam*, & *Critonem*. Historiae etiam meminere, Strabo lib. v. Pausanias in Phocicis, Arist. de Mundo ad Alexandrum in extremo: Valer. Max. lib. v. cap. iv. Solinus cap. xi. Polyhistoris, Aelianus, Martialis, Aufonius de claris Urbib. in Catina. *Hanc ambustorum Fratrum Pietate celebrem*. Sed omnium maxime Claudianus, qui eos egregio carmine celebrauit, cuius hoc initiū:

Aspice sudantes venerando pondere fratres,

Diuino meritis semper honore coli.

Iusta quibus rapidae cessit reuerentia flammae,

Et mirata vagas reppulit Aetnae faces.

Complexi manibus fultos ceruice parentes,

Attollant vultus accelerentque gradus.

Pompei autem Magni filius militari assentatione Neptuni filius hic dictus est, seq; *Pium* vocat, quod parentis mortem captis armis vindicare studuerit. Dein quod Metellus Scipio Pius, pater esset Corneliae matris ipsius; utque hanc Pietatem ostenderet, non Anchisae filium posuit Aeneam, ne Iuliam gentem sibi inimicam honoraret; verum iuuenem Siculorum historiam sumsit (qua in insula annos est plurimos versatus) exemplo pietatis longe maioris: Aeneas enim patrem dumtaxat è flammis extulit: hi vero patrem matremque humeris sustulerunt. Adhaec *Virg. 2. Aen.*

D Veneris filius Aeneas fuit: Sextus vero Pompeius Neptuni soboles dicta, qui Deus, longe maior potentia est habitus, quam Venus, voluptatum Deliciarumque Dea. B. Quantum oblectat antiquorum sensa cognoscere ac penetrare posse?

A. Absque eo esset, nulla sane huius studij Antiquitatis nummorumque iucunditas foret, imo fastidium pareret: Siculi autem duo, de quib. verba fecimus, spectantur & in nummis Catanensium. Aeneas autem cum Anchise in Iulij Caesaris Nomismatis, & in M. Herennij. Nunc de *Aeternitate* differendum, an veteres eam cognorint: Cum enim de Virtute ac de *Pietate* dictum sit, reliquum est ut de ultimo fine dicamus.

E

A E T E R N I T A S.

In nummis Titi Imperatoris AETERNITAS spectatur forma virginis vestitae longo syrmate: capilli galea teguntur; pede altero pilam calcans, quae Mundum significat, & hastae innixa; altera manu cornucopiae gestans. Virgo pingitur, quod integra sit & incorrupta *Aeternitas*. Capillis est candidis, hinc cooperti sunt; dein quia aeterna principio carent, hinc caput velat. Mundum, ut rem conditam, sub pedibus habet: hastae nixa, quia Fatum aut Providentia est. Copiae-cornu felicitatem beatitudinemque designat. Vestis illi demissa, quam in altero nummo

nummo non cincta manu tenet: longa enim *Aeternitas* est, quam nemo stringit, A comprehendit nemo. In Domitiani nomismate ac Traiani altera caput tenet radiatum, Solem denotans; altera vero muliebri caput cum Luna. In alio spectatur velum capite longius, ostendens hominis in principio Aeternitatis cognoscendae caecitatem. Sunt quibus altera mundum manu gestet: in alijs vero altera coelum ostendit, significare volens Aeternitatis illic sedem esse. In nonnullis globo infidet, seu sphaerae, qua caelestia comprehenduntur, sinistra vero hastam tenet, dextra vero extensa Vniuersitatis sibi imperium vindicans. In Philippi Augusti nummis cuditur AETERNITAS cum elephante, cui puer infidet manu gubernans: In alijs phoenix avis visitur supra mundum, quae virgo dextra gestat. Viuunt elephanti annos plurimos, longacui: phoenix quoque ex se ipsa renascitur, hinc B Aeternitatem verè repraesentat. De Tarraconensi nummo cum templo sic inscripto: AETERNITATIS AVGVSTAE supra differere memini. Exstant & nummi, cuius in auersa parte Imperatorum apotheosis ostenditur: item Augustarum vitam functarum eodem ipso titulo AETERNITATIS, vt in nummis Faustinae coniugis M. Antonini Pij, matris alterius Faustinae; digitum in Aeternitatem, quasi eam adepta iam esset, intendens. B. De his nihil habeo quod quaeram amplius, nisi forte cognoscere ex te queam, an, quae de phoenice sparguntur in vulgus, ex his confirmari possint, aut è nummis Antiquitatisque monumentis? A. Minime vero ex his, neque ex omni adeò Antiquitate, quae de phoenice varij variè fabulantur auctores, magis confirmari queant, vt vera, quam quae de Amadifio C Gallico otiosae nugae ab otiosis aulicis cupide leguntur, atque creduntur. Quarum fabularum primum fuisse auctorem *Vascon Loberam* Lusitani iactant. C. Iam & illud, quod me fugerat, de ineptiarum primo auctore didici. B. Religionisne, ac fidei exstant Nomismata? A. Exstant sane, *Religionis* tamen pauciora, plura vero *Fidei*, etsi non Virtutis Theologicae.

R E L I G I O .

Occurret nummus M. Aurelij Imp. cum templo Mercurij, cui subscriptum RELIG. AVG. In altero eiusdem Imp. Mercurij imago est iisdem ambientibus litteris: Item in denario Decij iunioris Augusti, idem Deus pingitur his litteris. D PIETAS AVGG. Cur autem *Religio ac pietas* huius potissimum Dei effigie demonstrantur non habeo dicere. Illud tantum, Iurisconsultos nostros *loca appellare religiosa* vbi mortuorum cadauera sita essent, ossa quoque ac cineres. B. Virgilius *Aeneid. III.* virgam Mercurio tribuit, qua & morti detrudat animas, & reuocet Orco: vt hinc fortasse Religionis aliquam praeferre speciem videatur. A. Asserere id equidem non ausim: ad *Fidem* itaque transcamus, in qua res minus obscura est.

F I D E S .

FIDEI in nummis priscorum commune symbolum, dextrae sunt duplices inuicem implicatae. Quo pertinere putant illa Maronis: *Accipe, daque fidem.* Et E alibi: *Iunximus hospitio Dextras.* Collocant alij sub dextris flores aut spicas, vel caduceum, quibus fructum ostendunt, qui existere solet è *Fide, Pace,* atque *Concordia.* In plerisque Nomismatis perticae seu hastae cernuntur, quibus eas ferre milites solent Romani, quae pro signis ac vexillis cohortis cuiusque erant, fidem significantes quam Imperatori miles sacramento dedisset. In nummis *Eliogabali* seu *Elagabali* femina spectatur sedens, quae altera manu turturem teneat, *Fidei* symbolum, quod comparis fidam esse sociam tradant Physici, altera vero cohortis illam hastam tenet, similemque ante pedes lanceam, hoc titulo: FIDES EXERCITVS. In alijs FIDES MILITVM. In Domitiani Aug. nomismatis femina stans

A tis habitu spicas binas altera gestans: altera lancem fructibus plenam aut auiculis, aut cordibus, vel denique, vt existimo, cymbam spicis refertam, siue ea tritici mensura est: his circū-circa vocibus adiectis: FIDEI PVBLCAE. Horatius Flaccus de fide verba faciens: *Et fides albo velata panno.* Virgilius quoque *Cana Fides* dixit. Fidem autem proxime excipiat *Concordia*.

C O N C O R D I A.

Spektatur haec eodem symbolo Dextrae duplicis: quo de elegans est Cornelij Taciti locus; *Centurionemque Sisenam dextras, Concordiae insigniā Syriaci exercitus nomine ad Praetorianos ferentem, varijs artibus aggressus est.* Et alibi: *Miserat ciuitas* Hist. Aug. lib. I. & II.
B *Lingonum vetere instituto dona legionibus dextras, hospitij insigne.* In quibusdam matrona sedens visitur, cum patera aut scypho in dextra manu, sinistra vero cornucopiae. Patera rem esse sacram denotat, cui sacrorum honos deberetur. Hinc etiam Romae templum *Concordiae* fuit. Cornucopiae autem vbertatem è *Pace atq; Concordia* nasci solitam, demonstrat. In nummis quibusdam geminum videas Cornucopiae, vel, vt apertius loquar, duplex est Cornucopia duplicis vbertatis, maiorisque fecunditatis argumentum ac fertilitatis, quae his virtutibus ampliantur. Alibi spectatur itans matrona hastae innixa, *Concordiae* robur designans. In alijs ara incensa, ante pedes illius, seu altare, veluti Deae, cui & patera, vt iam diximus, eo nomine tribuatur. Sunt & plurimi sic in auersa parte inscripti: C O N C O R D I A M I L I T V M E X E R C I T V S, E T E X E R C I T V V M, E T A V G V S T I E T A V G V S T O R V M, E T C O N C O R D I A F E L I X, E T C O N C O R D I A A E T E R N A. In Imperatorum quorundam nummis Graecis O M O N O T A inscribitur. **B.** Conueniret probe *Concordiae* lanx cordibus referta, vnde & nomē deriuatum esse videatur. **A.** Imago *Concordiae* existat in nummis P. Fonteij Capitonis, & Pauli Lepidi, item L. Vinitij.

P A X.

De *Pace* nunc agendū *Concordiae* gemina. Videas in nummis *Pacem* accensa face armorum cumulum inflammare. * In alijs plurimis virgo est, altera oleae ramum, * Vt in Psal. XLV. v. 10. de Pace:
D altera gestans Cornucopiae, vel caduceum aut certe virgam. Virgo est, vt simplex & integra: clara Pacis argumenta. Bello namque virgines contra ius stuprantur ac rapiuntur. Olea, signum est pacificatoris, vt Legati, teste Virgilio. Arcum cōteret & cōfringeret arma, & scuta combureret igni.
E *Meneruae* quoque symbolum est, cui haec arbor sacra, artium habita praeses; quae artes ad lucernam noctu lucubrando nimiam quantum crescunt, in qua lucerna & oleum adhiberi solet: eo denique pugiles in lucta inungi soliti. Haec sane, vt *Pace* augentur, sic contra bello euertuntur. In Cornucopia obserues spicas, vias aliosque fructus, cum vomere, omniaque in hoc cornu, quod *Acheloi* fuit, cum Et Isaiæ II. v. 4. Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces.
C. Sed *Ouidium* illum vomeris meminisse, non equidem recordor. **A.** Plura † Metamor. lib. IX.
E sane, ne erres, in Antiquitate quam in libris reperias. Inuentumque nostra memoria Romae ingens aereum Cornucopiae, visum à me tractatumque, in quo vomer aperte spectabatur, & post Antiquarij diligenter obseruarunt. Imo raro admodum Cornucopiae sine apice in medio fructuum videas, quae acis vomeris seu aratri est; tametsi pictores quidam pinnam, alij aliud quid effingant, vt passim cernere est in editis nomismatum libris. Quam iusta autem de causa *Paci* haec tribuantur, quid attinet explicare, haec enim copiam rerum gignit, quarum vitae vsus indiget, atque vbertatem, eademque tuetur ac propagat. Bellum contra segetes destruit, arborelque: boues item & agricolas abducit. *Caduceus* virgula

gula diuina à nonnullis dicta felicitatis symbolum est, vt dicam, cum de eo disse- A
ram copiosius: & vero absque *Pace* nihil mortalibus feliciter accidit. In Claudij
Imp. nummis virgo caduceum ad terram demittit, vbi serpens est, qui veneni si-
bilo bellum repraesentat, & tametsi caput erigat, caduceo tamen vis eius compri-
mitur. Pax etiam alteram manum oculis obijcit, velumque obtendit, serpentem
ne videat; volens significare quisquis hunc nummum cudit, belli odium. In Ves-
pasiani nummo muliebre caput cernitur, his etiam insculptis litteris: P A C I O R B.
T E R R. A V G. Cui vt Deae templum Romae exaedificauit, cuius hodie ruinas iuxta
templum Sanctorum Cosmae & Damiani spectamus. In Graecis Locrensi-
um nummis, sedentis habitu & alata visitur, gestans caduceum, Legatorum in Pace
facienda insigne, his litteris adscriptis: ΕΙΡΗΝΗ. Alae attribuuntur tanquam B
spiritali: & supra terram se tollit, veluti caelestis. Sedes autem robur, constan-
tiamque significat, vt felicitatem caduceus, vt iam dicere memini. Exstant & hi
tituli: PAX AETERNA. PAX PVBLICA. ET PAX AVGVSTI, ET AVGVSTA.
B. Graecum hoc nomen nonne idem Augustae fuit, quae Concilium septimum
aduersus Iconomachos indici curauit? A. Idem sane vtriusque nomen. I R E N E
enim coniux fuit Leonis pessimi Imp. Constantinopolitani, & Constantini ma-
ter; à quo post Concilium illud Nicaenum alterum, dissensit, & alteri alter mor-
tem machinabatur; ipsa etiam nubere Carolo Magno Occidentis Imp. voluit.
C. An hic igitur *Leo* est, de quo auctor *Orlandi furiosi* canit? A. Non sum adeo
furiosus vt id asseuerem. B. Quod vulgo de *Pacis* templo iactatur, collapsum
nimirum nascente CHRISTO, & quotannis decidere eodem ipso natalis tempo- C
re, verum-ne sit an fabulosum, Romae comperisti? A. Minime vero. Certus
enim à Vespasiano esse constructum, nihil vltra erat cur quaererem. Anus tamen
quaedam, memini, narrabat non Natalis modo CHRISTI nocte, sed multis a-
lijs anni festis ruere indies; vetustate scilicet; quae verior narratio, causaque
exiit.

S P E S.

B. SPES qua ratione pingit Antiquitas? A. Audies: & valde distat vfi-
tata pictura à priuca; quantum interest inter *Spem* Theologicam, & Romano-
rum gentilium superstitione imbutorum. Haec enim in omnibus nummis iuuen-
culae specie visitur, hilari vultu, vesteque demissa ac pellucida & discincta: quae D
& digitis dextrae herbam tenet trium dumtaxat foliorum: sinistra vero vestis
laciniam tollit, ac pedum summis articulis ambulat. Vehementer scire
aueo picturae causas: Inprimis vero cur iuuencula? A. Quia tunc incipit *Spes*:
vtque pueri spem bonam de se concitant, viros se probos fore, quodq; in ea aetate
spes non res, vt Cicero ait, laudari soleat; ad eundem modum sperat quisque, non
tamen re plene potitur. B. Sed cur hilaris? A. Quod omne quod sperat ho-
mo hilaritatem adferat. B. Vestis quare longa ac pellucida? A. Quia spes om-
nis longa, & sic res desiderata transparent. B. Quamobrem discincta? A. Quod
nondum comprehendat rem veram, sed ventis huc illuc rapitur. B. Herba trifoli- E
lij quid notat? A. Credo equidem primum, quod iacto grani semine existit,
germen esse, cuius adhuc *Spes in gramine esse* veteri Verbo dicitur: vtque granum
recens colore ac tempestiuitate bonam malamve spem messis concitat. B. Cur
summum pedum articulis incedit? A. Quia non stat solida, quasi res sit adepta,
neque timore caret, semperque vsu-venit vt maior res quaeque appareat dum ex-
petitur, quam dum possidetur. B. Non habeo quod hic quaeram amplius: opta-
rim tamen Te ad *Iustitiam*, cuius sacerdos es, & pridem fuisti, accederes. A. Es
& tu, siquae annos plurimos precor.

I V S T I T I A .

A Tiberij Caesaris nummi I V S T I T I A E imaginem praeferunt: qua forma Chry- Lib. xiv. Noct. Attic. cap. lxxx.
sippus, teste Aulo Gellio, depinxit; nimirum virgo est integra, sine fuce, delicijs
& ornamentis; seuera, viuuda, ac diademate roseo; quod Regum sit munus *Iusti-*
tiam administrare, vnde fragrans odor, velut è rosis emanat. In alio nummo A-
driani, item Antonini Pij, & Alexandri Seueri Augustorum, sedentis est habitu,
sinistrâ virgam tenens, dextrâ vero pateram gestat. Sedet autem, quòd sapientem
maturitas ea deceat: Atque ideo sententiam pronuntiaturi Iudices sedebant, vt
Iudices sedere dicerentur, quemadmodum *stantes* Oratores dicebant. Scep-
trum notat imperium mundi ac Reip. administrationem: quamobrem & virgam ge-
stat. Patera vero diuinitatem significat. B. Reperitur-ne gladium gestans &
bilancem? A. In nummis nondum equidem vidi; bilancem tamen in *Aequitate*
videas, de qua proximè dicendum.

A E Q V I T A S .

A E Q V I T A S omnibus paene nummis virgo est erecta, quae dextra bilancem
teneat, pondere aequalem; altera vero scipionem aut virgam gestat. In promptu
ratio est; quia omnibus aequa, & pertica metiri loca solet. Hinc & Latini *Aequa-*
re dixerunt: Quidam nummi cinctam exhibent, alij discinctâ, ac sedentem. Red-
di vero singulorum ratio potest. B. Quomodo fieri id potest, in re adeo contra-
ria, ratio vt reddi queat? A. Contraria non sunt, si rectè interpreteris. Sedet e-
nim ea ratione, quam de *Iustitia* iam exposui, hoc est, ab effectu maturitatis, quae
illius propria: discincta vero quod subijci nolit; & in alijs nummis cincta stat, quod
Rationi se accomodet, vtque aeris summa aequa sit at iusta necesse sit. B. Ve-
ri haec magnam continent similitudinem. A. Ridiculum est Regum Neapoli-
tanorum inuentum, qui monetam olim cudebant, cum titulo E Q V I T A S
R E G N I, equo impresso, à quo & monetæ nomen illic inualuit, quasi Ca-
ballinum. Nec desunt, qui insignia esse vrbis Neapolis affirmant. C. Audiui
qui narraret, haud scio an ioco, Neapolitani Regni insignia equum esse infrenem,
cum clitellis antiquis, & calces ille iaceat, vt excutiat, aliudque dorso accipiat,
quod ephippium stringat magis, vt maiora gestet onera; ducta hinc occasione,
D quod cupide Dominum identidem mutare studeant Parthenij illi. A. Equi cer-
te regni Neapolitani, vt generosi magni sunt precij, & Equites generosi, multa-
que Nobilitas illustis item & vetus. B. *Clementia ac Moderatio*, quid ab *Aequitate*
differant? A. Antiquitus diuersè signabantur.

C L E M E N T I A E T M O D E R A T I O .

In Tiberij Caesaris nummo spectatur C L E M E N T I A non obliqua facie, sed pla-
na & integra. Rex enim *Clementiam* adhibens summa vtitur maiestate. In Vitel-
lij Augusti sedentis habitu est ramum lauri dextra tenens, sinistra vero baculum,
longiusculè remotum. Sedes autem quietem animum notat: scipio vim, auctori-
tatemque, qua sine rigore vtatur. Lauro autem qui Deos violasset, expiari solet.
E In Hadriani nomismate stat hastae innixa, dextra vero patinam gestat, adscriptis
litteris: C L E M E N T I A A V G. Transeo ad *Constantiam*, quae, vt & Virtus ipsa in
nummis pro *Fortitudine* cuditur: vt *Providentia* loco *Prudentiae*.

C O N S T A N T I A .

Duobus haec modis visitur in Claudij Imp. moneta, cum sedentis, tum stantis
habitu. Stans capite galeam gestat, & sinistra scipionem seu sceptrum: vtraque in-

dicem dextrae manus faciem versus tendit, quasi constanter aliquid affirmantis. **A**
Sedens autem inermis est, virga carens, quietem ostendens ac firmum robur: illa militari est habitu, sago induta ac paludamento in tergum demisso, ut Fortitudinis sociam dixeris ac Iustitiae. Decet enim milites, iuxta ac Iudices *Constantiam* adhibere: hinc duplex ea forma est, cum militaris armatae, tum iudicis sedentis. Constantini Imp. filia *Constantia* dicta, cui etiam Romae templum dedicatum exstat, quod antea Baccho sacrum fuit: spectanturque hodie antiquae ibidem picturae Gentium ac veterum Christianorum. *Securitatem Constantiae* subijcio.

SECVRITAS ET TRANQVILLITAS.

Plerisque in nummis femina sedenti sinistram capiti supponens, ac sedi incumbens, dextra sceptrum tenet. In Gordiani Imp. moneta erecta stat columnae innixa, dextra quoque scipionem aut sceptrum ferens. In alijs aram foco incenso ad genua positam video. Quod ita interpretor, qui Deum propitium habet (cui soli res fieri diuina consuevit) eum demum quietam securamque vitam degere: inscriptiones porro sic variant: SECVRITAS PERPETVA. SECVRITAS PVBLICA. & SECVRITAS IMPERII & AVGVSTI, & REIPVBLICAE, ORBIS, AC TEMPORVM. In Othonis Caesaris Augutti inscriptum video SECVRITAS P.R. hoc est, *populi Romani*, stansque erecta spectatur sinistra sceptrum, dextra vero lauream tenet corollam. Alias etiam sinistra Cornu-copiae, securum reddere nimirum Victoriae volens populum Rom. Quamobrem & in M. Antonini Imp. palmam etiam manu gestat, quae parta Victoria à triumphantibus gestabatur: de qua re mox erit differendi locus. Verumenimvero antequam de *Victoria* verba faciam, de *Tranquillitate* prius agendum, quae in Hadriani Aug. nummis columnae innixa, dextra scipionem sceptrumque tenet. In Antonini Pij eadem dextra seruat nauis clauum, sinistra vero spicas duas, frumenti vbertatem significans, quam mari deportare pacatis temporibus liceat. **B**

VICTORIA.

M. Varro lib. IIII. de lingua Latina *Victoriã* ita depingit, quomodo innumerabiles Graecorum Romanorumque; nūmi exhibent; puta virginē dextra laureā coronam tenentem, sinistra vero palmā, & alata est & alis induta, ut clarius ostendit Graecum Epigramma lib. IIII. Anthologiae, cap. XXI. cum forte fulmine ietae atque exustae essent alae Victoriae, quam Romae statua manu gestabat, signū esse poeta, Pompeius nomine, auguratur, fore nimirum ut victrix perpetuo Roma existeret, quod eam Victoria alis destituta fuga deserere nō posset. Versus sic legitur: **D**

Ρώμη παμβασιλεύα τεὸν κλέος ἐποτ' ὀλέεται
Νίκη γὰρ σε Φυγεῖν ἀπέστειλε δύναται.

ROMA potens, alis cur stat VICTORIA lapsis?

Urbem ne valeat deseruisse tuam.

Vel sic:

Praepetibus nunquam fugiet VICTORIA pennis:

Sic erit aeternum gloria ROMA tibi. **E**

Alatam quoque fingi, pingique solitam ob velocitatem dixeris. Quo enim citius Victoria parta, ac breuiori spatio victi fugati que hostes, eo illustrior est ac celebrior. ut Cn. Pompeij de piratis Victoria; vel quod nobilis sit, nunc his nunc illis secunda: quod usu-venit Romanis, Poenis, Atticis, Spartanis, ac Thebanis, nunc victis, nunc victoribus. *Palma Victoriae* tributa, quod eius rami, ut auctor est Aristoteles, Plutarchus, Plinius, & A. Gellius lib. IIII. Noct. Attic. cap. VI. ponderi imposito resistunt, nec premi se patiuntur, imo contra obstant. *Corona* datur *Laurea*, quia est vinculum, quo & victi hostes alligari solent, aut verius praemium

A mium est victori. Ceterū laurus Apollini sacra, vt Daphnes amore capto, quodq; ea coronatus est, Pythone serpente deuicto. Causam alij referunt, quod caput firmet, vireatque perpetuo; qualis & militum viuida sit virtus, ac fortitudo necesse est. [Refert Pausanias lib. VIII. Theseum ludos in Delo instituisse, primumque victori palmae coronam imposuisse ex ea arbore, quae in Delo Apollini consecrata; cuius palmae Homerus alijque deinceps meminerunt. Post alijs in ludis victores palma donati, & vbi alij coronabantur ramis, palmae quoque semper ramus, qui rectus manu gestaretur, adijci solet. Adhaec qui Delphis Pythia vicisset, lauro coronatus, quod Apollini sit dedicata, vt idem Pausanias vltim. lib. commemorat.] In auersa nomismatum quorundam parte VICTORIA trophaeis haec inscribit: DE PARTHIS. DE GERMANIS, & id genus deuictarum gentium titulos. Trophaeum autem, vt in Thucydide apparet, ceterisque auctoribus, monumentum erat victis iam hostibus positum, arborum truncis arma victorum appendendo, quae tollere nefas erat ac flagitium. Maro autem Trophaeum initio lib. XI. sic describit:

Vora Deum primo victor soluebat Eoo:
 Ingentem quercum decisis vndique ramis
 Constituit tumulo; fulgenti aequae induit arma,
 Mezenti Ducis exuuias, tibi magne Trophaeum
 Bellipotens aptat rorantes sanguine cristas,
 Telaque trunca viri —

C Venit mihi saepe in mentem cogitare, quae nobilium virorum armamentarijs ac funeribus, quaeq; porticibus ac foribus, portarumq; postibus galeae & arma, clypei que appendi solent, ea Trophaei speciem praeterre. Quamobrem subiicit ibid. Maro:

— Clypeumque ex aere sinistrae
 Subligat, atque enses collo suspendit eburno.

E tlib. III. Aere cauo clypeum magni gestamen Abanthis
 Postibus aduersis figo, & rem carmine signo:

AENEAS HAEC DE DANAIIS VICTORIBVS ARMA.

D Sunt & nummi quibus victoria Imperatori coronam imponit. In alijs bigis aut quadrigis, hoc est, binis, quaternisque equorum iugis imperare videtur, vt significare queat Circensium Ludorum victoriam, & his longe antiquioribus in Olympicis, Isthmij, Pythijs, & Nemaeis certaminibus, quae vicisse summus erat antiquitus honos, vt e Pindaro Lyrico paret, alijsque Scriptoribus. Cicero quoque, oratione pro L. Flacco, de Graecorum inani hac gloria loquens, tantum ait laudis in Craecia fuisse lucta, saltu, aut simili re victorem declaratum, qua Romae triumphasse. Adhaec Vitruuius ingenti pompa victores hosce patrijs ciuitatibus acceptos mire praedicat. **B.** Ridicula sane res tanta Gentium vanitas. **A.** Ita est. In nomismatis Seueri ac Commodi Victoria clypeo infidet, alterumque scutum sinistra tenet, puta victoris. In Augusti, Neronis, Vitellij, & Traiani scutum habet singulis hisce inscriptum, S.P.Q.R. id est *Senatus Populusque Romanus*, nec coronam habet neque palmam: Videas & inscriptos sic nummos: VICTORIA AETERNA, VICTORIA PARTHICA, MAXIMA VICTORIA, GERMANICA, & VICTORIA DACICA.

Li. IX. Archib.
 in print.

VICTORIA NAVALIS.

Cum Victoria prorae hostilis nauis insidit, aut iuxta Trophaeum posita, in quo nauium partes, puta clauus, anchora, remique spectantur *Navalis Victoria* nuncupari solet. Hinc obtenta Romae Victoria de Antiatibus in Tiberi, insculpebant proras nauium lapidi, indeque pulpitem in foro Romano constructum

Rostrata appellabant. Quo in loco ad populum verba facere soliti. Amplificatus A hinc locus è marmore iisdem prorae lignis. B. Exstat ne nomisma tali pulpito insignitum? A. Exstat vero, vt Palicani, quo in nummo, melius quam alibi *Rostrata* videas. Item in Augusti Caesaris nummis duo insident huiusmodi pulpito [adscriptumque: C.SVLPICIUS* PLATORIN.] In alijs alia spectatur columna rostrata. Item in Vespasiani Imp. nummis, ac rursus in Augusti Caesaris, & M. Agrippae, corona spectatur rostrata, parta iam victoria nauali ab Augusto de Antonio & Cleopatra ad Actium promontorium. *Vel vt alij tradunt,*

*Fort. Prae-
tor.

Iosep. Casta-
lio Observat.
De.ade 1111
Cap.1.

multo ante, deuisio nimirum Sex. Pompeio. vt auctor est Diolib. XLIX. Velleius Paterculius libro posteriore, & Marolib. VIII. Aeneid. extremo

Parte alia ventis & Dys Agrippa secundis

Arduus agmen agens: qui velli insigne superbum

Tempora nauali fulgent rostrata corona.

C. Quam vocant, amabo, columnam, & coronam rostratam? A. Cum columnae, atque coronae prorae nauium paruae exstant. C. Coronarum autem quot sunt genera? A. Omnia recensere longum sit, sed cum duas iam explicauerim, nimirum *Lauream*, quam & *Triumphalem* quidam nominant, ac *Rostratam*, qua donabatur, qui primus in hostium nauem insilisset, tres alias quatuorve, quarum memini, adijciam. *Ciuica* corona è quercu cum glandibus ei dabatur, qui ciuem seruasset; & per assentationem Augusto Caesari tributa, quod populum Rom. seruasset. *Graminea* donatus Dux, qui alterum Ducem seruasset, exercitumq; hostium obsidione (nude & *Obsidionalis* Latine dicta) liberasset. *Vallarum* corona dicta, dataque militi, qui primus hostium vallem castraque saltu occupasset. Est & *Muralis* quaedam, ei attributa, qui primus hostiles muros, moeniaque inuasisset: in qua & turres pingebantur, vt & in *Vallari* vallum forma. Harum duarum, quas vltimo recensui, nullum exstare arbitror in nummis vestigium: Spectantur tamen Coronae turritae varijs in Nomismatis, vt in M. Lepidi, caput est Alexandreae ciuitatis, ac Deae Cybeles Matris Deum, quos vana coluit superstitione. Visitur eadem in alijs, vt Faustinae Augustae, hoc titulo: MATRIMAGNAE. Haec fere *militarium coronarum* praecipua sunt genera. Erant enim & Ludorum, quas *sacras coronas* appellabant: item festorum dierum propemodum innumerae. Nunc de *Providentia* dicendum.

A. Gellius lib.
V. Noct. Atti.
cap. VII.
C. Plinius lib.
XVI. cap. 4.
Ant. Thile-
sius, & Ca-
rol. Pascha-
lius, de Coro-
nis.

P R O V I D E N T I A.

Hanc videas virga globum monstrantem: ostendere nimirum vult, *Providentia* mundum gubernari, quam & Stoicorum fuisse sententiam (quib. & ΠΡΟΝΟΗ dicta) facile intelliget, qui Ciceronis de natura Deorum libros legerit. Globus autem à virga seu sceptro abest longius, significans necessitate, aut vi Orbem minime compelli. In alijs Hadriani ac Traiani nummis, non virgam, sed digitum in globum intendit. In Tiberij Caesaris nummis ab excessu Augusti cufis, adscriptum: PROVIDENT. sub ara circumscriptis litteris: DIVVS AVGVSTVS PATER. quasi diceret: ARA PROVIDENTIAE DIVI AVGVSTI. Constantinus vero Aug. turres collocat, & vrbis portam, significans nimirum, vt opinor, *Providentiam*, qua Constantinopolitanam Urbem condidit: qua etiã forma eius filij nummos cuderunt. Antoninus Pius Fulmen exhibuit, cum aue, quae sceptrum rostro teneat. Hanc quidam aquilam, alij columbam esse dicunt. Haec avis Pij ingenio magis conuenit: illa eiusdem maiestati, quasi alter in terris sit Iuppiter, cum sceptro, aquila, ac fulmine, addito titulo: PROVIDENTIA DEORVM. In Vespasiani Caesaris nomismatis virginem videas, quae terrarum orbem Imperatori in manus tradat litteris adiectis: PROVIDENT. AVG. Sunt qui *Providentiae* caduceum tribuant,

A tribuant, nonnulli Cornu-copiae, quorum illo felicitas ostenditur, hoc vbertas. Quidam columnae innitentem pingunt, vt firmam validamque. In alijs nummis Orbem dextrâ gestat non pedibus calcans; mundum à se gubernari declarans. B. Aueo nunc vt *Felicitas* in nummis signaretur, ex te audire. A. Rectè quidem, quando ab omnibus expetitur describi par est.

F E L I C I T A S.

Nummis plerisque insculptam videas matronam, quae dextra caduceum: sinistra vero Cornu-copiae gestet. Illo caelestia bona, hoc terrena designantur: vt vtraque possidens, is demū felix sit habitus ac fortunatus. Porro *Caduceum* Mercurio olim attribuerunt, vt Deorum interpreti: quem Maro & Horatius mire versibus celebrant, quasi vitae iuxta ac necis arbitrium teneat, habeatque potestatem: quod ab Homero mutuati videntur, qui alijs quoque Dijs virgas assignat. Cicero etiam *Virgulam diuinam* nominat, qua, quidquid in orbe terrarum expetendū, obtineri queat. Adhaec sacrae litterae admirandas assignant virgas Moysi, Aaroni, atq; Aegypti Magis: Romani deniq; & Etrusci Augurib. Lituū. B. Ecquid *Lituus* est? an in nummis cernitur? A. Duo Lituus significat: baculum recuruum, quale est pedum pastorum, & Episcoporum; itemque tubae genus est, quam qui inflarent *Liticines* dicti. Spectatur Lituus in Caesaris Iulij, qui Pont. Maximus fuit, aliorumque complurium Imperatorum nomismatis: imo & his antiquioribus, Consulum tempore cufis. Videas, vt ad *Felicitatem* redeam,

C rotam iuxta pedem habere, vt *Fortunae* appingi quoque solet, vtriusque inconstantiam notando; contra vero in alijs columnae innixam obseruo: quasi firma sit, minimeque variās *Felicitas*. B. Haec nonne pugnant, firmam esse & instabilem? Cur igitur sic finxerunt, aut qua de causa diuersè cuderunt? A. Idcirco fortasse, quod qui instabilem pingunt, res saeculi huius & orbis inconstantiam signant. At firmam qui fingunt, quam voto optabant designant, aut assentantes alteri blandiebantur, vt Sullae atque Imperatoribus. Etenim de *L. Sulla* memoriae proditum, cum dux esset fortissimus, rerumque Romae armis potiretur, victor hostibus minitando, *Felicitis* cognomentum induit, vt in nummis quibusdam cufum geminata littera cernitur *FEBLIX*. Filio adhaec *Fausti*, filiae vero *Faustae* nomen Sulla indidit. C. Vtro scribendum modo, *Foelix*, *Felix*, an *Feliox*? A. De ceteris vocabulis, quorum in scriptura peccatur, id vnum quoque, dum *Foelix* per oe diphthongum edunt: cuius scripturae nullum in nummis vestigium aut vllam reperias, ac ne in marmoreis quidem Inscriptionibus, quae *FELIX* ac *FELICITAS* praeferunt. Verū quod sit e productum, longius antiqui pronuntiabant, cudebātque in nūmis *Fausti*, & scribebant *Feelix*. Firmatur adhaec sonus iste balatum ouium, (etsi id absurdum videri queat) quae non *Be*, sed *Bee* sonant: Legiturque in versu Cratini Poetae Graeci, qui de quodam stulte in morem ouium balantium iactari ait *BH.BH.* apud Eustathium in *ix. Iliados* Homeri ex *Aelio Dionysio*:

οὐδ' ἡλίθιοι, ἄσπερ πρόβατον, βῆ, βῆ λέγων βαδιζῆ.

E Hic stolidus ouis in morem *Bee*, *Bee*, sonans ambulat.

C. Si ita est, cur hodie Graecissantes, *Alpha, Vita*, non *Alpha, Beta* pronunciant? A. Quod corrupta pridem sit tot retro saeculis germana apud Graecos litterarum pronuntiatio, vt hodieque apud nos: & idonei testes suppetunt, qui secundam litteram *Beta* non *Vita* nomenclant, quod & herbae notae nomen est, & hinc *Alphabetum* dici coeptum. Sed hac de re melius ac copiosius Petrus Ioannes Nunnescius Valentinus, singulari Grammaticae libello post Adolphū Mekerchium Brugensem differuit. Redeo paululum digressus ad *Felicitatem*, cuius varia existant nomismata, quae Cornu-copiae loco oleae ramam sinistra praeferunt, non secus atque

B. August. lib.
II. de doct.
Christ. c. 24.

atque PAX ipsa: aut VICTORIA lauri ramum gestans: Propterea quod Pax ac Victoria Felicitates adferant, pariantque. In alijs nummis sceptrum vel scipionem gestat, quae instrumenta multis virtutibus applicari solent. In nonnullis globos tenet, in vestis lacinia; haud scio an vt opes ac diuitias ostendet; an denique vctigal sit acceptum. In Hadriani & M. Antonini nummis nauis seu triremis, quali illis utebantur temporibus, adscriptum FELICITAS AVG. vel AVGVSTI. Notans Imperatorum illorum secundam felicemque nauigationem. In Commodi Augusti scriptum video TEMPORVM FELICITAS, ibidemque duplex Cornucopia, & in medio caduceus. In alijs nummis FELICITAS PVBLICA scribitur, vt in C. Vibij Volufiani, & in altero Iuliae Mammeae, matris Alexandri Seueri Imp. inscriptum FELICITAS TEMPORVM, quam Christiana sacra suscepisse quidam asseuerant, & Origeni familiarem fuisse. Nummi tamen eius Gentium fuisse superstitione imbutam arguunt. Legitur & in monetis FELICITAS SAECVLI, qui sunt Alexandri Seueri & Iuliae Maesae Aug. auiae Elagabali, & Ale-

Io. Trisbe-
mius de Eccl.
Scriptorib. in
Origene.

dri Augustorum. Sed de Fortuna nunc differendum.

F O R T V N A .

Oportune vanos inter Deos gentilium & haec collocabitur, iuxta Satyricum.

Iuuenal. Sat.
x.

*Nullum numen abest, si sit Prudentia; sed te
Nos facimus Fortuna Deam, coeloque locamus.*

Lib. III. c. 28.

Recte igitur & hic locabitur. Exstat autem in omnibus omnino nummis, tum Graecis tum Romanis, eadem forma quam Lactantius Firmianus ei tribuit; tenens dextra nimirum clauum nauis, & sinistra Cornucopiae. Persuasum vero superstitionis genti res omnes humanas Fortuna regi, dum res quasque maximas casu fieri obseruant, vt Imperatorem creari; idque saepe numero fortuito. Interdum quidem probos ad Imperium vehi; saepius tamen improbos: nonnunquam nobiles, alias ignobiles; nunc ditites, interdum inopes: saepe Iuuenes, aliquando & senes. Cornucopia vbertatem rerum omnium significat, vt saepius iam ostendimus. Bonorum autem genera sic partiuntur Philosophorum filij, vt alia sint *Animi*, corporis quaedam, ac denique *externa* seu *Fortunae bona*. Immo ea ipsa corporis bona Fortunae adscribebant, nonnulla etiam animi, quem & *Fortunae* subiciebant, vt diceret Poeta, nescio quis:

Vitam regit Fortuna, non Sapientia.

Quod à Cicerone disputatum memini V. Tusculana Quaestione & lib. v. de Finibus bonor. & malor. B. Quae cum ita sint, efficitur *Fortunam* ius regnumque; sociae occupasse. Verum quo id mihi euadat clarius, exemplo rem declara.

A. Placet. Peripateticae familiae *Felicitas* in bonis animi potissimum posita, puta Virtutibus, *Iustitiae*, *Prudentiae*, *Fortitudinis* & *Temperantiae*. Corporis item in bonis, vt venustum esse ac pulchrum, corporisque dignitate Imperio digna: agilem quoque ac robustum, aliisque naturae praeditum dotibus, quae in nostra non sint potestate, memoria nimirum vegeta, atque ingenio, & docilem. Adhaec *Fortunae* quoque bonis felicitatem metiebantur, puta *diuitijs*, *nobilitate*, *valetudine integra*, *nomini celebritate*, *imperio*; omnibus denique quae *vulgus miratur* & *optat*. E. Quis enim credat temperatum, fortem, aut prudentem esse eum, qui amens sit, nullaque memoria, aegro corpore atque infirmo; ignarus denique? hunc quis à tot tantisque rebus imparatum iustum iuste dixerit? B. Fortunae ergo tribuit antiquitas, quod Dei proprium est. A. Deo profecto acceptum id omne est referendum, quod Euangelica luce illustrati melius philosophemur, censeamusque verius. Verum ad intermissum de *Fortuna* sermonem vt reuertar, Cornucopia inquam ideo antiquitus illi attributa, quod illi omnia in mundo ferrent accepta

caeci

A caeci homines. Plutarchus enim Romanos ait *Fortunae* imputasse, quod longe lateque dominarentur. Quamobrem & in vrbe Rom. templa illi varijs cognominibus, araeque constitutae: qua tota de re pluribus agens, concludit tandem *Victoriam fortuito* parari. Graecos autem viribus ac fortitudine gloriam merito adeptos. In nomismate Graeco Antonini Pij, matrona lecto incumbens visitur, dextra magnum nauis clauum tenens, caput etiam turrita, quae Graecis *Fortuna* ΤΥΧΗ ΦΕΡΕΠΟΛΙΣ dicta, teste Pausania. [In altero parte anteriore inscriptum video: ΑΥΓ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ. In auersa facie: ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΝΙΚΟΜΗΔΙΑ.] Lecto autem insidet, quo situ rerum omnium quietem notabant, ac *Fortunae* delicias. Altero in nummo praeter clauum, pilam seu orbis terrae globum retinet, quo Vniuersum hoc regi Fortunâ denotabant, vt falso illi quidem, mentis caligine occoecati, opinabantur. In alijs sedentem cernas, & rotam seddi additam: quod symbolum erat, etsi tranquillae res essent, mutari tamen cito & posse & solere. In pluribus autem naui insistere pansis velis videas: felicem successum demonstrans, adscriptis vocibus: FORTVNAE FELICI, & FORTVNAE AVGVSTI. Transeo ad vnam de multis *Reducem* cognominatam, similitudinis gratia.

F O R T V N A R E D V X.

C Hanc quoque sedentem cum clauo nauis, & Cornu-copia Romani cuderunt. Huic sacrificare soliti, qui diu multumque Patria extorres, domum postliminiò reuerterant. Sedentis autem habitu quietem iam se nactos, recuperatis Fortunae bonis, ostendunt. Spectantur nomismata Antonini Pij, Iuliae Augustae. Septimij Getae, Hadriani, Vespasiani, Traiani, aliorumque: inscriptumque frequentius: FORT. RED. Integre autem FORTVNAE REDVCI: In Antonini Pij etiam repperi FORTVNA OBSE- QVENS, & FORTVNAE MANENTI: Memoria teneo vidisse me quondam Romae in vinea Rodolphi Pij Cardinalis Carpensis lapidem, quem eo delatum existimabam, auulsum à miliario lapide seu columna, quae vno ab vrbe miliario collocari solet. Quae pars Romam spectabat vrbe digressis monadem inscriptam columnae exhibebat, sic: I. quo signo vnum iam miliare ambulando confecisse ostendebatur. Praeterea virginis erat figura cum rota vehiculi, & aurigantis scutica, monstrans quae via melior agazonibus esset, ac curribus, potissimum vero viatoribus. In altera marmoris parte *Fortuna* erat, qualis in nummis spectatur, & Romanae Vrbi se appropinquasse, & sacrificare *Fortunae* posse, ostendebat. B. Imaginem marmoris huius delineatam aueo spectare. A. Habeo in aduersarijs. Erat sub pedibus adscriptum: S A L V O S V E N I R E, quasi diceret, *Exspectati venistis*: In auersa autem lapidis parte, cui virgo inculpta & columna legebatur S A L V O S I R E. Quid amplius alibi adscriptum fuerit, cum schedas excutiam, obseruabo. C. Sed cur Romam versus columna miliarij spectabat? & litterae ad viam publicam pertinebant? A. Viam publicam, ideo litterae spectabant, vt à cunctis legerentur, cum Roma digredientibus tum ingredientibus. I. enim Roma digressis miliare iam confecisse ostendebat. Romam vero ingredi paratis nouemdecim iam confecisse declarabat. Viginti enim miliaria diei est iter habitum, vt è Pandectis Legum colligimus. B. Saxa isthaec, seu columnae, sunt-ne de quibus ijdem Pandectae loquuntur: Ad primum lapidem vel ad centesimum lapidem?

Sic de Fortunahuiuscediei, Brissonius lib. 1. Formular. & Paul. Leopardus li. 1. Miscellan. ca. 14. De Boni Euentus Fortuna C. Plinius li. XIII. cap. 8.

L. I. D. Si quis cautioni, cū alijs ibi adductis. L. Scire. 13. D. De excus. tut.

A. Sunt profecto, spectanturque tales columnae in Hispania, & Ilerdae ali- A
quot, via augusta (quae iuxta Ilerdam est) erutas in hortis habui: habuisse &
Itinerarij Antonini auctorem, qui *millia passuum* numerat, verisimile est. Sed vnde
digressi sumus redeuntes de *Abundantia & Vbertate* videamus.

ABUNDANTIA ET VBERTAS.

Haec signantur Cornu-copia nummos effundentes, quae crumena est anti-
quorum, eratque & olei mensura; idemque Cornu-copiae, vt saepius iam dixi-
mus, Fortunae attributum. Denarij autem effundebantur. [Non quod qui abun-
det, spargere possit ac disseminare, sed quod ab eo accipiant, qui abundet.] Dicta B
autem eadem Latinis *Vbertas*, ducta ab vbere seu mamma voce. Vt vero abunde-
mus Deus per Genium seu Angelum largiatur necesse est, cuius & in Galieni
Aug. nummis figura spectatur.

LIBERALITAS.

Haec plerumque pingitur matronali habitu, sinistra Cornu-copiae, dextra ve-
ro quadratam tabellam manubrio tenens, in qua vtrimque puncta sunt varia pi-
larum instar. De Cornu-copia haecenus abunde egimus: de tabella quod dicam
non habeo, nisi certum mihi videri congiarij signum fuisse, quod dandum mili- C
ti esset. B. Quid sibi vult *congiarium*? & vnde nominis etymon? A. Con-
gium mensurae genus est, quale ostendere tibi liceat ab antiquiore derivatum,
quod Romae fuit Achillis Mafaei: Inscriptas habet litteras temporis indices, fa-
ctum Vespasiano Augusto imperante: Additis quoque singulis his litteris · φ. x.
hoc est *Pondo decem*. Consentit his Festus Pompeius: *Quadrantal* vini octo libra-
rum fuisse & *Congium* octauam eius partem, & *Sextarium* sextam Congij partem.
Cumque interdum hac vsi sint liberalitate, vt vini Congium viritim distribue-
rint, *Congiarium dare* hinc dicebatur. Post vniuersè adhiberi solitum in omni do-
no ac munere *Congiarium dare*. Quo fit, vt conijcere licet, in his tabellis notari
punctis alijs-ve notis cōsueuisse, quantum aeris, vini, aut frumenti singulis distri-
butum eo die fuisset. B. Capiō nunc rem melius. A. Sunt & nomismata, vbi D
tabulatum altius, quo gradibus ascenditur, cui infidet Imperator monetam lar-
giens vel tesseram: quod signum veluti reciprocum erat, quantum cuique lar-
giendum, quasi scedula subscripta atque obsignata, qua Quaestor inspecta singu-
lis tantum numeraret. B. Ita intelligendum arbitror locum illum in Pan-
dectis qui *Tesseræ frumentariae* meminit, & post Budaeum explicat Laelius
Taurellus, libro de *militijs*, Tibi quondam inscripto. A. In angulo tabu-
lati spectare licet hominem aliam quadratam tabellam tenentem, alteri perfimi-
lem, quam in *Liberalitatis* nummis videri iam diximus, quae buccinae fortasse in-
star populum, vt Imperatoris munificum donum acciperet, aduocabat. In alio
etiam nummo eiusdem Antonini Pij matrona cum tabellis, & sinistra Cornu-co-
piae tenens, veluti lignea Liberalitatis statua, quam eo die spectandam propo-
nebant, collocatur. Solent & in alijs nummis numeri apponi LIB. AVG. II. III.
IV. V. VI: quoties Princeps beneficus exstitisset indicantes. In Hadriani Aug.
nummis signum non dissimile *Abundantiae*, feminae aurum è Cornu-copia funden-
tis. B. Placent quae dicis, & spes est fore, vt multi deinceps scrupuli, visis id ge-
nus nomismatis, eximantur. A. Magna sane voluptate perfundi quis solet, cum
quae dubia erant, certo cognoscere licet. Credo equidē his monitis paulo minus
diffi-

A difficilia Tibi, quae nunc explicauimus, futura. Videamus *Munificentiam*, atque *Indulgentiam*.

M V N I F I C E N T I A.

Antonini Pij nummi auersa in parte elephantem cudent, addito titulo M V N I F I C E N T I A A V G. suspicor eo factum quod ludos exhiberet, commissis inuicem elephantis egregijs, vt de Indorum quodam Rege narrant, albo quotidie elephantem inuectum, quod alij exemplum Reges ibidem sequuntur. Et fortasse idem Imperator Pius multos in amphitheatro elephantos dederit, vnum tamen pro omnibus cuderit.

I N D V L G E N T I A.

In eiusdem Antonini Pij nummis sedet mulier, sinistra virgam aut sceptrum longius à se remotum tenens: dextra vero extensa pateram aut simpuium tenet, quasi porrigere quid volens, atque offerre; virga autem longius semota est, quod *Iustitiae* rigor ac vigor ab *Indulgentia* segreganda sit. Patinam autem extendit, quasi liberalis, potestate veluti diuina pollens. In Gordiani nummo femina stat leonem inter & taurum, cicurans veluti feras feroesque domans animos: aut quia de leone dictum: *In sibi prostratos non nouit esse feram*: Et Maro: *Parcere subiectis & debellare superbos*; quo Romani populi Virtus laudatur, Benignitasque: aut denique quia Iuris rigorem mitigat *Indulgentia*.

In alteris Seueri Aug & Antonini Caracallae eius filij nummis matrona leone inuecta crotalum dextra tenet, idque iuxta flumen. C. Ecquid *Crotalus* est? Memini enim non deesse qui *cymbalum* aut *tympanum* sonans interpretentur. A. Quo Lusitani sonant similem sonum edit, cum Crotalo Deae Cybeles, aut sacerdotum eius Gallorum, atque Eunuchorum. Possset eadem esse Deae Cybeles imago; cui leonem Crotalumque tribuunt, Ouidius, Catullus, Appuleius, ceteri. C. Sed cur quaeso flumini apposita? A. Equidem non facile dixero. Ratio igitur ab ijs exigenda, qui de Cybele Dea canunt, aut ex Seueri Imperatoris vita, cur in eius nummis adscriptum: *INDVLGENTIA A V G.*

IN CARTH. * Apparet Carthaginensibus ignouisse Caesarem. [Vel fortasse fluminis est *Almon*, quò ritu certo statuas Deae Cybeles lauandas deportabant, vt refert Valerius Flaccus libr. VIII. *Argonauticôn*, & Arnobius libr. VII. *aduersus Gentes*.] Ex Dionysij Sadæ Romana interpretatione: Huic Deae adiungi *Clementia* queat; sed de ea abunde supra tractauimus. Pergo ad *Annonam*.

A N N O N A.

Multis haec modis in nummis cusa spectatur, cum tritici ac frumenti modio, cum Cornu-copia, cum spicis, item cum nauibus ac scaphis seorsim, aut cum Dea Cerere: Rursum cum anchora, aut nauis gubernaculo; item cum infante prope astante, qui modio frumentum mensuret, vel ipsa denique sine puero mensuret.

E Quae omnia frumenti copiam, ac tritici demonstrant, cuius vbertatis curam *Annona* gerat, terra marique deportando. Puer autem in partiendo, distrahendoque puritatem denotat. Vidi & nummos cum ramis oleae, & canistro fructuum ad pedes, quo olei fertilitas signatur, aliarumque quas terra producit, frugum. Obseruatum & illud, rarius tritici spicas in his nummis spectari, sed papaueris, vt qui vescitur, capere somnum queat: aut quia Ceres Dea raptam à Plutone Proserpinam filiam dum quaerit, somno oppressa quieuit. SCHOL. Cur in Cereris manibus nummi praeferant papauer cum spicis tritici, verior fortasse haec causa, quod Cererè repertis frugibus glandibus abstinere mortales docuisse fabulatur, & papaueris genus quoddam ad esum

* Abr. Ortelius in *Parergo Theatri*, in Carthagine, de Vrania Dea. & Laeuin. Vlsus in Seuero.

seminatur, teste Dioscoride lib. III. cap. 55. E fatiuis inquit, papaeris genere, quod A hortense semen in panem densatur, qui sanis in vsu sit. Hinc Maro lib. I. Georgic.

Nec non & limi segetem, & Cereale papaer

Tempus humo tegere —

Idemque lib. III. vescum nominat:

Lilia, verbenasq; premens, vescumque papaer.

Vbi Seruius Honoratus: Vescum, quo vescimur, huncque panem ille ipse Dioscorides $\tau\omicron\lambda\epsilon\chi\iota\upsilon\upsilon$ vocat, quasi canistris asseruatum.

In nummis quibusdam *Annona* virgam tenet duplicem, ea forma, qua Claudij Caesaris digamma pingitur. B. Duo hic non assequor, *digamma* illud Claudij, & *virgam duplicem*? A. Faxo intelligas. Ti. Claudium Caesarem auctor est Suetonius & Tacitus certas Alphabeto litteras adiecisse, etiam Latinas. Apparet id quoque in marmoreis Inscriptionibus eius imperij, quibus pro V. consonanti vncinus hic subiicitur. V . vt pro *locavit* scriptum sculptumque videas *Loca*. fit.

I. Lipsius in
Corn. Tacitū,
ad Libr. XI.
Annalium.

B. Sed cur *digamma* nominatur? A. Quod è duplici *gamma* fiat, quae Graecorum tertia littera est, itaque pingitur Γ . B. Cur autem inuertitur? A. Ne sit F Latinum. Vncus autem quem *Annona* tenet tessera, meo quidem iudicio, videatur, qua Congiarū (quo de iam in *Abundantia* atque *Vbertate* differere memini) dabatur, aut sportula, & cum frumentum distribueretur. Vidi equidem Romae apud Achillem Maseium quinque aut sex tesseras, quae, quantum coniectura assequor, pro sportulis erant: etsi aliorum * alia de his mens fuit, atque interpretatio.

* Vt Fuluij
Vrsini apud
Octavianum
Sadam.

B. Sportulae quomodo fiebant, & earum quis vsus? A. Ex ossibus erant vel eburneae, forma bacilli, & quatuor lateribus inscriptae. In vna parte S.P. sequebaturque serui aut liberti Romani, aut ciuis ipsum nomen.

Verbi-gratia: SP. EPTYCHES FL. CANDIDI SER. id est, *sportulā Eutyches Flauij Candidi seruus accipiet*; & si lib. loco Ser. scriptum erat *Libertus* legendum. Sin fuisset SP. T. FLAVIVS CANDIDVS: sic legebatur, *Titus Flavius Candidus sportulam accipiet*. In altero latere dies, & annus Consulium nominibus designabatur: Exempli gratia KAL. MARTII. M. CICERONE. C. ANTONIO COS. diem, quantum conijcio, quo sportulam ciuis accipere coepit, designat. Geminae autem fiebant (vt hodie lignae tesserae fissae, numerisque scalptae, fieri solent) quo pars vna ciui, Quaestori altera, eius qui sportulam daret, qui que acciperet, relinquebatur; & deinceps assignato die sportulae capiendae cura erat. Petrus tamen Ciacconius, homo doctissimus, monuit per epistolā, alteri inscriptum fuisse SPECT.

quod non sportulam, sed *spectaculum* aut *spectionem* significat. C. Sportulae vox vnde fluxit? A. Asconius Paedianus in secundam Verrinam M. Tullij, à sporta $\sigma\pi\omicron\tau\upsilon\lambda\alpha$ deriuat, vnde & *sportella* dicta, forte quod in ea dari solita sportula, recipiebantque veluti diarium à Romanis ciuibus potentiorib. vt à patronis clientes. [Alias se apud Fulvium Vrsinum inscriptas Tesserar vidisse scribit Dionysius Octavianus Sada, eruditus Hispanus Romae: & And. Schottus lib. II. Nodorum Ciceron. cap. 67.] B. Formam spectare Tesserar magnopere iuuaret. A. Non est nunc quidem ad manum, memoria tantum teneo paruoque impendio ac labore fabricare liceat; Verum de *Moneta*, hoc agendo, nunc videamus.

D

E

E

E

E

M O N E T A .

Iunonis Monetae templum olim Romae fuit, sic dictae, quod loqui ibidem Dea visa est, monendo Romanos, vt scropha praegnante facerent, remq; diuinam peragerent, quo terrae-motum, qui impendere videretur, effugerent, vt M. Tullius lib. I. de Diuinatione commemorat. Etsi non desunt, qui de nominis etymo aliter differant: in his Lactantius Firmianus lib. II. Diuinar. Instit. cap. VII. Longo post

A post tempore iuxta templum illud *Monetae* aedes constructae, quibus & pecuniae cudendae, qui praecessent, *Monetales* nuncupati vel *Treuir* seu *Triumuir*, ut supra Dialogo I. docuimus. In Domitiani itaque nummis *MONETA* inscriptis, femina est bilancem dextrâ tenens, sinistrâ Cornu-copiam; significans ponderis aequi & iusti esse oportere, cui potissimum trutina adhibetur. Cornu-copiam tenens diuitias demonstrat rerumque vbertatem. In alijs posteriorum Imperatorum, ut Diocletiani, aliorumque, tres sunt matronae eadem singulae gestantes tria metalli genera, quibus pecunia cudebatur, notantes, puta *aurum*, *argentum*, & *aes*, scribiq; solita triplici A. A. A. in nummis prope innumerabilibus, & quibusdam marmorum Inscriptionib. Cumq; metalla illa aut conflare soleant, aut feriendo cudi, hinc & binas litteras F. F. hoc est *flando*, *feriundo* appositas videas. Interdum etiam opificum instrumenta, quibus cudi moneta solet, apposita, ut mallei, ut forcipes, & incus. Nunc à *Moneta* ad *Salutem* gradum faciamus, quod duae res sunt, quae à senibus expectantur, & in *Fortunae bonis* numeranda. B. Si senum idem esset tecum ingenium, parum his addicti essent. Studiorum enim assiduitate ac vigilijs nullam, aut paruum valetudinis habes rationem: Pecuniae multo minus, quae es in egenos liberalitate. A. Mittamus haec. De his alias dicendi locus.

S A L V S .

In antiquis nomismatis sic pingitur matrona serpenti cibum porrigente, ut in alijs dextrâ serpentem teneat, in alijs serpens altari insistent, iuxta pedes sit, edatq; è scutella, quam femina extendat.

SCHOL. [Melius fortasse de Lanuina virgine, quae quotannis serpenti cibum praerberet è patella, interpretemur, luxq; hinc alluceat Propertio lib. i. v. Elegia VIII. haec narranti, licet interpretes cetera eruditos, hoc fugerit, non inspecto hoc nomismate. Poetae verba apponere, si quis requirat non pigebit.

Lanuuij annosi vetus est tutela Draconis,

Hic vbi tam rarae non perit hora morae

Quo sacer abripitur caecis descensus hiatu,

Quo penetras virgo. Tale iter omne caue.

Ieruni serpentis honos cum pabula poscit,

Annua & ex ima sibila torquet humo.

Talia demissae pallent ad sacra puellae.

Cum temere anguineo creditur ore manus

Ille sibi admotas à virgine colligit escas:

Virginis in palmis ipsa càmistra tremunt.

Si fuerint castae redeunt in colla parentum,

Clamantq; agricolae: Fertilis annus erit.

Et verisimile est eos qui Lanuuiio duceret originem, in nummis talia de serpente signasse & cudisse in patriae honorem, ut è Mettiji, Papiji, ac Roscijs apud Fuluium Virsinum lib. de Familijs apparet. Adhaec *Iuno Sospita* ut alibi *Salus*, religiose Lanuuij colebatur. Teste M. Tullio lib. i. de Nat. Deorum, & in Miloniana, & Mureniana extrema. T. Liuiio li. viii. ix. & xxii. itemq; Silio Italico li. xiii.

Lanuuiio generate, inquit, quem Sospita Iuno

Dat nobis Milo, Gradini cape victor honores.]

Serpens autem Aesculapio ac *Saluti* sacer, auctore Festo: quod instaretur quotannis positus exuijs, ut & medicamentis aegroti mutantur. Diligentiae quoque attribui queat, quae virtus medicinam facientibus necessaria. Sinistra hastam tenet, ut Deae solent ac Virtutes. Romae quoque *Salutis* aedes sacra iuxta Quirini seu Romuli. Et scipione adniti, dum se corroborarent aegrotantes, consueuerunt.

Cuditur nonnunquam pedibus stans, quasi recuperata iam confirmataque valetudine, & surgere lecto solet. In alijs sedet, quo situ quietem salus adfert; vel quod federe identidem debeant, qui conualescunt. Domitianus Imp. arâ illi posita adscribendum curauit: SALVTI AVGVST. recuperata forsitan valetudine vota persoluit. Tiberius effigiem eius exhibet, additque SALVS AVGVSTA, & concisè SAL. AVG. Nero serpentem sustulit, nihil venenatû Saluti tribuendum ratus. Hadriani nummi SALVS PVBLICA praeferunt, alterâ lancem, clauum alterâ tenens; idque à tergo, pede etiam globum calcans, significans se imperante orbi Salutem publicam datam. In nummo Manij Acilij Glabrionis hinc *Salutis* effigies, illinc *Valetudo* cuditur *Salutis* socia, quae & ipsa *Salus* est: serpentem enim & ipsa dextrâ tenet. Nunc de *Laetitia* & *Hilaritate* dicendi locus.

L A E T I T I A.

Haec est virguncula floribus coronata, idcirco in nummis pingitur, quod pueri plerimque laeti existunt. Quamobrem ludis publicis ac festis coronari soliti, postes etiam aedium priuatarum, templorumque: Adhaec animalia victimis destinata, vt Tertullianus lib. *de corona militis* refert. Interdum in nummis dextra corollam tenet, & sinistra virgam, sceptrum-ve, vt Dea, vel clauum globo impositum, quem vt nauis gubernator teneat, orbemque *Salus* gubernet, vt in nummis Crispinae Aug. Philippi quoque & Taciti Imp. Interdum & anchoram, vt in eorundem Augustorum nummis, adscriptumque LAET. FVNDATA. Dextra quoque patinam porrigit.

H I L A R I T A S.

Matrona spectatur duos inter pueros iuxta pedes collocatos; quorum alter palmae ramum porrigat, alter vestis laciniam teneat. Gestat ipsa Cornu-copiam sinistra. Palma vero *Hilaritatis* partâ iam de hostibus victoria, symbolum est. In nummo Faustinae M. Antonini coniugis, vel Didiae Clarae, sine pueris matrona insculpta dextrâ palmam ad terram dimissam, sinistra Cornu-copiam gestat. Dominicâ Palmarum nouimus Christiani qua pompa CHRISTVM Seruatorem Hierosolymis Hebraei acceperint occurrentes Ramis palmae atque oleae. Nec desunt qui Syriaca lingua *Osanna* nihil aliud significare affirmant quam *Dateramos*. Cum vero de puerorum Hilaritate sit actum, de *Iuuentate* nonnihil dicendum.

Græcis
Βατοφόρος
Oliuarû so-
lemnitas.

I V V E N T A S.

In M. Aurelij Caesaris nummis, iuuenis etiamnum matrona est, patera seu scypho aromata altaris foco imponens, siue potius *Hebe* est, Herculis coniux. Iuuenis autem cum Romae primum barbam poneret, hoc est, vt Terentij verbo utar; *postquam excessit ex ephebis*, sacrificare solitus IUVENTATI ture, quam vt Deam indigitalunt. Eratque Laetitia dies, cum comam barbamque ponerent, vt è Martialis Epigrammate colligo. item cum praetexta posita *Togam virilem* seu *puram* induerent. C. Quenam *Praetexta toga* & *pura* sit, quia saepius occurrit nobis, ediffere. A. Carolus Sigonius, homo doctissimus, credidit Romanos candida veste perpetuo vsos: pueros vero atque adolescentes in vestis fimbria seu limbo purpuram intextam gestasse à quarto-decimo aetatis anno, vsque ad sextum-decimum; Tum vestem illam praetextatam deponentes, virilem togam, purpurea carentem lacinia, sumfisse puram. Octavius Panagathus, Italiae quondam in litteris oraculum Romanorum, togam existimabat è quatuor illis colorum generibus fuisse, quibus Circensibus in ludis currentes utebantur factiosi illi, *Albati*, *Russati*, *Praefmi*, & *Veneti*; qui colores albo, & rubeo, viridi, & caeruleo respondent.

Lib. xi. Epigr.
40.

De his factio-
nibus Casio-
dorus in Va-
rijs & in Vi-
truvii Gul-
Philander.

A dent. Feminae gilueo seu croceo indutae procedebant. In luctu verò candida feminae induebantur, vt in problematis auctor Plutarchus. Viri contra pulla atq; atra veste vfi Romae, folique in Magistratu, vt Censores, purpurea veste incedebant.

*SCHOL. *Romani liberis decimo-sexto aetatis anno Togam virilem dabant, vt colligo è Suetonio in Augusto, cap. 8. & Cicerone Epistola 1. ad Atticum, & Epistola 20. lib. 9. cum Tullio filio auctus, anno 1000XIV. Urbis conditae virili toga donauit: Quod die adolescentes in Capitolium ascendebant: Argumento est, quod Val. Maximus lib. v. ca. 4. de M. Cotta scribit, de quo & Dion lib. 36. Item à patre, & agnatis in forum deducebantur: vt Plutarchus in Bruto de Cassij filio scribit, vbi Togam virilem, αἰδρεῖον ἰμάτιον appellat: Dion vero lib. 45. εὐστία αἰδρεῖον vocat. Latini etiam Togam puram, & Graeci αἰδρεῖον nominarunt.* C. Purpureane in cocco tincta vestis est serica, an lanae nobilis coccus? A. Sericum ea tempestate Romae in vfu non fuit, qua de loquebantur, vt nos de tabaco hodie, vel Indico Mechoacano. Quare in vestibus vsui tunc nõ erat, sed purpura punicei erat coloris, seu hyacinthini, ac ferruginei, quem Galli atque Itali *pauonazum* de insignium coloribus agentes vocitant. Verum à diuerticulo domum redeamus, & à *Iuuentate de Pudicitia*, quae toga serica est, ac purpurea longè praestantior, differamus.

P U D I C I T I A.

C Scalptam video nomismatis matronam sedentis habitu velato capite, vestis lacinia, ac dextra velum, seu calanticam tenens, aut vestem denique, quam, vt pudica, gestat, dictaque Latinis Virtus illa PVDOR. Sedet autem domi, vt mariti bona custodiat, non vaga, vicof-ve oberrans, vt impudicae solent atq; inuerecundae, sed quieta, constans, & honestatis amans. Igitur tecta incedit, non vt scorta, corporis partibus, quae velandae sunt, nuda. Sinistra virgam tenet aut sceptrum, veluti Dea, interdum & erecta conspicitur, veste tamen velata. Huic matronarum seu vxorum fertilitatem, quae Latinis *Fecunditas* est, subiungam.

F E C V N D I T A S.

D Cuditur in nummis mulier infantem vlnis gestans, geminos etiam ad pedes liberos habens, alterum tamen natu maiorẽ. Fecunda autem dicta, quae parit quotannis, vt quae ternos in imagine mater gestat. Augustus quoque trium liberorum parentibus, lege *Iulia de maritandis ordinibus* multa indulfit, quae si alteri non parienti indulfisset, *Ius trium liberorum* dictum. De quo multa Vertranius Maurus scripsit. In alijs nummis binos videas vlnis gestare matrem, totidemque ponẽ astantes. Raro etiam sedentem, vt mammam lactanti praebat. In alijs erecta est, curae sibi esse significans, si quid humo tollẽdum. In nummis Iuliae Mammaeae & Saloninae Augustarum stat matrona, sinistra Cornu-copiam ferens, & dextra infanti blandiens colludit. In Plautillae Augustae nomismate duos dextras implicantes video, veluti coniuges, adscriptumque PROPAGO IMPERI. A feminarum *Fecunditate* transeo ad *Nobilitatem & Honorem*.

N O B I L I T A S.

E In nummis quibusdam Commodi & Getae matrona sinistra gestat statuam paruum, fortasse Palladium. Nam similis figura tribuitur Deae Vestae manibus, cuius in templo Palladium asseruabatur. B. Quid amabo *Palladium*, vsque eo decantatum? & quid illi cum nobilitate commune? A. Dionysius Halicarnasensis, curiosus Romanae Antiquitatis Historicus, *Palladium* statuam fuisse ait, armati forma militis: sic dictum cum parua esset Palladis figura, allatamq; à Nautae Troiano, à quo *Nautia familia* originem duxerit, cuius & Maro meminit, vt cari

cari Palladi & in delicijs: à quo & *Palladium* coeperit. Ideo armati militis imago A Palladis est, hancque gestat *Vesta* Dea, ac *Nobilitas*. Cuius rei signum est, quia galeam capite portat, sinistra clypeum, dextra lanceam, quae Palladis arma. Magna haec statua Troianis in veneratione fuit, à Diomede atque *Vlyffe* furto sublata, & capta demum Troia, à Naute, & Aenea recuperata, qui Albam transfulerunt, indeque Romam delata est. Cum autem Romanae nobilitatis principes è Troia appulsis originem duxerint, Albamque condiderint, hinc manu *Palladium* gestat, vt dixi, *Nobilitas*, vt & *Vesta* Dea.

H O N O S.

In M. Aurelij Antonini nummis quibusdam iuuenis spectatur, in toga & lato clauo, vt equidem arbitror, ac sinu vestis splendidae, qua Romae vsi, multas habente plicas, estque perlucida; qualis *Honos est*, ventosus & caducus. Gestat & Cornu-copiam, significans verum laudabilemque honorem vtilitati coniunctum esse oportere. B. Quid *latus clauus*, & *toga picta*, quae plerumque coniungi solent? A. *Latus clauus* tunica erat, non toga; Senatorum habitus. *Toga picta* triumphantium dumtaxat, & Regum, atque Imperatorum: cuius forma visitur in Augusti Caesaris nummis quibusdam. B. *Toga & Tunica* quid quaeso differunt? A. Hoc nimirum interest, quod inter intimam & superiorem vestem. *Tunica enim* interior erat vestis, exterior vero *Toga*; estque pacis indumentum. *Sagum* contra militaris tunica ac breuis, quae tunicae respondeat, aut, qua hodie vtimur, *casaccae*. *Paludamentum* autem vestis erat Imperatoris militiae, quod sago imponebat: quales hodie laenae sunt villosae iter agentium. B. *Lati clauus tunica*, quid ab alia tunica differt? A. Erant clauus depicti, aut intexti, quam reliquarum tunicarum latiores. B. *Picta toga* an aurea erat, an serica, vt, quo hodie vtimur, textum Italicum, vulgoque *broccatum* nominatur? A. Diximus iam, quantum memini, sericum Romae in vsu non fuisse, nisi Imperatorum posteriorum temporibus: etsi aurum erat ac purpura, operis belluati, in toga picta seu triumphali intexta. C. Quid, quaeso, intextum erat, an forte figurae, quales hodie in tapetibus conspiciuntur? A. Equidem ignoro. Illud tantum togas id genus quasdam *palmas*, dictas forte, quod palmae intextae viserentur. B. Quid *sinus*, quem in ea veste spectari affirmabas? A. M. Fabius Quintilianus sinus geminos (quales in statuis spectamus non raro) affirmat in toga fuisse veluti fascias, quibus tunicae toga adnectebatur. Quales lacinias Veneti hodie *Beccas* nominant, & Hispani *beccas*, & varijs in oppidis Consules, Decurionesque gestant è byssino rubro, alia-ve materia. His adhaerebant veluti cuculli, quibus certis etiam temporibus caput velabant, vnde & alibi *Caputia* nominata. B. Non dissimiles igitur ei laciniae, quam Collegae Salmanticenses & Complutenses gestant? A. Ita est, & ipse Bononiae gestavi, collega cum essem antiquissimi ibidem Gymnasij ab Aegidio Albornotio, Card. homine aeterna memoria digno, exaedificato. *Quin* & antiquitus Doctorum, atque Equitum is habitus fuit, hodieque Monachi quidam *Della Calza* dicti, eodem vtuntur. Redeo ad *Honorem*, quo de iam diximus, cum de *Virtute* sermo esset, M. Marcellum templum illi statuisse, quod ingredi nisi per *Virtutis* templum nemo posset. In Cordij Caleni nummis contra *Honoris* facies *Virtutis* faciem tegit, vt haec parum appareat. Recte tamen: *Honos* enim illustrior est, vt si honore ornatum quem foris aspicias, intus quoque *Virtute* praeditum esse arbitreris, vt iustus sit honos ac debitus. *Honoris* autem facies iuuenilis est, lauro coronata, ac promissis capillis crispis ac cincinnatis. *Virtus* vero galeam sine comptu & ornatu gestat. Supra quoque diximus duas has effigies in Vitellij nomismate spectari. *Virtutem* quidem armatam, *Honorem* inermem, & absque corolla

Quint. l. xi.
Instit. orat.
cap. v.

A corolla, sinistra Cornu-copiam tenentem, dextrâ vero sceptrum gestat, imperium, honoris plenum designans. *Libertas* ingentis semper omnibus saeculis pretij agmen hoc. *Virtutum* claudet.

L I B E R T A S.

Hanc repraesentat matrona erecta, dextrâ pileum rotundum tenens, sinistra vero virgam. Serui autem & mancipia cum manu mitterentur, attondebantur, pileoque capiti imposito veste candida induebantur. Clarum id ex M. Plauti Amphitryone, & Polybij fragmentis. Adhaec liberti post longam seruitutem pileum gestabant, ut & bello libertate donati ac seruitutis iugo excusso, triumphantis ut liberatoris currum pone sequebantur, ut in triumphis aliquot T. Livius li. XLV. extremo commemorat. Qui & à Romanis per iocum irrisum ait Prusiam Regem, quod Romam delatus pileum album gestans Senatores non secus atque liberti Patronos, consalutaret. In Caligulae Caesaris nummis solis pileus spectatur. In M. Bruti autem nummo, ut Caesaris percussoris, duobus utrimque pugionibus pileus cuditur, quod Dialogo primo explicare memini. B. In Pandectarum titulo *De Latina Libertate tollenda*, seruorum mentio fit, qui pileati patronum tumulo conderent: quamobrem & Libertate donarentur. A. Lectum id à me recorder. Virga quam sinistra matrona gestat, ea forte est quam *vindictam* nominabant, qua seruus percussus non à Patrono, sed Praetore aut Consule: quibus praesentibus libertate serui donati. Quae quidem virga licitoris è manu, qui Consulem aut Praetorem deduceret, sumi solita. In alio nummo *Libertas* manus volam diductam ostendit, quasi ferire velit palma: qui gestus etiam in Pandectis *Libertati* tribuitur, & *Manumisso* dicta. In Antonini Elagabali nummis quibusdam adscriptum LIBERTAS AVG. Femina pileum dextra, & sinistra Cornu Amaltheae gestante, ostendere volens rerum omnium ubertatem è *Libertate* existere. Exstant & hi tituli in nummis, LIBERTAS PVBLICA, & AVGVSTA, & RESTITVTA. Item in Consularibus C. & Q. Cassij LEIBERTAS. In Bruti autem nummo eius dumtaxat effigies cum titulo spectatur.

SCHOL. Libertatis templum Pub. Victor in Auentino collocat, & Atrij Libertatis T. Livius meminit, lib. 45. Et alterius ab Asinio Pollione conditi, Suetonius. P. Clodius, Ciceronis patria pulsi domum in Palatio incendit, atque in area templum Libertatis exstruxit, ut auctor est Plutarchus, Dion lib. 43. & Cicero ipse orat. Pro domo sua. Graece est Plutarcho *ἑλευθερίας*, quod idem Tullius 2. de Legib. Licentiae templum vocat. Erant quoque Graecis festa Libertatis, *ἑλευθερία* dicta, forte qualia Romae Saturnalia à seruis celebrata. Plantus in Stichis, & in Persa: Basilice *ἑλευθερία* agito: Iouis quoque Eleutherij meminit Plato in Theage, Tu vide & Lili Giraldis *Syntagma* de Deorum cognom.

Libertatis quoque usus beneficio finem hic dicendi de *Virtutibus* faciam, et si non me fugiat deesse imagines aliquot, si Nomismata curiosius inspicere libeat, ut *Gloriae* & *Memoriae*, aliarumque rerum, quas arbitrato tuo subiunges.

B. Quam pulchrum sane & utile foret tapetia seu aulaea hisce *Virtutum* imaginibus contexta, ceterisque rebus iam pertractatis confecta possidere? sed dic, quaeso, ecquaenam utilitas hinc existeret? A. Primo, utilissimum sit nomismata isthaec memoria tenere, quia libris praestant, & omni adeo antiquitati antecellunt. Deinde libri hac de re conscripti melius intelligentur. Tertio valent imagines in componendo scribendoque, & ad inveniendum explicandumque potissimum Poetas, qui *Famam*, *Fanem*, *Somnum*, *Discordiam*, *Pacem*, *Bellum*, similiaque describunt. Utque ad veterum imitationem fiant nummos inspicere pretium est operae. Quarto, ad inveniendum apte icones. Incidunt enim tempora cum festis publicis, pompis, ac ludis ornare pegmata picturis oporteat, ut in

I. Lipsius de
Amphithea-
tris & Laeta-
rus Baysius.

L. I. S. Sed &
qui D. De
Lat. lib.

I.
II.
III.

IIII.

V.
VI.

VII.

Cic. 1. Offic.

Principum inauguratione aut coronatione Regum, Imperatorum, ac Pontificum. Adhaec in ludis, velitationibus, belli simulacris, symbola sunt effingenda. Palatium interdum Principis depingendum: Curia quoque aedesque, tum publicae tum priuatae. Denique, ut dicis, aulaea hinc, ac vela aulae, & cortinae textaequeant. Maxime tamen expedit has *Virtutes* non memoria modo tenere, verum etiam, cum opus est, reapse exequi. *Virtutis* enim laus omnis in actione consistit. Verum de his satis superque.

PERIOCHA DIALOGI III.

EUROPA.

Hispania, & Hiberia.
Gallia, quae hodie Francia.
Africa, & Mauretania.
Italia.

Roma.
Germania.
Pannonia.
Dacia.
Sicilia.
Asia.

Iudaea.
Aegyptus.
Alexandrea.
Arabia.
Armenia.
Cappadocia.
Mesopotamia.

FLUMINA.

Tiberis.
Nilus.
Tigris.
Danubius.
ΚΑΥΤΡΟC Cayster.
Maeander.
ΜΕΛΗΣ.
Via Traiana.
Portus Ostiensis.

OBITER ADMISTA.

Tyrrhenum mare.
Tyrrhenica Tarraco.
Scutorum genera.
Aquae Bilibitanae arma temperant.
Martialis emendatus.
Elephantis serpens cur in nummis appingatur.
Metelli Nummi & Caesaris tum Elephantis.
Ficus Ruminalis.
Picus anis.
Lupa lactans Romulum & Remum.
Faustulus Pastor.
Ibis anis Aegypti.
Crocodylus.
Aquilae legionum.
Nobilium insignia.
Hippopotamus, qualis.
Nili augmenta cubitis distincta.
Sphingis forma.
Ichneumon Crocodili hostis.
Papiri origo.
Tigridis forma.
Maeander fluuius apud Virgilium.
Homerus Melesigenes.
Duumuir Quinquennalis quis.
Pharus Alexandrina.

ANTO-

AUGUSTINI

ARCHIEPISC. TARRACON.

DE VETERVM NOMISMATVM

ANTIQUITATE

DIALOGVS III.

QVI EST

DE PROVINCIIIS, VRBIBVS,

ET FLVMINIBVS.

COEPI nomismata studiosius, quam antea consueveram, inspicere, & auersas contemplari partes; videorque, nisi me amo, *Virtutum* hac consideratione, plura id genus cognoscere posse, praesertim si titulos ac nomina Nummi repraesentent. Aueo nunc, pace quod liceat tua, cognoscere, de *Prouincijs, Urbibus, ac fluuijs*, de quibus mentionem heri abs Te factam, quod in nummis occurrerent, memoria teneo. Et si vero num-

mos cum titulis Urbium videre contigit, cur autem ita cuderentur equidem, fatendum est enim, non assequor. A. Videre & mihi plures contigit, quamuis pauca de his dicere habeam: dicam tamen, quando ita vis, quae in mentem venient, quaeque; obseruando, quantum id est, sum consecutus. Prouinciae paucae sunt, quaeque vniuersum mundum partiuntur. EVROPA, ASIA, ET AFRICA numerantur. In EVROPA sunt *Italia, Gallia* (quae hodie *Francia* nominatur) *Germania, Pannonia, Dacia*, & nostra denique *Hispania*. In *Africa* vna in nummis *Mauretania* occurret. In *Asia* vero, *Aegyptus, Iudaea, Armenia, Arabia, Cappadocia, & Mesopotamia*. Insularum *Siciliam* tantum nomismata praeferunt. B. Scire cupiam, vt EVROPAM, vtque HISPANIAM (de ceteris enim non admodum laboro) antiquitus cuderint.

D A. *Europae Graeciaeque* in nummis imaginem nullus obseruauit, nisi *Europam* tauro, hoc est, Ioue, vt Poetae fabulantur, inuectam, quod videas in Graecorum nummis Gortyniorum (qui Cretam insulam, quae nunc *Candia* vocatur, habuerunt) cuius vt auctor est Plinius, incolae in admirandis numerant arborem, cuius sub umbra cum Europa Iuppiter cubarit. Ea erat coeca aevi illius dementia. Est & Romanus nummus L. Valerij Acisculi cum Europa tauro insidente, & alter, nescio an Graecus nummus, his tauro subiectis litteris ΕΥΘ. L. F. STRAB. Euthymij enim nome Lucij filij cognomento Strabonis agnoscere videor. In altero & taurum cum Europa. Auersa autem parte Labyrinthum, qui in Creta fuit, cum his litteris ΜΑ. Et supra infraque ΩΝ.ΩΝ. vnde nisi forte gentis nomen est, nihil exsculpas, nisi Minois fortasse nomen Euboeenses similiter tauri caput nummis imprimebant, adscriptis supra infraque litteris: ΕΥΒ. quibus danda sane venia, quod sic Urbis nomen quasi à boue ductum propagarint. Europae adhaec figuram tauro sedentis in aereo quoque nomismate vidimus, incertum tamen cuius urbis, litterisque varijs inscriptum. Nam iuxta taurum tres hae litterae: Μ. C. F. Illinc vero iuuenilis imago litteris quatuor: L. Q. L. F. rursus quinque litteris, Q. I. S. C. F. B. Denae hic tenebrae, sed quid significare tibi videantur?

Lib. xii. Nat.
hist. cap. i.

deantur? A. Equidem non habeo dicere: illud tantum: nihil hic me videre: A. et si non me fugiat Lucianum Samosatensem, cum de Syria Dea differit, Sidonijs id tribuere, tales ut nummos cudere solerent; qui & raptae à tauro Europae fabulam Dialogo de vêtis Zephyro ac Noto lepide, ut omnia, narrat. Gortyniorum tamen ac ne Sidoniorum quidem nulla ibi mentio, sed antri iuxta Dicten, aut Dictacum, qui Cretae, nisi fallor, locus est. Transeo ad HISPANIAM nostram; sic enim à Latinis dicta; à Graecis vero IBERIA, nisi fallor; recta enim orthographia nummis astipulantibus cum spiritu, HIBERIA, scribendum. B. Ita-ne scriptum HIBERIA in nummis apparet? A. Non vidi sanè, sed penes me est sic inscriptus MVN. HIBERA. & alter item sic, HIBERVS. De quo infra extremo hoc Dialogo; itaque in marmoreis Inscriptionū tabulis legitur, atq; adeo in Pandectis Florentinis, cuius Legis hoc initium: *Quidam Hiberus nomine.* C. Sed cur Aldus Manutius in Orthographia maiore, huius scripturae non meminit? A. Quasi vero non multas voces omiserit, saltem Inscriptionem veterem ex aedibus Card. Caesij, cuius hoc est principium: *Iam datus est finis vitae,* de scriptura vocis LITVS differens, exhibuit; in qua bis HIBERVS his verbis nominatur.

*Littore Phocaico pelagi vi exanimatas,
Illic, vnde Tagus, & nobile flumen Hiberus;
Vorsum Ortus, vorsum Occasus fluit alter, & alter.
Stagna sub Oceani Tagus, & Tyrrhenica Hiberus.*

Qui versus duplici nomine proderunt, cum ut orthographia *Hiberi* cum spiritu astruatur, tum quod *Stagna Tyrrhenica* eam maris nostri partem vocat, qua *Hiberus* flumen in mare delabitur, quod & Paulini hoc versu comprobatur:

Qua Betis Oceanum, Tyrrhenumque auget Hiberus.

C. Nonne clarum id mediterraneum mare *Tyrrhenum* vocandum, Maronis auctoritate?

— *Tyrrhenum navigat aequor?*

A. Adhibet idem Poeta frequenter de Italia loquens. Verum ut *Hesperiae* nomen Italiae atque Hispaniae commune fuit, sic & *Tyrrheni* aut *Tyrrhenici* vocabulum, potissimum vero ea maris ora sic appellanda, quandoquidem in hac ipsa Inscriptione *Litus Phocaicum* nominatur ora *Emporiae* ac *Masiliae*, quae vrbes Mediterraneo adjacent, & quia altero *Tyrrheni* nomine *Hiberi* ostium designat. Hoc eo disertius exponere placuit in gratiam nomismatum *Tarraconensium* duplici

Sup. Dial. II. T. T. inscriptorum, ut altera littera *Tyrrhemicam* designet, quomodo & Ausonius Poëta illam appellat, ut infra, cum Deo, copiosius exponam. Sed ad Hispaniam denuo gradum faciamus.

H I S P A N I A .

III. In Galbae Imp. nummis matrona spectatur, militari habitu cum scuto, telaque duo sinistra tenens, dextra vero binas spicas. Militaris ideo, quod bellicosa sit natio, fateturque ingenue Liuius diutius restitisse Hispaniam, quod superari non posset, quam gens alia vlla, iam inde à Punico bello secundo, ad Augusti Caesaris usque imperium. Scutum & tela Hispanorum propria, quibus hodieque pugnant. Spicae autem tritici, quo abundant, copiam ostendit. In alio nummo *Hispaniam* vi deo cum galea implicitas manus habere, foedus nimirum inter ipsos initum pro Galba contra Neronem Augustum demonstrat. C. Qualia Latinis haec arma? A. *Clypeus*, *pelta*, & *parma* Romanis fere dicta, & *Scutum*, *Tela* vero & *iacula*. *Bilbilis* autem, quae hodie *Calatajud* putatur, his antiquitus armis enituit. *Salon* enim eius flumen à Plinio praedicatur, armis ferroque temperando aptissimum. Martialis quoque Poëta, originem inde ducens, *Bilbilim* patriam

A triam laudans, corrupte vulgo editur, vt nos Hieronymus Surita, homo doctif-
simus, per litteras monuit: Sic enim Poëta canit:

*Videbis altam, Liciane, Bilbilim,
Equis & armis nobilem.*

Emendandum enim *aquis* pro *equis*. Neque enim equorum praestantia Celtiberia,
sed armis, vt Trogi Pompei auctoritate Plinius docet, olim commendata.

B. Galeis & cassidibus etiamnum populares nostri è Calatajud alijsque cudendis
armis ferri optimi excellunt, veteremque famam retinent. Verum idem Surita
non patitur aequo animo asseri Municipium illud BILBILIM fuisse veterem Mar-
tialis patriam, sed in proximo monte *Bambola*, qui & veteris vrbis nomen quoquo-
modo refert, seruatque vestigia, ac rudera oppidi perantiqui. A. Equidem Su-
ritae in his libenter assentior, cum praesertim magnam in Hispaniae locis, no-
minibusque indagandis operam diligentiamque ritè collocarit, edito nuper in V-
bijijs erudito in *Itinerarium Antonini Augusti* à se emendatum Commentario. Redeo
nunc ad HISPANIAM. Quod talia eidem arma nummi tribuant, vellem profecto
ensem breuem sine cuspede pariter attribuisset. quod gladij genus Hispanicum sae-
penumero T. Linius praedicat. In Hadriani Imp. nummis, qui & ipse Hispanus
fuit, femina sedens humi & pacifica oleae ramum praefert, & iuxta pedes cunicu-
lum: vt ramus fortasse olei vbertatem, qua Hispania semper enituit, Romamque
misit, designet: Cuniculus vero (quod animal in his terris frequens, rarumque
admodum in Italia visitur) cuniculos significet subterraneos, venasque quib. me-
talla auri, & argenti, ferrique effoderent. Tunc enim Romanis auri eam vim co-
piamque suppeditare *Hispania* solita, quam hodie Hispaniae praebet India. In al-
tero eiusdem Hadriani nummo, matrona coram Augusto, altero poplite terram
contingens, dextram tendit, sinistraque ramum oleae, vt antea, tenet: cuniculus
quoque ad pedes stat, adscriptumque: RESTITVTORI HISPANIAE: Quo per-
tinet Catulli illud:

Cuniculosae Celtiberiae fili.

Quodque Strabo refert, & Aelianus, alijsque plurimi de cuniculorum apud
Hispanos copia, & voce illi non alteri linguae propria. Tametsi non desunt, qui
à voce graeca *κόπις*, quae puluerem sonat, deriuent. His antiquior est Postumij Al-
bini nummus, in quo effigies dumtaxat feminae passis capillis cernitur, velato
capite, cum litteris, HISPAN. Nunc de GALLIA seu *Francia* dicendi locus.

G A L L I A.

Diximus non ita pridem in Galliae nummis videri *Hispaniam Galliamque*; dextris
inuicem implicatis, vt foederatorum contra Neronè Augustum; habitum item
vtriusque militarem, cum galeis & sagis. *Gallia* sinistra hastam tenet, aut scipio-
nem. [Item in Hadriani nummo pariter spectatur quod de *Hispania* iam diximus,
excepto ramo & cuniculo; quidam altero genu aduolutus coram Caesare, adscri-
ptumque; in orbem: RESTITVTORI. GALLIAE.] Maro *Gallis* militiae tribuit vir-
gatas vestes, & torques aureos, binasque gaesas, quae Gallorum tela propria sunt,
& oblonga scuta. Sic enim ille:

*Aurea caesaries ollis, atque aurea vestis
Virgatis lucent sagulis, tum lactea colla
Auro innectuntur: duo quisque alpina coruscat
Gaesa manu, scutis protecti corpora longis.*

Transeo ad ITALIAM. C. Cum ab Occidente, orientem solem versus tenderè
coeperis, AFRICAM prius velim, repraesentes. B. Placet conditio, quandoqui-
dem *Gallia & Africae* nostrae sunt *Hispaniae* maxime finitimae.

V.

In Hadriani Caesaris nummis matrona sedens spectatur, scorpionem dextra tenens: ad pedes calathus est herbis plenus. Capiti calanticae loco imposita est, proboscis elephanti; dentes enim exstant & auris oblonga. Ex Africa elephanti Romam delati: nam Indici, qui maiores sunt, raro ibi visi, crebro Africani; Punicis bellis notiores. In Metelli nummis plerumque elephanti spectantur, vt & in C. Caesaris Dictatoris, diuersa tamen de causa. Metellus enim vnus de pluribus multos bello Punico primo elephantos Romam duxit. Poenorum autem lingua hoc animal *Caesar* nominari aiunt: cumque gentis Iuliae elephantum quidam pugnando occiderit, primum *Caesarem* nominatum. Alij vero *Caesones* & *Caesares*

B

appellatos autumant, qui caelo matris mortuae vtero infantes nati viuerent. **B.** Cur ad promuscidem elephanti serpentem specto in Caesaris nummo, cuius auerlae partis sacrorum instrumentum Sigonius lib. de Rom. nominibus explanauit? **A.** Propterea quod serpentem elephas è terrae visceribus eruat, & enecet: quod & de ceruis † commemorant. Romani autem viso primum elephanto ob-

† C. Plinius
lib. v. 11. ca.
3. & alibi.

stupuerunt: idque non iniuria: corporis molem, robur, naturaeque industriam magnopere admirati, hinc Pyrrhus Epirotarum Rex Romanos, elephantis vsus, cecidit, superauitque. **Q.** Quamobrem *Africa*, vt dixi, pro calantica elephanti promuscidem gestat, indeque Romam magna vis eboris (qui sunt elephanti dentes) importabatur. **C.** Scorpio, & herba, quid hic notant? **A.** Magnam in *Africa* animantium variorum † copiam fuisse, etiam venenatorum, nemo nisi hospes in litteris, ignorat: & Lucanus Cordubensis Poëta in Pharsalicis multus est lib. ix. in ijs commemorandis: illo adhaec antiquior Macer & Naso, Latini Poëtae, de Graecis Nicander: quorum tamen Macri, & Ouidij poemata interciderunt, exstat vero Lucanus * & Nicandri Theriaca & Alexipharmaca in manibus sunt. Herbae quantum suspicor, medicae sunt ac rarae, quales *Silphium*, qua de Africana herba Dialogo I. differere memini. In Seueri nummis quibusdam, femina stans habet Leonem & serpentem iuxta pedes, calanticam capitis elephantini vertice, vt diximus, gestans: sinistra scorpionem, a tera velum, quo aspectum illius auertat, tenet. His antiquiores longe nummi sunt. **Q.** Metelli Scipionis Pij, soceri Cn. Pompei, qui in Africa periit, adscriptaeque capiti matronae ternae litterae: **G. T. A.** quas sic lego, *Genius totius Africae*, aut verius sic interpretor: *Genius tutelararis Africae*. Alibi in eiusdem Scipionis nummis, & L. Sestij, ac Caij Norbani Africae capitis effigies cum calantica illa capitis elephantini ac cornibus, quomodo iam diximus, spectatur: reperiunturque in Fuluij Ursini nostri de Familijs Rom. opere erudito. Venio nunc ad Africae prouinciam *Mauretaniam*.

† Hinc natū
Prouerb.
Africa semper
aliquid
apportat
nouū.
* Lucanus li.
ix. Pharsal.
ver. 732.

C

D

M A V R E T A N I A .

VI.

Hanc refert in Hadriani nummis femina militari habitu, dextra equum strigofum ac macilentum cursui aptum ducens; quales hodie equos Itali Barbaros nominant; sinistra vero virgam habet, & Sallustius, siue quis alius, in Mauretania virgas pro calcaribus adhibuisse referunt, & frenis carent equi, hinc Maro: *Et Numidae infraeni cingit. Mauroru* ab hac prouincia nomē fluxit, qui à nostris *Morzi* & *Morisci* nominantur; olim etiā *Maurusij* dicti, quos in Tingitania Plinius collocat: à quibus Hispania quondam vi capta, occupataque seruijt. Nunc de *Italia* dicendum.

AENEID. IV.
ver. 41.

E

I T A L I A .

Haec veluti Regina terrarum ac domina quondam alterius orbis terrarum partem Europae. In Titi Vespasiani nummis, & Commodi seu Antonini Pij, virgo orbis terrae globo insidens, manu sceptrum seu virgā tenēs, altera Cornu-copiae: imperium notans, frugumque vbertatem: caput turribus ac muris coronatum, quod Urbibus *Italia* abundet. In Cordi & Caleni nummis *Italia* visitur, ac *Roma*: altera quidem muliebri habitu Cornu-copiae tenens; altera militis forma, notans *Romam* armis bellisque pacatam rebusque affluentem *Italiam* constituisse. Huius in auersa nummi parte capita duo *Honoris* ac *Virtutis*, habitu quoque differentia. *Virtus* enim armata, vt *Roma*, *Honos* inermis est, vtque *Italia* pacata ac fertilis, honoribusque abundans. Verum de his aliter paulo Dialogo II. cum de *Honore* verba facerem, differuimus. B. De *ROMA* (amabo te) in nummis varijs quid extet, ordine, si vacat, expone. A. Mos tibi geratur.

R O M A .

In Vespasiani Caesaris nummis *ROMA* spectatur militis forma, cum parazonio gladiolo, qui cuspide careret; quō de II. Dialogi initio de *Virtute* differentes egimus, meminitque Martialis lib. XIII. Epigram. 32. & Xiphilinus, in Traiano, septem collibus seu montibus insidens, & flumen ante pedes, qui *Tiberis* est. In alijs videas armis insidere, *Victoriam* manu gestantem, vt in Claudij Caesaris nummis, ac Seruij Galbae, quae coronā se, vt orbis victricem, ornari gestiāt, Graecis *ΡΩΜΗ*, *robur*, *virtutem*, *fortitudinemque* significat. Hinc eadem quae *Virtuti* ac *Mineruae*, insignia *Romae* tribuuntur, vt & in *Virtute* à nobis supra est explicatum: nisi quod *Roma* *Victoriam* dextra teneat; *Virtus* non item, quae in actione consistit, & nisi moriens praemium victoriae non adipiscitur, & quum ascendit altius, cadere potest. *Minerua* non gladium, vt *Roma*, sed hastam tenet, scutumque, & in pectore *Medusae* caput. Visitur & *Roma* militari habitu, erecta, quomodo iam proxime de Cordi & Caleni nummis diximus. Alibi lupa spectatur, lactans *Romulum* & *Remum*; alibi arbor, ficus, *Ruminalis* dicta.

C. Quid hoc verbi est, quod excidit? A. Ficus est, sub qua mammam lupa praebuit. *Ruma* enim antiquitus *mamma* dicta. Apponuntur & aues duae, *pici* nimirum, *Marti* sacri existimati, visu quidem pulchri, sed infauti.

C. An hi *pici* herbam inueniunt, quae à *pici* vulgo nominatur? A. Reperiant-ne herbam non facile dixero, viderint Medicorum filij; illud tantum: sic dictas aues, nidumque rostro arborum trunco perforato construere. Rostrum enim rigidum, quo terebrare quiduis queant, si foramen quis clauo obserare tentet, frangere aiunt, aut rostro, vt equidem arbitror, aut herbae vi ipsis notae. C. Sed quid *pico* cum *Roma* commune? A. Dicam: quod *Romulum* *Martis* filium fingerent, & haec sit illis sacra avis, quam Latini *picum Martium* nominant. *Aelianus* lib. 1. *Hist. animal. cap. XLV.* & *Plin. li. X. Nat. Hist. c. XVIII.* Hinc fabula fortasse inualuit, hanc auem & lupam *Marti* sacras liberis eius suppetias tulisse. C. Equidem citius credam, his *Martis* liberis opem tulisse, eius qui *Faustus* dicitur coniugem, quod ob vitae turpitudinē & impudicitiam *lupam* appellarint, vt hodieque scorta *lupas* nominant. A. Verius id sane, & in nummis *Fostlus* pastor cuditur: & haud scio an quis *Romae* cognomentū id tulerit, siue *Pōponius* quis, aut *Pompeius*, gentis-ve alterius. Inscriptū enim dumtaxat *SEX. POM. FOSTLVS.* Sunt qui *fauti* ominis auem, felicisque ingenij fuisse arbitrentur; hoc *Ennij* versu, apud *M. Varr. li. III. de rer. rust.* *Augusto* *Augurio* postquam in clyta condita *ROMA* est.

Verum rarae istae sunt aues; Quas vero *Romulus* & *Remus* augurantes viderunt, plures

VII.

VIII.
Simplicius in
Epictetū ini-
tio, vocat
ἐγχεσε
δύο.

plures sane numero erant. *Romae* adhaec nomen frequens admodum argenteis in A nummis, interdum & in aureis: in quibus etsi auersa in parte imagines longe inter se diuersae, caput tamen casside cinctum omnes praefereunt, *Romamque* haud dubiè repraesentant. Nunc de *Germania* videndum, quando & de *Italia* dicere coeptum, & post *Galliam*, *Alemania* sequitur, quae & olim *Germania* dicta.

G E R M A N I A.

- IX. In nummis Domitiani Aug. femina infidet seminuda clypeis, pone trophaeum certis appensis armis, iuxtaque captiuus ingenti statura manibus à tergo reuinctis, adscriptumque GERMANIA CAPTA. significat gentem male tunc habitam, quod nuda sedeat, & inermem fuisse, etsi vastis corporibus. In Hadriani vero nomismate matrona est erecta, hastam dextra tenens, laeua vero scutum. Nunc de *Pannonia* ac de *Dacia* continenter agendum.

P A N N O N I A.

- X. In nummis Decij Aug. duae stant matronae, cum cohortis insignibus altera tenentes, dextras vero in caelum tendentes, quasi se dedant, aut pacem poscant. Duplex autem *Pannoniae* prouincia fuit; *superior* & *inferior*, quibus praesidio Romanae cohortes impositae. In nomismate L. Aelij femina est pannis suffulta, quod frigore damnatam eam regionem declarat: turrib. caput reuinctum, ut urbibus frequentem regionem ostendat. Dextra hastam cum vexillo tenet, siue coloniae id signum, siue militiae est, sinistra vestis lacinia pilas tenet, siue tributum id argumentum est, seu copiae auri, & argenti.

D A C I A.

- XI. In eiusdem Decij nummis matrona spectatur vestibibus compta, dextra hastam ferens, & in vertice asini caput, alterius-ve animantis insignia, fortasse regionis illius, qualia in Augusti Caesaris nummis cum trophaeis spectare licet: sinistra autem vestis sinum diducit. In alio nummo signiferi forma cuditur, pelle leonis aut lupi caput tegentis, cum coloniarum insignibus. In altero rursus eodem modo, excepto capitis velamento. In Traiani autem nummis, eiusdemque columna Romanae erecta, alio signiferi indumento visuntur. C. *Dacia* & *Pannonia* quomodo nunc appellantur? A. Credo equidem prouincias esse *Austriae*, *Bohemiae*, *Hungariae*, vicinamque *Transylvaniam*, *Valachiam*, & *Moldauiam*. Sed ad *Asiam* priusquam pergam, de *Sicilia* Insula agendum, quae *Italiae* quondam ut pars† adhaesit, aut si id minus verum est, finitima saltem iacet.

†Virg. 3. Aen.
Iustinus.

S I C I L I A.

- XII. Haec insula plerumque in nummis tribus cruribus diuaticis repraesentari solita: in quibusdam etiam in medio umbilico feminea apparet facies† cum spicis. Neque dubium cuiquam esse potest, *Siciliam* antiquitus *Trinacriam* appellatam, à tribus promontorijs Insulae, tres angulos formantibus, quod & triplici crure designatur. Haec autem olim dicta sunt, *Pelorus*, *Pachynus*, & *Lilybaeum*. *Pelorus* hodie portus Messanensis, Italiae obiacet, Scyllaeque opponitur. *Pachynus* Peloponnesum Graeciamque versus iacet: *Lilybaeum* autem Drepani portus Libyam versus in Austrum procurrit. Spicae fertilitatem tritici ostendunt: vnde nata fabula, Cererem dum raptam à Plutone filiam Proserpinam quaereret, frumentum tulisse, quod sponte primum in Sicilia sit enatum: exindeque frugibus ac pane vesci homines, qui antea glandibus pascerentur, coepisse. In Manij Aquilij nummis

† Steph. Pighius prooemio in li. VII. Annalium Roman. Maro III. Aeneid. Melanthe lib. II.

A mis Dux ipse Romanorum fortis feruili bello in Sicilia profligato, victorque re-
bellibus spectatur, armis tectus, feminam humo tollens, inscripto insulae no-
mine, SICIL. Venio ad *Afram*.

Edm. lib.
VII. L. 1. 4.
S. 2.

B Duo Numismatum genera hoc nomine cuduntur, in quibus multa occurrunt,
quae, quod non satis assequar, explicare nequeo. Augusti enim Caesaris sunt his
litteris insigniti, ASIA RECEPTA. estque victoria columnae insistentis, siue tro-
phaeum id, siue pulpitem appellare libet, & vtrinq; serpentes gemini satis ab
inuicem separati. Eadem quoque formâ, litteris tamen diuersis, in Vespasiani
nummis aliorumq; reperitur, & haud scio, sint-ne Augusti trophaea, in ostijs A-
siae atque Europae collocari iussa, quod serpentum spirae denotare videntur. In
Hadriani autem Caesaris nummis matrona est, sinistra naus gubernaculum at-
tollens, dextra vero serpentem tenens. In alijs vasi immitit Cornu-copiae non
dissimili: quod vas vncum acutum velut anchorae, nisi potius vomeris est, osten-
tat: In medio sinu pilae ternae apparent, dextrumque pedem puppi naus impo-
nit. Pilae autem seu globi, vectigal notant: Clauus vero & puppis maritimam
esse regionem, qua nisi nauis, Romam perueniri non posset. Ephesus autem por-
tus erat, quo Asiae Proconsules conscendebant, vt quidam in Pandectis refert
Iurisconsultus: neq; amplius quid super hoc nûmo, prouinciaq; Asiae in praesens
occurrit. Ad *Iudaeam* itaq; propero, cuius crebra est in sacris etiâ litteris mentio.

XIII.

Vlpianus L. 1.
Tit. 16. L. 4.
S. quaedam.

C In Vespasiani ac Titi eius filij nummis matrona sedet ad palmae radicem, quod
finitima sit *Iudaea* Phoeniciae, à palmarum copia nomen sortitae. ΦΟΙΝΙΞ enim
Graecis & palmam arborem, & auem vnicam significat. Adhaec in Triumphali
arcu Romae in Titi Vespasiani honorem exaedificato triumphus cernitur de Iu-
daea & Hierosolyma, spectanturque candelabra templi Salomonis adeo celebra-
ti. Alia item de quibus alias erit differendi locus, Pergo enim ad *Aegyptum*, quae
& ipsa sacris in litteris frequenter occurrit.

XIV.

D In Hadriani nummis ita inscriptum hoc nomen quarta vocali O: AEGYPTOS,
quomodo Graeci nominant, sedetque matrona sistrum manu tenens, quod instru-
mentum reticulo illi simile, quo hodieque Franci pilas supra funem in sphaeriste-
rio agitant, nisi quod tres quatuorque cordarum ordines transuersim praeferat.
Musicum autem erat organum, quo *Isidis* Deae sacerdotes in Aegypto vsi, & in fi-
lij eius *Harpocratis*, & *Onocephali* sacris, quae Aegypti numina in nummis etiam
cum sistro spectantur. *Sistrum* autem Poetae *Isidis* sacris adscribunt, vt Tibullus li.
1, Eleg. 111. Propertius lib. 111. Eleg. xi. & Virgilius Cleopatrae Aegypti Regi-
nae lib. viii. Aencid. ver. 696.

XV.

Apul. lib. vi.
de asino au-
reo.

E *Regina in medijs patrio vocat agmina sistro.*
Harpocrates autem manu silentium indicit, indice ori admoto. *Onocephalus* autem
caput asini habet, cetera humana forma, dextra sistrum quatiens, vt in Valenti-
niani nummis spectatur, adscriptumque: VOTA PVBLICA: alibi vero: DEO SA-
RAPIDI. Alterum adhaec animal canis capite supersticiosi Aegyptij in Dijs nu-
merarunt, *Cynocephalum* hinc dictum, etsi in nummis videre non contigit, in alijs
tamen Antiquitatis monumentis interdum occurrit, & Isidorus Hispalensis Mer-
curium Trismegistum pingi sic solitum auctor est, ob ingenij sagacitatem, qua ca-
nes etiam commendantur. In Hadriani praeterea Imp. nummo illo basi colum-
nae

Ausonius, &
Io. Goropius
Becanus in
Hieroglyphi-
cis, Tomo 2.
Operu eius.

L. viii. Etym.
cap. xi.

Plinius lib.
VIII. c. 27. &
X. c. 28.

nae avis insistit peregrina; atque ignota, rostro oblongo, atque intorto, cetera coniae similis, quae *Ibis* dicta, cultaque ut Dea ab ipsis Aegyptijs, duo ob comoda. Primo, quod serpentes terra erueret, necaretque: deinde quod medicos clysteris usum alium sibi, rostro immissa aqua, purgans prima docuerit. C. Hinc fortasse Naso Satyricum opus inimico conscripsit, quod *In Ibin* inscripsit. A. Credo equidem. In Augusti nummis *Crocodylus* cuditur, additis litteris AEGYPTO CAPTA. Item in nummis Nemausensis in Gallia coloniae *Crocodylus* cernitur, palmae ramis alligatus, cum corona, qua victoria Caesaris Augusti de Aegypto designatur. In Iaspide rubro sculptum lepide vidi talpam pedibus erectum Crocodilo insistere & hydraulicas tibias duas infantem. C. Quid sunt tibiae hydraulicae? A. Quae aqua plenae sonant, ut hodieque; pueri nostri solent figura testa luscinae cantum aquam imitari. C. Sed *Crocodylus* cui similis? A. Similis lacertae, nisi quod dentibus vincat qui noxij sunt & grandiores, neque reperiuntur praeterquam in Nilo, & Nigro Africae flumine: & ut quidam asserunt, in Indiae quibusdam fluminibus ubi lacertae nominantur. Catalaunus quidam Poeta Leandrum fingit cum mare tranaret Crocodilos expertum, sed

— pictoribus atque Poetis

Quilibet audendi semper fuit aequa potestas.

Verum quia de *sistro* facta mentio est, de *Alexandrea* nunc differam.

A L E X A N D R E A.

XVI.

Ita scribitur in nummis M. Lepidi, quibus facies matronae turritae spectatur, & in auersa parte Regem Lepidus coronat, adscriptumque: M. LEPIDVS TVTOR REG. Rem gestam Valerius Maximus narrat lib. IIII. Memorabilium cap. IIII. Meminit & Horatius lib. IIII. Carminum.

— Quo die

*Portus Alexandria supplex,
& vacuam patefecit aulam.*

In nummis Imperatorum cum *sistro* visitur dextra praefrens, altera vero scapham. *Alexandrea* enim ad Nili ostium erat; qui fluuius in Aegypto caput habet, ubi & *sistri* usus, & *Alexandreae* sacerdotes multi, qui *sistro* vterentur. In Hadr. nummis matrona sedens cum modijs tritici ac frumenti, spicas manu tendens, fertilitatem copiamque demonstrans frumenti, quod Romam deportaretur, cuius rei & in Iure civili mentio, titulo *de frumento Alexandrino*. C. Vtro modo scribendum *Alexandrea* an *Alexandria*? A. Nihil sane interest, modo extendatur paenultima. Graecis enim diphthongus est EI. Ab Aegypto recte ad *Arabiam* cessionem faciam, unde & *Arabi* in Hispania notissimi fluxerunt, ut & ab Aegypto ij, quos *Zingaros* vulgo nominant.

A R A B I A.

XVII.

In Traiani Caes. Optimi nummis, stantis est persona, Imperatoris ni fallor. Altera enim manu parazonium, dextra vero ramum tenet, qui, ut apparet, odoriferae arbori decerptus est. Alibi videas feminam capsulam longiorem tenere, altera ramum illum: ad pedes vero dromedarius est seu camelus, quo animal illud mitti solitum significant odoribus onustum, appositis interim litteris, ARABIA. AD Q. hoc est *adquisita*. Adiungatur his *Armenia*.

A R M E N I A.

XVIII.

In nummis M. & L. Antoninorum fratrum matrona armis insidens, in quibus arcus & sagittae. Pileumque gestat Barbaricum, qualem Venetij duces, ac Troiani in Virgilio Bembis Cardinalis depicti. Reliquum nihil, nisi ut de *Cappadocia* & *Mesopotamia* dicamus.

C A P P A D O C I A.

XIX.

Mulier spectatur turrib. coronata in Hadriani nomismate, ostendens frequenter habitari, & manu pilam tenet, vt in *Pannonia* dicere memini, aut quia vectigalis prouincia; aut quia auro argento-ve abundat. Sinistra vexillū tenet aut signum equitum proprium Hinc & *vexillationes* de turmis equitum dictae. B. Peditum vero cohortes quo signo utebantur? A. Legionēs singulae *aquilam* sculptā gestabant, hastaeq; impositam, auro, argento-ve incrustatam. B. Bicepsne haec aquila fuit, vt nuper in *Caroli quinti Augusti* insignibus? A. Prodigij simile id fuerit. *Legio* decem cohortes tenebat, & singulae cohortes suum quaeq; signum pro vexillo gestabant, siue lupi caput, siue Minotaurum, alicuius Vegetio, aut dextram, rem-ve aliam; Tribuni militaris arbitrio. Hi antesignani signum similiter gestabant auro argento-ve intectum, aut quo vellent colore intinctum, hastae impositum, ac circulis ornatum, vt in nummis apparet, & in eo *Mariani Scotti*, vt creditur, libro qui *Notitia prouinciarum* circumfertur inscriptus, vbi cohortium acui illius signa; Quem ego librū colorib. depictum penes me seruo, qualis alter *Romae* depictus inspicitur. C. Dic, quaeso, nisi molestū est, insigniū familiae cuiusq; colores, in *Hispania Galliaq;* omniq; adeo *Christiano* orbe v̄sitati, antiquine sūt, & hinc sumpti? A. Pronunciare id alias licebit: Illud tantū dixero, quib. hodie insignib. vtūtur, ea nō vsq; eo vetera videri, vt vix quingētesimo ab hinc anno coeperint. Repetamus interim *Cappadociae* vexillū Prouinciae fortasse propriū, quod eā equitū turmae tutaretur, vel quod colonia eo dēducta sit, vt in patriae nostrae *CesarAugustae* nummis apparet: In quib. vexillū est, & in auersa parte iugū boū arātium, quod est *Coloniarum* symbolū: quo de inf. erit *Dial. vii.* differendi locus.

M E S O P O T A M I A.

In *Traiani Aug.* nummis haec graphicè prouincia sculpsitur, vt nomini figura probè respondeat. Dicta enim *Graecis*, quod in fluminum duorum medio sita sit. Hinc & femina duos inter flūuos sedet capite mitrata; & ponē Imperator stans, cuius ad pedes illa sedet: Flūmina autem *Tigris & Euphrates* sunt. B. Vt cognoscam *Tigrisne an Euphrates* sit? A. Planū id mox reddam cū eo ventum erit. Accingor n. ad flūmina, prius tñ vt de *Tiberi* dicendū sit: mox ordine de ceteris.

T I B E R I S.

XX.

Cum de *Roma*, si meministi, verba facere, spectari in nummis *Vesp.* dixeram flūmen cū, iuxta *Romae* effigiē, *Tiberis* haud dubie. Flūuij autē fingi ac pingi sic soliti: senex acclinis vrnae incubans, oris angusti aquam euomentis, altera vero manu arundinē gestat, & arundinibus cinctum caput. Senex autem fingitur, quod ab orbe condito originem flūmina duxerint. Hydra autem capita seu fontes flūuiorum notat. Arundines vero ingentes aquarum copiae, vbi nascuntur, est argumentum. Quandoquidem attribuūt & nomismata *Cornu-copiae* manu tenere, fertilitatem vbertatemque tritici, aliarumque frugum, quae ab aquis existunt, denotant. In *M. Aurelij Antonini* nummis flūminis titulo & absq; nomine figura iacentis spectatur, parua addita scapha, signans nauigari flūmen solere, nisi forte barca, qua *Romulus & Remus* vr̄bis *Romae* conditores demonstrantur. In *Vaticano Pontificis Maximi* palatio *Romae*, in hortis, statuac duae ingentes marmoreae spectantur flūuioꝝ principū *Tiberis ac Nili*: *Tiberis*, praeter *Cornu-copiae*, cuius iam facta mentio est, lupam astantem habet lactantem geminos. Memoria quoque teneo, obseruasse me, in *Capitolio Romano*, visa lupa illa ex aere, infantem vnum mammam sedendo quiete ac iucunde ore trahere, *Romulum* equidem interpretor: alterum vero poplite vno terram contingere, aliamque mammam

XXI.

attingere velle quidem, non posse tamen; hunc Remum accipio, qui fratri angurio victus seruijt. Sunt & in Vaticana illa imagine ad oram cymbae, quae sursum deorsum secundo flumine feruntur nauigijs apto, ostendentes quibus merces annonaque Romam mari deportatur: aliae item scaphae deorsum labuntur, alijs onustae mercibus.

N I L V S.

XXII. In Hadriani nummis, cum Romanis tum Graecis eiusdem Imperatoris Nilus cum Crocodilo pingitur, itemque Cornu-copia: quo de iam diximus. *Crocodilus* autem hoc in flumine degit, cuius in locum *Hippopotamum* alibi locatum videas B. Huius animalis quae forma? an equi marini, quomodo quidam pingunt, & nomen sonat? A. Hi pictores nominis etymō secuti sic delineant: etsi tamē nomen sic sonet, nummorum tamen figura equo absimilis est, similis magis corporis mole vrso, quo tamen ferocior ore ac dentibus apparet. De altera Pontificij horti in Vaticano statua dicenda plura videntur, vt singulatim de fluminis incremento, certis cubitis per interualla designato, cuius loco puerulos artifex cubiti interuallo distinctos graphice posuit: qui pueri à pede sursum versus humerorum tenus consistunt. Cum autem qui summo est loco spicas adaequat, fructusque Cornu-copiae, fertilitas summo incremento accommodatur: Qui autem infantes Cornu-copiae superant, eiusque fructus sterilitas monstratur, quod Cornu-copiae cum Deo flumine mergatur. Hanc nobis explanationem C. Plinius suggessit; cubitos quibus incremento Nili fertilitas Aegypti comparatur, exhibet: quotque cubitis assurgat, cum sterilitas terrae accidit. B. Satis haec tua placet interpretatio. A. Accedit & alia figura veluti Sphingis, quam brachio senex tenet, capite virgo, corpore leo: qua ostendere voluerunt, Solem ingredi Leonis signum Zodiaci cum coepit Nilus crescere: Virginis autem signum tenente, decrescere ac veluti exhauriri. C. Contra mihi videatur crescente nimirum Nilo Leonis signum collocandum fuisse. Ac reliquum Virginis cum decreseit ac desinit. A. Nequaquam; sic enim signa Zodiaci posita, vt Leonis signum extremum appareat, quomodo & Astrologi in phaenomenis collocant. Quamobrem hic postica pars, vt Virginis principium, quia Sol eius intrat initium. Et Horapollō, qui de hieroglyphicis notis scripsit, marmoreos leones pro foribus collocari solitos scribit; vt vbertatis augurium. Sic & Nilus Sole Leonem obeunte. Leones autem cum Virginis capite plures Romae vidimus ex Aegypti marmore. B. Quā modo *Sphingem* nominasti, estne formae eiusdem? A. Alias erit de his differendi locus. Illud tantum in praesens, aliam sphingem fingi; haec vero alis destituta; de quibus tamen versus Ausonij Galli exstat:

Sphinx volucris pennis, pedibus leo, & ore puella.

† *Dialog. v. Aelianus hist. animal. li. 12. cap. 7. & 38. Vide Iunij emblemata. * Lib. viii. Nat. hist. cap. xxv. Diod. Sic. lib. 2. Biblioth. Melch. Guiland. de papyro Comenarius.* In Nili statua, quae, vt dixi, † in hortis est Vaticanis varia circumcirca animantia spectantur, & herbae, Aegypti propriae; vt Crocodilus, & Hippopotamus, vt Ibis auis, aliaeque, qualis Crocodili aperto ore dormientis, dentes purgans auicula, Plinio* auctore. Quo etiam dormiente aliud nihilo maius pede animal *Ichneumon* dictum coeno tectum, cui se identidem inuoluit, ac in Sole apricando indurat. Sic igitur armatum Crocodili ore aperto dormientis ventrem subit, visceraque arrodit: cumque mortuum sentit, cute perforata, hostili satur sanguine victor egreditur. B. Haec pugna quā rectē in illa horti Pontificij statua sculpta apparet? A. Nilis ac Tiberis, de qua iam diximus statua, est Romae posita, cum illic Pontificius Iudex sederem, & amicus quidam meus interpretationem euulgauit. De herbis vero Papyrus est, quam propemodum vocem vulgari sermone Hispani tenemus pro charta. Papyro enim veteres pro charta vsi. C. Herbae illius ecquae forma?

A. Equi-

A. Equidē non facile dixerō: folia tamen duo antiquae papyri monstrare queam, cum litteris inscriptis sexcentorum annorum, quibus discas non in omni folio, vt quidam credunt, scripsisse veteres, nec, vt in pergameno aut membranis, sed sic folia concinnabantur: Folia in longum, quaedam in latum extendebantur, & his rursum tertia agglutinabātur, quibus iam inscribere licebat; & ita fere Plinius, ad conglutinandum Nili fluminis aqua vsos. B. Folia illa videre equidem exoptem. A. Cernere mox licebit. Hic nihil aliud de Nilo reliquum quam illud:

Li. XIII. Nat. hist. ca. XI. & XII.

Hinc in nummis capite operto est, & Ouidium puto cecinisse, loci naturam & Phaëtonem originem Nili texisse; quod merfus eius fonte caput ibi texerit, vt ludens ait Poëta noster Garfilassus. Lusitani nostri, & fontem scire se profitentur, & Niliaci causas incrementi, quarum illa certissima, mea quidem sententia, quod Deus Opt. Max. sic condidit, & ignorari eius originem voluit, vt & quatuor Paradisi fluminum (quorum ē numero & Nilus est) quae crescendo Vniuersi regionem irrigabant. Nunc de Tigri videamus. [De Nili incremento ex Herodoto & Anonymo multa ad Ctesiae fragmenta in nupera Herodoti editione collegit Godefr. Iungermannus.]

T I G R I S.

In nummo illo Traiani Augusti, in quo *Mesopotamiam* cusam diximus, & hic fluius spectatur appictus. Itemq; in Graecis quibusdam nummis marmoreaq; Capitolij statua. nomen autem mutuari aiunt flumen à celeri aquarum lapsu, & ab eiusdem nominis fera Tigride. B. Quenam est ferae illius forma?

XXIII.

A. Vidi equidem ex aere antiquo, & viuam videre memini, spectaturque cum Baccho in Graecis nummis, & Antiquitatis monumentis. B. Tuam vidisse imaginem sat erit; sed de *Euphrate* ecquod singulare signum est? A. In eodem illo *Mesopotamiae* nummo, titulo caret, ac signo, quo discerni queat: Sed quia *Mesopotamia* duos inter fluuios *Tigrim* & *Euphratem* sita regio cognoscitur, voxque ipsa indicat; *Tigris* ab animali cognoscitur, & ab eius vicinitate *Euphrates*.

B. Quae flumina praeterea in nummis reperiuntur? A. Nulla quidem nunc occurrunt praeter *Danubium*, *Caystrum*, *Maeandrum* & *Melen*.

D A N V B I V S.

D. Scribitur in Traiani Caesaris nummis geminata V. littera, DANVVIVS. DANVBIVS tamen in Constantini nummis est per secundam litteram. Spectaturq; senex velo caput obtegens, & sinistra vnam tenens, aquam effundit; velato est capite, diuinitatem ostendens. diuina enim & aeterna principio carent; aut, vt cornua tegat, quae, vt post dicam, fluminibus appingi solent omnibus: aut denique quod cum nummus hic cuderetur, fons illius adhuc incertus lateret. Quo pertinet hic etiam Ausonij Galli versus, qui Poëta post Traianum Aug. floruit:

XXIII.

Danuius penitus caput occultatus in oris.

Verum C. Plinius, Ptolemaeus, & Corn. Tacitus eius originis (vt rei certae) meminerunt, etsi de loco non vsquequaue consentiant.

E

K A Y C T P O C.

Totidem litteris *Cayster* fluuius in Graecis nomismatis cuditur ab Hypepenis, neque fluminis diuersa forma est: cuius sic meminit P. Maro:

XXV.

Dulcibus in stagnis rimantur prata CAYSTRI.

Lib. I. Georg. v. 384.

XXVI.

Graecum nomisma hoc flumine insignitum vidimus, quatuor adscriptis litteris ΜΑΓΝ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. hoc est *Magnetorum*: quorum secat regionem *Maeander*, sculptusque taurus est. Ad cuius pedes instar fimbriae vestimenti figura apparet, quam & Maro eodem cum fluuio nomine, sic describit:

*Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura Maeandro duplici Meliboea cucurrit.*

B. Sed quid tauro cum flumine? & cur fimbria, ac fluuius vnum idemque nomen fortiuntur? A. Quod nomen fimbriae quam fluuius vetustius sit, ideo forte fluuio ac fimbriae similitudine nomen inditum: vel saltem (quod vero magis simile est) ab anfractibus fluminis fimbrijs datum *Maeandri* nomen. De tauro iam diximus, cum de Cornu-copia verba facerem, & Acheloum fluuium tauris specie cum Hercule certasse. Aelianus adhaec in Varijs refert; cornua veteres taurorum cornibus similia fluminibus tribuisse. Hic fluuius est, cuius sic Naso meminit.

Ad vada Maeandri concinit albus olor.

M E A H Σ.

XXVII.
Philostratus
in Iconibus.

Legitur hoc nomen in recentiore nummo, cum Homeri effigie ac nomine cuso, cuius in auersa parte fluminis imago, dextra lyram tenens, *Homero* autem *Melesigenem* fuisse contendunt, ad Melem fluuium, non procul à Smyrna natum. Inscriptum autem fuisse Fuluius Ursinus docet ΑΜΑΚΤΡΙΑΝΩΝ. libro Imaginum antiquarum. Memini & alterius fluminis figurae in exiguo Hispaniae nummo sic inscripto: HIBERV. II. QVINQ. Viri est effigies aquam veluti ore euomentis, quod symbolum est *Hiberi* nostri, à quo & *Hiberia* dici solita Hispania. B. Quid reliqua huius nummi nomina sibi volunt? A. Equidem sic lego: *Duummuri*, *Quinquennalis*. In auersa autem parte lego C. LVCR. P. F. II. V. QVINQ. hoc est; *Caius Lucretius Putlij filius*, *Duummur Quinquennalis*, significans quinque annorum magistratum esse. B. Sed cur fluminis effigiem nomenque praefert? A. Ideo fortasse quod *duummur* ille, verbi gratia, *Celsae Coloniae*, non procul ab *Hibero* nomen commune cum flumine habuerit: hinc fluuium nummo, etsi insiceto ac rudi imprefferit, collegasque nominarit. B. Exstant-ne in nummis etiam *Viae publicae*? A. De *Vijs* venit tantum in mentem *Traianae* & *Portus Ostiensis*; quibus explicatis diem, sermonemque hodie claudemus.

V I A T R A I A N A.

XXVIII.

In Traiani Augusti nummis matrona lapidibus insidens ferulam manu gestat, sed potius, ut alijs placet, arundinem quatit; altera manu rotam praefert, significans nimirum viam hactenus saxis impeditam, ac vix peruiam, currib. nunc, iumentisque patere. Similem figuram explanare memini Dialogo II. cum de *Fortuna Reduce* sermo est habitus; ad *Portum* propero *Ostiensem*.

P O R T V S. O S T I E N S I S.

XXIX.

Discimus è Neronis Augusti nummo scribendi rationem *Ostiae* sine aspiracione, deriuato ab ore etymo, quod Tiberis sit ostium. At *Hostia* cum spiritu victima est, quasi *hoste victo caesa*. In *Portus* ostio columna est, cui Nero insistit, vel Augustus Caesar, lychnum manu praefrens, & cauam fuisse verisimile est columnam, ut lucernam facesque noctu, nauibus introeuntibus accenderent. Cuiusmodi turres *Pharos* in portibus ab Alexandrina illa nominantur. Italici quoque nautae;

A nautae, hodieque *Faroni* aut *Fanaliem* triremium actuariaeque classis nominant. Qua parte laternae pensiles sunt in portum inuehi; euehi vero altera ex parte, ne inuicem impedimento essent, licebat. Lunae formam portus praefert, cuius in umbilico statua est *Portumni*, vt opinor, portus Dei, aquae insistentis, piscemque manu gestantis, altera vero remum: vel, vt alij dicunt, clauem: Non-nemo vestem attollere putat, quasi adnauigantes accipiat. Huius Dei meminit M. Varro, itemque Feltus Pompeius. Hinc inde apothecae sunt mercibus recipiendis; templumque in portu moli impositum. Apparent & vncii, & annuli, quibus alligari triremes queant. Nauem ibidem constitutam, quae alias à tempestate defenderet, refert Suetonius Tranquillus. Est & in Traiani nummo inscriptum. *Suetoni.*
 B PORTVS TRAIANI, quem hodie Anconitanum esse putant. Haec aliaque clarè nummus exhibet, quem studiose inspicio. Vela enim in alterum diem colligens finem facio: aliàs haec vrgere licebit, ac pertexere.

A R G V M E N T V M

D I A L O G I I I I I.

D E A E D I F I C I I S.

Colizeum, quid.

Theatrum & Amphitheatrum.

Circus.

Opus Doricum, 2. Ionicum, 3. Corinthium, 4.

Compositum in Architectura.

Meta, in Circo.

Septizonium Seueri.

Nymphaeum.

Circenses cursus.

Hippodromus, via Appia.

Caeciliae Metellae monumentum.

Echo memoranda.

Obelisci Romae.

Circus Maximus Romae.

Circenses ludi unde dicti.

Forum Traiani.

Arcus Romae.

De Traiani anima, & B. Gregorio, an fabula?

Columna rostrata C. Duilij in Capitolio.

Columna Christi, Romae.

Ti. Minutius Augurinus Trib. pleb.

Moles Hadriani.

Consecratio quomodo fiebat, ex Herodiano.

Aquila volans, vel pauo, in Apotheo. si

Mausoleum Augusti.

Hieroglyphica in obeliscis.

Arcus Titi Vespasiani, Seueri, & Constantini.

Numa Pompilius & Ancus Marcius, in num-

mis Philippi, & C. Censorini.

P. Appuleij Lariscoli nummus.

Regula Nomismatum mediae aetatis, ex obseruatione.

Puteal Libonis quid.

Puteal Thaddaei Cordubae.

Ciceronis de Puteali locus lib. 4. de Diuinat.

& Io. Pierij Valeriani.

Quae sint Comitia, Centuriata, Curiata, &

Tributa.

Bonus Euentus, opus artificum.

Rostrum, quis locus Romae.

Pallicianus nummus expositus.

Tribunitia potestas, quae.

Asconij Paediani locus.

L. Corn. Sulla, quid de Tribunis Pl. decreuerit.

Triumviri Reip. constituendae quis.

Lex Regia Romae ubi spectetur.

Labeo Iureconsultus.

Tribunitia potestas, & Pontificatus, in num-

mis Caesarum.

Numeri quid in iisdem designent.

Macellum Romae.

Magna domus Neronis.

Suetonij locus de Veijs explicatus.

Villa Publica Romae.

ANTONII
AUGUSTINI
ANTIQUITATVM
NUMMIS ET INSCRIPTIONIB.
DIALOGVS IIII.
DE AEDIFICIIS ROM.

MULTA adhuc de *Nomismatis* restant interroganda, & vnde A
 ducam initium equidem ignoro, nisi fortè à publicis *aedifi-*
cijis, in nummis repraesentatis. Memini enim hesternae die
 Te Prouincijs ac Ciuitatibus *aedificia* recensendo subiecisse.
 A. Recte sane, atq; ordine haec subijciantur, veluti mem-
 bra Ciuitatis praecipua: Et vero iuuat in primis Romae spe-
 ctare opera admiranda Romanorum veterum, quae tempo-
 ris iniuria, gentiumque Barbararum irruptiones reliquerint. Certe Pub. Victor
 & Sex. Rufus in vrbe Romae regionibus fora plurima numerat, arcusq; trium-
 phales, Columnas, Basilicas, Theatra, Amphitheatra, Circos, ac potissimum
 Tempia, aliaque spectatu digna. B. Quid, quaeso, Romae *Colisaeum* nomi-
 nant? A. Amphitheatrum illud est, à Vespasiano Imp. inchoatum, & à Domi-
 tiano eius filio absolutum. B. *Theatrum* vero, *Amphitheatrum*, & *Circus*, quia vt
 diuersa iam enumerasti, quid distant? A. Forma differunt. *Theatrum* enim se-
 micirculi figura est: *Amphitheatrum* vero orbiculari ac rotunda, *Circus* oui figu-
 ram praefert. In Theatris Comoediae, Tragoediae, & Mimi ab actoribus & hi-
 strionibus exhiberi solebant. In Amphitheatris, venationes animantium omnis
 generis cum ferarum, tum cicurarum. Ludi adhaec gladiatorum, aliaque exer-
 citationes, vt lucta, vt saltus, vt caestus, & id genus alia. In Circo equi currebant,
 aut singuli, aut quadrigae: sed potissimum quatuor factionum curriculum e-
 rat, quae coloribus inuicem discernebantur, vt *Albati*, *Ruffati*, *Praefini* & *Veneri* di-
 cerentur, de quibus nuper differere memini. B. Si igitur *Colisaeus*, vt dicis, Am-
 phitheatrum est, Comoediae, Tragoediae hic non dabantur, sed venationes, &
 pugnae gladiatorum. Verum cur, amabo, *Colisaeus* dici coepit? A. A *Colosso*,
 magnae molis statua, Domitiani Caesaris ibi reperta. B. Sed quid *Colossus*? num
 à Colossensibus ducta vox, ad quos S. Paulus epistolam misit? A. Minime vero,
 sed ab ingenti statua, gigantis magnitudine *Colossus* dictus: & idem Pub. Victor
Colossus in quarta regione vrbe Romae collocat, centum duorumque pedum al-
 titudinis, septemque ordinum, duorum & viginti pedum cum dimidio singulos.
 Obseruaui autem veteres hominum statuas eorum staturae adaptasse: Heroum
 vero, vt Achillis, vt Hectoris, vt Aeneae, & Herculis apud Agellium lib. 1. No-
 etium Attic. cap. 1. tertia parte maiores fabricasse: Deorum duplo grandiores.
 Cumque esset Rhodi *Colossus* mole incredibili, Soli dedicatus, sibi quoque Do-
 mitianus Aug. vt Deo, alterum poni iussit: hoc agens, vt pari cultu atque honore
 se afficerent, appellarentque Deum. Sunt hodieque in Capitolio Romae duorum
 fragmenta Colossorum; vnum marmoreum, aeneum alterum; quae spectantibus
 molis

i. Lipsius lib.
 De Amphitheatris, &
 Iul. Bulingerus.

Cassiodorus in
 Varijs, & G.
 Philander in
 Vitruuium.

A molis magnitudine horrorem incutiant; caput autem aeneae illius statuæ viri staturam adæquat, & Domitiani esse effigiem arbitror, vt & è marmore fuisse opinor. S. Pauli vero *ad Colossenses* Epistola, missa est ad Asiae gentem Laodiceae vicinam, quae *Colossae* dicta, à Graecis vero per primam vocalem ΚΟΛΑΚΕΙC. B. Colisæi imago spectatur-ne in nummis? A. Maximè, et si plurimum in recentioribus, in quibus *Amphitheatri* interiora quaedam spectantur, vt & externa. Romae vero pars interior plane vastata, & pars sola exterior remansit. Hominem harum rerum intelligentem obseruasse recordor, quattuor columnarum ordines veterum hic spectari: primum quidem terrae proximum *Doricum* esse; secundum *Ionicum*, tertium Corinthium, eumque ceteris elegantiosem: quartum *Tuscum* seu verius *Compositum* dictum, qui columnas habet quadratas, non rotundas.

B. Quid haec nomina differunt, & vnde dicta? A. Quantum assequor, tres primi ordines à Graecis inuenti, & inter se differunt, vt in ea ipsa Graecia linguarum variae erant dialecti, quarum *Dorica* crassior est, melior *Ionica* & *Aeolica*. Vtque *Attica* ceteris omnibus venustior, sic & in columnarum basibus forma *Corinthia* alijs elegantia antecellit, & sua cuique symmetria est ac modus; vt si quis *Doricum* Corinthio confunderet non secus peccaret, ac si quis *Ciceronianum* se professus (qui stylus Attico dicendi generi respondet,) M. Catonis & Plauti (qui *Dores* atque *agrestes* videntur esse, cum *Ciceronis* elegantia comparati) verba sine delectu commisceat. C. *Compositus* ordo ille quartus, quis est?

A. Est altera Architecturae forma mista, sic à communi formâ appellata, qualis in Dialectis Cõmunis est: vel aulicorũ sermo cū Toletano in Hispania colatus: vel Petrarchae aut Bocatij in Italia, qui sermo *Ciceroniano* & *Attico* conferri vulgo solet. C. Rem nunc assequor: at multa veluti per Saturam lancem miscere visus es, factò gradu ab Architectura ad linguam Latinam, Graecam, Italiam, atque Hispanam. A. Sic factò opus. Verum, ad Colisæum vt redeam, spectantur in ijs quae hodie restant ruinis, exterius quidem ornamenta multa totius operis, vt statuæ varij generis inter columnas sub fornicibus, item quadrigae multae. Intus autem videas Vomitoria: sic enim ostia vocabant, quibus ad spectandum ingrediebantur: gradus quoque ac scalae, per quas suum quisque locum occupabat. Cernere item licet virorum, feminarumque, suo in loco spectantium, capita solum, quam Arenam vocabant, vbi venatio pugnaque exhibita, vix in

D nummis apparet murorum ambitu impediente. apparet tamen in L. Reguli Nomismate, vbi ferae quaedam cum viris depugnant, vt coram spectare, quemadmodum qui in gradibus illis sedebant, propemodum videaris. B. Sedes Amphitheatri quomodo distinctae, discerni vt posset, si quis forte seruum ad se vocandum curaret, aut negotij causa aliquo mitteret? siquidem fornices seu arcus ac scalae graduum similes omnes inter se erant, vt & in Tabulis depictum cernas. Certe discerni aegrè poterant. A. In singulis fornicibus numeri erant positi, & quarto quoque arcu scalae erant, quae in Vomitoria ferebant: quae & ipsae numeris notata erant, itaque distinguebantur. Quare si nondum gradus ascenderant herus famulo imperabat, in fornice, verbi gratia, sexto ad se rediret; si in gradibus esset, ad arcum sextum veniret. Sin altius ascenderant, ad secundas tertiasve scalas ventitaret. Si ingressus Amphitheatrum, intra, inquit ille, vomitoria, ad dextram sinistram-ve me reperies.

De hoc Amphitheatro Valerius Martialis Epigrammatum initio sic canit:

Barbara Pyramidum fileat miracula Memphis.

Enumeratisque ceteris orbis terrarum admirandis ita concludit:

Omnis Caesareo cedat laus Amphitheatro,

Vnum pro cunctis fama loquatur opus.

Pub. Victor Amphitheatrum regionis tertiae Romanae octoginta hominum A millia capere potuisse commemorat. Sunt & alia in eodem ipso nummo Amphitheatri spectanda, puta *Metae obeliscus*, qui & in alijs eiusdem, opinor, Vespasiani Aug. nummis singulatim exhibetur, vocantq; Antiquarij *Metam sudantem*. Deinde aedificium est, quadrum, columnis cinctum duarum trium-ve contignationum, muris carens, quod *Septisolum* nonnulli nominant. Verum hoc opus à Se- uero Imp. longo post tempore aedificatum, ingenti aedes altitudine, vt & mare internum spectari inde posset. B. *Septisolum*, quaeso, cur dictum? An quod septem folia seu solaria haberet? A. Ita nonnulli opinantur, visebaturque patrum memoria pars eius machinae Romae duarum contignationum: Alij *Nymphaeum* appellarunt. Cui bono atque vsui esset non facile dixero; Suspicio tamen Nympharum delubrum fuisse. B. Sed *Metae* quis vsus erat? A. *Metam* pro signo termini aut extremi accipio; visiturq; in Circis veterum Nomismatum, & alibi, ternae etiã *Metae* simul spectantur: estq; penes me Corniola, vt Itali vocant, perantiqua, tribus insculpta *Metis*, ad varie obsignandum. B. Decurrebant-ne equi in *Circo*, vt hodie equi in stadio, dato praemio ei, qui *metam* primus attigisset? A. Longe maiori cum voluptate veterum cursus spectabatur. Neq; enim satis erat *Metam* primum occupasse, sed vtrimque *Metae* erant constitutae in *Circo*, quo modo fere hodie in Troianis ludis, seu ludicris belli simulachris, quibus hastis concurritur. *Quadrigae* itaque quattuor singulae quaternis equorum iugis (vnde *Quadrigae* nomen) simul in *Circo* decurrebant circum duplices *Metas*, suis quaeque coloribus, *albo*, *rufo*, *viridi*, ac *caeruleo*. Sortes adhaec mittebant, qui *Metae* proximus astaret, vnde egrediebantur, quis-ve secundum, quis tertium, quis quartum denique locum teneret. C. Currebant-ne forte vnus post alterum, quomodo hodie fere currus nostri ac rhedae? A. Minime vero: sed simul omnes *quadrigae* currebant, ac fortitione locus cuique primus aut vltimus obueniebat, vt ad sinistram esset *Meta*; eratque funis seu linea alba, qua continebantur. Locus vnde egrediebantur *Carceres* dicti, egrediebanturque quattuor simul, vt dixi, *quadrigae*, alteram *Metam* ambientes, vertentesque circum *metas* quinies, aut sexies, sine pausa. Spectabant autem è *Circi* gradibus summa cum voluptate currus nunc praeuertere, nunc anteuerti alternando, & haec vicissitudo quinies sexiesue recurrebat, nulla vt quies daretur, & coloribus inuicem factiones distinguebantur. B. Sed cognosci qui posset toties *metas* ambiuisse currus, vt praemio consequendo oportebat? A. Tenebant qui forma lapides suis quosque coloribus: & iudices designati, quoties cuiusque coloris currus ambiret, diligenter obseruantes in ouis notabant; sed de his omniq; adeo *Circensi* decursione, quae interdiu saepe quater & vicies accidebat, copiosè *Cassiodorus* Senator in Varijs differuit, quae non describo, locum digito indicasse contentus. B. *Ludi isti Circenses* num in antiquis Nomismatis spectantur? A. Vidimus sanè in *Antoni Caracallae*, & *Alexandri Impp.* nummis aedificium, quod *Hippodromum* quidam nominant, *Circum* alij. *Caracallae* autem *Circus* hodieque Romae spectatur extra muros ad S. *Sebastiani* templum: ibidemque obeliscus iacet, sed fractus, Hieroglyphicis inscriptus litteris, seu imaginibus. Hinc autem & sepulcrum versus *Caeciliae Metellae* (quod adiacet, estque vnum è maximis vrbis Romae Antiquitatibus:) mira vocis imago (echo Graeci nominant) auditur, vt quater aut quinies vox ibidem clamore semel pronunciata recurrat, auresque feriat, etsi plures simul voces pronuncientur, singulae distinctè articulateque audiuntur. C. Admiranda profecto ac digna stupore narras. A. Narro quae saepenumero expertus sum, fitque interdum, vt qui primi stupentes audiunt, post parietem latere credant homines, qui sic respondeant. *Tibia* quoque periculum feci, &

De Septi-
nio Seueri, vt
alij appellat,
aliter Bernar-
dus Gamu-
ceus in Ant.
Rom.

De Ludis
Circensib.
singulari lib.
Onuphrius
Panuinius
Veronensis.
Seruius ad il-
lud Virg. III.
Georg. v. 18.
Centu qua-
driugos a-
gitabo ad
flumina
currus.

Cassiod. li. 3.
Epist. xi.

A Echo minutissima quaeque ter, quaterue & amplius referebant: Immo & hinc nientem forte equum audiui, quem etiam sonum identidem repetebat. Redeo ad nummos, in quibus *Circus* formâ non vsquequaque rotundâ spectatur, & in umbilico stat *Obeliscus*, & muri vtriusque, & hinc inde ternae metae, & singulis singula ova imposita. In muris autem Deae Cybeles, matris Deum, statua est capite turrita, & leone inuecta. Sunt & aliae virorum imagines: delphini quoque, & equi visuntur. Clarius autem quam in nummis ea spectantur in Maffaci Card. aedibus marmoris insculpta, cuius exemplar asseruatum à me editumque typis vides: item quendam linteum signum dantem, quod *Mappam* Latini nominarunt, fitque eius mentio in Iustiniani Nouellis, & alijsque scriptoribus.

De Mappa
in Ludis Do-
mitius Cal-
derinus in
Annotat.
† Nouella cv.
& Authentica
coll. 8. Tit.
6.

B *Circi maximi*, ceterorumque urbis Romae nullum in Nomismatis vestigium: delineauit tamen egregie Pyrrhus Ligorius, Neapolitanus, amicus, dum viueret, meus, Antiquarius insignis & pictor, qui quamuis Latinae linguae rudis esset, quadraginta fere libros *Antiquitatum* de Nomismatis & Aedificijs quos reliquerat, vtinam heredes euulgassent. **B.** Qui, quaeso, Latinae expertus linguae de his conscribere potuit? **A.** Non secus atque conscripsere Hubertus Goltzius, Aeneas Vicus, Iacobus Strada, alijque; quorum si libros inspexeris, omnes omnino auctores, tum Graecos tum Latinos, quotquot exstant, euoluisse credas. Aliorum nimirum opera vtuntur, cumque penicillo valeant, amplius eo quam pena praestant: sed ad nummos redeamus. **C.** Hic mane, pace quod liceat tua:

C Referam quod de saltantibus per gladios, vix vt risum tenere possem, nuper legi.

A. Licet profecto per me: dies enim hic productior vtriusque tractandis locum dabit. **C.** Incidi nuper in librum hominis, vt apparet, & eruditi, de *Ludo Circensi*

† Hieronymi
Romani, in
Monarch.
Eccles. Hisp.

per viam agentis: qui diceret in curribus strictos gladios plurimos circumtulisse, & leuitatem, dexteritatemque hominum per gladios saltantium, nullo tamen hinc accepto vulnere ostensam. **B.** Sed cuius potissimum in ridicula re vsus est auctoritate? **C.** Etymo nimirum, quod *veriloquium* est Varroni: quasi *Circenses*

sint dicti, quod *circum enses* decurrerent. **B.** Ergo *Forenses* erunt quasi *foras enses*, & *Cordubenses*, quasi *Cordubae enses*: & de ceteris ad eundem modum. **A.** Etymologia multos in errorem inducit, cum ab extrema syllaba sensum eliciunt, quam

M. Tullius longe rectius *productionem verbi* in Topicis nominat, vt *Testamentum*

D * idem est quod *Testatio*, non, vt quidam ineptè, quasi *mentis Testatio* sit. Ita hoc

* Laur. Vallâ
li. iv. Elegat.
cap... Contra
vero Alciat.
in Ti. de Ver.
signif.

quidem loco manifestum est à *Circo* voces deriuari, *Circulum*, *Circenses*, *Circinum*, & id genus alias. **B.** *Fora*, num in nummis antiquis exhibentur? **A.** Equidem non memini, extra vnum *Traiani Caesaris*, domo Hispani: in quo aedificium

graphicè cuditur, adscriptumque *FORVM TRAIANI*. Putatur non procul à *Columna*

eiusdem *Traiani* forum fuisse: quod vnum est ex optimis Antiquitatis Romanae monumentis. Pridem autem Romae exijt volumen figurarum & armorum ex ea ipsa *Columna Traiani*; quae res spectatu sane digna & operae pretium adferat, Alphonfi Ciacconij ordinis Praedicatorum hominis eruditi ac diligenti explanatio. Haec *columna* in Nomismate *Traiani* visitur, & statuum eiusdem Imp. olim impositam fuisse hinc colligas. In altero quoque nummo *fori*

E *Traiani* quadrigam videas, & duplex trophaeum, cum alijs statuis aedificio impositis. Arcus quoque triumphalis eidem *Traiano Imp.* dedicatus Romae fuit, & in Arcu; qui hodieque non procul ab Amphitheatro exstat, *Constantino Caesari* dedicatus, multae imagines graphicè sculptae ad *Traianum* pertinentes apparent. **B.** Huius sane *Caesaris*, genere Hispani, tot tantaque Romae exstare monumenta audio perlibenter. Verum aueo ex te cognoscere, quid censeas de *B. Gregorij Pont. Max.* facto erga *Traianum*, qui Deum obnixe rogarit vr ab inferis educeret, in coelumque vocaret; & an exstet monumentum illud, & vera ne

fit historia? A. Alphonſi Ciacconij libellum legito: eſt enim in manib. *quaeq;* A
Card. Baronius, Tomo 11. Annalium Eccleſiaſt. ſuper his doctè copioſeq;, vt omnia, diſſeruit.
 B. Equidem legi, propterea interrogo. A. Nihil habeo quod adijciam, fides ſit
 penes illos. Res enim tota incerta, & nondum definita. Quamobrè hoc agamus.
 B. Sunt-ne aliae Romae *Columnae*, aut in nummis cuſae apparent? A. Immo: An-
 tonini Pij Aug. *Columna* cuditur, hodieque fracta nonnihil, & poſt eius Imper-
 atoris obitum collocata; Hinc apparet, quod eius ſtatua in apice oſtendatur im-
 poſita; & infra aedificium quadratum *Columnam* ambiens. B. *Caij Duilij Co-*
lunna exſtet neceſſe eſt, quod eius legatur, tamenſi mutila inſcriptio. A. Haec
 Romae reperta inſcriptio eſt, ex quo urbem reliqui. *Columnae* nihil vidimus, ne
 in nummis quidem; monumentum tamen egregium, nihilque in lingua Latina
 antiquius exſtat. Explicauit ſane in ſigni Commentario Petrus Ciacconius, Pref-
 byter Toletanus. Viſitur Romae alia *Columna*, quae pretio ceteris praestat omni-
 bus. B. Ecquaenam? A. *Columna*, cui CHRISTVS Dominus flagellis à Iudaeis
 conciſus eſt alligatus, viſiturque; religioſe in aede Sanctae Praxedis. B. E quo lapi-
 dum genere eſt? A. Alba eſt, & nigra, palmi aut amplius paulo altitudine: bra-
 chij autem ſupra cubitum magnitudine. Ferunt Cardinalem quendam eius titu-
 li Palaestina Romam aduexiſſe, & *Columnae* nomen Romae primum tuliſſe, vbi
 illuſtris admodum *COLVMNARVM* familia eſt, & tota etiam Italia, extraque; cla-
 riſſima. B. Reſtant-ne aliae in nummis *columnae*? A. Sunt proſecto: quarum
 vna potiſſimum in mentem mihi venit: Ti. Minucij Augurini, eius qui Spurium
 Maelium, tyrannidem Romae, diſtributo in annonae caritate frumento, affectan-
 tem deuicit: At de praemio, quo donatus Augurinus eſt, mire variant auctores.
 Sunt qui boue inaurato, alij *Columna* illi poſita, vel ſtatua extra urbem remun-
 ratum aſſerunt. Et Tribunum plebis fuiſſe, praeter eos qui tum creati erant, etſi
 Patricius eſſet: Alij alia aſſerunt. Illud conſtat, eo nomismate eorum confirma-
 ri opinionem, qui *columna* donatum ornatumque affirmant. In Auguſti Caesa-
 ris nummis *Columna* cuditur, cui ſtatua impoſita, & vtrimque nauium roſtra ex-
 ſtant: vnde & *Roſtrata columna* dicta: nec à vero abhorret conſeſſam ei à Populo
 Rom. parta de Sex. Pompeio, & M. Antonio, & Cleopatra nauali victoriâ.
 B. Caſtellum Angeli, vt vocant, ecquid Antiquitatis habet? *molem Hadriani* à
 quibuſdam appellari video. A. In nummis eiſdem Caesaaris pontem cuſum de-
 prehendas, qui eidem moli adiacet: & ex altera parte ſtatuae multae, quarum
 hodie tantum baſes apparent, & in pontis ambitu duae hodie duntaxat ſtatuae,
 ſed affabre ſculptae viſuntur principum Apoſtolorum *Petri & Pauli*. Caſtellum
 autem, turris eſt rotunda & longa, quam Hadriani ſepulcro aedificatam exiſti-
 mant, & haud ſcio an eius vetus aliqua inſcriptio inibi exſtet, niſi forte ſublata
 illa marmora, vt multa alia, dum ferro cauaretur, & arcis forma, cui hodieque
 vſui ſeruit, aptaretur. Non deſunt antiquarum rerum periti, qui putent taber-
 naculi formam praeferre, qualia in nummis Imperatorum viſuntur, & adſcri-
 ptum eſt *CONSECRATIO*. B. Eſt-ne illud quod nuper Tibi oſtendi in
 Nomismate, ſacellum nimirum ardens eiſdem Caesaaris? A. Ita proſecto: Et
 vero Herodianus ritus huius *Conſecrationis* quae *ΑΠΟΘΕΩΣΙΣ* tunc nominata (qua-
 ſi *Canonizationem Dei* dixeris) copioſe deſcribit. Ea enim erat vana Gentium per-
 ſuaſio, vt deinceps in Deorum numero haberentur: peractaque cerimonia voca-
 retur *Diuus Iulius*, *Diuus Auguſtus*: vxores vero, *Diuia Iulia*, *Diuia Auguſta*, *Diuia*
Fauſtina. Fiebat autem potiſſimum in campo Martio, aliove laxo loco tabu-
 latum quadrum, vel pegma altum, quattuor aut quinque gradibus, qui in ad-
 ſcenſu anguſtiores, & in ſummo aquila viuens, ſi Imperatoris funus erat; ſi con-
 iugis, pauo alligabatur. Cur haec potiſſimum, quam aliae anes adhibitae?

A. Propter-

† Qui Lugd.
 eſt excuſus &
 Romae. Me-
 minit &
 Quintil. ex-
 plicatq; I.
 Lipſius li. 11.
 Antiquarum
 Lectionum.

T. Lilius lib.
 4. Plinius lib.
 18. cap. 3. &
 lib. 38. cap. 5.

Herodiana. l. iv.

A A. Propterea quod ut Ioui sacra esset aquila, ita pauo Iunoni, sorori eius & coniugi. Pegma autem e ramis erat arborum miri odoris, quibus & nidores, & vnguenta adiungebantur. Pegmatis in medio gradibus ascendebatur, ibidemque lectus stratus temporibus accommodatus, quo collocabatur, quem in Deorum numerum referre vellent in linea sindone, aut, ut Plinius nominat, alumine, quod flammis resistat. Hinc corpus comitantibus plurimis gestatum, ceteraque quae referre singulatim non huius est loci, aut temporis; & in manibus est Herodianus. Incesa iam pyra, conscendebat quidam, aquilam vinculis ut solueret, aut pavonem, ne flammis cremarentur: quibus iam solutis, vinculis liberae volabant longe lateque aues, & supra fumum gyra-

B bant; animam vita functi ab his in coelum ferri coeca superstitione quidam credebant, demptis ijs qui arcanum norant, aut certe se nosse arbitrarentur.

C. Quis usus erat lini ex alumine? A. Ut colligere possent, ac segregare mortuorum cineres, quos urnae imponebant, aureae vel argenteae: & hoc fere ritu in Mausoleo Augusti seruandos ferebant, alioque, quo placeret loco. Igitur, ut opinantur Antiquarij, ut ossa cineresque Traiani Imperatoris posterorumque eius asseruarentur, molem hanc viuis sibi suisque extruendam curauit, ea forma, qua in Antonini Pij nummis nuper mihi ostenderas *Consecrationem*.

B. Haec cognoscere summum mihi volupe est, quibus isti alijque innumerabiles Nummi, qui aquilam & pavonem praefereunt, Diuorum Diuarumque deinceps intelligentur. Sed quid *Augusti Mausoleum* quod adhuc extare aiunt?

A. Equidem ignoro, nisi quod hortum rotundum muris antiquis cinctum, sic vulgo Romae nominari sciam. Illud memoria teneo legisse me olim, vel eo nomine Christianae religionis praefantiam, ut a Deo profectae inter cetera demonstrari, quod licet ab Imperatoribus ferro flammaque sit oppugnata, adeoque contemptim habita, omni que mortis genere ac suppliciorum affecti Christiani, magno tamen in honore ac veneratione corporum reliqua in templis piorum habeantur, ut e longinquis etiam regionibus sepulcra eorum adeant, salutemque aegri attractu votisque stupende consequantur. Contra vero *Caesares* isti illustri nati loco, quibus orbis terrarum pareret; dictoque audiens esset; a morte tamen memoria cito euanesceret, ut Mancipij cuiusque vilissimi, & sane de

D quinquaginta Augustis quattuor aegre reperias, quorum tumuli extant, iidemque vili cinere ac fauilla pleni. Ab hoc *Mausolei* crediti loco non procul *Obeliscus* est, *via* quae *Populi* vulgo dicitur. Hunc, aliumque similem Mausoleo ornamento fuisse arbitrantur.

C. Cur *Mausoleum* dictum, & quare *Obeliscus* lapideus *Arcus* ab Italis nominatur? A. *Mausoleum* quidem dictum putato a sepulcro Mausoli Regis Cariae: *Agullias* autem Itali nominant & *Aguxas* Hispani nostri, a forma, ut Latini *Obelos* & *Obeliscos*, *ὄβελος*, quod in acumen desinant: & librorum quaedam signa; veru forma sic dicta, indeque *ὄβελος*. Maximus autem *Obeliscus* Romae ad sanctum Petrum spectatur, cuius

E inscriptio docet non fuisse in apice *Iulij Caesaris* cineres. Equidem *Tiberio Caesari*, eiusque Patri *Augusto* potius dedicatum existimo.

C. Est-ne hieroglyphicis inscriptus literis? A. Minime: sed is seu qui in Circo Hippodromo Caracallae hodie iacet, alijque Romae *Obelisci* his Aegyptiorum literis inscripti visuntur.

C. Legi-ne & intelligi Hieroglyphicae istae notae possunt? A. Circumfertur libellus Graece *Horapollinis* & Latini volumen Io. Pierij Valeriani: quorum Lectio animum mire oblectet. Adhaec Ammianus Marcellinus

Obelisci cuiusdam Aegyptij inscriptionem alibi diligenter exponit: verumenim-

Vide Funeralia Io. Kirchmanni.

Reliquiae Sanctorum cult. ae.

Agellius li. x. Noct. Attic. cap. xviii.

Vide Bembii Tabulam. & Ioannē Goropium To. II. in Hieroglyphicis, & Laur. Pignorium.

uero ne sic quidem intelligi possunt magis, quam Punica illa in Plauti Poemile, A aut aenea Tabula literis quidem Latinis, at Etrusca lingua Eugubij asseruata.

† In quam scripsit Diuinationem Bernardinus Baldus Augustae 1613.

† Sed ad Nomismata redeamus. B. In his ipsis & Romae qui *Arcus triumphales* spectantur? A. Tres potissimum Romae visuntur, puta *Titi Vespasiani*, *Septimij Severi*, ac denique *Constantini*. Severi quidem ceteris maior, iuxtaque cliuum Capitolinum, qua triumphantes ascendebant, sacris in Capitolio operaturi, via primum Sacra ac foro Romano eò tendentes. Formã, inscriptionemq; exculam passim Antiquitatum videas monumentis. Aries hic spectatur, qua machina muros quatiebant, formam praeferebat capitis arietis: sed ex aere, quantum conijcio, quo trabes est praefixa, à multis simul agitata & impulsã, rursusq; retro agitata; quo modo aries cornu ferit; eum tunc usum militiae praestabat, quem aenea hodie tormenta, ac tubi, quibus glandibus globisque emissis muri quatiuntur. Eius arcus haec legitur inscriptio. B

IMP. CAES. LVCIO SEPTIMIO. M. FIL. SEVERO PIO. PERTINACI AVG. PATRI PATRIAE PARTHICO. ARABICO. ET PARTHICO ADIABENICO PONTIFICI MAXIMO. TRIBVNIC. POTES. XI. IMP. XI. COS. III. PROCOS. ET IMP. CAES. M. AVR. L. FIL. ANTONINO AVG. PIO FELICITRIBVNIC. POTES. VI. COS. PROCOS. PP. OPTIMIS FORTISSIMISQVE PRINCIPIBUS OB REMPVBLICAM RESTITVTAM IMPERIVMQVE POPVLI ROMANI PROPAGATVM IN SIGNIBVS VIRTVTIBVS EORVM DOMIFORISQVE S. P. Q. R.

Arcus Titi Vespasiani infra Capitolium est & iuxta Amphitheatrum, à *Titi* obitu ingenti Populi Rom. lectu positus: visitur in eo triumphus de Hierosolymis & candelabra templi augustissimi, aliaque urbis illius spolia, vt alias dicere memini: huius vero haec inscriptio: C

S E N A T V S
P O P V L V S Q. R O M A N V S
D I V O. T I T O. D I V I. V E S P A S I A N I. F.
V E S P A S I A N O. A V G V S T O.

Lib. I. de vita Constant. ca. 33.

Constantini vero *Arcus* iuxta Amphitheatrum est positus, Maxentio mortuo, pars bene architectata, pars è lapide aliunde allato, ex altero, vt putatur, Traiani Caesaris Arcu. Lapidem hic rudi modo caesi, vt si cum alijs laeuigatis componas taedium sit attingere, Constantiniani tamen aevi esse videantur. B. Apparet-ne hic Christianae fidei vestigium? A. Nullum equidem obseruare me memini, iametsi commemoret Eusebius, statuam ibi Caesari positam hastam manu tenentem, cum Inscriptione, qua testaretur, salutiferae Crucis signo Romam à tyrannide liberatam. Alibi vero affirmat in nummis eiusdem Imperatoris effigiem eius praesentatam, oculis in coelum manibusq; intentis, orantis ritu: quale mihi Nomisma videre nondum contigit. *Arcus Constantini* hic est titulus. D

IMP. CAES. FL. CONSTANTINO. MAXIMO.
P. F. AVGVSTO. S. P. Q. R.

QVOD INSTINCTV DIVINITATIS MENTIS
MAGNITVDINE CVM EXERCITV SVO
TAM DE TYRANNO QVAM DE OMNI EIVS
FACTIONE VNO TEMPORE IVSTIS
REMPVBLICAM VLTVS EST ARMIS
ARCVM TRIVMPHIS INSIGNEM DICAVIT.

Spectatur & alius *Arcus*, qui Portugalis vulgo nominatur (forte à Lusitano Cardinale, proximas olim aedes habente,) via quae ducit ad portam Populi, à *Claudio Imp.* vt opinantur, positus, nec inscriptionem vt reliqui tres, habet, nec integer satis. Post Capitolium *Arcus* visitur absque statu, & ornamentis. Quatuor

A tuor hic vijs peruius est; & IANVM dictum fabulantur, vel, vt paulo acutiores aiunt, *Eano*. Varias hic & repugnantes super hoc Arcu eruditorum hominum opiniones sunt, sed, verum vt fatear, neutram in partem meus vnquam inclinavit animus, contra atq; Solon † praecipit, qui execrabatur eos, qui neutrius alterius partis in ciuili dissensione essent. Equidem non numeravi quot *Arcus* in nummis antiquis reperiantur: illud obseruare tantum memini, inueniri plurimos, vt Augusti Caesaris, vt Germanici, vt Neronis, vt aliorum. Verum libet nunc de alio Arcuum genere, id est *Aquaeductibus* differere. B. Mane paululum dum illud ex te audiam, an à priscis Romanis *Arcus* sint *triumphales*; aliove nomine appellati? A. Suspicio in auctore veteri repertum iri, at elegantiores *Fornices* nominant, vt M. Tullius *Fornicem Fabianum*: itemque de altero in Sicilia à Verre posito meminit; tametsi vox haec patet latius, vt ad omnem omnino testudinem, concamerationemque pertineat. In Pontificum Rom. vitis *Abfides* Graeco vocabulo dici video. C. Tales-ne *Arcus* in Hispania nostra exstant? A. Vnum dumtaxat videre memini, secundo à Tarracone lapide, opus elaboratum, etsi inscriptio aegre legi queat; positum tamen apparet in *Lucij Licinij Surae* honorem, cui, vt & liberti eius, multa Barcinone Epigrammata legimus. Fuit hic Traiani Caesaris aequalis, & tertium Consul: quod illis quidem temporibus paucis extra Caesares obtigit. Haec autem spectio legendo tandem eruta est:

EX TESTAMENTO L. LICINI. L. F. SERG. SVRAE. CONSECRATVM

C B. *Aquaeductus* in Legibus Imperatorum *Formae* nominantur, nec desunt qui *Forinas* corrigant. Vtro dicendum modo? A. *Formae* ab *Aquaeuctibus* paruo distant discrimine. *Formae* enim ea pars, qua aqua decurrit, veluti canalis: *Aquaeductus* vero quicquid ad formas generatim, vt *Fornices* ipsi & *Arcus* pertinet. Item iuxta Tarraconem nostram, qua Valesium in vicum tenditur, tales arcus spectare licet, quos *ferrerios* vulgo nominant, Segobianis non dissimiles; atque adeo Tarracone, in oppido, extraque *Aquaeductus* plurimi *Formae*que siccae visuntur. At *Forinas* qui ridiculè pro *Formis* reponunt, persimiles ei sunt poëtae nostri, qui, *Cadmi* filios pro *Cadmi* dixit. Ceterum de *Aquaeductibus* & aquis in urbem Romam influentibus Sex. Iulius Frontinus scripsit eruditè; & frequens exstat in literatis marmorum inscriptionibus mentio, quas collegit Manutius iunior lib. *De quaestis per epistolam*. Nomisma est Philippi Tribuni Monetalis. *Arcus* visuntur, hisce notati literis: A Q V A M A R C. hoc est, *Aqua Marcia*: Qui vnus ex optimis urbem influentibus *Aquaeductibus* fuit: etsi quis primus in urbem duxerit non satis inter doctos conueniat. Quod autem esset hic Monetalis gentis *Marciae*, & familiae Philipporum, cudit hanc rem nomini suo illustrem, itemque caput *Anci Marcij* Regis Rom. tertij, vt gentis suae auctoris. Monetalis alter ex eadem gente, sed alterius familiae. C. Censorinus eosdem *Fornices*, sine Inscriptione tamen, cudit: in auersa etiam parte Regum duorum effigies, *Numae* & *Anci*: quorum hic gener, fœcer ille fuit. Vt ab vtrisque Censorina familia, gensque *Marcia* originem duxerit. C. Gentem inter, & Familiam quid interest? nonne eadem sunt? vt *Familia Iulia, Cornelia, Valeria*, & id genus aliae. A. Docuimus iam libro singulari *De Familijs Romanorum*; à Fulvio Ursino Romae primum edito, qui ab vno eodemque originem traherent, vt à Iulio Caesare *Iulios* dictos, & qui à Cossio; *Cornelios*, à Valeso *Valerios*. sicque Gentiles omnes *Iuliam Familiam* dictam; aut verius rectiusque gentem *Iuliam*. Hae gentes, velut arborum trunci in alios ramos, (qui *Stirps ac Familia* dicebantur) varie deriuati: vnde cognomina illis, vt à gentibus Nomina deducta in *ivs* plerumque exeuntia. Verbi gratia, à *Iulij* deducti *Caesares* & *Libones*: A *Cornelij* *Scipiones* & *Lentuli*: A *Valerij*, *Ma-*

ximi Poplicolae, & Messallae. Quae stirpes hodie *Familiae* nominatae: & Latinus A
 sermo *Familiam* vsurpat pro eiusdem domus inquilinis, vocaturque *Pater, mater,*
& filius-familias. Ad eundem nunc modum dixi in gente *Marcia,* Familias fuisse,
Philippos, & Censorinos, quorum ille gentis suae signum aquam *Marciam,* cum Ar-
Ancus Rom. Rex; alterius vero familiae *Censorinorum* vnus *Fornices* collocat, cum
 clauo, *Victoriae*que statua: & in auersa nummi parte *Numae & Anci* Regum ge-
 minas effigies titulosque. C. Credat quis fortasse qui in huiusmodi nummos
 incidit, Regum temporibus cusos fuisse? A. At qui tempora attentius confi-
 derarit, fieri non posse facile animaduertat. Primum, quia *Philippi* illius nummus
 argenteus est. Argentea autem moneta Romae cusa non est, nisi quarto quintoue B
 ante primum Punicum bellum anno. Deinde *Philippus & C. Censorinus* non *Anci*
Marcij aequales fuerunt, sed ab eo originem, vt ipsis quidē videbatur, ducebant.
 Quamobrem ex his nummis, similibusque id genus, hanc Regulam statui, quae de
 omnib. fere cusis ante *Tiberij* *Caesaris* imperium valere potest; NIMIRVM argen-
 teos primos nūmos ROMAE nomen dumtaxat, ad eamque; vrbē, ac Deos ipsius tu-
 telares pertinētia praeferre. Post vero cudi quoque; coepta sunt nomina *Tribunorū*
 Monetaliū: Denique; etiā quae ad gentē *Familiam*que; cuiusque; pertinerent, idque; ad
 imperium vsque; *Augusti* ac *Tiberij,* Eius rei exemplū iam dedimus, sed alio trans-
 eundū. In argēteo quoque; nūmo caput visitur nomenque; integrē scriptū P. ACCO-
 LEIVS LARISCOLVS in antica parte tres *Nymphae* in larices arbores mutatae,
 quae fortasse *Pherōti* sorores fuerint. Nascitur haec arbor ad *Padi* ripā, quē flu- C
 uium *Graeci* *Eridanū* vocant, ignique; resistit, vt *M. Vitruuius Iulij* *Caes.* docuit ex-
 perimento. Hic igitur *Monetalis Accoleij Lariscoli* nomē induit, quod *Pado* vicinus
 esset, (hoc enim *Accolae* * nomen designat:) cognomentum vero à larice arbore
 ductum, & à *Caesare* *Romana* donatum ciuitate credibile est, ac *Monetalem* crea-
 tum: vnde fortunae suae symbolum hocce cudendum curauit vel ipse, vel certe
 liberi eius, aut nepotes. Quae cum ita sint, dubium non est, minimeque miran-
 dum *Ciceronis* cusos aetate fuisse nummos imaginibus primorum *Consulum*:
 quemadmodum in *M. Bruti* nummis effigies est *L. Bruti* primi *Consulis,* eius qui
 Remp. populūque *Rom.* exacto *Tarquinio Superbo* in libertatem vindicauit.
 In alijs spectatur, inscriptumque est *AHALA;* & *BRVTVS,* vt initio secundi Dia-
 logi ostendimus. B. Magnam mihi profecto lucem *Nomismatis* ijs intelligen- D
 dis attulisti, quae temporibus confundi videbantur; & tua quoque; explanatio mirē
 quadrat. Verum ad *Romana* reuertendo aedificia, quid, amabo, *Puteal* est *Libo-*
nis? quod delineatum videre memini, typisque adeo excusum, quasi fenestra fue-
 rit, ostium-ve; qua fenestra rei criminis capitalis in vinculis compacti causam di-
 centes audirētur. Ferunt & *Cordubae* in *Baetica* fenestratum huiusmodi lapidem
 hodieque ostendi, *Puteal* nescio cuius, dictum. Adhaec fidei faciendae laudari
 video auctorem *Aristotelem* in *Politicis.* A. Equidē legere memini *Io. Genesij*
Sepuluedae epistolā, qua testaretur *Cordubae* *Aristot.* vt ciuem vindicari; cuius
 etiam auctoritate lapidem illum interpretando tuerentur. Credo ego *Stagiritam* E
Philosophum in *Politicis* non de incude, aut putei ostio *Thaddaei,* qui *Cordubae*
 est, locutum, ac ne de *Puteali* quidem *Scribonij Libonis,* verum de ratione iudican-
 di *Athenis Atticis,* vel alterius vrbis *Graeciae.* Qui vero asserunt quod in num-
 mis spectatur, tribunal esse, seque *Latinorum* scriptorum tuentur auctoritate,
 qui ad *Puteal* dicunt, hoc est, iuxta *Puteal* causas agi solitas, nihil agunt, nec mi-
 hi persuadent. In promptu causa est: AD enim non IN ibi significat, sed apud vt
 de alijs rebus ac negotijs adhiberi solet, quae *Ad Ianum,* id est, apud *Iani* statuam
 gererentur. Puto equidem, quantum assequor, fulminis radius foro *Romano* cum
 inci-

Vitru. l. 1. Ar-
 chitec. cap. 9.
 & Plin. l. 16.
 cap. 10.
 * Sic Corne-
 lius Nepos
 Padi acco-
 la nomina-
 tur à Plinio
 li. 3. Nat. hist.
 cap. 18. & li.
 9. c. 39. & li.
 10. cap. 33.

Jac. Reuarius
 in Varijs, &
 Lambinus in
 Horatium.

Lib. Epist.

Barathrum
 Athenis locus
 Iudicij apud
 Iul. Pollucē,
 & in Politi-
 cis Arist. De
 quo loco va-
 rie Genesius
 Sepulueda,
 Victorius, &
 Camer.

A incidisset, sacris locum expiasset: qui dū locus habitari non posset constructa aede *Puteal* nominasse: Iuxta etiam cotem positam, cum nouacula, qua *Accius Navius* regnante *Tarquinio*, cotē difficere dictus: cuius rei meminit, nisi fallit memoria, *M. Tull.* lib. de *Diuinat.* *Liuius* item, & *Dionysius Halicarnasensis*. Iuxta autem sedē Magistratus collocabant siue *Praetor*, siue *Aedilis*, causas audientes, & actores litium, iudicando, multaq; definiendo. Hinc *Flaccus* ait poeta:

— *Forum Putealq; Libonis, Mandabo ficcis; adimam cantare seueris.*

significans causas forenses, quales ad *Puteal* agerentur, sobrijs non ebrijs esse committendas, quos ebrios cantare ac saltare magis quam graues ac seueros homines deceret. Qui autem aram seu altare hic spectari affirmant, eos fugit credo ratio, tametsi *Dionysius Halicarn.* aram ibi collocet. In quibusdam fulgur sub aedificio culum video: quae res eorum fauet sententiae, qui *Bidental* interpretantur, hoc est, fulguris radio ictum locum. B. Sed cur, quaeso, *Bidental* locus dictus? A. Quod vna alterave pecude, quas *Bidētes* nominabāt, expiaretur. B. Reperiaturne pecus vno alterove dēte, vt ille apud *Agelliū* ac *Macrobiū* Litterator afferit? A. Nunquam videre mihi quidē contigit, sed pecudē duorum annorū interpretor. En tibi *Ciceronis* ipsa de *Puteali* verba: cotem illam, & nouaculam defossam in Comitio, supraq; impositum puteal accepimus. B. Nulla in his verbis fulguris mētio, tantum tectum locū *Putealis*, vbi cos esset & prodigiosa illa nouacula humo cōdita: sed quid hic (amabo te) *Comitiū* est? A. *Fori Rom.* pars est tecta, quo ad *Comitia* cōuenire populus posset, audiendis causis & *Oratorū*, *Tribunorū*, *Consulū*, alteriusve Magistratus orationib. Adhaec suffragijs dādis, in cēturiatis *Comitijs*. B. Quod hoc *Comitiorū* genus est? A. *Triplex* *Comitiorū* genus *Romae* fuit, puta *Cēturiata*, *Curuata*, & *Tributa*. *Cēturiatis* vniuersus *Populus Rom.* coibat, nobiles, *Patricij*, ac *Senatores*, plebsq; *Rom.* quae quinq; in classes distincta: & hae rursū centurijs diuidebātur, haec in *Campo Martio* extra urbē *Comitia* habebātur. *Curuatis* autē populus triginta *Curijs* distinguebatur, quib. cū *Senatores* tū *plebei* cōprehensi, & forte in *curia* aliqua cōueniebāt. *Tributis* deniq; per trib. tantū populus diuisus, in quib. nec *Patricij*, nec *Senatores* numerati. Et haec in *Comitio*, vt diximus, cōueniebāt. B. Sed quid, quaeso differūt *Centuria*, *Curia* & *Tribus*. A. Hic exitū nō facile reperiā. Lege poti⁹ *Nicolaū Grucchiū de Comitijs*, & *Carolū Sigoniū* homines eruditissimos: Vno vt verbo absoluā: *Romulus* urbis cōditor populū *Ro.* triginta *curijs* distinxit: *Seruius Tull.* quinque classib. & classes vicissim centurijs diuisit. *Tribus* autē principio paucae; post quinque & triginta fuerūt. [Quarū recenset nomina singulatim *Paul. Manutius* *Notis ad Epist. Caetij* li. viii. *Epist. M. Tullij ad Famil.* & *Didacus Comuar. Iureconf. egregius Resol. Variarū* li. iiii.] *Cēturiarum* vero initio, nō *Tribus* nomine, vt post accidit nominabantur. Verū de his alias erit dicēdi locus. *Puteal* interim repetamus, qui locus, ait *Cicero*, in *Comitio*, j. *Foro Ro.* fuit, quo & populus cōueniret: iuxtaq; ficus erat *Ruminalis*, sub qua *Lupa Romulū* ac *Remū* lactauit, B. Quid sibi vult in his nūmis iuuenis caput fascia aut diademate reuinctū? A. Re inscriptae literae declarāt: BONI EVENTVS. Quadrat hoc partim in causas feliciter ad *Puteal* actas: partim in *Tributa* *Comitia*, quae in *comitio* agebātur. Refert *Lib. Natur. hist.* 34. ca. 8.

E *C. Plin.* *Praxitelē* duas ē marmore *statuas* in *Capitolio* collocasse, vnā *Boni euētus*, *Bonae Fortunae* alterā. *Euphranorē* quoq; *Boni euētus* statuā fecisse, quae dextra patērā, sinistra vero spicā ac papauer teneret. B. *Carcerne* adhaerebat, vt tāquā fenestra aut trāfēna videretur an rei dimissi essēt, vt *Cordubae* solet? A. Imo lōgius *Carcer* aberat: de cuius situ mire variāt antiquariorū sētētiae. Tēplū hodie ad *Capitolium* visitur *S. Petri in carcere* *Tull.* dictū, vbi horribilis *carcer* spectatur, qualē ita *Sallust.* describit: Est locus in carcere, quod *Tullianū* appellatur. Verū lōge à *Foro* distat, & *Comitio*. B. De *Cordubēsi Puteali* quid cēses? A. Lapidē fuisse opinor putei alicuius *Thaddaei* nōie. B. Nihil hic latet aliud? A. Nihil, mea quidē sētētia: & vero *Thaddaei* nomē satis clamat nō esse hominis *Rom.* neq; *Graeci*. *Pergamus* itaq; C. Mane, quae-

Cic. lib. 1. de Diuinat.

Liui. lib. 1.

Dionys. lib. 3

Agellius li. 16. cap. 6.

Macrob. lib. 6.

Saturn. ca. 9.

Cic. 1. de Diuinat.

Ant. August.

li. de Legibus.

Dionys. lib. 3.

292. ca.

ne quaeso, amice magne; & interijce pace tua quod liceat: In Pierij Valeriani hieroglyphicis *Puteal Libonis* depictū vidi, duab. vtrimq; lyris, hae quaeso quid significant? A. Non habeo dicere: illud tantum, Pictoris vitio factum videri, quod ea tempestate nullus esset eius lyrae, aut citharae vsus, quae arcub. non plectris feriuntur, nisi forte credidit bonus Pierius transfennas vtrimq; ad Puteal lyrae veterū similes fuisse: & hinc Pictor nostrae illi citharae similē delineasse. In eo ipso Foro Rom. pulpitu erat *Rostra* dictū. Hinc vsurpatū illud: *Pro Rostris orare*: nō vt inepte Accursius ait, quasi in hominū conspectu ac faciē dicere, sed in pulpito stantē orare, vt Dial. II. cum de *Victoria navali* sermo esset: declarare memini: dictumq; locū quod nauium rostris Antiatarum instructū erat, visiturq; forma in *Palicani* nummis, qui antica parte *Libertatis* exhibent effigiē: In auersa autē parte pulpitu hoc, multis fornicib. ac Columnis, & his singulis, talia rostra apposita. Pulpito autem quadrus locus impositus, cui ad populum verba facientes insisterent.

B. Quis hic *Palicanus*, & cur hanc cudit monetam ipse, aut eius liberi? A. Tribunum plebis fuisse auctor est Asconius Paedianus: qui auxiliante Cn. Pompeio, Tribunitiā potestatem à L. Sulla imminutam restituendam curauit. B. Iteradum (amabo) eadem ista mihi, & copiosius explana Tribunitiā hanc potestatem, cuius frequens adeo mentio in marmorib. inscriptis, in Nummis, atque adeo auctoribus: & quid, quaeso, hic sustulit Sulla, quod restituerit Pompeius? A. Notum illud, nec te fugit, Tribunos plebis ad intercedendum creatos, hoc est ad impediendum, ne qua vis iniuria-ve Romano fieret ciui à Magistratibus: à quib. omnibus prouocare atque appellare ius fasque Populo Rom. extra Dictatorem fuit: Verum labētibus annis Tribuni eo processere audaciae, vt & populus absq; Senatoribus & Patricijs Tributis Comitijs plebiscita facere auderet, & in rebus iudicandis sententiam populus ferret: multis adhaec in reb. magna Tribunorum potestas creuit & dignitas, vt per vim ac tyrannidem arbitratu suo hoc aut illud agerent, adeo vt intercedendi, vimq; depellendi nomine, vim ipsi maximā nobilib. identidē inferrent. Erant tamen sacri Romae *Tribuni*, Legum quarundam pro ipsis latorū auctoritate, obsistere vt illis auderet nemo. Q. enim Metellus Macedonicus, etsi filios haberet Cōsulares ac Triūphales, Censor ipse, quod in Censura sua Tribunū quēdā fortis infimae notasset, ab eo obtorto collo raptatus tractulq; est, vt è Tarpeia rupe praecipitandus fuisset, nisi alius continuo Tribunus intercessisset, vt auctor est C. Plin. Verum L. Corn. Sulla nobilium studiosus, Dictator iā perpetuus renūciatus, leges plurimas tulit: in his, Tribuno plebiscita condendi potestatem ademit, iudiciū quoq; ceteraq; negotia: Intercessionis dumtaxat ius reliquit, qua prohibere possent, ne quam ciui Rom. vim Magistratus inferret. Quo factū est vt imminutā à Sulla Tribunitiā potestatem audieris: sed Cn. Pomp. & de quo verba facimus, *Palicanus* eandē restituendam curarunt; vt vocato in concionem populo, & plebiscita facere possent, lata nimirū lege, quae Sullanae legi obrogaret. B. Ecquis leges huiusmodi ferebat? A. Populus Romanus in Centuriatis Comitijs, non autē plebs, neq; Tributis Comitijs. B. Nūc dic, ecquid *Tribunitia potestas* est certis numeris Imp. in Nūmis ac lapidibus attributa? A. Eo ibam, vt dicerē, sed illud praeuertendum, cur *Libertatis* imaginē *Palicanus* cuderit, ac Pulpitu: Qui locus *Rostra* diceretur. B. An idcirco fortasse, quod populo Rom. liberū ius impetrasset, quo in huiusmodi pulpito Trib. verba facientes plebē aduersus nobiles tueri, Comitiasq; indicare, plebiscita facere, accusare deniq; atq; adeo dānare libere possēt. A. Omnino, vt dicis. Caesares vero, etsi Romae totiusq; adeo orbis terrarū sūmū tenerēt imperiū, tamē quod Cōsulū antiquissimus esset Magist. veterē quoq; se administrādae Reip. tenere modū praeseferebāt, quasi praeter onera atq; imperādi domi militiae q; labores, nihil haberēt: & hinc *Consules* sese interdū etiā *Censores* (qui Magist. à populo darentur) dicebant. Sic Iul. Caesar *Dictatoris*

A *Etatoris nomen & Consulis* assumpsit: Octavianus quoq; Augustus idcirco imperij initio *Triumvirum se Resp. constituendae* (quo nimirū collapsam rem Romanam instauraret) cum M. Lepido, & M. Antonio seipse vocabat, cudebatq; non perpetuo sed quinque dumtaxat annis, quibus etiam elapsis prorogata totidem annis dignitas est. Lepido autem abdicante, extinctoq; Antonio Augustus diu *Imperatoris* nomine praefuit, lege lata, quae à nostris est Iureconsultis *Lex Regia* dicta, qua summam ei populus Rom. imperandi potestatem attribuit. **B.** Extant-ne *Regiae* istius *Legis* verba? **A.** In aede S. Ioannis Lateranensis, pars vltima illius legis Romae legitur, qua Vespasiano imperij ea auctoritas tribuitur, qua vsi antea Augustus, Tiberius, ceteriq; ordine Caesares. Fuit tēpus cū imperitum vulgus diceret tabulam illam Pontij Pilati sententiam continere. Fertur & Antistius Labeo, qui

B Aug. aequalis summus Iurisconsultus exstitit, Legis huius vi nihil plus Regib. auctoritatis concessisse, quā verba huius Legis similiaq; & Senatus consulta darent. Cumque hoc nomine Augustis interdū oppedere ac derogare videretur, demens est habitus. Hinc Flaccus: *Labeone insanoior omni*. De quo etiam plura opinor Corn. Tacitus retulit. Altera item, qua praeferebant tegēbantq; merum imperium, *Pontificis Maximi* auctoritas erat, *Tribunitia* quoque potestas: vtraq; enim re iniuolati esse & in honore culti, studebāt. quales antea *Tribuni plebis* iuxta ac *Pontifices* fuissent. **C.** Sed erātne Imp. temporibus Romae *Tribuni plebis*? **A.** Erant profecto, vt intercedere nonnunquā auderent, ac resistere Imperatori aut Senatui. Eius rei argumento sit, quod Caesaris statuae coronā impositam tollere *Tribuni*

C non dubitarint. Adhaec Metellum *Tribunū*, Iulio Caesare pecuniā ex aerario sumere volente intercessisse. Plinius quoq; Traiani temporib. in epist. refert, quae in Senatu acta essent intercessisse *Tribunū*, & ne qua vis ei fieret opē pollicitum. Verum, vt quod res est dicam, *Tribunorum* iam & *Consulū* auctoritas plane imminuta. **C.** Cur non *Tribunos* se, vt *Pontifices*, appellabant Augusti? **A.** Quod *Pontifices* non nisi *Patricij* aut *Senatores* fierēt: *Tribuni* non itē ex hoc ordine creabantur: & vero primi Caesares *Patricij* omnes fuerunt, gentis *Iuliae* & *Claudiae*.

B. Reliquū est, vt de numeris adscriptis aliquid adferas. **A.** Imperatores oēs ple- rumq;, dempto Iulio Caesare, omnis illius potestatis experte, & Augusto, qui se- rius accepit, ac Tiberio superstitite etiam nū Aug. & M. Agrippa humanis iam reb. exempto, *Tribuno plebis* antea, annos imperij numeris *Tribunitiae potestatis* designabant. Quare si *Tribunitiae potestatis iterum, tertium, quartum*, & deinceps notatur, totidem imperasse annos significat. **B.** Sed numeri qui post Imp. nomen collocantur, nonne imperij annum, aut ex quo Imperatores appellati sint, designant? **A.** Imperatoris nomen, ne erres, non Magistratum designat, vt Dictatoris, vt consulis, vt censoris, vt deniq; *Tribuni*: sed parta demū victoria de hostib. dari primum solet, & milites hoc titulo summos belli duces *Imperatores* acclamabant. Sic M. Tull. *Imperator* alijq; nominati. **C.** Quo, quaeso, proelio Cicero victor? an *Catilinae* coniuratione? **A.** Minime vero: Nam *C. Antonius* eius collega coniuratos caesos superauit: sed ille *Ciliciae* proconsul victoriā at perexiguā, nactus est occupato armis ignobili vico. Triumphaturus tamen videbatur, si per ciuilia arma Caesaris ac Pompeij licuisset. **B.** Qua ratione *Imperatores* quidā appellati, qui nunquam bella gesserunt, vocanturq; in nummis IMP. III. aut v. saepius ve?

A. Satis illis visum si auspicijs suis duces alij rē gessissent, victoriāq; retulissent. Militum enim res praeclare gestae ducib. adscribi solent, quales erant *Imperatores*: sed ad Aedificia redeamus. **B.** In Neronis nummis aedificiorum cernitur multis columnis, ac peristylis, inscriptumque M A C. aut M A G. A V G. quale id tandem est? **A.** Equidem non facile dixero: Romanorum tantum; Romae cum essem, suffragia colligam. Qui M A C. legebant, *Macellum* interpretabantur: qui vero M A G. hi *Magna Augusti domus*, quae ab alijs *Domus aurea Neronis* dista-

B. *Macellum* quid Romae? an locus vbi caro vaenit? & vnde ductum nomen? A. in *Macello* non caro modo sed & eduliorum omne genus vendebatur.

* Plutarc. in
Problematis.
& Festus.

* Festus Pompeius, quantum commemorari, à cuius Romani nomine, cuius primum ea domus fuit, deriuat, publicata illa domo, quod latrocinium dominus exercuisset. B. Huiusmodi carniū locus tam splendido, quam in nummis visitur, aedificio minime egebat. A. Igitur magnā illam celebrēq; Neronis domū fuisse dicamus, in quā hoc quod apud Suetoniū Tranquillū exstat distichō, ferebatur:

Roma domus fiet; Veios migrate Quirites:

Si non & Veios occupat ista domus.

C. Cur in his versibus *Veij* nominantur? num quid hic later? A. Non abs re est. Capta enim direptaque à Gallis Roma vsque eo ruinis deformata erat, vt relicta vrbe *Veios* commigrare ciues vellent. Verum cum super hac re ad Senatusconsultum faciendum conuenissent audita vox est: *Hic maneamus*. C. Cuius ea vox? an idoli cuiusdam? A. Non, sed militis, qui extra templum, vbi Senatus conuenerat excubabat, imperabatque gregalibus, vt vna subsisterent dum templo Senatores digrederentur. Valuit autem vocis illius vis temporibus tunc accommodata, migrare vt *Veios* nollent. Qualia fere Latini *Omnia* appellabant, exstantque plura in Cicerone libris de *Diuinatione*, & Valerio Maximo lib. 1. Memorabilem. Vidimus adhaec in T. Didij nummis *villam publicam* cufam, qui locus in Campo Martio erat, iuxtaque Comitia centuriata habebantur: de qua villa & M. Varro pluribus agit libris rei rusticae; exstatque nummus in Fuluij *Vrsini Familij Rom.* Agerem nunc de *Templis Deorum Dearumque*, sed nota res ijs est, qui non admodum sunt in studijs hospites: & alio me vocant negotia, officij, dignitatique meae momenti longe maioris.

Car. Sigonius in T. Libanum.

DIALOGI V. SVMMA

DE ANIMALIBVS

QVAE DIIS SACRA.

DEORVM SERIES.

IVPITER. Iuno.
Neptunus. Pallas.
Venus. Apollo.
Hercules.
Aquila Ioui sacra.
Pauo Iunoni.
Columba Veneri.
Caper Mercurio.
Tigris Baccho.
Serpentes alati, Cereri.
Serpentes sine alis, AEsculapio.
Leo Cybelae.
Canis & Ceruus Dianae.
Equus & Delphinus Neptuno.

INSTRUMENTA DEORVM.

Iouis fulmen.
Neptuni tridens.
Mercurij caduceus & petasus.
Martis arma ac lorica.
Mineruae Galea, & scutū cum Gorgone.
Apollinis lyra & tripus.
Herculis claua, & Leonis pellis cum cyatho, item arcus & sagittae.
Ifidis sistrum.
Cybeles crotalum.

ARBORES DIIS SACRAE.

Quercus Ioui.
Myrtus Veneri.
Vitis Baccho.
Pinus Cybelae.
Populus alba Herculi.
Olea Mineruae.
Laurus Apollini.
Edera Baccho.
Spica frumenti & papauer Cereri.
Punica mala Proserpinae.
Cotonaea Herculi. Vua Baccho.

PARERGA.

Pegazus.
Claua, & pellis Herculis.
Trabea. Sinus.
Sphinx.
Harpyiae.
Purpura, quae Coccus.
Musae.
Tripus Apollinis.
Pythia. Scylla & Charybdis.
Newogon.
Minotauri fabula.
Labyrinthus.
Centauri.
Flpiani, & Corn. Taciti loci collati.

A N T O N I I

A V G V S T I N I

D I A L O G V S V.

A N T I Q V I T A T V M

E N V M M I S

D E A N I M A L I B V S

R E B V S Q V E D E O R V M S A C R I S.

A^B **R**OMISERAS nuper memini, iterum de *Sphinge*, alijsque Dialog. III.
Animalibus fere ignotis dicturum Te: Nunc, vt promissa
appareant, fidemq; liberes, rogo quaesoq; vt Nomismata,
eorundemq; vtilitas clarescat magis ac magis. A. Hoc tan-
tum recipio, non explicaturum me singula, sed quid censeam
in apertum tibi prolaturū. Animalium enim haec in num-
mis tractatio, duab. de causis perdifficilis videtur; cum ad co-
gnoscendum & inter se distinguendum Animalia; tum ad diuinandū cur in num-
mis cusa sint. Quaedam enim Animalia cognosci quidem possunt, vt aquila, vt
leo, vt serpens; sed fieri potest, vt aegre aues discernas, an aquila sit, an vultur: cor-
uus an columba: psitacus an picus Martius, (de qua aue nuper sermo fuit) praefertim si à rudi sint artifice cusi nummi. Altera, vt dixi, difficultatis causa est, quod
diuinandum sit cur Nomismati impressum Animal. Quo in genere parui sunt
nummi plurimi aerei duabus hisce inscripti literis s.c. & *Asse* valuisse apparet,
vt hodie in Castellae regno *Blācae*: qui apud Aragonios nostros *Denarij* vulgo no-
minantur: nisi quod sedecim asses Denarium aequabant, nostri vero Denarij vi-
gintiquatuor, aut blancae sexaginta octo regalem efficiunt nummum. Romano-
rum adhaec temporibus septem argentei denarij vnciam, Regales vero octo, vn-
ciam plus, minus efficiunt. In assibus illis hinc Iouis caput est, illinc aquila inscul-
pta. Iunoni vero pavo tribuitur, Veneri columba, Mercurio caper. B. Reddi-
ne ratio potest, cur vni potius quam alteri Deo quoduis animal tribuatur?

B
C
A. Evidentem reddere rationem nequeo, praeter vsū Graecorū, Latinorumq;
à quibus animalia vanis Dijs sunt consecrata. Sic tigris Baccho facer, Cereri ser-
pentes alati: & sine alis Aesculapio: Cybelae Leo, Dianae canis & ceruus: Neptu-
no equus & delphinus consecrati: de quibus & in *Metamorphosi* Naso fabu-
latur.

De arboribus ad eundem modum. Quaedam enim singulis Dijs sacrae, vt Io-
ui quercus: myrtus Veneri, vitis Baccho. Pinus Cybelae, populus alba Herculi,
Mineruae olea, Apollini laurus, similesque stirpes ac frutices: vt Baccho edera;
D frumenti spica & papauer Cereri. Fructuum vero Punica mala, Proserpinae; co-
tonea Herculi, Baccho vua consecrata. Cum vero de his differere coeperim, illud
non praetermittendum, in iisdem nummulis spectari & alia inanium Deorum si-
gna, in alijs quoque nomismatis interdum occurrentia. Horum alia intellectu
sunt difficilia, alia vero perspicua, vt Iouis fulmen, tridens Neptuni, Mercurij ca-
duccus, & petalus alatus: Martis, arma, ac lorica: galea Mineruae & scutum, cum
Gorgone, hoc est Medusae capite. Tripus quoque & lyra Apollinis: claua quoq;
& leonis pellis cum cyatho Herculis; item arcus & sagittae: Isidis sistrum, cro-
tulum

talum Cybeles: tametsi haec duo non in paruis sed maioribus visuntur nummis. A
 Haec à nobis dicta lucem aliquam adferent nummis ita absque literis signatis: vt
 nuper dicebamus Nomisma exstare Antonini Pij, ni fallor, & aquilâ spectari in-
 ter pavonem & noctuam: significare nimirum Iouis, Iunonis, ac Palladis numi-
 ni maiestatiq̄ue, quibus hae sacrae sint aues, deuotum fuisse. Samij apud Graecos
 pavonem in nummis cudebant: Paphi incolae columbam, Athenienses noctuam:
 Samij Iunonis se studiosos fuisse ostendunt, vt Virgilius canit:

Athen. li. 14.
 cap. 25.
 Jul. Poll. li. 9.
 ca. 6. Pausan.
 in Corinthia
 cis.

*Quam Iuno fertur terris, magis omnibus inam
 Posthabita coluisse Samo —.*

Idem poëta myrtum Veneri in Papho cultae sacram fuisse in Georgicis ait:

— Solido Paphiae de robore myrtus.

Aen. 1. 419. Alibi vero de Venere:

Ipsa Paphum sublimis abit, &c.

Aen. 6. 193. De columbis ab Aenea visis:

Maternas agnoscit aues —

Palladi vero noctuam dedicatam, ideoq̄ue Athenis cultam Prouerbio dicitur:
Noctuas Athenas. quod non modo de pecunia sic insignita vsurpatum, sed de mul-
 tis noctuis stulta quadam deuotione Athenis Atticis Mineruae offerri solitis.

B. Paulatim malim ac singulatim haec traderes, quo & melius intelligantur &
 memoriae mandentur. A. Existimabam equidem aut dicta haec iam esse, aut
 vulgaria, notaq̄ue omnibus, nihil vt immorari necesse foret, cum eadem & Lilius
 Giraldus libro de cognominibus Deorum, & in Hieroglyphicis Pierius Valeria-
 nus, alijq̄ue tradiderint qui nomismata veterum explanarunt, perspicua vt sint C
 iam pronaq̄ue omnibus. Etsi hic mihi, quod cerasa edentibus, vsu venit, qui dum
 terna, quaterna-ve è catino extrahunt, plura simul haerentib. inuicem ramuscu-
 lis auferant. B. Ioui iam tribuisti aquilam, ac fulmen: de arboribus vero quer-
 cum. Eius rei rationem velim reddas, & auctoritate fulcias. A. Iam diximus
 nullam in his valentiorè esse rationem vsu, ac consuetudine. Rationes tamen ad-
 feram alias, quae me nuper forte fugerunt, & ab alijs vsu peritioribus accepimus.
 Ioui aquila idcirco dedicata, quod in Creta insula, vbi est natus, aquilae nido re-
 perto aucupium primus hinc inuenerit: & quod in Alexandri Magni, alijq̄ue
 Graeciae nummis aquilam dextrâ velut auceps gestat. B. Si in ceteris tam effi-
 cax ratio proferatur, nullo negotio assentiar. A. Rationem hanc alij reddunt, D
 quod auium regina aquila sit: quia robore praestet, quo modo & Iupiter ceteris
 antecellat Dijs. Verum iustius ita Leo attribueretur quadrupedum animantium
 princeps: aut certe Regulus auicula quam *Scricciolum* Itali nominant. Veniamus
 ad alia: vt cur in nummis alatum *fulmen* tribuatur, & trifulcum, cuius vna acies
 instar est sagittae. Hinc fortasse, quod fulmina non rectè, sed obliquè iaciantur,
 punctisq̄ue diuersis excurrant, vt malleoli solent, aut flammae instar: qualia non
 modo cum Ioue depingebâtur, sed & in militum clypeis, vt in Traiani Columna
 ac nummis. Hinc quoque datum *Legioni* nomen *Fulminiferae* aut *Fulminatricis*,
 Augusti aeuo, teste Dione Cassio. B. Altera Xiphilini mens est, qui à miracu-
 lo Legionis Christianae, imperante M. Aurelio Antonino, datum nomen existi-
 mat. Aquae enim inopia laborante exercitu, Imperatoris rogatu, Deum Chri-
 stiani fuis precibus deprecari imbrem impetrarunt, quo sitim Christiani restin-
 xerunt: hostium contra exercitus fulmine ictus, victusq̄ue ac fugatus est. Chri-
 stiani praerogatiua idcirco ornati, cuius rei Iustinum Martyrem laudant aucto-
 rem. A. Non inficior equidem rem ita gestam, etsi Iustinus nihil de hoc priui-
 legio. Scripsit enim antequam haec gesta sunt, & inscripsit Apologiam pro Chri-
 stianis Antonino Pio patri per adoptionem M. Aurelij Philosophi. Illud certum
 Graecè quidem exstare hoc priuilegium in extremo operum Iustini, & eadem res
 in Ec-

A in Ecclesiastica commemoratur Historia. Illud inficior Legioni illi nomen tunc attributum fuisse, & in scutis fulmina depicta: concedam tamen milites Christianos deinceps *Fulminiferos* appellatos, legionemque illam fulminis signum gestasse. Redeo nunc ad fulminis formam. Seruius enim, doctus Maronis interpres, alijque veteres tria fulmini propria attribuunt: vrere nimirum, findere, ac denique penetrare. Hinc trifulcum fingi ac pingi solitum. Ceterum alae velocitatis causa appositae. Iaculi adhaec forma quia varie & oblique ferit, nunc terram, nunc muros. C. Fulminis petram sagittae similem, & stadijs aliquot sub terra effodi, an vere astruitur? A. Fulmina quidem Itali hodieque *sagittas* nominant, lapidesque forma similes iaculi cuspidi, pluraque de his fabulantur, sed non ego credulus illis. Restat de iuglandibus dicamus; siquidem referre nihil attinet, cur Ioui fulmen tributum, & an vere aquila rostro gestet, numque Cyclopes eo cuderint modo, quo libro octauo Aeneidos Maro descripsit:

*Treis imbris tortos radios, treis nubis aquosae
Addiderant, rutili treis ignis, & alitis Austri.*

B. Alij-ne Dijs Deabusque fulmen in nummis ac libris tributum? A. Immo vero, puto Mineruae ac Iunoni. Mineruae quidem in plurimis Domitiani nummis exhibere queam: idemque Maro de vindicta loquens, in Aiaceum Oileum ob vim Cassandrae virgini ac Mineruae illatam:

Ipsa Iouis rapidum iaculata è nubibus ignem:

C Violenti huius stupri mihi typum Barcinone quondam Almirantius Neapolitanus ostendit, in antiquo lapide, Pallade valde irata, quod per vim miles ab ara eius virginem, Palladis statuam amplectentem, abstrahere auderet: cuius etiam imaginis exemplum interpretationemque dare queam. Cur autem fulmen his Deabus apponeretur, haec forte ratio: quod Iuno aër, aut verius aëris Dea, in quo fulgura nube accensa generari inter Meteora soleant. Palladi vero datum, ad furorem eius atque impetum pugnae designandum. Sic M. Tullius, & post Virgilius, dixerunt:

— duo fulmina belli

Scipiadas —

D Ad glandes accedamus, quas *Iuglandes* antiquitus Romani nominarunt, quasi *Iouis glandes*, idemque poeta:

— Ioui quae maxima frondet

Esculus, atque habitae Graijs oracula quercus.

Et alibi: *Hic ubi magna Iouis antiquo robore quercus.*

Plinius quoque de arboribus Dijs sacris, hanc nominat: *Ioui esculus, Apollini laurus, Mineruae olea, Veneri myrtus, Herculi populus.* Quibus efficitur Ioui hanc dedicatam. Adhaec vetera inter oracula fuit & Iouis in Dodona, quercubus abundante regione, quae quercus & oracula darent consulentibus, & glandibus porcorum ritu victitantium. Quamobrem talibus & Dijs & vatibus digni erant. Hinc rursum Maro canit:

Prima Ceres ferro mortales vertere terras

Instituit, cum iam glandes, atque arbuta sacrae

Deficerent siluae, & victum Dodona negaret.

C. Quod vero idem ait:

De coelo tactas memini praedicere quercus

signum fortasse fuerit, quo futura diuinabant, praeter duo illa fulmen, & quercum, Ioui consecrata. A. Recte obseruasti: his igitur supersedeamus. B. In pauone Ioui sacra aue, valet-ne eadem quae in Iouis aquila ratio? A. Credo equidem ideo Deae datam, cum quod auium sit pulcherrima; tum ob eam, quam Naso commemorat, fabulã. Iupiter enim Io à se adamatam in vaccam conuertit:

Euseb. lib. v.
Eccles. Hist. c.
v. ex Apollinari Episc.
Hierapolitano, Tertullianus Apologet. cap. v.
Niceph. li. iv. cap. xli. & Vlpian. L. Generalis, & S. vlt. D. de Decurion. & cor. liber.

V. 429.

Aen. i. 46.

Aen. 6. 843.

Georg. 2. 15.

Georg. 3. 332.

Lib. 12. Nat. Hist. cap. 1.

Georg. 1. 147.

Ecl. 1. 17.

Lib. 1. Metamorph. Fab. x. & xlii.

quam

quam Iuno Zelotypa cum postulasset dono accepit, seruandamque Pastori centum oculis praedito, cui Argo nomen, tradidit. Mercurius vero sic delusit. Fistula enim inflata, & caduceo somnum immisit, caputque refecat. Hinc illi *Argicidae* cognomen adhaesit. Iuno re cognita Pastorem in pauum vertit, cuius in penis oculi visuntur. C. Pauones qui ante haec tempora nati an oculis carebant?

Dialog. II.
Lucianus in
Hermotimo
de sectis, pau-
lo aliter: Pal-
ladem domi-
ciliū statuis-
se, taurum
Neptunū, &
Vulcanū ho-
minē, quem
reprehendit
Momus. Vide
H. Iunium,
Emblem. I.
& Gab. Faer-
nū in Fabu-
lis carm.

A. Fieri sane potest, vt femellas, sic mares oculis caruisset. B. Memoria teneo quae de noctua & olea, Mineruae sacris, nuper differuisti. A. Addere his possum alteram contentionis fabulam, Neptunum inter & Palladem. Illo enim tridente terram percutiente, equus exstitit: Pallas vero hasta oleam eduxit. Mox Atticis Athenis vter vicisset, quaesitum, suffragijsque certatum. Palladi feminae, viri Neptuno suffragabantur: sed illae numero vicerunt. Quo factum, vt vrbs Mineruae nomen indueret Athenarum: Graecis enim *Athena* Pallas dicta, vt narrat Ouidius, notatque Maro initio Georgicon:

— Tuque o, cui prima frementem
Fudit equum magno tellus percussa tridenti,
Neptune —

quibus constat abunde, cur equus Neptuno dedicatus. Statimque de olea subiungit:

Adsis o Tegeae fauens, oleaeque Minerua
Inuentrix. —

Lib. 16. Nat.
hist. cap. 44.

Refert C. Plinius oleam Athenis suo etiamnum tempore ostensam, quam Palladis esse dicerent: Argis quoque alteram tunc visam, cui centum oculis Argus lo in vaccam conuersam alligavit. B. Neptuno memini *delphinum* attribuisti: equidem ignoro cur hunc potius quam piscem alium quemuis: cum maris esset Dominus, nisi falsa narrent, qui cum Ioue ac Plutone mundum sic diuisisse aiunt, vt infera Plutoni, maria Neptuno obuenerint, reliqua vero Ioui cesserint. A. In M. Agrippae nummis hinc ipsius spectatur caput cinctum corona rostrata, quam Actiaca victoria de Cleopatra & M. Antonio meruerit: In antica vero parte Neptunus dextra delphinum tenens, sinistra tridentem. In Graecis autem nummis Hieronis Siciliae Regis hinc Neptunus cuditur, illinc tridens eius, duobus vtrimque delphinis appositis. B. Nunc demum cur haec duo illi tribuantur intelligo, praestantior tamen cognoscere eius rei rationem aueo. A. Graecis *Neptunus* ΠΟΣΕΙΔΑΩΝ cognominatus, quod terram quateret, vt marini fluctus & vndae littora solent. *Neptunum* vero altero pede terram concutiente. Poetae, ad haec varijs ornant idem significantib. epithetis. *Tridentem* autem affingunt, quod quamuis rupem verberare cautesque euertere, ac piscibus minitari, eosdemque necare, vt hodieque piscatores, posset. Quo illud Maronis pertinet:

Detrudunt naues scopulo, leuat ipse tridenti,
Et vastas aperit Syrtes, & temperat aequor.

Aelian. li. 15.
Hist. Animal.
cap. 17.

Herodotus
Agell. lib. 16.
cap. 9.

Aelian. li. 12.
hist. animal.
cap. 45.

Pausanias in
Corinthiacis.
Aelia. de Iasi
moneta li. 6.
hist. animal.
cap. 15. & li.
12. cap. 6.

Delphinus, quem Aelianus piscium principem, vt quadrupedum leonem, facit, ceteris merito anteponitur, vel ob singularem erga homines amorem ac Musicae studium. Hinc illa de *Arione* narratio instituta, qui naui vectus a nautis sit occisus, cum prius precibus id obtinuisset, vt solemni habitu, quo in Graeciae ludis soleret, fidibus canere posset. Sicque in mare praeceps datus. En ad musicae cantum adnataisse delphinum fabulantur, qui tergo libens accipiens littori saluum reddiderit, quo naus post appulsa est, sumptumque, ibi de homicidis supplicium, in *septem Sapientum conuiuio* multis Plutarchus commemorat. Idem Aelianus *Arionis* Poetae versus, quibus saluum se enataisse gloriatur, recitat. Nomisma Corinthiorum, ni fallor, delphinus cuditur puerum gestans & arbori applicans. Gellius quoque delphinum narrat puerum dorso libenter accepisse, ac per mare vectasse, ac denuo retulisse. Qua figura Graeci multi nummi impressi Tarentinorum, vt & Iulius Pollux in *Onomastico* annotauit, quod esset ea vrbs a *Tarento* Neptu-

A Neptuni filio condita. Nautae quoque spectari quotidie hunc piscem nauib. adnatantem affirmant, vt & in nummis Seueri Graecis Corcyreorum ostendere queam; tametsi hoc tempestatis esse prognosticon quidam autument. B. Nunc de PALLADIS armis videndum, ac de Gorgone seu Medusa, quam pectore gestasse ferunt. A. Columella cum galea Mineruae imposita in nummis Claudij Caesaris inuenitur. De columna quidem legere memini, extra *Bellonae* templum collocari solitam, in quam hastam, qui alteri bellum indicerent, iacerent; quasi *Pallas* & *Bellona* paruo distarent discrimine. Quin & alius tunc seruatus ritus, vt templi *Iani* portae aperirentur, quae pacis temporibus claudebantur. Quo & elegans Neronis pertinet nomisma, sic notatum: PACE P.R. TERRA MARIQ. PARTA IANVM CLVSIT; tametsi in alijs eiudem Caesaris nummis VBIQ. pro illis TERRA MARIQ. culum videamus. Saepius autem *Ianum* tunc clausum legimus, vt Numa regnante: deinde post primum bellum Poenicum: & Augusti denique Caesaris imperio. Hinc Maro canit:

Claudentur belli portae —

Et rursus libro septimo copiosius.

Sunt geminae belli portae, &c. —

— nec custos absistit limine Ianus.

Haec illa nimirum PAX est, à multis cum Hebraeis, tum Gentium scriptoribus praedicta, qua CHRISTVS Dominus orbi redimendo nasci voluit, etiam Sibyllae Cumaeae apud Maronem in Bucolicis denunciata versibus:

Pacatumque reget patrijs virtutibus orbem.

Et post non longe:

Ipsae lacte domum referent distenta capellae

Vbera, nec magnos metuent armenta leones.

Ceterum de *Palladis galea* quae dicerem multa suppetunt, si quae Graecis insculpta sunt nomismatis referrem; quibus cudi solet † noctua, aut oleae ramus, aut Pegasus, Triton, Pistrix, Biga denique, aut Quadriga. C. Sed cur Triton aut Pistrix?

A. Etsi nunc non erat his locus, dicam tamen. Constat Pegasos istos, Tritones, Chimaeras, & Pistrices nauium aut triremium imagines fuisse: qualia nauibus nomina indidit Maro, quibus est Aeneas vsus in Anchisae parentis funere, iustisque persoluendis. Certum & illud alatos non reperiri equos, qui Pegasus appellantur, sed celeri cursu veloces, volare etiamnum vulgo dicuntur, ac ven- to concepti; quod de Lusitaniae equis fabulantur. Talis fortasse Persei equus è Medusae sanguine natus, & in Corinthiorum quibusdam nummis aliisque glyptis insculptus est *Bellerophon Pegaso vectus*, cum Chimaera depugnans, vt Homerus, Hesiodus, ac Lucretius eam describunt, vt caput sit Leonis, cauda serpentis, cuius extremum serpentis quoque caput praeferat: media vero corporis parte capra: ore vero ignem vomat. Hanc sic exponunt: montem Lyciae fuisse sic dictum, cuius verticem Leones haberent, medium vero caprae siluestres: ad pedem vero montis stagnum serpentibus plenum; cuius è montis culmine ignis exhalaret. *Bellerophon* autem his locum monstris purgavit, iniecta primum magna plumbi copia saxorumque vi, ac silicum, qui ignem contusi eijcerent. Exacti adhaec Leones & caprae: stagnum vero, deriuata aqua, exsiccatum, vt coli mons, habitarique posset. Hinc nata fabula, montem superasse alati praesidio equi, hastaque plumbea certasse, qua fauces Chimaerae obstruxerit, suffocarique. Corinthios autem Pegaso cudisse nummos, auctor est in Onomastico Iulius Pollux. quod ibi natus *Bellerophon* esset: spectaturque & in Syracusanorum Siciliae nummis, quò illi coloniam duxerant: item in moneta Empuriae Phocensium coloniae (quae & ipsa à Corinthijs deducta est) idque litteris inscriptis cum Graecis, tum Latinis

PALLAS.

Sex. Pomp.
in Bellona.
IANI Portae

I. Aen. v. 298

v. 607. & 610

PAX.

Ecl. IV. v. 17

† Lege Zenobij Adagia Gr.

Virg. 3. Aen.

PEGASVS.

Steph. Pighius Praefat.

lib. VII. Ann.

nal. Roman.

C. Plinius.

Solinus.

Lib. 9. c. 6.

Dialogo VI.

atque Hispanicis antiquis. Reperti hi nummi in vetere admodum vrbe Empo-
 riarum, qua de alias dicam. *Pistrix* priore est parte eques, in piscem cetera desi-
 nens, quam in Gallieni Imperatoris nummis dumtaxat videre contigit, & in al-
 tero argenteo, & cum *Neptuno* in annuli lapide, cuius Dei currum bina id genus
 monstra traherent. Itaque in maritimis vrbibus, qualis & *Syracusa*, in Palladis
 galea sculpebantur: itemque Triton; quod monstrum marinum media parte ho-
 mo, altera piscis erat. Affingitur & concham inflare marinam: quod monstrum
 Misenum Aeneae comitē, quod tuba contēdere auderet, occidit. *Pallas* quoque *Tri-*
toma varijs de causis dicta: alijs, quod iuxta flumen aut stagnum visa eiusdem no-
 minis: alijs quod ΤΡΙΤΗΝ vetere lingua *Caput* significaret. Ipsa enim ē Iouis ca-
 pite nata, cerebrum securi findente Vulcano. Nam caput illi velut praegnantī
 grauidum, vt Lucianus iocatur: Hincque Sapientiae est Dea habita. De *Gorgone*
 seu *Medusa* refert Plinius statuam quandam Mineruam, * *Musicae* idcirco cogno-
 nentum tulisse, quod pulsatis anguibus Medusae capite dependentibus Musi-
 cus sonus audiretur. Fabulantur huius aspectu homines in lapides conuersos, vt
 in Metamorphosi † Ouidius refert: capillos quoque in serpentes versos: quod ijs se-
 se efferret plus aequo; & nescio cui Deae adaequaret, forte Mineruae. Medusae
 vero caput in *L. Plautij* nūmis tantum spectatur; & in antica parte Aurora, cum
 quadriga: estque Aurora alata, vt & Medusae effigies in alijs nummis, quo citi aë-
 ris velocitas demonstratur. In Graecis nomismatibus Larissensium, quae Achillis
 olim patria, hinc Medusae caput impressum visitur, illinc caballus humi sese ster-
 nens, qui Neptunū designare, quod in equum amore sit transformatus, putatur.
 Medusa autem ignorantiam notat, quo quidā vanē ducti, ex hominib. lapidescunt,
 vertunturque in saxa: quos qui crinib. arripere student, serpentes apprehendunt.
 Diuinus poeta Maro de Cyclosum agens armis; Palladis quoque sic depingit:

Aen. VIII.
v. 435.

*Aegidaque horrifera, turbatae Palladis arma,
 Certatim squamis serpentum, auroque polibant,
 Connexosque angues, ipsamque in pectora diuae
 Gorgona desecto vertentem lumina collo.*

Et Aen. II. *Fam summas arces Tritonia respice Pallas,
 v. 615. Insedit nimbo effulgens, & Gorgone saeva.*

C. *Aegidis* vocabulum quid sonat? A. Disputant Graeci Latinique; super hac voce
 litteratores; qua & Homerus vtitur, tribuitque; cū Marone Ioui, quasi pellis caprae
 sit Amaltheae, à qua educatus Iupiter: etsi alij scutum: loricā alij faciant, qua pe-
 ctus & thorax tegitur; quorū hic magis sentētia placet. T. Liuius li. I. Numā ait,
 Pōpiliūduodecim sacerdotes instituisse in Martis Gradii, qui Romuli parēs pu-
 taretur, honorē, *Salios* dictos. Horū tunicae auro textae ac purpura: Hinc ramorū
 fascis in pectore imposita, Aegidi Mineruae nō dissimiles: brachijsque gestabāt scuta
 caelo delapsa *Ancilia* dicta B. Nuper haec *Ancilia* ē nomismatis cognosci depingi-
 que posse affirmabas. Cedo igitur nomismata, formāque demonstra. A. En tibi in An-
 tonini Pij Aug. nummis scuta videas, hisce notata literis: ANCILIA, & si propius
 inspicias, formā discas non plane rotundam, sed ouorū instar oblongā, & supra in-
 fraque angusta, ac veluti in apicē tendētia: Latera vero cauata ac sculpta in medio.
 Festus autem Pompeius Mamufium Vetustum refert vnus clypei forma, qui cae-
 lo delapsus, in Numae atrio esset repertus, alios expressisse. Cūque Angures ac vates
 seruandū hoc scutū respōdissent, quod penes quos esset, hi rerū summa potirentur;
 idcirco plura similia fabricarunt. Nullū vero artifex, operis huius praemiū aliud
 exigebat, quā vt saltantes cū his scutis Salij sese identidē nominarent. Plura de his
 Halicarnasseus Dionysius, quam Liuius cōmemorat. Addit enim *Salios* fuisse pa-
 tricios, qui Palatini dicerētur, ad discrimen Agonaliū, aut Caelinorū, quos Tullus

Hosti-

Virgil. III.
Aen. v. 239.
et VI. v. 164
189. 237.
Pompon. Me-
la li. 2. de situ
orbis in Ital.
Philostratus
in Iconibus.
* Minerua
Musa, apud
Senecā Rhetō
rē Suasoria I.
nisi locus cor-
ruptus.
† Lib. IV.
Metam. Fab.
16. et 19.

Ha. Ianius in
Adagio: Ca-
pra Amal-
thea.

ANCILIA.

Plut. in Nu-
ma.

A Hostilius instituit. Saltabant autem Maio mense, vicofque tripudijs lustrabant, forum item ac Capitolium obibant. Habitus vero huiusmodi. Tunicae sic depictae aereum cingulum obductum. His toga iniecta, quae *Trabea* dicta, purpura nimirum contexta, vt praetexta solet, nodo in humeris, quae fibula dicta, colligata. Pileus eminent caput tegebat apicis nomine, mithrae forma, qui *Turulus* ab alijs testante Nonio, dictus. Latus ferro cingebat, dextram hasta armabat aut lancea, sinistram vero clypeus tegebat. Qui si pondere molestus esset, a seruis gestabatur, qui, vt spectaretur ab omnibus, in pertica gestabant. Saltantibus fistula aut tibia accinebatur, cuius numeros secuti, canebant & ipsi interdum aut singuli aut plures, vt saltus exigerent. De his Virgilius lib. viii. vbi de Aeneae clypeo:

Nonius de Redantruare.

v. 663.

*Hinc exultantes Salios nudosque Lupercos,
Lanigerosque apices, & lapsa ancilia caelo.*

B Lib. item vii. de his qui ad Latini regis portam:

*Ipse Quirinali lituo, paruaque sedebat
Succinctus trabea, laeuaque ancile gerebat
Picus equum domitor. —*

v. 187.

C. *Ancilia*, vtro scribendum modo, Graeco-ne Y, an Latino I? A. Nummus hic I Latino scribi iubet, vt *Cilia*, & *Supercilia*. A caedendo enim deducta vox, cuius composita I littera commutantur, vt *Concido*, *Recido*, *Discido*, *Praecido* aliaque: dehinc D in L vertit [nisi a *Caelando* deriuus] & AM aut AN potius, *Circum* significat, vt alias saepe. Porro *Trabeae* idem meminit Virg. eodem li. vii. Aeneid. de Consule, qui Iani templo aperto bellum indicere gestiebat, sic agens:

ANCILIA.

*Ipse Quirinali trabea, cinctuque Gabino
Insignis, reserat stridentia limina Consul.*

Trabea.
v. 612.

Trabeam quoque Regibus donatam lib. xi. ostendit:

*Munera portantes eborisque aurique talenta,
Et sellam Regni trabeamque insignia nostri.*

v. 333.

Seruius Honoratus tria facit *Trabeae* genera, purpureum Dijs dari solitum: alterum e purpura & album Regibus offerri solitum. Tertium e purpura colorisq; cocinei Auguribus datum. Romulum trabea usum, habitumq; post Regum fuisse auctor est Plinius li. viii. & ix. Nat. hist. Valerius autem Maximus Idibus Iul. equites trabea indutos traduci solitos scribit. Legi quoque alibi Comoedias quasdam

Iac. Raenardus in Varijs de Traduct.

D *Trabeatas* dictas non secus atque *praetextatae*, *togatae*, ac *Palliatae* a personarum diuersitate, quae inibi agebant, nominatae sunt, a vestium quibus in scenam prodibant, varietate. Verum vnde digressi sumus eo redeamus. Illud sane memorabile, quod de Palladis statua Plinius refert, a Phidia Athenis ex ebore & auro facta, cubitos

Lib. 36. Nat. hist. cap. 5.

Similem fere statuam in Atticis Pausanias exhibet.

que & vide lib. 5. vbi de Lapithis & Centauris.

SERPENS.

E haec vltima, puta de serpente, sphingeq; ex Te audire. A Serpentem equidem ad Mineruae statuam vidimus olim Romae in Cardinalis Carpensis vinea: Maro quoq; geminos inducit serpentes, qui Laocoonta, cum filijs, quod in equum duratuum hastam torfisset, necarunt: qui equus Palladi esset dedicatus, ad cuius Deae se statuam confestim receperunt.

Aen. 2. 226.

*Effugiunt saeuaeque petunt Tritonidis arcem:
Sub pedibusque Deae, clypei que, sub orbe teguntur.*

De sphinge nuper in aduersarijs haec a me notata repperi; inter *Harpyias*, *Sirenas*, *Griphos*, & *Pegasos*, illud in antiquis scriptoribus. Numis, ac sigillis, aliisque Antiquitatis monumentis interesse videri, quod *Sphinx* tribus potissimum composita

SPHINX.

posita esset, duabus cetera illa animantia. Quamobrem illam in ternarii numeri A
poëmatio Aufonius ita collocat:

Terruit Aufoniam volucris, leo, Virgo triformis.

*Sphinx volucris * pennis; pedibus leo, & ore puella.*

In Graecis Chienfium nummis *Sphinx* spectatur; fuit que hoc Augusti Caesaris si-
gnum. Facies virginis erat, cetera Leo: alasque gestabat. Vidi qui & rotam adiun-
gerent. Haec viatorib. aenigma tale proponebat, quo hodieq; vtimur in Griphis:
Quodnam animal quattuor ambulat pedib. post duob. demq; trib.? Qui dissoluere nodum
nequiret, neci dabatur, solusq; Oedipus soluit, *Hominem esse* respondens. Vnde ve-
tus illud apud Comicum natū Prouerbiū: *Dauis sum, non Oedipus.* Cicero* quoq;
C. Verrem accusans (quod Siciliam statuis, in his & Sphinge quantiuis pretij ex-
pilasset, quā Hortensio, vt se defenderet, donasset) Hortensio lepidè respōdit, quod B
se testimonia testium intelligere negaret, obscure loquendo: *Intelligere, inquit, pos-*
ses, etsi obscurius loquerentur. Domi enim Sphingem habes. C. Plinius in simijs *Sphingem*
numerat, sed alatum, coloris fulci pedibus, quae & in pedore mammis habeat.

Harpyias in nomismate vno dumtaxat vidimus, & in gemā sculptā, muliebri for-
ma, cetera auis, * facies enim caputq; virginis est: cauda vero auis, quē admodū Ma-
ro, alijque Poëtae copiose describunt. *Sirenae* quoque auis forma desinunt, media
parte reminea. *Harpyiae* capite sunt femineo: *Sirenae* vero etiam corpore, cauda ta-
men & alis auium, à *Petronio Turpiliano III. Viro* in Augusti Caes. nummo cuditur.

B. Male igitur pingitur piscis forma *Sirena*, duplici cauda. A. Sic in tabernis & C
Venetijs in apothecis S. Marci templo vicinis pingi quidem vulgo solet: sed mon-
strare quē e typum Nomismatis Parthenopeae *Sirenes*, atque eā quā dixi, for-
mā, tibiam manu tenētis. Haec Neapolim, vt ferunt, cōdidit. In altero nomisma-
te huius vrbs lyra visitur, & mons *Sipylus*, quo cōdita sepulcro Parthenope exi-
stimatur: eodemque appellat nomine vrbe Virgilius extremo † Georgicon libr.

[*Etsi alijs non mons, sed cortina tripodis Apollinis esse videatur:*] In alijs rursum num-
mis eiusdē Neapolitani regni *Minotaurus* visitur, interdū etiam superuolante Vi-
ctoria, cum corona. Verū de his legē di, *Homerus*, *Apollonius*, & *Ouidius*, qui *Si-*
renas auium forma induunt. Ceterum Antiquitatū monumenta *Musas* pingūt cum
penna capiti imposita, vna excepta: putantq; Antiquarij eam esse pennā, quam
Sirenib. cantu victis extraxerunt. C. Sed cur vna excepta dixisti? A. Quod vna

Sirenarū mater *Terpsichore* dicta, (si non me fugit nomē) excipiēda sit. C. Non- D
ne picarū pennae sint, quas etiam *Musae* cantu vicerūt? A. Siquidē *Musae* ipsae a-
ues tūc fuissent, dici id queat, sed virgines erant, si *Nasoni* credim⁹: & *Sirenae*, aues
erant, beneq; concinebāt, & mater picarū non *Musa* fuit, vt *Sirenarū*. [*Ad haec Ae-*
lianus pictores ait, ac Poetas Sirenas Virgines fecisse alatas, pedibusq; auium: vt in Augusti
nummo spectari iam diximus. Musas vero in Q. Pomponij nomismatib. nouem cernas.]

Gryphes inferne *Leones* erant: superne vero *aquilae*: hoc est capite, collo, pedib.
prioribus, & alis *aquilas* referebant, cetera *Leones*: visunturq; in nūmis, de quib.
dicere ingressus eram, vna cū *Apolline* ac *tripode*: item in *Gallieni* nummo cum
rota curuli. *Pegasi* alati sunt, cetera equi, vt supra disserui, ostenditurq; in nūmis:
estq; & *Antinoi*, sed rarum nomisma, in quo *Mercurius* *Pegasū* dextra regens cu- E
ditur. B. *Scylla* & *Charybdis* quid sunt? vtq; in nūmis exhibētur? A. In Siciliam

profecto in freti angustijs Italiā inter & insulam *Scylla* mihi ostensa, caput seu pro-
montoriū ad Italiā: altera vero ex parte obiecta vorago seu gurges, in mari iuxta
Messanam, *Charybdis* dicta: iuxtaq; turris index nauigantib. vt pericula deuinent:
noctūq; fax accenditur vt in *Pharis* portuū sollempne est. Itaq; e Graecia ad nauig-
antib. Italiae ad sinistrum hoc periculū vitādo accidit non raro, vt in *Scyllam* in-
ciderēt, quae ad dexteram est *Insulae*, & in scopulos illos naue fracta impingerent.
Hinc Maro dixit: — *Naufragum Scyllacaeum*: natumq; inde Prouerbiū.

* al. pedib. fe-
ra fronte puel-
la.

Diodor. Sicu-
lus lib. 1. Au-
sonius: Qui
bipes &
quadrupes
foret & tri-
pes, omnia
solus. Athe-
naeus li. x. in
Aenigmat.

Ios. Castalio
Oseruat. De
cade VIII.

* Macrob. l. 1.
& Quinti-
lian. lib. v.

Plura de
Sphinge Ae-
lianus lib. 12.

Hist. Ani-
mal. ca. 7. &
38. & Pau-
sanias lib. 9.

HARPYIAE.
Li. 3. Aeneid.

SIRENAE.
Aufonius, &
Virgil. Cata-
lecta. Aelian.

lib. 17. Hist.
Anim. ca. 18.

† Illo Virgi-
liū me tēpo-
re dulcis ale-
bat Parthe-
nope, stu-
diis floren-
tem igno-
bilis ori.

MVSAE.
Musas Si-
renib. esse
praeferen-
das. Symbolū

est Pythagorae
apud Clemen-
tem &
Theodoret. vt

Varijs Lect.
notat Th.

Cāterus li. 2.
cap. 1.

Lib. 17. Hist.
Anim. ca. 23.

GRYPHES.
Pausan. lib. 1.

SCYLLA ET
CHARYB-
DIS.

Incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdim.

A *Charybdim* equidem in nomismatis nunquam repperi, nec in alijs antiquis monumentis: *Scylla* vero in Sex. Pompeij nummo sic visitur: Virgo nuda inguinum tenens, clauum vtraque tenens percutientis forma, ietumque inferentis. Ad vmbilicum animalia erumpunt canib. similia, media dūtaxat parte eminente, vt latrare videantur. Romae quondā in vinea Dominae Margaritae Auftriae, Ducis Parmae spectare memini *Scyllae* statuam affabre sculptā, post etiam typis editam. Hic canes velut rabidi iuuenem discerpunt, & alius interea caudae *Scyllae* implicatus tenetur. De hoc marino monstro Virgilius locis, ni fallor, duobus sic ait.

Elogia 6. & in Ciri.

Candida succinctam latrantibus inguina monstris

Dulichias vexasse rates, & gurgite in alto

Ab, timidos nautas canibus lacerasse marinis.

B. Quid canes hic designant? **A.** Irati pelagi rabiē cum in scopulos nauis incidit, latrantium ritu canū, saeuiente mari; item damnum à naufragis accipi solitum in *Scyllae*, eiusq; canum immanitate. **B.** Sed cur clauum nauis tenet? **A.** Quod princeps maximumq; damnū naufragi accipiunt gubernaculo amisso. Itaq; naues à se absorberi frangi que ostendit, arrepto clauo, & nautis etiam occisis. Sunt qui moratam hanc Mythologiam produnt: feminas hic impudicas ac scorta notari, facie quidem blanda, molli, ac delicata, cetera vero corporis parte perniciosas adulescentibus. Igitur libido clauum Rationis tollit, nauemque frangit: hoc est corpus, animumque hi scopuli, nisi fugias, absorbent ac mergunt. **B.** De *Minotau-*

MINOTAV-

C *ro* quid, cuius modo facta mentio est? **A.** Falsum nimirum esse; quod Naso canit:

RVS.

Semiuirumque bouem, semibouemque virum.

In nummis enim Neapolitanis Latinè, Graecè, & Oscè inscriptis *Minotaurus* excusus corpore quidem taurino, facie tamen barbaque promissa hominis, et si cornua in capite, auresque bubulae sint. **C.** Sed quos *Oscos* vocas nummos?

A. Litteris nimirum ignotis inscriptos, cetera persimiles Neapolitanis. **B.** *Minotaurus* quid notat, praeter ea quae Poetae fabulantur de *Pasiphaes* Minois coniugis amore erga taurum: item *Labyrinthus*, quo *Minotaurus* conclusus, & *Theseus*, qui occidit, summusque artifex *Daedalus*, eiusq; filius *Icarus*: qui cum parente per aethera volās, alis cerā applicatis, nū aniles fabulae aut merae nugae sunt?

A. Praeuertisti me, ac praecoccupasti: verum sic nodum, vt fidem merito habeas,

D expediā. De tauro quae dicuntur, puta adulterū sic dictū *Pasiphaes* captū amore,

Diodor. Sicul. lib. v. Bibliot.

quo etiam cognomine hodieque in *Carpetanis* quidam vtuntur & olim *Romae Statiliae* gentis *Tauri* cognomen fuit, vt & *Voconij Vituli* dicti, quae duae familiae in *Augusti*, ni fallor, nummis exstant: & alterum item eiusdem nomisma in antica parte vitulum sine cornibus praefert, notatumq; Q. VOCONIVS VITVLVS: quomodo *Triūvir* monetalis, qui eudendū curauit, appellabatur. *Daedalus* autem conciliator amoris fuerit, taurū inter & *Pasiphaen*, vt & inter *Ariadnam* Minois filiam, ac *Theseum*. Hic cōgressus viam rationemq; excogitarit, qua & illi amorib. potirētur & *Theseus* *Ariadnā* raperet. **B.** Quid *Labyrinthus* designat? **A.** Car-

LABYRIN-

THVS.

Palaephatius lib. 100.

απίων.

E *re* autem *Daedali* arte, dumq; nauigant *Icarus* filius *cereis* ludens imaginib. à patre fictis, in mare praiceps datus. **B.** Exstatne in nūmis *Labyrinthi* forma? **A.** Est

penes me *Graecus*, sed attrit⁹, spectatur tamē, & *Regis Antiochi Epiphanes* fuisse suspicor. Clare enim nomen ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ legitur, cetera nō itē. Sed illud cōstat *Antiochi* *Regis Syriae* id cognomé fuisse. Habeo & alterum nomisma vtroq; insignitum nomine ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Hinc autē regia facies diademate reuinctā: illinc vero vir nudus, dextra Solē tenens, & in vertice Lunam, sinistra vero bastā, estq; argenteus nūmus quatuor drachmarū pōdo. **B.** Sed cur nud⁹ apparet? **A.** Nō facile dixero, sed *Regē eūdē* esse arbitror, qui suo ipse nomine clar⁹ atq; illu-

stris audiret. Hinc Solem Lunamque, splendida mundi lumina, gestat. B. Luna A quamobrem capiti imminet, & nudus erigitur? A. Quia Lunam certum est varios hominibus sensus ingenerare: Nuditas vero splendorem candoremque, qui vestibus obscuratur, significat. unde & *Diaphanum* vocamus transparentem, ut crystallum, ut vitrum, ut aqua, Luna quoque a sole lumen mutuatur, hinc & capiti imponitur. Sed ad reuertamur. Daedalus itaque sic effugit, portumque cepit Chalcidis, & cum Chalcidensibus. Cum Italiae occupauit, variasque alio circūcirca Colonias duxit, referente Velileo Paterculo, ac Marone principio sexti Aeneidos. B. Non putarā te adeo dextrē emerfurū his tricis: verū de *Minotauo* nihil dum attulisti. A. Filius hic Minois fuerit ac Tauri, quod tamen ad adulterū magis pertinuerit quam ad verum coniugem eo fit humana dūtaxat facie cūsum videri. B. Sed cur moneta Minotauo victoriā superuolantem habet? A. Suspicio cū quis huius incola vrbis, qui Minotauri simbolo vteretur, Victoria quadā ludis Olympicis esset potit⁹ aut alio in certamine aut pugna, Minotaurū suum coronare tunc solitos. Itaque impressisse nummos cū Victoria. Reperitur & absque Victoriae signo, corona tamen imposita, iuxtaque vas ingens, quam Caleni vini amphorā fuisse opinor, alteriusve Cāpaniae oppidi, quod praestantissimum erat Italiae vinū. B. Nunc de *Centauris* & *Hippocentauris*, tāquā affinibus. certe similibus. aueo ex Te audire. A. In Gallieni nummis *Centauri* & *Hippocentauri* visitur animal forma partim humana, partim equina. Interdum arcū gestat. nonnumquā nauis clauum, adscriptumque; APOLLINI. forte quod natale astrū ita designarit, Sole Capricorni signum tenēte, quē admodum & Augustus Capricornum cudit, cū gubernaculo atque orbe. Sunt & nūmi maiores aerei nomine ROMAE impressi, & Hercules cū Centauris dimicans. B. Hieronym. in vita S. Pauli primi Eremitae, fabulā esse negat Cētauros, & C. Plinius, nisi me fallit memoria, astipulatur: Addit cadauer vnus in melle seruatum Imperatori oblatum. B. Quid si tales fuerint, quales homines marini aliquando in Belgicovis Oceano? A. Deo Opt. Max. nihil impossibile, sed res est ad credēdū difficilis, multaque adeo res prodigij instar ac portenti similes reuera esse deprehēduntur, fidem tamē pauci adiungunt. Quis enim quae de elephātis memoriae prodita sunt admiranda credat, nisi oculis cerneret? quaeque de *Rhinocerote*, cuius vnicum in naribus. cornu est, quo inimicum necare solet, feruntur a Valerio Martiali. B. Huius belluae num in nummis vestigium apparet? A. Maxime, ut in nummis Domitiani, & in signorū gemmis vidimus. Hippopotamo non est dissimilis, nisi quod nasus porci rostro similior. Lusitaniae autem Regem vnā Leoni X. Pōtifici misisse constat, sed in via extinctā periisse; visitur tamē typis excusa. B. Non desunt qui quae de Centauris dicuntur, eorū fuisse dicant opinionem qui primi hominē equo inuectum spectarūt: quod & Indis vsu-venit, cum primū Europaeos equo vehi cernerēt, & vnum eundemque hominē & equum esse existimarent. A. Credere illud malim, quā viua id genus animalia experiri, nisi forte illud est Romanorū hodie dīcterium de exteris hominibus. vsurpatum; ingredi nimirum Romā Centauros: quod partim homines maneat, partim bestiae. B. Sed illud deterius quod nuper ex Horapolline referre Te memini, Aegyptios Afini caput in Hieroglyphicis pingere, notātes eū qui patrio solo nunquam esset digressus. A. Id genus homines vbiq; reperias, verum ad institutam de nomismatis disquisitionem redeamus, & unde coeperam, de auibus & arboribus aliisque signis. Qualis fere ludus ille aulicis nostris popularibus. ex Poetae nescio cuius rythmis vsitatus, quo reginae eiusque pedissequis, auem, arborem, & litteram singulis attribuit. B. Quandoquidē de pedissequis ac matronis sermo incidit, quare, amabo, Veneri, *Columba*, *Myrtus* & mala assignantur. A. Scimus columbas fecundas esse, binas volitare, & inuicē complecti, ac veluti suauari: quod alia animantia non solēt, nisi virilis femineusque sexus. De *Myrto* causā non facile exponā, nisi quod eius oleū capillis vtile: & haud scio

CENTAVRI.
Hippocentauri

Lib. VII. Nat.
hist. cap. 3.

RHINOCE-
ROS.
Lib. XIV. dist.
52. & 53.

MYRTVS.

A scio an quid amplius lateat. Plinius ipse multis ostendat, vt de *Veneri Myrtea* seu *Murtea*, ac de ouationis ouantium corolla, quae *myrtea*. SCHOL. Myrtus *Veneris* cur sacra, vnde & *Murtea Festo Pompeio*, causas alij adferunt. *Natalis de Comitib. li. i. v. Mytholog. cap. xlii.* quod *Venus myrto ornata sic ad iudiciū de forma cū Deab. Iunone & Pallade profecta sit; ex Nicandri Alexipharmacis. Vel quia myrtus in maris (vnde nata est Venus) litore nascitur. vt Virg. i. Georg. v. 28.*

Pallentesque ederas & amantes littora myrtos.

Alij Veneri myrtum sacratam crediderunt, quia multis morbis muliebribus conuenit, ex Dioscoride lib. i. cap. 127. Plures causas suggeret Germ. Valens ad illud Virg. i. Georg.

— *Cingens materna tempora myrto.*

B Et in *Eliacis lib. ii. Pausanias rosam & myrtum esse stirpes Veneri sacras ait, proprieque attinere ad pulcritudinis rationem, &c. Eadem Seruius in lib. ii. Georg. & v. Aeneid. quae non describo, itemque Nicandro* *ἀνθάκη καὶ φικὰ ἀπὸ τῆς ἑρμῆος μύρτα.* Venit nunc in mentem eius dicti Pastoris in *Eclogis:*

*Populus Alcidae gratissima, vitis Iaccho,
Formosae myrtus Veneri, tua laurea Phoebos.*

Qui versus quaternis tuis quaestionibus facient satis. B. Imo quaerendi ansam praebebunt. Non enim pastor ille causas reddidit. A. Saltem illud efficient, vt antiquitus arbores dijs deabusque consecratas probent, neque esse cerebri commentum nostri. B. Absit vt idde Te in animū inducam meum. Sed cur, quae-

so, *populus* Herculis sacra, item cur *mala* eidem ac *Veneri* dedicata? A. De *populo* POPVLVS.

C arbore vix occurrit aliud quàm arborem esse duram, altā ac rectam, quae in Herculem probè quadrat. Folia quia sunt viridia & alba minimoque impulsa vento, Herculem forte ad coronam inde sibi texendam inuitarunt, quemadmodum quercus cum glandibus Ioui in delitijs. Videas in *Pyrrhi Regis Epirotarum nummis* fulmen his additis litteris ΑΓΕΙΡΩΤΑΝ Dorica nimirū Dialecto pro ΗΓΕΙΡΩΤΩΝ. In nonnullis etiā gemina facies viri querna corona redimiti, & feminae folijs & fructu malo Persico reuinctae, qui Iupiter & Iuno esse putatur. B. Vnde cōiicis *Pyrrhi* hoc esse nomisma? A. Quia tres hic apparēt literae ΠΡΡ. B. Persica cur Iunoni attributa? A. Haec mala spectantur in capite *Isidis & Harpocratis*, qui silentij praeses est, item in alijs Aegypti Dijs, vt Sarapide, imo & Osiride, ceterisque. Gestare autem idcirco creditū, quod frondes illae linguā referant: fructus vero cor repraesentent, quo monentur viri feminaeque, ne lingua dissentiat à corde.

D Quod autem de *Veneris* pomo fertur notum in vulgus à Paride illi datum, quod formae praestantia Iunoni ac Palladi antecelleret. Lōge tamen illo antiquius pomū *Euae* primae parētis: quo de alij disputant, quod genus fructus fuerit, vt Accursius ille noster dubitans *ficus* ne, *vua*, an *mala* fuerint, vt & ego an *mala cotonea* quae Herculi tribuuntur, quod haec aurei magis coloris sint quàm mala: cuius coloris Hercules mala hortis *Hesperidū* eripuit, vt spectatur in nomismate Graeco Commodi Imperatoris; nec non in *Herculis* statuis Romae, quib. sinistra tenere mala videas, renib. à tergo applicando; quae manus scaeuatironum propria maxime Romae, vbi *Zingarorum*, vt Itali nomināt, ritu induti dextrā apertā gestabāt, operam vero sinistrā. Et si legere memini *aurea mala*, *vellus aureū*, *aureūque saeculum*, non eo dici, quod ex auro essent, vel inaurata, sed quasi pulcra, grandia, magnique pretij vt aurum ipsum. Sic enim M. Terentius Varro, togatorum doctissimus prodidit, nisi me ratio fallit & memoria, in libris de *Re rustica*. Itaque Virgilium accipio:

Aurea mala decem misi, cras altera mittam.

Ed. iii. v. 71.

Et *Ecl. i. v. 9.* — *toto surgit gens aurea mundo.*

Mala autem *Veneris* in multis spectantur nummis manu tenentis, sed adeo pusilla, vt cotonea esse vt credam minime adduci possim. B. De *claua ac pelle Herculis* quid sentis? Tenendum-ne sic processisse Herculem, vt pingitur?

HERCVLES.

A. Non

A. Non omnes ita pingunt. Hesiodus enim opusculo (si eius modo est) quod *A Herculis clypeus* inscribitur, oberrantem inducit. C. Talis-ne quales Itali ac nostri Hiberi furiosos erroneis suis rythmis decantant? A. Longe ille vetustior est, & hi post Christum natum, si modo fuerunt. Puto autem equis & armis in militiam profectum & scuto confisum, vt Poemati nomen dederit. C. Minime id nouum, credamque libentius quam Leonis tectum pelle & claua armatum orbem peragrasse. A. *Clypei Herculis* mentio etiam in Pandectis Florentinis exstat: haud scio an loci memineris. B. Non equidem memini in praesens. A. Occurrit in Epigrammate quodam Graeco ab Alciato nostro Latine ad verbum reddito: verum discipulus eius licentia vsus maiore, sic conuertit:

Alcidem vt magno si quis clypeo armet, & ornet:

Sic tuus hoc Quaestor struxit opus varium,

Ille pererrato tot monstra, ferasque subegit

Orbe; tuas Leges orbis vbique colit.

Herculis hunc amictum in pretio antiquitus habitum apparet, quasi antiquior veste è lana, contexta; & pro ephippio pellem equi dorso insternebat. In nummis quoque Alexandri Magni idem capitis ornamentum magni aestimasse colligitur, quod se Heraclidarum è stirpe iactaret. In alijs tamen caput est galeatum, & Commodus Imp. pelle quoque Herculea amictus infedebat, cudebatque sic nummos, statuasque; eodem habitu ponebat, qualem Romae in hortis Pontificijs videre memini puerum manu tenentem, quem summa spectare voluptate solitum aiunt, etsi maiore Hilam Hercules consuevit, quem in expeditione pellis Aureae Argo-

In nummis
Comodi hic
titulus.

M. COMMODO-

DVS P. F.

AVG. BRIT.

PP. In auersa

parte est:

S. C. HERC.

COMMODO-

DIANO P.

M. TR. P. XVI.

COS. VI.

Lib. I. de Nat.

Deor.

nautarum amisit. Nummis vero haec Commodus impressit: HERCVLES ROMANVS: cum quo iaculandi arte ferasque; occidendi industria certabat. ferunt enim multas summa dexteritate necare & vno quidem ictu solitum. Album item, quodcumque poneretur collineando ferire consueuisse, & vulnera, plagasque lethales dijudicauisse. *Clauam* Herculis muscas abegisse, nec accedere ausas, vbi vbi esset, commemorant. Pellis autem Leonis erit Nemeaei, quem pugna superauit. Pugna autem aelucta in multis Graecis Romanisque; nummis cernitur, non os eius dilacerando, vt multi crediderunt, sed pectori suo allidendo caput. Vidi & similem pellem in sigillis gemmatis facie muliebri, forte Dejanirae, vxoris Herculis, quam formam Iunonis quoque caput (quod Lanuij asseruari solitum refert M. Tullius) in nummis visitur pelle caprina & miro apice acuminato in tergum versus, quod

Repandum vocabat, & scuto formae inusitatae. In Traiani quoque Columna signiferi & cornicines caput luporum aliorum-ve animalium pelle tectum praeferrunt. Adhaec *Luperci* quoque Romae nudi vagantes obuios quosque lupina pelle caedebant. Theseo quoque clauam attributam video, forte quod *alter* sit Hercules

Prouerbiū

adi Hercules

alter.

Prouerbio dictus, Fieri autem potest veteres ferro minime cinctos aut thorace aereo, alijs-ve armis minime tectos incedere tum solitos, quo pronior Herculi victoria fuit in duodecim illis laboribus, vsque eo à Poëtis decantatis, vt nec ipse arma, quae vel hostem laederent, aut vim arcerent non gestarit extra clauam & arcum, cum sagittis, quae Philocteti testamento obuenerunt. Vas autem Herculis, quo bibebat, ad M. Antonium delegemus, qui Antoniam gentem suo exemplo eo potare volebat, quod originem ab Hercule repeteret. Equidem, etsi Antonius, id ius repudio. Pergamus ad alia disticho illo recitata. Vitem, & vuam ac vinum denique Baccho sacrata vel illud Terentij ostendit: *Sine Cerere & Baccho friget Venus*: itemque; Plinij illud de Campana Capuae regione in regno Neapolitano; contendere nimirum vbertate cum Cerere, Baccho, & Minerua, copia frumenti, vini, & olei. B. Idem de Tarraconensis huius agri fertilitate quis vsurpet.

A. Nec immerito. B. Baccho cur tigres dantur? A. Eadem nimirum de

causa

A causa, qua *Satyri ac Sileni, laruae, & thyrsi* attributi; & id genus aliae Gentium ineptiae. Potissimum vero, quantum conuicio, ob ebrietatem, quae miras gignit imagines, & saepe in rixas erumpit, agitq; saeuè ac stultè. Alij idcirco illa consecrata putant, quod feras cicures reddat ac mansuetas. Nonnulli ob triumphum de Indis à Baccho ductum.

C. Quid *Satyri* sunt & *Sileni*? A. *Satyri* bifariè pinguntur. Alij currib. ac pedib. caprinis simul & cornib. vt Pan Deus solet, magis vt bellua quàm homo appareat. Tales duas statuas *Satyri* ab artificio laudatas Romae videre memini, quae Hermaphroditon fistulam multis compactâ cicutis inflare doceat. Apparet enim singulis in *Satyri* mēbris, ac rostro vtriusq; animantis forma, puel-
lus quoq; astās virū simul & feminae mollitiē simplicitatemq; praefert. Alij vero *Satyri* crura, pedesq; hominis, caudam vero bestiae auresq; acutas ostentant. In

B his *Silenum*, qui Bacchū aluit, numerāt pingui aqualiculo, asino inuectū, & nō dis-

simili forma imagines *Silenos* hodieq; nomināt C. Edera vero cur Baccho sacra?

A. Propterea quod viti similis sit, semperq; vireat, resistatq; ebrietati. Vinū adhaec aqua segreget: Quāobré signi loco edera appenditur, vbi vinū venditur. C. Quid autem *Thyrsi* sunt?

A. Puerorū lanceae instar arundinum ac ferularum appensa lancea vitta. Pergamus ad Apollinis *laurum, gryphes, & tripodas*. B. Haec cur Apollini tributa?

A. De *lauro* alias dicere memini, cum de Victoria Dial. II. agerem, tributam ob Victoriam de serpente Pythone, qua de & Iulius Pollux alijq; scriptores, Musicos referunt in pugna imitari solitos dentium Pythonis sonum, inferendo plagas, ceterum de *lauro* Delphica pleni sunt Poëtarum libri: quomodo

C *Daphne* Apollinem fugerit, versaq; sit in sui nominis arborem, quae Graecis *laurum* significat. Maro quoque *tripodem lauro* his versibus coniungit.

Troingena interpres Diuum, qui numina Phoebi

Qui tripodas, Clarij lauros, qui sidera sentis.

Tripodis forma spectatur in nummis, & plerumq; cum Apolline, alijsq; Romanis monumētis [dextra quoq; laurū tenere videas.] E Diodoro Siculo li. xvi. Bibliot.

& Strabone lib. ix. Geograph. colligas in Delo putei os fuisse trium pedum ambitu. Huic vates femina furibunda, *Pythia* dicta, infidebat oracula edens ac vaticinans, hausto è puteo illo seu crypta vapore insaniebat, nugasq; illas proferebat, quas sacerdotes postea versibus exornarunt: quae deliramenta CHRISTO

orbi redimendo nato cessarint. Cicero quoq; sua etiam tum aetate oracula desijisse fatetur. Adhaec Philippi Regis Macedonum Alexandri Magni temporibus Pythiam

φιλίππῳ ait, hoc est, pro Philippo vaticinari; exstatq; de *Oraculorum defectu* elegans Plutarchi Commentarius. B. Lucianus quoq; haec non raro, vt & Gentium Deos irridet. A. Varij etiam Christiani scriptores, qui pro Christianis Apologias euulgarunt, cum Graeci tum Latini, hoc argumentū melius tractarunt, docueruntq; quam nihil illis tribuendū. C. Apollini cur *gryphes* dantur?

A. Non facile dixero, nisi forte idcirco quod Geographi referūt, gryphos in montib. quibusdā ignotis aurū asseruare: & Sol princeps causa auri ac metallorū in terrae venis gignedi. Vidimus & Romae ad S. Petri lapides gryphis insculptos exstāte imagine, vt bini candelabrum affabre factum circūstiterent, nec deerant qui è Solis templo aut Apollinis esse sumptos Antiquarij opinarentur. B. *Gallum* Marti supra tribuere visus es, item thoraces alijq; arma: cuius rei causam expiscari libet. A. Illud certū, milites in excubijs noctu vigilantes esse oportere, galli gallinacci exemplo, qui & ipse cristam gestat, & calcaria ritu militari. In hunc quoq; conuersum fuisse Martis scutum gerentem fabulantur, quod excubias agens, dum exercitus periclitaretur, somno se ac quieti tradidisset. De *thorace* dicere nihil necesse. Lorica enim perpetuo Mars tectus pingitur. In nomismatis nonnullis trophaeum humero sinistro gestat, vt victor: vt & eius nepos Romulus, qui opima spolia

occiso

K

occiso

occiso

occiso

occiso

occiso

occiso

Silenos Satyrorum natu maximos nuncupant.

Pausanias li.

I. De Silenis

Aelianus lib.

3. Varias

Hist. cap. 40.

APOLLO.

LAVRVS.

Dionys. Halicarn.

de Panegyri & Pausanias lib. 8.

& 10.

Tripus.

Aeneid. III.

v. 359.

Gryphes.

Lucian.

in Gollo.

occiso hostilis exercitus duce direptis armis posuit: unde & trophaeum collocauit. Mars praeter gallum *picos* habet & *lupos*, à quibus *Romulum ac Remum* suae stirpis nepotes educatos ferunt. Nam de *Martis stella* inter planetas, ad Astrologos allegemus. B. *Mercurio* quamobrem *Caduceus* tribuitur & *caper*? A. Cru-

MERCVRIVS.

Caduceus.

Plaut. in prologo Amphitryonis.

Virg. 4. Aeneid. v. 242.

Tum virgā capit, hac animas ille euocat Orco.

menam manu tenentem *Mercurium* vidimus, vt mercium ac lucri Deum: & felicem aliquem *Virgula diuina* Prouerbio dicimus voti compotē effectum. hac enim virga & aeternū immittere soporem, & animas ab inferis reuocare; & quae vellet gerere antiquitus credebatur. De capro nihil nunc quidem aliud occurrit, nisi vidisse me varijs in locis insculptum, item in Germanica inscriptione, ac nomine mate, altera caduceum gestantem *Mercurium*, altera conchā marinam, quam inflaret: interdum etiam, cum *Victoria*. Concham autē datam arbitror, quod praconis fungeretur officio, essetq; Deorum interpret. Rursum è *pellibus capri* crumena seu perae confectae, mercesque tegebantur. Vel quod ei *caper* immolaretur.

CERES.

B. *Cereri* cur serpētes alati, spica, & papauer attribuuntur? A. *Cereri* fabulā duab. accensis facib. curru vectae, quē duos serpentes traherent, sic interpretor, vt tempus illud sit quo messes frugesq; calore maturae colliguntur, cū aestus est ingens, ac serpentes & angues maxime venenati. Haec orbē totum, vt fabulantur, obeundo Siciliae frumentum deportabat, vt alias exposui cum de papauere ac spicis in

PROSERPINA.

Annona secundo dialogo agerem. B. *Proserpinae* vero raptum quomodo exponis? A. *Proserpinam* *Cereri* filiam *Pluto* sub terra condidit: hoc est agricola granum feminando sub glebis telluris condidit. B. Sed cur eidem *Punicum malum* attribuisti? A. Ferūt *Cerere* cū *Ioue* exoptulasse de raptu filiae, *Plutonis* opera per vim raptae; quod eius frater esset. *Iouē* vero terrae restitui mandasse, vbi *Pluto* regnū non obtineret, si modo nihil ipsa apud inferos gustasset, de quo quaerendum esse respondit. Compertum vero acinos aliquot mali *Punici* in horto *Plutonis* lecti comedisse, qui acini labra digitosq; virginis tinxissent. C. Mythologiam nunc aueo audire. A. Petas licet ab *Hygino*, aut *Palaephato*, vel *Phornuto*, (quē quidam male ominato nomine *Cornutum* vocant) aut denique à *Fulgentio Placiade*, & *Commētarijs Iani Parrhasij* in *Claudianum* de raptu *Proserpinae* Equidem nihil hic dicam aliud quā de *Punico malo*, quod sit pulchrum cortice: repraesentat & grana purpurea, quē mortis praeferūt colorē, vt *hyacinthi*, de quib. *Maro*:

Mythologia

Natalis Commis.

Lib. VI. Aen.

v. 884.

— *Manibus date lilia plenis,*

Purpureos spargam flores. —

Alibi vero in exequijs *Anchisae*.

Purpureosque iacit flores —

Ac rursus in *Miseni* funere:

Purpureasq; super vestes, velamina nota,

Coniiciunt —

Purpureus color quis, disputatum.

B. De *Coloribus* puto Te in sententia manere; *Purpureum* eum esse, quem vtriusque incolae *Hesperiae* *Paonazzo* vulgo vocant. A. Vidimus *Romae* purpuratos *Patres*, qui *Cardinales* nominantur, hoc ipso caeli colore indui. *Aduentus* Dñi diebus, *Quadragesimi* ieiunij ac luctus tempore: quo etiam caeruleo colore altaria in templis vestiuntur; celebratq; C. *Plinius*, cum violas triplicis esse coloris ait, *purpurei, lutei & albi*. Ac de lilijs: *Candida* inquit, *sunt siue alba, rubentia & purpurea*: doctq; si radices vino rubro tingantur, lilia nasci purpurea: quod & in *Geoponicis* *Graeci* auctoris, nescio cuius de re rustica agētis, legere memini. Vidisti fortasse in hortorum arcis herbam, florem gignentem asperum, vt serici floccos, purpurei coloris, quem *Itali* vulgo appellant *fior di Velluto*. B. Herba nimirum odoris expers, & quae resecta diu duret. A. Hinc etiam *Andeoxi* Graecis dicta, & florum corollis, semper, maxime vero hyeme, cum rari apparent flores, inferebatur. Hunc

florem

- A florem Plinius *purpureum* nominat negatque vestem adeo venusti coloris reperiri, spicamque hinc verbis describit: *Amaranto non dubie vincimur. Est autem spica purpurea verius, quam flos aliquis, & ipse sine odore.* Florere ait Sextili mense, & siccam alperfa aqua reflorescere. Ibidem cocco rosae tribuit colorem, ac purpurae Tyriae & dibaphae, necnon Laconicae. Amethyston item purpureum dat colorem, ac violis maluaeque floribus, quas tres herbas coloris esse purpurei nemo dubitat.
- B. Illud abs Te effici video, Plinium rosae *purpureum* dare colorem, ut & cocco. A. Negari non potest duos esse *purpurae* colores, ut idem Plinius lib. ix. aperte testatum reliquit, cap. xxxvi. quorum alter rosae sit colore nigricante. Quae equidem non assequor, et si fusco quaedam sint rubicante prae ceteris; alij vero purpurate:
- B. Idem cap. xxxviii. *Rubens*, inquit, *color migrante deterior.* Post non longe. *Ita fit amethysti color eximius.* Qui lapis rubro vino aqua mixto colore similis est; itaque purpureum refert colorem. De *Tyria purpurea* idem scriptor: *laus ei summa, color sanguinis concretus, nigricans aspectu.* Addit Homerum idcirco sanguinem dixisse *purpureum*. Mox c. xxxix. Cornelij Nepotis verba commemorat, eius qui Aug. Caesaris aequalis, Ciceronis fuit amicus, vitamque eleganter scripsit T. Pomponij Attici: *Me iuvene*, inquit, *violacea purpura vigebat, nec multo post rubra Tarantina. Huic successit Dibapha Tyria: Hac P. Lentulus Spinter Aedilis curulis primus in praetexta usus Cicerone Consule. Dibapha tunc dicebatur, quae bis tinctorum esset.* Quibus verbis efficitur Romanos ante M. Tullij Consulatum purpura vestes, non rubra quidem, sed violacea duntaxat, quam, ut diximus, vulgo *Paonazza* nominant. De cocco leu grano idem ca. xli: *rutens granum* vocat, quod Galatae gestaret, & circa Emeritam Lusitaniae, maxima in laude fuerit: itemque Horatius.

— rubro ubi cocco.

Horatius lib.
2. Satyra 6.

Tincta super lectos canderet vestis eburnos.

- Observatis tot Plinij variantibus locis in eam tandem veni sententiam, duplicem purpurae colorem, sed geminum affinemque; videri Rubrum quidem a rosa; a sanguine represso violacei initar esse, ut hic etiam rubri quid coloris contineat. Et hic purpureus est aut violaceus, a violis aut amarantis. Si enim tantum foret discrimen, quantum hodie purpurei panni, quo hodie utimur, a nostro violaceo, facile apparuisset coloris mutatio in Letulo Spintere, & alijs Aedilibus qui purpure loco coccum adhibebant, vel Tyriam dibapham. Et vero Plinius ca. xxxvi. eiusdem lib. ix. sic commiscere videtur: *Huic fasces securaeque Romanae via faciunt, idemque pro maiestate pueritiae est. Distinguit ab Equite curiam, Dijs advocatur placandis, omnemque vestem illuminat, in triumphali miscetur auro.* Rursus ca. xxxix. *Purpurae usum Romae semper fuisse video, sed Romulo in trabea. Nam toga praetexta, & latiore clauo Tullum Hostilium e Regibus primo usu, Etruscis devictis, satis constat.* B. Cur dixit hic Plinius. *Distinguit ab Equite curiam?* A. Idcirco opinor; quod soli Senatores tunicam gestarent *lati clavi*, purpura praetexta. Qui *lati clavi* hinc dicti: hoc nimirum est quod ait regnante Tullo Hostilio coepisse praetextam latamque; clavum. B. Igitur hi clavi non ferrei erant, nec alterius metalli. A. Iam diximus purpureos fuisse, hoc est e lana punicea; donec Augusto imperante Tyria inualuit, sed quae ad rubrum magis vergeret, aut roseum, ut iam satis exposuimus. Quare hoc agendo ad coeptum regrediamur argumentum.
- E. B. Nihil de *Cerbero Plutonis* cane, cum de Proserpina iam differueris, abs Te allatum, ut in nummis cudi soleat. A. Existat in nummis Graecis Gordiani Aug. & videre memini *Cerberum* canem ad Herculis pedes sculptum in gemma antiqua. Triiceps erat ut fere pingitur, & cauda serpentis potius formam, quam canina. B. De *Aesculapio* serpente addidit quidquam debet ad ea quae Dial. II. in Salutis imagine sunt dicta? A. Accidit Romae grassante peste accessit Epidaurum Aesculapij statuam, quasi rem pietatis plenam, serpentemque; tulerunt, quae ex Aesculapij fanio ad Romanorum naues adnatauit, & iuxta insulam urbis Romae, quam Tiberis efficit, in

Latus clavius.

AESCULAPIVS.
T. Livius: &
Corn. Ns
de Viris illust.
cap. 22.

terram desiliit, vbi delubrum illi structum (hodieque inibi templum est S. *Bartholomaei* Apostoli reliquijs inclitum) spectanturque lapides natis forma cum baculo, quem serpens gyro implicat: quomodo & in nummis visitur, & in sigillorum lapidibus Aesculapius est serpentem pro virga tenens. Alterum item ridiculum Romani gesserunt, allata Pessinunte Dea; quod saxum erat nigrum & informe.

C. Quomodo igitur discerni poterit, mas an femina esset? A. Quantum est prisca Scriptoribus obseruauit veteribus, idola non erant maris aut feminae formae: nec Iudaei, neque XII. Patriarchae in aris suis animalium figuras habebant: et si cum ex Aegypti seruitute sunt digressi Israelitae, Aegyptiorum ritu vitulum adorarunt. Quod Idolum Moyses confregit, putaturque fuisse *Bouis Apis* adeo ibidem celebrati, & culti. B. An *Apis* quoque Deus in nummis visitur? A. Existimat quidem non nemo taurum in Iuliani Apostatae nummis cusum *Apim* esse, quod stellae capiti impressae. Alij hoc signo ostendere voluisse putant, victimarum usum sacrificiorumque a se reuocatum, quem fides Christiana, a suis maioribus recepta, penitus extinxisset. Alter item lapis in nummis quibusdam Graecis Traiani Caesaris Pessinuntis illi non dissimilis: quomodo & gemmam insculptam vidi. Veneris quoque Paphiae templum, cum Idolo instar est media sui parte pyramidis, ut Cornelius Tacitus describit. Visuntur & columnae aedificio adiectae: Ut vero est Plinio discimus, Veneris statuam nobiliores Praxitele sculptore fuere Coae vestitae, & Gnidae nudae, cuius de praestantia formae Luciani legitur Dialogus. Altera item adeo laudata a M. Varrone opus discipuli Phidiae, qui extra Athenas degebat; Deae vero Nemesis imago erat. Paphi vero nunquam pluisse ait in Veneris quodam tecto templo, & fortasse eius templi signa in illo Traiani nummo pro foribus locata videantur. B. Dea Pessinuntis ecquaenam? A. Eadem *Cybele* est, mater Deorum. Pinus ei sacra, aut eius pomum; Crotalus item, ac leonum par, itemque sacerdotes eunuchi *Galli* nominati. Horum improbos lasciuosque mores Appuleius libris *De Asino aureo* commemorat. Qui & hanc interpretationem recipit, qua magni res pretij *aurum* nominare solemus. Deam vero ipsam carmine celebrat Catullus, & Ouidius, alijque Poetae. Dicere igitur super sedeo illius in Aty ignes, zelum, ac furorem. Pinus vero facibus seruiebat; quibus accensis urbem, agrosque obibat. Leones vero furorem notant, quo arsit *Cybele* in iuuenes: adsuntque *Corybantes* furibundi ac dementes. Sunt huius Deae nummi complures; capite ut plurimum turrata est, ut dignitate praestans, multarumque Domina prouinciarum. Quidam *Berecynthiam* nominant, *Isidem* alij. Et in urbis Romae Antiquitatibus typis expressa Dea haec visitur: cum Leonibus & crotalo, & quem adamanit, Aty pino innixo, adscriptumque: D. M. M. I. id est: Deae Magnae Matri *Isidi*: Vel sic: M. D. M. I. id est *Matri Deum Magnae Idaeae*, ut in veteri quadam Inscriptione, cuius hoc principium C. C. A. M. E. R. I. V. S.; *Idaea* autem ab *Ida* monte dicta, qui ad Troiam est. Itaque probri loco Numanus Remulus Troianos apud Maronem lib. IX. *Aeneid.* sic appellat.

Tacit. lib. 2.
Hist. initio.
Plin. lib. 36.
cap. 5.

* Plinius lib.
2. cap. 96.

CYBELE.

v. 619.

Tympana vos, buxusque, vocat Berecynthia matris

Idaeae: finite arma viris, & cedite ferro.

DIANA.

Adhaec quid addi amplius debeat non video. B. Restat *DIANA* venatrix, cum canibus & ceruis. A. In nummis quidem plurimis spectatur, itemque sigillis cum canibus ad venandum aptis, cum pharetra & arcu, nunc sagittas emittendo, nunc ceruos iugulando. Interdum cum apro lancea icto. *Diana* vero *Ephesiae* nominata plus habet ad disquirendum operae: quia nec caput, nec brachia virginis, sed *Lacaenae*, aut verius mostri, praefert. Pes illi vnicus, ut vasi: corpus vero mammis plenum: qualem depingit etiam B. Hieronymus initio Commentarij in Epistolam B. Pauli ad Ephesios; quae res etiam nostram confirmat opinionem supra alla-

A allatam, priores illos Idololatræ non virili aut feminea forma illis adorasse temporibus. B. Quid tot mammae Dianæ designant, quandoquidem virginem plerique faciunt? A. Naturam ipsam interpretantur, quæ res natas alit vniuersas: vberibus id significantibus. Et in statuis Rodolphi Cardinalis Carpenfis Romæ, præter mammas signa caelestia adiecta vidimus. In nummo autem Graeco Faustinae Augustae *Diana* impressa duos inter ceruos: & in altero item Graeco honorem eidem deferre videntur. In signo item caelato duplici baculo manum fulcit vtramque: adscriptumque: ΕΝ ΑΡΑΘΩ. ΕΧΩ. ΟΕ: id est, *Teneo te feliciter*. Parte autem auersa geminae caprae siluestres concurrunt. Illud in Actis Apostolorum notasse memini, Ephesios conuenisse grege facto, Paulo Apostolo eo delato, & exclamasse: *Magna Diana Ephesiorum*, cum vnus accurrat, non esse dicens cur seditionem concitarent. Certum enim esse Ephesum urbem Dianæ deuotam esse. Quo pertinet Graeca vox nummis in Graecis frequens ΝΕΩΚΟΡΩΝ: quæ multis negotium facessit Antiquarijs, ad intelligendumque difficilis visa, etiam illis qui cum cura nummos inspiciunt. Idem autem est, si interpretari libeat, quod in Romanis saepe legitur Inscriptionibus, DEVOTVS NVMINI MAIESTATI Q. EIVS. Errant enim vehementerque; allucinantur qui Coloniae nomen signumque fuisse ariolantur. Alia enim Coloniae, Graeca vocabula propria suppetunt. Numerus, qui voci Graecæ adiungitur, annum imperij Imperatoris ostendit, vel iterum tertiumque cūsum esse nummum in eius Dei, Deaue, aut hominis honorem. Sic nomismata plurima Graeca explanari recte queant, hac voce impressâ.

Act. 19. 28.

Etymolog.
Magnum &
Adolphus Me
kerchius lib.
De pronun-
ciat. Ling.
Graecæ.

C Inter fragmenta Pandectarum à Iustiniāno (aut qui eius iussu id praestiterunt) resecta ex Vlpiani, vt puto, lib. singulari *Regularum*, numeratur & hoc decretum, nefas esse Dijs legare quid, eorumve delubris, nisi Senatusconsulti priuilegio munitis, idque Imperatorum auctoritate. Erant autem Dijs, nisi me memoria fallit:

† Vlp. Tit.
XXII. Frag-
ment.

Iupiter Tarpeius, seu Capitolinus, Apollo Didymæus, Mars Gallicus; Minerva Melitensis, Hercules Gaditanus; Diana Ephesia, Cybele Deum mater Smyrnenfis, & Caelestis Salinenfis Carthaginis Africae Deus. Qui Vlpiani Iureconsulti locus insignis manum iniicit auremque vellendo in memoriam renocat, geminum paenè Cornelij Taciti locum egregium libro tertio Annalium. Refert enim Tiberium Caesarem asylorum abusum tollere conatum: quod maleficia hominesque flagitiosos per nefas saepe reciperent, tuerenturque. Verba prudentis scriptoris apponam: *Crebrescebat Graecas per vrbes licentia atque impunitas asyla statuendi. Complebantur templa pessimis seruitiorum. Eodem subsidio obaerati aduersum creditores, suspectique capitalium criminum receptabantur. Nec vllum satis validum imperium erat, coercendis seditionibus populi; flagitia hominum, vt caerimonias Deum protegentis. Igitur placitum, vt mitterent ciuitates iura, atque legatos. Et quaedam, quod falso vsurpauerant, sponte omisere, multae vetustis superstitionibus aut meritis in populum Romanum fidebant. Magnaque eius diei species fuit, quo Senatus maiorum beneficia, sociorum pacta, Regum etiam, qui ante vim Romanam valuerant, decreta, ipsorumque numinum religiones intropexit: libero vt quondam, quid firmaret, mutaret-ve. Primi omnium Ephesij adiere, memorantes, non, vt vulgus crederet,*

Asylorū ratio

D *Dianam atque Apollinem Delo genitos: esse apud se Cenchrium amnem, lucum Ortygiam, vbi Latonam partu grauidam & oleae, quae tum etiam maneat, adnissam, edidisse ea numina: Deorumque monitu sacratum nemus. Atque ipsum illic Apollinem, post interfectos Cyclopas, Iouis iram vitauisse. Mox liberum patrem bello victorem, supplicibus Amazonum, quae aram insederant, ignouisse. Auctam hinc concessu Herculis, cum Lydia potiretur, caerimoniam templo: neque Persarum ditione diminutum ius: Post Macedonas, dein nos seruauisse. Proximo Magnetes L. Scipionis, & L. Sullae constitutis nitebantur. Quorum ille Antiocho, hic Mithridate, pulsus, fidem atque virtutem Magnetum decorauere, vti Dianae Leucophrynae per fugium inuiolabile foret, Aphrodisienses posthac & Stratonicensis Dictatoris*

E

toris Caesaris, ob vetusta in parteis merita, & recens diui Augusti decretum attulere, laudantis quòd Parthorum inruptionem, nihil mutata in populum Romanum constantia, pertulissent. Sed Aphrodisiensium ciuitas Veneris; Stratonicensium, Iouis & Triuiæ religionem tuebantur. Alius Hierocaesarienses exposuere, Perficam apud se Dianam, delubrum Rege Cyro dicatum, & memorabantur Perpernae Isaurici, multaq; alia Imperatorum nomina, qui non modo templo, sed duobus millibus passuum eandem sanctitatem tribuerant. Exin Cyprij tribus delubris, quorum vetustissimus Paphiae Veneri auctor Aerias, post filius eius Amathus Veneri Amathusiae, & Ioui Salamino Teucer, Telamonis patris irâ profugus, possuissent. B. Placet sane duplicem Deorum singulariter cultorum, diuersis tamen temporibus, seriem cognouisse: tametsi Vlpianus noster Iure-consultus longè sit quàm Tacitus antiquior. A. Differunt sane Priuilegij causae, vt temporib: hi distant. B. In Gabrielis Faëni Apologis, venusto sane carmine scriptis, versus B legere memini, de arboribus varijs Dijs Deabusq; consecratis. Audire ex te aueam illius ne sint proprij, an aliunde hauserit. A. Recita versus si meministi. B. En tibi.

Legè e proprias Dijs sibi quondam arbores,
 Quam quisque velle esse tutelam sua:
 Quercum supremus Iupiter, myrtum Venus,
 Pinum humidi tridentifer rector salis,
 Apollo laurum, populum excelsam Hercules.

A. Hic mane Nicolaus Perottus, Archiepiscopus Sipontinus, Commentario in Valerium Martialem, quem Cornucopiae inscripsit, non dissimile affert Epigramma ex Aniano, [Vt falsè putat; nec enim in eo legitur qui Elegiacis fabulas lusit sed Phaedri sunt, Neronis Aug. Liberti, aureolo libello nuper à Pithoeanis in Gallia edito, notisque doctorum passim illustrato, Meursij, Rigaltij, & Rittersbusij:]

Olim quas vellent esse in tutela sua
 Diuilegerunt arbores: quercus Ioui,
 Et myrtus Veneri placuit, Phoebus laurus,
 Pinus Neptuno, populus celsa Herculi.

Nec enim plures memoria versus suggerit: illud tantum: haec notasse Sipontinum ad illa Martialis Poëtae nostratis lib. i. Epigram. ad Flaccum:

Quid possunt ederæ Bacchi dare? Palladis arbor
 Inclinat varias pondere nigra comas.

NEPTVNVS. B. Hic duo occurrunt dubia. Primum cur Neptuno pinus datur: quam arborem supra Cybele tribuisti: deinde cur olea Mineruae sacra, nigra hic dicitur. A. Pinus, eiusq; pomum cur Cybele datum, iam exposui. Hi Poëtae, de Neptuno pro se respondeant, mihi tantum in mentem nunc venit Martialis eiusdem distichon in nuceis pincas:

Poma sumus Cybeles; procul hinc discede viator:
 Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

Equidem suspicor, si quis coniecturae locus, propterea quòd Latinis vatibus pinus, † pro naue, quae inde aedificatur, adhiberi solet, idcirco Neptuno maris Deo attribui. Confirmat hoc Maro de nauibus à Cybele, quòd essent è pinu montis Idae fabricatae, in Nymphas conuersis, sic canens:

No sumus Idaeae sacro de vertice Pinus:

Illud praeterea mirandum, pinum & quercum steriles haberi, cum suaues gignant in Hispania fructus, cum glandes, tum pini grana, longe quam oliuae sint, gustu iucundiora. Ceterum cur nigra sit olea epitheto dicta, hinc factum conijcio, quòd maturae oliuae nigrescant. B. Placet haec ratio: sed perge porro. A. In alterum proferre diem praestat.

Li. XIII. Dist.
 xxv.

† Catullus in Epithalamio. Pelio quondam prognatae vertice Pinus, &c. Virg. x. Aen. v. 23.

ARGUMENTVM

DIALOGI VI.

DE

NUMMIS AFRICANIS

GALLICIS ET HISPANICIS.

AFRICANA nomismata.

1. IVBAE Regis Mauritaniae.
2. Carthaginiensium nummi.
3. Cyrenes. } Coloniae Rom.
4. Leptis. }

Παράγραφα.

Christiani milites lauream gestare coronam cur nollent

Diadema: & Coronae quot generum.

Silphium, seu Laserpitium quale.

Iuppiter Ammon arietinis cornibus.

In Colonia iugum bouum, & Duumuirum nomina.

C.V.I. Colonia Victrix Iulia: Epitheta Leptis, & infra Celsae.

Equi caput in fundamento Carthaginis, & Syracusarum signum.

Καυκάδιον Eustathio in Dionysium, & Stephano Byzantio.

Virgilius i. Aeneidos expositus.

Aes Corinthium, quale, & vnde dictum.

Arethusae adamatae ab Alpheio fl. fabula,

GALLICA nomismata.

1. Mafsiliensium.
2. Nemausi Coloniae.
3. Narbonis Martij.

HISPANICA nomismata; Regum Gothorum, Eruigij, Egicae,
& Vitizae eius filij.

1. Emporium.
2. Celsae Coloniae Rom.
3. Ilerdae Coloniae.

OBSERVATA: Manius Flavius Festus, II. Vir Coloniarem.

IUS { Coloniae & Municipiorum } quid differant.

HISPANIAE.

1. Coloniae XII.
2. Municipia XIII.
3. Conuentus VII.

Afranij an verus apud Fulvium Vrsinum nummus, quaesitum.

A V G V S T I N I

A R G H I E P I S C . T A R R A C O N .

A N T I Q V I T A T V M

I N

N V M M I S E T I N S C R I P T I O N I B .

D I A L O G V S V I .

D E N V M M I S A F R I C A E , G A L L I A E ,

E T H I S P A N I A E .

A V E O nunc per te cognoscere Nomismata, extra Romana & Graeca: potissimum vero Hispanica, Gallica, & Punica. Ratio profecto habenda est horum quoque: cum quia patriae caritas naturalis soli res in precio iubet haberi; tum ob vetus nomen, famamque rerum praeclare gestarum à Carthaginensibus, qui tot annos summa rep. sunt in Africa positi, ducesque ibidem & in Sicilia, Hispania, & Italia exstiterunt: quae duae restant ad singula eorum, quoad eius fieri poterit, inuestiganda impellunt. Verum hic illud incommodi est, ignorari linguam Punicam nummorum Carthaginensium, veteremque adeo Hispanicam. Quo fit, ut in his fere caecutiamus. Deinde, cum Graeci ac Romani facerent studiosè ut res à se gestae memoriae mandarentur, id quoque operam dederunt, ut monetae affabre cuderentur, & ab optimis omnino opificibus insculptae foras darentur. Ceterae autem, quas dixi, Prouinciae res gerere, quam scribere maluerunt: nec sua Nummis, aut statutis commendarunt. Hinc bonis caruerunt monetae cudendae artificibus: neque cusi nūmi ea continent, quae de Antiquitate illorum cognoscere delectet. Quo factum est, ut Graecorum Romanorumque Nomismatum scriptores aliquot recentes reperiantur; Hispanicorum vero & Carthaginensium ne vnus quidem. Quo difficilis magis res, eo amplius cognoscendi in nobis acuitur desiderium, quidquid id est quod de his dici queat. Utinam explicare, ut vis, possim, sed praeter ea, quae diximus, hic difficilia esse, mihi quoque & illud graue, quod pauca viderim Nomismata Carthaginensium; rara etiam Hispanica: pauciora etiam Gallica. Satis mihi fuerit pauca illa trium Prouinciarum Nomismata, quaeque inscripta sunt, intelligere. Nullo id negotio praestabo: tu his contentus uteris, dum plura alibi cognoscas. Ducam igitur ab Africanis nummis initium. Praeter Carthaginensium nummos, vnus est *tubae*, Regis Mauritaniae. Vnde colligam eius esse? Quia Latinis hisce litteris REX IVBA facies est circumscripta. Hic-ne aduersus Caesarem in Africa pugnavit pro Romanis, Pompeianarum partium, eiusdemque liberorum? Pronunciare equidem non ausim; suspicor tamen filium eius esse, qui, ut opinor, Romae fuit educatus, & in regnum ab Augusto est restitutus. Hunc Latinae gnarum linguae sic inscripsisse verisimile est: etsi in auersa parte litterae apparent ignotae, & templi figura: quod quidam aedificium signare arbitrantur in vrbe quadam aedificatum, cuius

A F R I C A E
Nomismata
Carthaginis,
Leptis, & Cy
renes.

A cuius apud Vitruuium, aliumve scriptorem mentio exstaret. Hunc *Iubam* C. Plinius, vtriusque Mauritaniae Regem nominat, doctumq; fuisse, & Ptolomaei patrem. Caput est diademate regio vinctum, horridis capillis, & fascijs circum colligatis. Barbam habet promissam, & macilenta facie: Hispanū dixeris, sceptrumq; gestat. Nummus est drachmae, seu denarij pondere, ac pertenuis. B. Quid vocas *Regium diadema*? nec enim puto in nummis reperiri coronas, florib. liliorum & gemmis ornatas, quae hodie adeo in vsu sunt. A. *Diadema* voco fasciam seu *Diadema* vittam, tres quatuorve digitorum latitudine, qua frontem Reges vincire soliti, dependentibus hinc inde oris. C. Viderentur pueris nostris similes, cum christi in sacramento Confirmationis acceperunt: aut cum caput ex vulnere reuinctum est. A. Recte quidem si vitta illa è candido lino fuisset: Sed si erat coloris purpurei, crocei, aut viridis, nihil tale appareret. B. Si haec fascia Corona est *An Corona* dicta, cum aurea corona capiti imposita diceretur, [vt C. Caesari in *Lupercalibus* à M. Antonio] erat-ne ex auri panno; aut quales aureae hodie Coronae? A. Ex auro pannus, vt vocamus, nuper est repertus, & sericum vix-dum in vsu erat. *Diadema* autem erat è nobilissima purpura, & lana tenui; alijs è lino erat, aut gossypio *Festus Pompeius in Lemniscus* mixta purpura, vel auro. Christianorum vero Imperatorum acuo, quod lauro coronari nollent, vt solebant Augusti ante Constantini Caesaris tempora, serica tali vitta cingebantur, varijs gemmis ac lapidibus distincta. C. Cur, quaeso, lauream adhibere coronam religio erat? A. Tertullianus libro *de Corona militis*, Christianos refert milites lauri corollas capite gestare noluisse, vt Gentium milites solebant; quòd idololatriae species videretur: vt è castris pelli, & exauctorari mallent, quam laurum gestare. Adfert aliqua; sed parui momenti argumenta. Redeo ad aureas coronas. *Coronae* vox longe patet, vt pro quouis capitis vinculo caperetur, vt pro ramis lauri, oleae, myrti, aut florum. Sic coronae *aureae, argenteae, ferreae, muralis, rostrata, vallaris*, coronae sunt dictae, & non diademata. Colligo id ex Metelli cognomento; qui caput reuinctus ex vulnere aut morbo, *Diadematus* dictus est: [*male vulgo Dalmaticus*], & ex dicterio in Cn. Pompeium iactato, cum crus alterum fascia vinctum haberet: *Nihil interest, qua corporis parte diadema gestes*: significando quasi regnum Romae affectaret, vt in eius vita auctor est Plutarchus. Ita vittatos diademate in nummis cernas Numam, & Ancum Martium è primis Romanorum Regibus: Philippum & Alexandrum Magnum, & Perseum *Aliter paulo Seneca Rhetor in Controvers. 6. quae ibi notabimus.* Regem Macedonum. Syracusarum vero reges Hieronem & Hieronymum aliosq; quorum nummos seruo. Memini & Regem quendam, cuius me nomen fugit, dixisse *Si multi scirent, quantum sit negotij in hoc diadematis panno, ne humi quidem iacentem tollerent*. Constat idem Alexandri Magni factò; diademate, cum iam Lyfimachum vulnerasset, vulnus obligantis: quod augures regnaturum aliquando, sunt interpretati. B. Vidi ego Imperatores in nummis coronam gestantes radiatam, & apicibus, quales aureae sunt nostri saeculi coronae. A. Dicere memini alias, Imperatores, etsi Romae dominantur, regis tamen nomen detrectasse: finxisse vero quasi Romanam Rempublicam, vt Duces, primi que Magistratus, *Tribuni plebis Romae* administrarent. Quamobrem coronas aut diademata *Seleucus Rex Li. 8. Apophthegmatum Manutij* Regum capiti non imponebant, sed laureas corollas, aut ciuicas, aut gramineas, aut aureas interdum, quae militibus re bene gesta dari solent. B. Placet sane haec ratio. A. Praeter hunc Africanum nullum equidem nummum possideo, nisi *Carthaginis, ac Leptis, atque Cyrenae*: quae Graecorum vetus Colonia fuit, à Batto, vt opinor, condita: cuius Catullus, Strabo, Mela, alijsq; meminerunt. En tibi argentum nomisma didrachmi pondere: in quo inuenis facies arietinis cornib. in auersa parte herba visitur, crasso trunco, folijs apio tenuitate similis. Tres dumtaxat inscriptas habet litteras KYP. Quae primae sunt nominis in *Cyrene*. Herbam, *Silphium*

phium Graeci nominant, *Laserpicium* Latini: qua de multa Plinius, Cyrenensem A ceteris praelatam, suoq; tempore defecisse: conditamq; ciuitatem post Romã centum quadraginta trib. annis. M. Plauti comoedia acta fingitur Cyrene, quã *Rudentem* nominat, fitq; commercij in Silphio mentio. B. Sed cur caput iuuenis arietinis cornib. spectatur? A. Iouem Africani arietis colebãt forma, aut certe arietum cornib. faciem, vt in Graecis videre est nummis: eratq; sanum ibidem Iouis arietini, qui *Ammon* dictus: quo Alexander Magnus contendit, consultumq; oraculum filium appellauit suum. Quo factum est, vt & Reges quidam, numini illi deuoti cornua induerent, vt de *Lysimacho* constat, vno ex intimis Alexandri: cuius nummi habentur cornibus arietum, non taurorum, vt Politiano visum. Quin & Battum Cyrenes conditorem, eadem de causa formam cudisse eandem suspicor. Est penes me alius nummus figura simili, ponderis tamen duplo maioris, non B iuuenis tamen capite, sed viri, vt Iouis Ammonis esse queat, idemq; refert Zenodotus, seu Zenobius in *Paroemia*, *Batti Silphium*. De his nummis Aristotelem scripsisse Scholiastes Aristophanis commemorat: quod & Dialogo I. obseruasse memini. *Leptis* coloniae nummi sunt virginis facie, & ponè palma est: ex altera parte ala visitur, vt Victoriam esse conijciam, his adscriptis literis COL. VIC. IVL. LEP. hoc est: *Colonia victrix Julia Leptis*: in antica parte M. FVL. C. OTAC. PR. QVIN. cum boum iugo, & agricola. B. Quid hae sibi litterae volunt? A. *Marco Fulvio, Caio Otacilio Praetoribus Quinquemalibus*. B. Cur non vocantur *Duumuiri*? A. Equidem ignoro; illud tantum habeo dicere, Capuae *Praetores* dictos, vt refert Cicero in *Rullianis*, de lege Agraria. Obseruan- C dum hic, quod alijs in nummis singulis litteris C. V. I. cuditur, pluribus hic legi COL. VIC. IVL. B. Sed cur hic boum est iugum, & colonus adstat? A. Coloniam id designat, vt mox dicetur vberius. Colonia enim recens condita, vacca boui alligata sulcum aratro ducebant, vbi Coloniae muri essent futuri, nisi qua parte portae fierent, [*Quas à portando aratrum M. Varro deriuat.*] *Leptis* huius mentio exstat in *Paullo Iurisconsulto*, L. vltima. D. De Censibus, vocatque *magnam Leptim*, quam *Seuerus & Antoninus Augg.* iuris Italici esse voluerunt. *Plinius* adhaec duplicem in Africa *Leptim* facit: vnam *Byzacenae* prouinciae, & alteram *Magnae* cognomento, iuxta *Syrtem* maiorem, quae adiacet loco, quem *Gelues* vulgo nominant. B. In duplici meo nummo eadem quidem literae visuntur, COL. VIC. IVL. LEP. Sed capita discrepant. In altero enim iuuenis est caput D galeatum; in altero vero virginis. In auersa parte hae litterae: L. NER. L. SVR. PR. II VIR. haec quomodo legam? A. *Lucio Nerua, Lucio Sura Praetorib. Duumuiris*. B. In altero nummo P. SALPA. M. FVLV. PR. II VIR. in vtriusque auersa parte taurus spectatur. A. Venio nunc ad *Carthaginis* urbem, quae diu de imperio cum Roma contendit, & saepe afflixit, victis interdum proelio Romanis terra, marique; tandem vero capta, & euersa est. Originem eius *Maro* diligenter expressit, & nisi *Aeneae* amorib. longior appareret, affingens quae nunquam gesta sunt, satis ea historiae principiiq; Ciuitatis futura essent. Nummi praecipui, quos penes me seruo, duo sunt argentei, singuli quatuor drachmarum. In meliore, feminae facies pulchra, cum delphinis circum circa: in auersa parte equi caput E est, affabre sculptum, ac generosum, & iuxta palma est, cum dactylis in ramis. Litterae autem equi capiti subiectae, legi, nedum intelligi non possunt; credunt nominis esse, quod *Stephanus Byzantius*, libro de urbibus, ΚΑΚΚΑΒΗ habet, Punicum nimirum huius oppidi vocabulum. In altero nummo hinc equus est dimidiatus, & insistens *Victoria*, quae coronet, & tritici granum continet: illinc vero palma est cum dactylis & folijs deorsum pendentibus: in medio litterae quoque Punicae, forte eadem, opificis tamen longe imparis: dispares enim inter

Sup. Dial. 1.

III.

Polit. Miscel. cap. 79. ex Appiani Syriacis.

Caelius Rhodigin. lib. 20. Antiq. Lect. cap. 12.

III.

Dial. VII.

Carthago aemula Rom. imperij.

Lib. IIII. Aeneid.

A inter se litterae sunt, & quales Breuium ac Bullarum solent esse. B. Dic, quaeso, singulatim, quid haec designent, ac primum, an haec matronae facies Didonis sit, quae Carthaginem condiderit? A. Equidem vt nec affirmo, sic nec infitior. Eius enim esse potest, aut Veneris, aut Tethyos Oceani coniugis, aut ipsius vrbis maritimae: vel denique Deae Carthaginensium propriae: et si idem Maro *Iunonem* vrbis patronam faciat. B. Haec simul tenebras obijciunt: malim itaque ordine singula exponi. A. Sit sane *Dido*, vt vis: ad reliqua transeamus. A. Cur in vtroque nomismate equus spectatur? A. Quoties alterutrum inspicio, veniunt in mentem hi Maronis versus, quasi tales & ipse forte inspexerit nummos.

Lucus in vrbe fuit media, laetissimus Umbra:

Quo primum iactati undis, & turbine Poeni

Effodere loco signum quod regia Iuno

Monstrarat, caput acris equi: sic nam fore bello

Egregiam, & facilem victu per saecula gentem.

B

Caput itaque equi tunc repertum credibile est publice signasse, praecipue in nummis. In altero vero dimidiati equi corpus spectatur: immo, vt mox dicam, integer equus in aliis Carthaginensium nummis cufus est, vt in duobus aureis, quos penes me seruo, altero duarum pondere drachmarum, altero vero dimidiae: in vtroque feminae facies; in auersa parte equus, carentque inscriptis litteris: nec aurum optimum est, imo argentum habet admixtum: cuius generis *Electrum* nominare soleo: quod, vt ex legibus quibusdam didici, ex auro & argento mistis constabat: potissimum vero cum quinta tantum pars argenti esset, auctore Plinio. C. Equidem purum aurum, quam id genus mista mallet. A. *Aes Corinthium* ceteris praelatum: quod, vt ait Cicero, rarum sit: eratque ex ferro, aere, auro, & argento mistum, visuque gratum. Quare aurea pure vel argentea videre defessi, huius electri inuicem misti spectaculo palcebant oculos. B. Nomismata tua iam contemplatus, varia metallorum genera & colorum deprehendi. Quaedam enim auri colorem praefereunt, alia rubrum: Flauum alij nummi colorem habent; sed vincunt quos Corinthi esse aeris affirmas: verum nominis causam ediffere. A. Plinius auctor est casu mistum esse aes, capta

D Corintho, & incensa à L. Mummio, cumque varia varij metallorum generis varia & statuac conflarentur, nata ex ea mistione nouum genus artificibus gratum; vnde statuac, mensae, vasaque fiebant: quae res (vt noua plerumque gratiora sunt) delectare coepit, & Corinthi deficiente materia, alia inde similitudine expressa est, indeque *Corinthium* aes nominatum. Verum ad Carthaginis nummos reuertamur. B. Cur Victoria, quaeso, equo insistit? A. Significat vincere solitam gentem, quae equi vteretur Symbolo, & cusa fortasse moneta est, parta insigni aliqua de Carthaginensibus victoria. B. Sed cur tritici granum cerno? an quia frumenti ferax Africa? A. Ita esse assentior: & in nummis quibusdam, quas Carthaginis esse dicebam ex equi & feminae imagine; sunt & in capite mulieris

E spicae, vt Cereri attribui solent, & si pisces abessent, Cererem esse pronunciarer. B. De palma arbore dic. nec enim occurrit aliud, nisi de dactylis, qui ex Africa aduehebantur, argumento multis abundare palmis. A. Ita est, & aliae aliis praestantiores, vt Africanarum rerum scriptores affirmant. Palma autem duo hic significat: cum historiam ab Eustathio relatum, Commentario in Dionysium Afrum de situ orbis, Carthaginenses quo loco urbem seu oppidum aedificauerunt iuxta palmam equi caput reperisse, indeque nomen *ΚΑΚΚΑΒΗ* dedisse, quod Punica lingua caput equi sonat. Tum

Vrania
Carthaginis
Dea, de qua
Tertull. Am-
brosius in
Symmachii.
Xiphili-
nus in Helio-
gobalo. Appu-
leius lib. 6. &
Ortelius in
Parergo
Theatri Or-
bis terrarum.
Aeneid. 1.
v. 445.

Vide Lampri-
dium in Ale-
xandro Imp.

AES Corin-
thium.

Cic. Verrinae
& 4. sae-
pius & Plin.
lib. 34. cap. 2.

Plin. lib.
XXXIII. ca. 2.
M. Ant. Mu-
retus lib. III.
Variarum
lect. cap. v.
& L. Florus.

Stephan. de
Vrbib.

regionem è qua profecti venerant, nomenque ostendit. Graecis enim *Palma* A
 ΦΟΙΝΙΞ est: vnde & Prouincia *Phoenicia* dicta, palmis abundans, & *Phoenix* auis v-
 nica, (de qua prodigia multa aut videntur illis, aut in libris leguntur:) Haec, vt
 ferunt, in palmis plurimum habitat, & Carthaginenses *Poeni* dicti, eorumq; lin-
 gua *Punica*, quòd è Phoenicia essent oriundi, & spiritu sublato *Poenos* pro *Phoe-*
 nis, & *Punicos* pro *Phoeniciis* dixerunt. Et si alterum quoque ei nomen *Sarra* ex-
 stat, vnde *Sarranae tibiae* dictae, & Atilius Sarranus Atilij Reguli, qui in Africa
 periit, filius. Ex his iam à me explicatis, parua multa nomismata denarij ferè ma-
 gnitudine cognosci poterunt, quae hinc palmam praeferunt, illinc vero equum:
 Aut nunc matronae caput, vel quid aliud; in auersa vero equum palmae inni-
 xum, vt tametsi litteris careant, Carthaginis esse, vt diximus, videantur, quod ce-
 tera illis respondeant. Habeo & argenteum alterum, capite quasi Alexandri, leo-
 nis pelle tecto: in antica vero caput equi, & palmae visuntur, & vndique *Punicae* B
 litterae, ponderis quatuor drachmarum, sed quo fine sit cusus non facile dixerò.
 B. Sunt-ne alia Carthaginis nomismata? A. Memoria teneo cum in Sicilia duos
 magnos spectarem nummos argenteos, pondere singulos xij. drachmarum:
 in his equus erat alatus Pegasi forma: quos tunc Carthaginenses videri dixi: at
 palmae-ne & litterae essent insculptae non sat memini, nec an mulieris forma in-
 esset, vt equidem suspicor. Sed & cusi fortasse erant Syracusis, quae vrbs Pegasi
 signum habebat, vt Corinthiorum colonia, qui in nummis suis Pegasus praeci-
 pue cudebant, teste Polluce. Legisse quoque memini alibi, bello Corinthiorum C
 & Syracusanorum cum Atheniensibus captiuis hostium vlulas fronti inussisse;
 aliis contra Pegasos, vel alatos equos, & his probrosis nominibus per conuicium
 compellasse. Habeo & nummos argenteos quatuor drachmarum: hinc virgi-
 nis est formosae coronatae arundine facies, & circum pisces sculpti: in antica par-
 te Victoria quadriga inuecta, & inscriptae currui litterae plerisque ignotae, di-
 uersae non nihil ab iis, quas in Carthaginensibus videri diximus. Equidem opi-
 nor Syracusarum esse, cusoq; qua tempestate Carthaginenses illis imperabant.
 Coniecturam sic confirmo, quòd alios habeam nummos persimiles omnino, ni-
 si quòd litterae non illo loco, sed circum caput visuntur, aut supra currum: sunt-
 que Graecae litterae nominis vrbs illius ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. B. Quae haec forma vir-
 ginis in nummis apparens? A. Arethusae esse opinor, nobilis illius fontis, cu-
 jus amore captus Alpheius fluuius Achaiae continentis, sub aquis marinis longo D
 tractu tendens amati à se fontis vndis commiscetur. Virgilius, si fidem abnuis,
 testimonium dicat:

Extremum hunc Arethusa mihi concede laborem.

Sic tibi cum fluctus subter labere Sicanos

Doris amara suam non intermisceat vndam:

Et alibi:

Alpheum fama est huc Elidis amnem

Occultas egisse vias subter mare: qui nunc

Ore Arethusa tuo Siculis confunditur vndis.

B. Pisces, sunt-ne delphini, an aquae dulcis flumini innatantes? A. Nihil equidem
 pronuncio: illud tantum, quod in Verrinis M. Tullius, aliique, * referunt hunc A-
 rethusae fontem piscibus abundare. B. Memini in Digestis Legis hoc esse princi-
 pium. † *Arethusam si vrbes peperit, liberam esse volo.* Sunt qui *Arethusa* legunt, prop-
 terea quod *Arethusa* Nymphae sit fontisque nomen, non seruae. A. Hoc non
 corrigere est, sed corrumpere; non castigare, sed castrare est. Quid enim vetat seruae
 nomen esse Nymphae inditum? cum & mancipia Deorum nomina tulerint, vt
 Hermes, vt Zenon, vt Eros. B. Cur *Victoria* quadrigae insistit? A. Ciues illos
 Victoriam

*Sarranae ti-
 biae, vnde.*

Dial. v.

*Iul. Poll.
 lib. ix. cap. vi.
 Zenob. in
 Pavoemis.*

*Eclogae x.
 & Bionis.
 Epigramma.*

*Aeneid. III.
 v. 694.*

* *Diod. Sicu-
 lus lib. vi.
 Silius Itali-
 cus, lib. XIII.
 † Lib. i. Tit. v.
 Leg. xv.
 Ant. August.
 lib. II. Emē-
 dat. cap. III.*

A Victoriā retulisse notat, aut in bellis, qualia Thucydides de certis Atheniensium Ducibus cōmemorat; aut in Olympicis ludis, alijsve Graeciae, quum, teste Vitruuio, ingenti pompa Olympionicae domum reportabantur. B. Restat ne alius Carthaginensis nummus? A. Reliquus tantum est Regis, ni fallor, Cuncthanundi Vandalorum Regis tertij, qui Vandali Carthagine imperabant, priusquam Belisarius Iustiniani Imperatoris Dux, postremum Regem expulit. Hinc facies eius his litteris: DN. REX. CVNTHANVND. In auersa parte laureae corollae duplex inscripta littera: D. N. id est, *Laurea Domini nostri*. Non reperiuntur, vt equidem arbitror, nummi, de quibus in Dialogo inter Platonis, (sed eius esse Critici negant) *Eryxias*, siue de diuitijs inscripto mentio exstat: puta Carthaginensium: E corio nummos tunc fuisse signatos, magnitudine stateris, seu quattuor drachmarum, aut denariorum. Signum à corio diuersum apparere fuisse, & alteri insculptum materiae incognitae. In Aethiopia quoq; pro moneta signatis vsos lapidibus constat, & Lacedaemone ferri monetam adhibuisse Xenophon ait, & in Lycurgo Plutarchus. Rerum Indicarum scriptores pro moneta alibi inualuisse referunt cochleas pusillas: alibi arboris fructus lapillorum duricie: quibus & Lusitani naues pro arena saburrent: & inter Lusitanos valere illam ibi monetam. Apud Chineses è charta seu papyro dura nummos in vsu esse aiunt, quos exprimere possit nemo, nisi sūmus sit artifex. □ Pergamus ad Hispaniae & Galliae nomismata: ac primum, quos res citius cōferi queat, de Gallicis agamus, quae trium sunt vrbiū, *Masiliae*, Graecè inscripta: *Narbonis*, & *Nemausi* coloniarum Latinis litteris notata. Quae vero Graecis impressam virginis faciem habent, & in antica leo est, pondere vnus alteriusve drachmae, inscriptum plerisque vidi ΜΑΣΣΑ: & in vno etiam nūmo meo ΜΑΣΣΑΛΗΤΙΝ: vbi omega rara pingitur figura I sic inuerso, [vel, vt *Alypius* vocat, I supino, vt in alio nūmo B P E T T I L N. In Graecis autem inscriptionibus Romae quadrata fere forma Omega sic □ legimus.] Iulius Caesar in belli Gallici Commentarijs Druidas Gallorum Sacerdotes litteris vsos Graecis in suis arcanis auctor est, etsi incolae alia lingua & caractere vterentur. Nunc vnā esse arbitror communem Galliae linguam, excepta Britonum, & Vasconum, & fortean & Nortmannorum, ac Picardorum, qui Belgicae Galliae adiacent. Britonum forte peregrina est, quod ex Anglia, Britannia antiquitus dicta, huc immigrarit. Vasconum autem lingua Nauarrorum est, & vbi adhuc durat, Cantabrorū. C. Magnae paruaeque Britanniae ecquod discrimen? mente dumtaxat differre arbitrabor. A. *Britonum ditionem*, ducatum esse Britanniae hodie opinor, qui erat matris vxoris primae Francisci primi Gallorum Regis: quibus nuptijs Francicae coronae adnecti coepit. *Magnam vero Britanniam* Angliam esse nemini dubium, vbi Londinum, Cantuaria, Oxonia, Cantabrigia, portusque Antona est. B. Vasconum lingua est-ne vetus Hispanorum, aut Francorum, vel denique Tubalis, cum vtramque occupauit regionem? A. Quis hoc, aut illud certo affirmarit? satis sit, Galliae & Hispaniae gentes illas hac inter se lingua Barbara intelligi: cumque libris priscis & Antiquitatis careant monumentis, nihil equidem de linguarū origine habeo dicere. B. Sed cur in *Masiliensibus* nummis Leonem spectro & virginem? A. Ex peritis eius rei quaeras licet. Fuit, cum putarem Dianam esse virginem, & pone leonem venatione captum. Sunt in Africa hoc nomine aut simili familiae: [vt *Africanarum rerum Latinus scriptor in manibus est, Leonis nomine:*] & forte hic leo sculptus ex Africa est: verum *Masilia Phocacensium* Graeca colonia est, teste Strabone: Itaque legitur in veteri Epigrammate, quod supra attulimus, hoc initio:

Littore Phocarco pelagi vi exanimatas.

Sed praestat, vt ad *Nemausi* coloniam, quae hodie *Nimes* appellatur, transeamus:

Vitr. lib. ix.
Architectu-
rae.

Xenoph. de
Rep. Lacedaem.

GALLIAE
Nomismata.

Masilienses.

Martianus
Capella arae
quoque I
Ωμέγα com-
parat.

Caesar li. vi.
belli Gallici.

Leo Afri-
canus.
scriptor.
Lib. III.
Geogr.
Dial. III.

NEMAYSVS
Colon.

Huius inscri-
ptiones Rom.
puper colle-
nae à Io.
Etonrano.

quã idem Strabo Latij ius obtinuisse refert, hoc est, Romanae ius ciuitatis. Nummi huius exstant affabrè scalpti, duplici facie, non obuersa, sed auersa; quarũ vna Augusti Caesaris est; altera M. A grippae, cum rostrata corona, inscriptumq; IMP. DIVI. F. P. P. hoc est *Imperator Diui filius, Pater patriae*. In auersa parte crocodilus est, palmae ramo catena alligatus, cum corona, litteris additis: COL. NEM. hoc est, *Colonia Nemausus*, clara expositio ex his, quae nuper diximus, Crocodilum captae ab Augusto Aegypti signum esse. Nummi sunt aerei trium quatuorve drachmarum, quos parta illa victoria in hac Colonia cusos apparet. B. Sunt qui DIVI. F. Diui Fratres interpretentur, pro M. Aurelio & L. Vero, quorum vultus esse opinentur, quasi in Aegyptum coloniam Nemauso duxerint, quod crocodilum signare existimant. A. In his refellendis otio non abutar, sed nummos Augusti Caesaris, & inscriptiones inspicere, vbi disertè DIVI. F. hoc est, *Diui Filius*, & crocodilus his litteris, AEGYPTO CAPTA. C. Libet hoc, si licet, ridere. COL. NEM. vidi in typis edito libro cum imagine crocodili eadem sic exponi ineptè: COLLIGAVIT NEMO. B. Quam sibi placuit fortassis Marrucinus ille his euulgatis nugis!

Narbonenses
nummi.

Reges Gothi.

A. Tertiae Galliae ciuitatis nummi aurei sunt Regum Gothorum, Romanorum coloniae, qui *Narbo Martius* dictus est, *Narbona* vulgo; qua forma ibidem barbarè cuditur, vt *Tarracona* & *Barcinona* pro *Tarraco* & *Barcino*. Gothi quoq; nomen mutarunt, & Narbonensem Galliam *Gothicam* appellarunt. Vnus est Chindasuindi Regis nummus, duplici capite vtrimque, malè scalpto, his additis litteris: † CHIND. SVID. RE. hoc est *Chindasuindus Rex* adscriptumq; illinc † NARBONA. PS. B. Quid hae postremae signant litterae?

* Et FELIX.
de his
Dial. VII.

A. PIVS, quod Regis cognomen, vt in postremis Imperatoribus *Pius, Felix, Triumphator*. Sic & in Gothicis istis *Pius, Iustus, Victor*. * In altero Egizae Regis nummo caput spectatur, vrnae seu hydriae non absimile, his litteris adscriptis: I. D. NMN. EGICA. R. hoc est, *In Dei nomine Egica Rex*. In auersa parte crux est, cum gradibus, ac litteris appositis: NARBONA PIVS. In altero Ervigij Regis omnia visuntur similia, & capiti crux apposita, cum his litteris: † I. D. NMN. ERVIGIVS REX. Hinc discimus Reges istos Narbone imperasse: ideoque Narbonensis Archiepiscopus cum suis Episcopis ad Toletanum Concilium in Hispaniam veniebant. Fugiebat me paenè aureus nummus Regum Gothorũ *Egizae* & *Vitizae*, in quo duplex facies opposita, cruce tamen interiecta, cum his litteris: I. DI. NM. EGICA PE. pro, *In Dei nomine Egica Rex*. In auersa parte quinque non amplius litterae, crucis forma inscriptae: NARBO. & in orbem: † VVITTIZAN. R. Hi postremi Gothorum Reges pater & filius fuerunt. *Vitizam*, enim Rodericus Rex regno expulit, extinctumque cum eo Gothorũ est Imperium. B. Sed cur *Egiza* pronuncias, cum in nummis *Egica* legatur? A. Sequor equidem manuscriptos Castellanorũ libros, & nummi praeferũt quomodo Latini efferebãt. B. Percunctando molestus esse desinã, vt ad Hispanicos veniamus nummos, quorum incredibili ardeo desiderio. A. Desiderium hoc quidem breui amittes, cognito quam pauca de his dicere possim. B. Libet, & illud cognoscere, cum quod ego penitus ignoro; tum quod vel ex parte consequeris. A. Mos tibi geratur. Principio Hispanici nummi duorum sunt generũ, partim inscripti nota lingua, puta Graeca aut Latina; partim ignota, quã, vt opinor, vetere Hispanica, qua vsi incolae, cum Romani eam occuparũt, tractaruntque. Colligo id è Tiro Liuiio, de Emporiis referente Hispanos ibidem olim cum Graecis ac Romanis versatos. Possunt etiam ostendere nomisma Empurianũ tribus his linguis, eademq; cūsum imagine, *Pegasi* nimirum, quem, vt saepe iam diximus, Corinthi & Syracusani, gentesq; aliae cudere in nũmis solebãt. In Graecis autem nummis, quos argenteos possideo, caput est, vt apparet, *Cereris*; cuius in ambitu pisces sunt, & in auersa *Pegasus* visitur; pondere drachmae prope vnius. Equo autem alato Graecè adscriptum ΕΜΠΟΡΙΩΝ. Non me fugit

Hubertum

Liuius lib.
xxxiiij.
Empuriae,
Hispanorum
vrbs.

- A Hubertum Goltzium inter Siculos nummos Maiorisque Graeciae hunc collocasse, forte quod cum tribus cruribus (quod Siciliae est Symbolum) signatum vidisset. Et recte quidem, sed quos teneo in Hispania sine cruribus illis repertos, credo equidem veteris esse urbis *Emporiae*, sic dictae, quod mari finitima mercatum haberet, ut apud Indos Calicutum. De Latinis nummis duos aereos possideo, pondere semunciae singulos. Caput hic est quasi militis galeati: in auersa idem Pegasus spectatur. In altero quidem hae litterae impressae: EMPOR.D.D. hoc est *Emporitanorum Decreto Decurionum*. In altero iuxta Pegasus adscriptum: EMPORI, & iuxta caput C. L. NICOM. illinc vero F. FL. quae ut legi debeant, fatebor equidem, non assequor: verum ne nihil dixisse videar, demus ita legi posse *Cai Libertus Nicomedes fecit, flauit*. Transeo ad ignotiora. Est & in auersa militis parte Pegasus cusus certis litteris, quas hisce notavi schedis: $\text{P} \text{V} \text{P} \text{L}$ $\text{S} \text{L} \text{N}$. B. Harum litterarum nullam agnosco, praeter N, quae secunda est, & ultima. A. Fieri potest EM Syllabam Graecam & Latinam scripsisse olim Hispanos $\text{P} \text{N}$. B. Si tertia littera P esset, tamen si figura P . A. Certe in P Graecorum P continetur & S, ut in duplici littera. B. Quarta littera O erit, & quidem repetita, ut in Graecis nummis ibi O paruum, & magnum visitur. A. Omega Graecorum non adeo antiqua littera est, quam ὀ μικρόν : ut nec ita adeo vetus, quam ὀ μέγαν . quo factum est, ut Latini *e* & *o* tantum habeant ancipites, non H. & Ω, & Athenatum habeo nummum cum E pro H, ut alias O pro Ω. Attamen valde vereor, ut haec figura sit O litterae, immo suspicor consonantem potius esse, ut infra in nummis *Celsae* apparebit. B. Si pace liceret tua, legerem EMPORON. A. Non admodum hinc discedunt litterae, sed malim EMPORION. Verius tamen dixerim minimè intelligi à me. C. Sed cur pisces in Graecis nummis apparent? A. Quod maritima sit ciuitas. C. Ceres cur signatur ibidem? A. Quod mereatus sit frugum, tritici potissimum. C. Cur hic caput est militare? A. *Martis* esse queat, aut *Mineruae*, si eos forte Hispani cognouerint Deos. B. Sunt-ne alij nummi Latinis Graecis-ve litteris cum istis veteris Hispaniae notis? A. Non cum Graecis litteris, sed en tibi alter hisce notatus-LLLL. Ut deesse hic priora videantur: $\text{P} \text{N} \text{L} \text{L} \text{L}$. Sed habeo *Celsae* nummos, hinc Latinis signatos, illinc ignotis litteris, quas alij Gothicas, quidam Punicas, nonnulli Mauras putant: Ego veteris Hispaniae esse opinor. B. Cur potius nostrae nationis, quam illarum gentium? A. Gothicae non sunt; quia nummos habeo Gothorum incolarum Hispaniae & Italiae, quorum diuersa erant nomismata, cum litteris Latinis, tum personis discrepantibus. Gothorum Hispaniae rudi admodum sunt arte insculpti; Italicorum paullo sunt meliores, & in his pauci bene cusi, suntque hi quam illi praestantiores. Punicae quoque non sunt, quod ab iis discedant characteribus, quos paullo ante in Africa posui. Maurae item non videntur, à quibus discedunt litterae formâ, & sculpturâ, ac monetâ diuersâ. B. Et si de Hispanicis nihil amplius dixeris, contentus equidem his sim: vnus restat scrupulus, an Hispanici isti peregrinis notis signati antiquiores sint Graecis, aut Romanis? A. Si in Emporitanis legas *Emporion*, ut ego volebam; vel, ut tu, *Emporon*, certum est Graecam linguam, quae ciuitati nomen dedit, his litteris esse vetustiore, quibus nomen scribitur, E *Celsae* quoque nummis colligo in Latinae linguae vsu scripturam quoque adhibitam. C. Vox *Celsa* ane Latina? A. Ex adiunctis id animaduertas, an significet quod Virgilio:

— *Celsa sedet Aeolus arce:*

hoc est *alta*, seu *edita*: Sic Latina vox est: at si rem signet, in qua Latini non usurpant, non erit. Sed cur hoc quaeris? C. Quia si Latina est vox, ut *Emporion* Graeca, dicemus has litteras idem significantes linguae esse, quam Latina sit, recentioris.

Plato in *Cratylo*: Eurip. Scholiast. in *Phoenissis*.

CELSA Hispaniae.

Aeneid. 1. v. 60.

fit, recentioris. A. Ratio eadem est, sed de *Celsa* dubito, an Latina vox: A suspicor enim à *Celtis* deriuatam, à quibus *Celtiberos* deriuat Lucanus libro IV. V. 10.

Gallorum Celtæ miscentes nomen Hiberno.

C. Cur non *Celta* inde ducatur, aut *Celtica*? A. Equidem non facile dixero, at magna vis est in linguis vsus, testante Horatio in Arte Poëtica, v. 70.

Multa renascentur quæ iam cecidere, cadentq;

Quæ nunc sunt in honore vocabula, si uolet vsus.

Quem penes arbitrium est, & ius & norma loquendi.

Adhæc *Celsa Colonia* ad oram est Hiberi fluminis. B. Est-ne oppidum *Xelsa*?

A. Non, sed vicinum, vulgo *Vililla* nuncupatum, & campanæ sono, certis temporibus in prodigiosis casibus sonante, celeberrimum. B. Quibus, quæso, ca-

Hieron. Suri-
ta lib. XIV.
Annalium
Arag. c. 27.

sibus sonuit? A. Antiquitus, quantum memoria repeto, regnante Alfonso Aragonum rege ultimo, cum ille vna cum fratre Nauarrae Rege Ioanne bello capti sunt maritimo ad Ponsam insulam: dehinc cum à Mediolanensi sunt duce dimissi. Rursum interfecto Beato Magistro Epila; & temporibus Ferdinandi Regis Catholici: item in clade ac direptione vrbs Romæ: & mortua Augusta: rursum anno pestifero millesimo quingentesimo sexagesimo quarto. *Celsæ* quoque pon-

Strabo li. III.
Geogr.

tem lapideum olim fuisse Strabo commemorat. B. Sed quas, quæso, literas ac formas *Celsæ* nummi continent cum Romanis literis & Hispanas? A. Hinc est caput iuuenis nudum, adscriptis literis tribus: CEL. Illinc equo insidens, palmam manu tenet, & equo subscriptum *LASK* vltima litera alibi non nihil diuersa r. In altero sine Latinis litteris hoc signum r visitur. B. Credibile est primam literam esse C, at secunda A. potius quam E. vt equidem iudico. A. Idem censo, & est pars literæ K, quamuis antea O dixeris videri, cum de Emporijs ageremus. Secunda Λ Graeca est Lambda, nõ Alpha. B. Vocalis ergo vtraq; desideratur. A. Nihil id mirandum, in antiquis linguis vocales, vt in Hebraea, non notari; [vt nec in antiquis Graecis accentus.] B. Ergo in hac diëtione *Celsa* consonantes erunt C. L. S. Tertiam enim literam facile concedam S videri.

A. De vltima non idem affirmauero: etsi consonantem esse video, non vocalem.

Demus tamen, vt Romani *Celsam* nominarunt, ita Hiberos nostros antiquitus nominasse *Celsak*, vel *Celsad*. B. Sed cuius est hæc facies, & statua? A. Equidem D

ignoro. Nummi sunt aerei trium drachmarum. Sunt & Latinis dumtaxat literis; quidam etiam Hispanicis tantum notati. B. De Hispanicis audire primum aueo. A. Figurae hic eadẽ, & literæ Hispanicae, nisi quod secunda desit, quod est Graecorum v. *Lambda*: & sic in argenteo nummo drachmae vnus, & in aereo altero: in quo equus pascens, & in alio equus gradiens. Latinorum vero tituli variant, & imagines. Quaedam enim Imperatorum sunt, aliae tantum Duumvirorum: in multis neutrum cernas, quos vetustiores arbitror, qualis pusillus aereus nummus, drachma minore pondere, & tauro signatus, inscriptumq; CELSA.

Illinc vero stat vir nudus. Alibi video caput nomenque Augusti, vt in exiguo aereo, pondere didrachmi minore. Est enim huic Augusti lauro coronati facies, his additis literis: AVGVSTVS. DIVI F.

C. Cur sic nummi praeferunt, & non E

Diui Caesaris filius? A. Propterea quod solus tantum Iulius Caesar *Diuus* tunc erat, vt nomen addere nihil oporteret. Vidi tamen in vno Augusti nummo DI-

VOS. IVLIVS. C. Num hic peccatur, altero nomine in o s, in v s altero desinente? A. Orthographiae antiquae arcanum id est, vt in Plauto ac Terentio scribentibus VOLT. VOLTIS. DAVOS, pro *vult*, *vultis*, *Dauus*, & in ceteris geminato vv. quorum altera consonans; vocalis altera: quod in IVLIVS necesse non fuit,

B. Quid in auersa huius nummi parte conspicio? A. Non dicam, cum in ea ni-

hil

Dial. XI.
Orthogra-
phiae ratio.

A. Nil sit: sed lego tantū C. V. I. CELS. L. BAGGIO. MV. FLAVIO. II. VIR. B. Leo hic, aut tigris minus noceat insculptus. A. Quāobré quaeso? B. Quia nō facesseret tantum negotij quantū hae litterae. A. Age, suspicor ita legenda: *Colonia Victrix Iulia Celsa L. Baggio, Manio Flavio, Duumuiris*. B. Scire aueo, an alibi *Celsae* haec epitheta reperiantur? A. Vidimus iam cum de *Colonia Lepti* Africana verba facerem. B. Duumuii Romani-ne, an Hispani erāt? A. Illud verius Hispanos fuisse: interdum tamen & Romanos ciues. B. Coloniae semper-ne ciuium erant Romanorū? *Coloniae Rom.* A. Ex lege Coloniarū & conditione si Imperatori placitū, *Colonia*, ciuium Romanorū iure; sin Latinorū erat, iure Italico utebatur. B. Duumuii officiū in Coloniais quodnā erat? A. Vt Cōsules Romae sub Imperatoribus, sic & hi in Coloniais Senatū cogebāt, qui *Curia* ibi dicebatur: quiq; huc admitterentur *Decuriones* dicti, vt *Romae Senatores*. Vtq; Romae Imperatoris arbitrio cuncta gerebātur, sic in Proinciis Coloniae arbitrato Praesidum seu Proconsulum administrabantur. Nunc ad alia pergamus. In nomismate maiore aereo, Augusti caput est, lauro quoq; coronatū: & in auersa taurus. Faciei vero haec adscripta: IMP. CAESAR. DIVI. F. AVGVSTVS. COS. XII. In altera parte C. POMPEIO. CN. DOMIT. II. VIR. C. V. I. CEL. B. Nunc facilius haec legero, quam antea. Sed cur hic taurum video, & in altero pro Augusti capite vir nudus stat? nondū enim de his à me quaesitū. A. Taurus in variis nūmis spectatur: interdū etiam iugū boum, diuersa tamen de caussa. Solus taurus in Hispanicis nūmis indicat urbem, aut oppidū victimas offerre maiores solere numini Dei, aut Imperatoris, cuius honoris caussa, cusus hic nummus esset. B. Deus itaq; aliquis aut *Imperator*, hic nudus est. A. Si *Imperator* esset, nomen addidisset; aut certe de facie cognosceretur. B. Quis igitur *Deus* est? A. Nescio profecto. Sit tamē *Neptunus*, quia nudus mare nauigabat. Alios nunc prendo nūmos. maior aereus, Augusti facie, cum litteris alterius nomismatis AVGVSTVS. DIVI. F. illinc vero taurus, adscriptaq; eadē haec fere, quae in altero spectauimus: C. V. I. CEL. L. BAGGIO. MV. FESTO. II. VIR. B. Differt tamen, quia hic *Manius Festus* vocatur, in altero *Manius Flavius*. A. Iungamus vtraq; erit *Manius Flavius Festus*. B. Assentior equidē. A. Alter eiusdē magnitudinis nūmus aereus, facie Augusti Caesaris, aut Tiberij, sine litteris: adscriptū tantū II. VIR. COL. V. I. CELSA: in auersa parte taurus supra-scriptus, cū litteris: C. POMPE. BVCA. L. CORNEL. FRONT. hoc est *Caio Pompeio Buca, Lucio Cornelio Frontone, Duumuiris, Colonia Victrix, Iulia, Celsa*. B. Hic lucro apponimus, intelligi C. tribus legi litteris COL. & C. Pōpeiū, *Buca* cognomēto fuisse. A. Si vtrobiq; idē esset collegae ipsius nomē, equidē assentirer. B. In Caesaris nūmis *L. Buca* cuditur, an huius Duūviri propinquus fuit? A. Fuerit fortasse, sed alterius fuisse gentis ac familiae arbitror: & forte *Aemiliae*. Vidi & in fictis ab artifice nūmis LEVCA. pro L. BVCA. C. Adulterinis nō credo nūmis, vt ne excusis quidē omnibus: quod nuper abs Te discere meminī, & audire. A. *Celsae* plures nō habeo nūmos. Libet nūc ostēdere, quomodo praeter *Celsae* & *Emporiarū* nūmos reliqui cū antiquis Hispaniar. characterib. intelligendi. Ilerdenses Latine inscripti reperiuntur, caput est Augusti in aereis nummis, pondere didrachmi, adscriptumq; AVGVST. DIVI. F. in auersa lupus est cum litteris MVN. ILERDA. Et hic in lucro deputo veram huius municipij scripturā, ILERDA. vulgò *Lerida*, Ilerda vnico L, & prima correpta, vt & Poētis frequens est. Peccant itaq; qui gemino LL. scribūt *Ilerda*: Horatius enim lib. 1. Epist. xx. ad librum suum v. 13.

Vide Dial. xi.

ILERDA. vulgò *Lerida*.Aut fugies *Vticam*, aut vnctus mitteris *Ilerdam*.

Et Lucanus lib. IIII. v. 13. fundata vetusto

Surgit *Ilerda* gradu—

Adhibent Aufonius, & Paulinus, & his antiquior Silius *Italicus*. B. Cur dixit Horatius vnctus? A. Librum alloquitur suum, & cauere iubet ne scombros tegat & piper, aliaque vncta operiens *Vticam* Africae urbem mari mittatur, aut flumine in *Hispaniam Ilerdam* versus: quo modo *Perfius* dixit Sat. 1.

Horatij locus expositus.

— Nec scombros metuentia carmina, nec tus

C. Sūt qui hic *vinctus* pro *vnctus* legāt. A. Ipsi viderint: equidē nihil mutandū cen- A
 seo. B. Quid hae sibi litterae volūt *MVN*? A. Ilerdā nimirū *Municipium* esse. in aliis
Municipium. nūmis breuius ita spectatur *MV. BILBILIS. MV. CAL. IVLIA. Municipium Bilbilis,*
Municipium Calagurris Iulia. B. In Iure nostro *Municipiū* esse videtur oppidū quod-
 Ant. Augu-
 stin. lib. 2.
 Ad Mode-
 stinum.
 A. Gell. lib.
 xvi. Noct.
 Attic. ca. xlii.
 Inf. Dial. viii
 uis & *Municipes* incolae loci cuiusuis: vt & pro pagorū incolis non ciuibus acci-
 piāt. A. *Vlpianus* male pro vrbis cuiusuis ciuibus accipi refert, vt pro *Capuanis*
 & *Puteolanis.* A. *Gellius Hadrianū Imp.* popularib. suis *Italicensibus* ait indigna-
 tū, quōd *Coloniae* ius, cū *municipes* esēt, postularēt. Falli eos ratus, qui *Municipiū*
 deteriore iure quā *Colonias* esse existimarēt, cū meliore illud sit haud dubiē cōdi-
 tione. B. Qua potissimū re differūt *Coloniae* & *Municipiū*? A. *Romani* subactis fi-
 nitimis societate inierūt, sibiq; foedere adiunxerūt, vt aliis ciuitatē Romanā qui-
 busdam cū suffragij iure, aliis nullo suffragij iure, donarēt. Hos *Municipes* appel- B
 labāt, quod cōmuni cū *Romanis* ciuibus munere ac iure vterētur, militarēt vna,
 cōiugia inirēt, ceteraq; cū *Romanis* haberent cōmunia. B. Quid appellas *sine iure*,
 aut *cū iure suffragij*? A. *Incolae Cere* ciuitatis, aliiq; ciues erāt *Romani* sine suffra-
 gij iure: quo à *Censorib.* adigebātur infamia notati, vt nec suffragiū ferre in *Comi-*
 tiis, nec accipere ipsi possent: hoc est, nullum vt magistratū petendi ius iis esset.
 B. Poterāt-ne *Coloniae* id petere? A. Diximus, posse si *Romanorū* ciuiū cōmuni iu-
 re vterētur, si *Romae* domiciliū haberēt, pleno suffragiorū iure vtebātur, si cum
Latij iure, *Magistratus* illorum ciues *Ro.* habebātur, non item reliqui. Differebāt
 hoc amplius: *Municipes* suae ciuitatis ius non amittebāt. Verbi gratia, *Tusculani,* C
 vel *Arpinates,* *Tusculi* & *Arpini,* tametsi *Romae* degerēt, magistratū gerere pote-
 rāt, nō secus atq; antea quā *Ro.* ciuitate esēt donati. Hinc *M. Tullius** duplicē sibi
 patriā fuisse praedicat, *Arpinā,* vt natale solum, & *Romā,* vt ciuitatē. In *Coloniis* non
 eadē conditio. His enim adscriptus, ciuitatis *Romanae* ius cōtinuo amittebat. Itē
 si quis in aliā esset ciuitatē adscitus, † vt *Athenis* *T. Atticus,* vel alibi. *Ciuitas* quo-
 que *Colonia* facta, ius suū amittebat, & induebat ius *Coloniae,* cui adscribebatur.
 Hinc *Hadrianus Caesar* *Municipia* meliori esse cōditiōne quā *Colonias* aiebat. Sed
 cum postea *Romani* principes vrbium *Colonias* facerēt, in quib. multi essent vete-
 rani milites: *Prouinciarū* *Principes* his vtebātur familiariter, qui praesidij loco
Prouincias occupabāt, vt & *Imperatores* interdū *militum Praetorianorū* operā D
 crearētur. Quo factū est vt *Coloniae* nonnunquā *Municipia* superarint. Clarū id
 quoq; *Plinij* auctoritate, cū *Hispaniae* statum acui sui describit, qualē reliquit
Augustus Caesar, vt propter *Conuentus* pluris *Coloniae,* quam *Municipia* fierent.
 C. Cōuentus isti tales-ne, quales hodie *monachorū* erant? A. *Conuentus* appellabāt,
 quō ad iudiciū populi conuenirent, vt in *Aragonia* *Caesaraugustā,* in *Catalaunia*
Barcinonē vel *Tarraconē,* in *Valentino* regno *Valentiā,* in *Castellae* regno *Valliso-*
letū, aut *Granatā.* Refert idem *Plinius* septem cōuentus habuisse citeriorem *His-*
paniā, quam & *Tarraconēsem* *Prouinciā* nominat: puta *Carthaginensem,* *Tarraco-*
nensem, *Caesar augustanū,* *Cluniensem,* *Asturicensem,* *Lucensem* & *Bracarensem.* Addit, tā- E
 et si *Pōpeius* octingenta & quadraginta sex huius *Prouinciae* vicos à se occupatos
 diceret, sua tamen tēpestate reperiisse tantū ducentos nonaginta quattuor: quorū
 duodecim *Coloniae* erāt, & ciuium *Romanorū* tredecim, ac *Latinorū* veterum sep-
 tendecim: foederatorū vnum: stipendiariorū centū triginta sex. *Coloniā* & *Con-*
uentus caput *Carthagine* noua collocat, quae nunc vulgo *Cartagena* nominatur.
Coloniā immunem *Illicem* vocat, hodie oppidū id *Alicante* est. *Valentiā* quoq; *Coloniā*
 facit: *Saguntū* vero *Municipiū:* dicit enim ciuiū esse *Romanorū,* vt & reliqui tre-
 decim erāt. *Tarraconem* quoq; *Coloniā* facit, & *Cōuentus* caput: *Opus,* inquit,
Scipionum, vt *Carthago Poenorum,* seu *Carthaginensium.* *Barcino* similiter illi *Colonia*
 est. *Fauentiae* cognomentū attribuens, hodie *Barcelona* indigitatur, *Municipia* au-
 tem *Romanorum* ciuium erat: *Baetulo,* *Illuro,* *Blandae,* & *Emporiae:* hodie *Empuria*
 est. Ait

Municipes.

Prouerb.
Ceritum ta-
bulae.* Lib. 11.
De Legibus.
† Cic. pro
Corn. Balbo.
Corn. Nepos
in vita
T. Attici.Lib. III. cap. 3.
Nat. hist.Conuentus
quid.

A est. Ait adhaec veteribus incolis duplo copiosius habitari, & à Graecis, origine Phocensibus. Tarraconem caussas quadraginta quattuor pagorū deferri solitas. *Municipia* autem praecipua Romanorum ciuium, *Dertusam* (hodie *Tortosa* est) & *Bisgargitanos*. *Caesaraugustam* Coloniam *immunem* facit, caputque Conuentus: Ea nunc *Caragoça* dicta: quae vrbs *Salduba* primo fit appellata. **B.** An *Saldubae* alibi exstat mentio? **A.** Equidem non memini alibi legere extra Plinium; neque in libris, ac ne nomismatis quidem reperi. Caussae *Caesaraugustam* quinquaginta duorum vicorum delatae. *Municipia* quoque ciuium Romanorum *Bellitanos* idem nominat & *Celsenses*, quos, vt opinor, Colonias appellat, vt *Calaguritanos* Coloniae XII. Hispaniae in C. Plinio. lib. 3. cap. 3. & lib. 4. c. 20 *municipes*, & *Nascicos* vel *Nascas*: item *Ilerdenses* gente *Surdaones*, & *Oscenses*, & *Turiasonenses*. Cetera in Plinio per te leges. **B.** Sed duodecim Colonias amabo ordine recense. **A.** Septem iam recensui, puta *Carthaginem*, *Illici*, *Valentiam*, *Tarraconem*, *Barcinonem*, *Caesaraugustam*, & *Celsam*: His quinque adiicit: *Accitanam*, *Salarientem*, *Obricam*, *Flauiam*, *Cluniam*, & *Asturicam*: harum Coloniarū quinque vltimam dumtaxat (quae vulgo *Astorga* est) agnosco. **B.** *Municipia* vero Hispaniae tredecim quatenam sunt? **A.** Iam recensui: *Saguntum* (hodie incolae *Monniedro* nominant) *Baetulo* (vulgo *Badalona*) *Illuro*, quam ignoro: *Blandae* (vulgo *Blanes*), *Empurias*, (nunc *Empurias*) *Dertusa*, vulgo *Tortosa*. *Bisgargitani*, & *Bellitani*, mihi quoque ignoti, & *Calahorritani*, *Ilerdenses*, *Oscenses*, & *Turiasonenses*. **B.** Duodecim tantum numerasti; restat *Bibilis*, quantum è nummis colligo. **A.** Iure his annumeretur, tametsi Plinius inter *municipia* omiserit: alibi tamen ab aquis laudat, quibus ferrū temperetur, vt & *Turiasone*, quāuis ferrum ibi generari temerè neget. **B.** *Foederatorum* vnum vicū numerasti, sed quis eius est situs? **A.** *Tarracenses* sunt, hodie in *Catalaunia* *Tarraga* vicus est, ibidemq; milliare adeo celebre Cerueram vsque: verum *Ptolemaeus* inter *Vasanes* collocat, vt hic *Catalauniae* vicus esse nequeat. **B.** Cur *Latinos veteres* nominat Plinius? **A.** Opinor, quia ius illis vetus Latij datum, & non pro merito bello sociali, aut ciuili parto: de quibus, si horas bene collocare libet, libros *Caroli Sigonij* lege diligenter. **B.** Cur Colonias quasdam *immunes* nominat, alias vero non item? **A.** Maiore quòd praerogatiua vterentur, & fortasse iure ciuitatis Romanae: quamuis id tacet Plinius. **B.** Quid *foederati* supra reliquos obtinebant? **A.** Quod tantum ad foedus seruandum tenerentur; cetera liberi. **B.** *Stipendiarij* autem in quo differunt? **A.** Quod hi *stipendium* ac tributum quotannis populo Ro. penderent. **B.** *Stipendiariorum* in Plinio numerus corruptus mihi videtur, si cum extremis conferas; aut desunt non *stipendiarij*. **A.** Tecum sentio, desiderari quaedam: sed digressi paullulum ad nummos reuertamur. **B.** Quare lupū in *Ilerdensibus* nummis conspicio? **A.** Nihil certi adferre possum, cōiicio tamen à principe aliquo eius nominis: vel quod feros se instar lupi exhiberent, quāquam nunc modesti sunt ac pij *Christiani*, & *Gymnasiū* est omniū disciplinarū, ac *Iuris* cum *Pontificij*, tum *Caesarei*. **B.** *Ilerdenses* ne sunt nūmi *Hispanicis litteris*? **A.** Vnū dumtaxat naectus sum aereū, duplicis *drachmae* pōdere: hinc est caput iuuenis: illinc lupus, vt & in *Latinis* fuisse diximus, & hoc amplius adscriptū N A P Q A . **B.** *Secunda* & vltima littera similes sunt *secundae* in *Celsa*, vbi L erat, & in *Ilerda* *secunda* est L. estq; hic *Graecorū* λ *lambda* similis. In *tertia* littera tridenti forma E exprimitur. **A.** Hanc R esse opinor, & sequentem D: **B.** Cum de *Emporiis* ageremus R longè dissimilis erat. **A.** Ibidem etiā O similis erat C. in *Celsa*: sed quod vetere verbo dicitur: vt *suus cuique mos*, sic & scriptura est. **B.** Hic littera prima formam I. minimè praefert. **A.** Putò consonantem esse, forte F, *digamma Aeolicum*: de quo alias disseruimus. **B.** Effet itaque, vt tu vis, F I L E R D A L . **A.** Equidem non affirmo, sed dum certiora occurrant, his vtamur. **C.** *Fuluius Vrsinus Romanus*, in *Familijs Rom. Afranij* nummū ponit, qualem attuli: Ecquid tū iudicas? **A.** Cum de *Ilerda* sermo fit L.

fit *L. Afranij* mentionem fieri par est, qui Consul fuit, & belli Dux, & cum Petreio A
Iulium Caesarem Hispania arcere conabatur Ilerdae. B. Iulius-ne inscriptio ex-
stat, aut nomisma? A. Libertae eius mentio est his verbis: AFRANIA. L. L.
CHROCALE. S. B. Interpretare, quaeso, haec. A. *Afrania Lucij liberta Chroca-*
le sibi. Afranij iam nummum inspiciamus. C. Viri caput est, quod piscis ambit,
his additis litteris: ΑΦΡΑ. In auersa parte vir est equo inuectus, cum his notis.
VΝΘΙ8γ. A. Litterae capiti adscriptae Graecae sunt, & nisi in auersa aliae essent,
crederem profecto *L. Afranij* esse, & caput cum piscibus Pompeij esse, Neptuni
forma; sed litteras in auersa parte non lego. C. Duae primae sunt V & N; secun-
dam supra in Emporijs vidimus; tertia & quarta Graecae sunt THΙ: quinta com-
pendium Graecum videtur diphtongi z. A. Legis itaque VΝTHIV. nihil que
significat. C. Forte in illa lingua sonabat, aut pondus est nummi vnciae vnius. B
A. Non tanti pendet. Sed in his tempus, vt nec in obscuris nummis, fas est con-
sumere, & aliud est quod agam.

D I A L O G I V I I .

A R G V M E N T A .

DE NUMMIS REGNORVM ARAGONIAE, VALENTIAE, ET CATALAVNIAE, AC DE TOLETANIS.

C. V. T. T. hoc est: Colonia Victrix Tyrrenica (seu Togata) Tarraco. I. BARCINO, cognom. Fauentia, Pia, Immunis. Augusti inscriptio R. P. C. in Triumviratu. TARRACO, Scipionum opus, quia instaurarunt. Scipionum turris, iuxta Tarraconem qualis. Gallia Togata, & Braccata. * Togati & Stolari <i>Celtiberi</i>, Straboni. Latinus sermo Hispanorum olim, hodie <i>Romance</i>. Alexandria Togata. C. & L. Caesares Agrippae & Iuliae filij, ab Augusto adoptati. <i>Princeps Iuuentutis</i>, quis. <i>Princeps Senatus</i>, quis. DEO & DIVO AVGVSTO. Drusus, & Germanicus. Reges Gothi, Suinthila, Reccesuinthus, & Gundemarus. PIVS, IVSTVS, FELIX, Regum, & Imp. epitheta. Tarraco. male vulgo <i>Tarracona</i>. Latine dicta. II. <i>Caesaraugustani</i> nummi. Coloniarum Duumviri. Valerius Fenestella II. VIR. Coloniae iugo bouum arando fiebant: & qui Magistratus. III. <i>Turiasonenses</i> nummi. IV. <i>Bilbilitana</i> nomismata. Italica, & Ius Italicum quale. <i>Bilbilis</i> patria Martialis. De eius loco disputatum <i>Bambola</i> hodie, non <i>Catalaiud</i>. Sed vicinum, Augustae cognomento. Martialis lectio defensa. Coss. etiam in Coloniarum nummis.	Seianus Tiberio Caesari carus, vt Agrippa Augusto. V. ERCAVICA, vel <i>Ergauica</i>: an <i>Alcaniz</i> hodie? G. littera, à quo Romae reperta. Affinis est Mutae C. VI. SEGOBRICA, an vulgo <i>Segor-ve</i>, iuxta Valentiam. VII. CALAGVRRIS duplex: Fibularenfis, & Nasica altera in Aragonia sita est. Consul iterum, tertium, & tertio, ex A. Gell. lib. x. Col. CALAGVRRIS Iulia, Augusta. CAESARAUGVSTA, non Caesarea-Augusta. Praefectus Germanorum, & Germaniae, differunt. Caligula. { Caracalla. } probrosa Imp. cogno- { Elagabalus } mina. VIII. OSCA. in Aragoniae regno, hodie Gymnasium retinet. Plutarchi, aliorumque de <i>Osc</i> Elogia. IX. CASCANTVM, an in Nauarrae regno? X. VALENTIA. olim etiam sic ROMA dicta. XI. SAGVNTVS, vel Saguntum. XII. ILLICE, colonia, Victrix cognom. hodie <i>Alicante</i>. XIII. SAETABIS, hodie Xatiua in Valentiae regno. Saetabinalina, apud Catullum. XIV. TOLETVM. Toleto PIVS, quid, & similia. OSSONOBA, vbi. <i>Regem deuota</i>: fictus nummus. GOTHORVM Reges. Vide Dial. V. extre. Rex ACOSTA vnde confectus. Alfonfus, Rex Legionensis.

AUGUSTINI ANTIQUITATVM

IN NUMMIS VETERVM.

B

DIALOGVS VII

ACCESSIONIBVS AVCTOR:

DE NUMMIS ITERVM HISPANIAE, DE TARRACONENSIBVS
BARCINONENSIBVS, ET TOLETANIS.

B.
A.
C

E Latinè inscriptis nummis Barcinonensibus, & Tarraconensibus nunc, quaeso, ediffere nobis. A. Barcinonensium nullum videre contigit; Tarraconensium aliquot, & quosdam Imperatorum, alios non item, quos antiquiores arbitror: vt quae hinc taurum impressum habent; illic vero coronam: cuius in medio hae litterae singulares: C.V.T.T. Alter eundem taurum signatum habet, eandem

que in auersa parte litteras cum ara, quae palmam impositam habet. B. Hos ipsos Caesarum cusos arbitror temporibus, nam de altero illo quis dubitet? palmam siquidem arae innatam continet, quae Augusti Caesaris honori posita est, vt iam antea ex te audire memini. Vnde colligas Tarraconem, Coloniam factam Romanorum à Iulio Caesare, aut certè ab Augusto. A. Idem vt credam adduci me facilè patiar; quandoquidem vna hic inscriptio legitur: GENIO. COL. I. V. T. TARRAC. & Barcinone in variis titulis ita inscriptum: IIIII. VIR. AVG. COL. I. V. T. TARRACON. ET. COL. F. I. A. BARC. hoc est: *Seuir Augustalis Coloniae Iuliae,*

*Victricis, Tyrrhemcae, (seu Togatae) Tarraconis. Et Coloniae * Fauentiae, Iuliae, Augustae, Piae, Barcinonis.* B. Nonne l. signare posset hic *Immunis*? A. Si Plinius ita Tarraconem nominasset, vt Illicen & Caesar Augustam, assentirer equidem: cumque de Lepti Africana verba facerem † dixi vocatam COL. IVL. VIC. & C. I. V. pro *Colonia Iulia. Victrix.* B. Exstat-ne Iulij Caesaris nūmus Tarracone cusus? A. Vnum penes me seruo, eius notatum imagine, sed à morte. In auersa enim parte Augusti facies est, his additis litteris IMP. CAES. AVG. TR. POT. PON. MAX. id est, *Imperator Caesar Augustus, Tribunitia potestate, Pontifex Maximus,* & ad Caesaris caput adscriptum CAESAR. C. V. T. B. Ecquando hic cusus nummus? an initio Imperij Augusti? A. Minime, sed longo post tempore. B. Vnde id colligis? A. Quod se Augustum nominet, quod Imperij initio non solet, sed ita

Imperator Caesar Triumuir Reipublicae constituendae: quod per compendium sic nummi praefereunt: III. VIR. R. P. C. neque Pontificem se, nisi à morte M. Lepidi, appellauit. B. Quòd caput Caesaris tot à funere annis hic impressum sit, facit vt inducar ad credendum à Caesare Iulio Coloniam factam, indeque *Iuliam* dictam. A. Idem mihi iam in mentem venerat, & astipulor. C. Sed quid ad Plinij verba respondeas, de Tarracone asserentis: *Scipionum,* inquit, *opus, vt Carthago Poenorum?* A. Non ait Plinius Coloniam à Scipionibus deductam, sed aedificiis instauratam. Si autem de Scipionibus patre, & patruo Africani loqui-

Dial. I.
* Barcinonè quoque Fauentiae cognomen Plinius tribuit. Barcinonenses quae apud Paullum I. C. l. vlt. Lib. I. Tit. xv. De Censibus, vbi in Pand. Florcap. Barcinonenses per E. scribitur † Dial. VI.

tur, horum temporibus Romani Colonias extra Italiam minime ducebant: Et A Velleius Paterculus opinor, primam Coloniam fuisse ait Carthaginem deductam annis aliquot post tres illos Scipiones. C. Quid ais de sepulchro Scipionum, quod extra Tarraconem visitur? A. Sepulcrum fuit, dictum hodie turris Scipionum: & sunt qui crediderint, duos, qui apparent, Scipiones esse. Vnde fabula nata Scipiones ibi conditos. Atqui non Scipiones sunt, sed mancipia duo, quae heri funus deplorant. C. Nihil-ne adscriptum? A. Ita sane: sed vetustate paene oblitteratae litterae istae sunt, ut in extremo Dialogo IV. dicere memini: & aegre tandem haec exsculpta:

EX TESTAMENTO L. LICINI L. F. SERG. SVRAE CONSECRATVM.

Credo ego Scipiones hic minime mortuos fuisse neque sepultos; sed dic, quaeso, quod alias promissum abs Te, cur hic cusae litterae C. V. T. T. interpretando sic: B Colonia Victrix, Tyrrhenica, (seu Togata) Tarraco. Potissimum vero cur Tyrrhenica, seu Togata dicta, & cuius auctoritate? A. De Tyrrhenica voce versus tantum sunt Aufonij Galli, ad suum Paulinum:

Caesareae, Augustaeg, domus Tyrrhenica propter Tarraco.—

SCHOL. [Et rursus Paulinus Epist. ad Aufon. III. Tyrrhenum mare vocat, & Balearicum, quod Tyrrhenos, id est, Etruscos alluat:

Et capite insignis despectans Tarraco pontum.

Et mox: Qua geminum felix Hispania tendit in aequor,

Qua Betis Oceanum Tyrrhenumq, auget Hiberus.

Supra quoque Dial. III. allata inscriptio vetus;

Stagna sub Oceani Tagus, & Tyrrhenica Hiberus.]

Puto equidem, si quod in his iudicium meum est, Tarraconem idem esse cum Tyrrhenica, seu Tyrrhena. Paret id si vocales tollas, Hebraeorum more & antiquarum linguarum: idque Hispanis vsitatum fuisse videri Dialogo VI. exemplis Celsae & Ilerdae docui. De Togatae vocabulo auctorem laudare non possum extra Strabonem, praeter codicem veterem anonymi, qui Episcopatus & Archiepiscopatus recenset Hispaniae: Tarraconi enim Togatae epitheton tribuit, ut Augusta cognomen dat Emeritae & Bracarae. Gallia quoque Cisalpina, cognomentum Togatae habuit olim, quae à Braccata Gallia, quae Romanis transalpina est, differbat. Sic & Tarraco forte dicta, quod toga frequentius, quam in aliis coloniis vterentur. Huc Virgilij versus pertineat:

Romanos rerum dominos, gentemq, togatam.

Quo & Augustum Caesarem vsu in ciues Romanos, quod toga rarius quam maiores vterentur, Suetonius refert. [Huc & Strabonis illa refero, libri III. Geographiae, qui Hispanos refert in plerisque Coloniis & lingua, & toga, Romanorum more vsos: Stolari itaq; vel Togati nuncupati, potissimum Celtiberi, tametsi barbari antea & immanes habiti. Castellani hodieque Ladinos vocant Aethiopes, ac mancipia, qui Hispanè balbutire didicerint. Vnde nobilis viri nobile illud manavit dicitur: nolle vxorem suam Latinam esse, ac ne Ladinam quidem, immo, si fieri possit, mutam. A. Deriuata nimirum voce à Latina, quae lingua olim veterum fuit Hiberorum: & vulgo à Romana Romance indigitatur, Hispanorum idioma, & cantus rythmici. C. Alia-ne colonia Togatae est cognomento? A. Lampridius in Commodi Imp. vita Carthaginem coloniam auctor est ab eo cognominatam Alexandriam Commodianam Togatam: ut differret, quantum conicio, ab Alexandria Alexandri Magni in Aegypto colonia.] Est & alia, T. litteram interpretantium Tutelam, opinio; cui confirmandae duae sunt tres-ve Tarracone Inscriptiones, sed quibus non efficiatur certo urbis fuisse cognomen: etsi in His-

Apania vrbes sunt quae à *Tutelâ* dictae videantur, vt *Tudela*. Verum enimvero *Togatae* epitheton magis placet, dum certiora adferantur. De ceteris ordine nummis agamus. Principio vnus tauro notatus, vt superiores illi, adscriptumque C. V. T. T. A. R. In auersa parte duo Augusti filij, cum duplici clypeo, quomodo in Augusti nummis sculpti conspiciuntur. Litterae hic vetustate exoleuerunt, sed in aureis aliquot, pluribusque argenteis Augusti Caesaris penes me nummis, cum eadem anticae imagine duorum Augusti liberorum, ac geminati scuti leguntur haec: C. L. CAESARES. AVGVSTI. F. COS.

DESIG. PRINC. IVENT. Hoc est: *Caius, Lucius, Caesares Augusti Filij, Consules designati, Principes Iuuentutis*. [In alio rursum nummo sunt hinc capita duo inuicem opposita, supraque notatum: C. L. CAES. infra vero ad vtriusque ceruicem C. V. T. & mox AVG. F. Id est: *Caius & Lucius Caesares, Augusti filij: Colonia Victrix Tarraco*. In altera parte caput spectatur Augusti lauro vinctum: adscriptumque: IMP. CAES. AVG. TR. POT. PON. MAX. P. P.]

B. Quid scuta illa designant? an armati conspiciuntur? A. Minime vero, immo togati, aut potius praetextati apparent. Clypeos esse opinor in eius honorem in Capitolio positos, cum gemina hasta, lituo, & sympulo: quae & in Augusti nomismatis reperias. C. Quid Sympulum est? A. Vas pede

carens, aure oblonga, quo sanguis vel aqua transferri solita: aut si modica essent, eo colligebantur, & indito aspersorio aqua spargebatur, vt hodie aqua lustralis à Christianis piis cum hyssopo.

C. *Principes Iuuentutis* idemne qui nobis in Hispania *Princeps*, aut in Lusitania? A. Minime vero, Olim enim *Principes* dicti; qui à Censoribus in lustro, quinto quoque anno lecti essent. Legebatur vero *Senatus Princeps* inter Censorios natus maximus, hoc est tempore in eo magistratu primus eorum, qui viuerent. Post qui rebus praeclare gestis, ceteris antecelleret: vt Scipio Africanus, antequam primus Censorius esset, *Senatus est Princeps* factus. Sic enim appellabatur: locumque ac dignitatem, dum viueret, perpetuo retinebat. Idem seruatum cum inter Equites Romanos primus legeretur, & in peditum numero: qui in Centurias seniorum ac iuniorum partiebatur. Equites itaque nominando aut primam seniorum, iuniorumque Centuriam, eadem loci dignitatisque habita ratio est, quae in Senatus Principe deligendo.

D. Quare *Principes Iuuentutis* fuisse arbitror primo inter iuniores appellatos: non primos ac proximos Regni heredes, vt hodie Regum successores *Principes* appellamus, licet non immerito. C. Hos heredes quo titulo olim appellare soliti? A. Caesares nuncupati: vt in nummis apparet L. Aelij Caesaris ab Imp. Hadriano adoptati: & Marci Aurelij ab Antonino Pio adoptati. Refert autem Corn. Tacitus hos duos fratres *Caium & Lucium Caesares*, M. Agrippae, & Iuliae filiae Augusti liberos fuisse: quos, etsi auus esset, adoptarit, Caesaresque appellauerit: Addit deinde: *Necdum posita puerili praetexta Principes iuuentutis appellari: destinare Consules specie recusantis flagrantissime cupiuerat*. B. Suntne alia Tarraconensia nomismata? A. Sunt: quale nuper retuli ab Augusti cunabulo funere, raro titulo: D E O. AVGVSTO. In auerso latere Templo adscriptum: A E T E R N I T A T I S. AVGVSTAE. C. V. T. T. Nummus ingens est vnciae fere pondere. Haec autem imago bifariam spectatur: nunc integro Augustus corpore in sedili sedens, cum Victoria in manu Orbi innixa; litterisque adiectis: D E O AVGVSTO. In altero tantum caput est Imperatoris, adscriptumque D I V V S AVGVSTVS. Aliud est acreum Tiberij Caesaris nomisma in antica ara cum palma, caput est lauro vinctum, his additis litteris: T I. CAESAR. DIVI. AVG. F. AVGVSTVS. Pars quoque auersa

aram,

Suet. Aug. cap. 64. 65. Tacit. 1. Annal. & M. Seneca Contrauersia XII.

Sympulum quid.

Senatus Princeps. Dial. x.

Sup. Dial. 11. initio.

aram, seu foculum cum ansa exhibet, duplici quasi columna ornata, & duobus A capitibus victimarum iam oblatarum, aut verius duobus capitibus taurorum occisorum, hinc inde lauri ramis Coronae in modum (quales Itali hodie *Festones* nominant) dependentibus. In medio patera est depicta: palma quoque quinque aut sex ramis imposita, & duae vtrimque litterae C.V. infra autem ad arae latus totidem litterae T.T. Nummus est pondere semunciae. In altero item aereo aequalis ponderis, hinc caput est & titulus Tiberij, & in antica parte iuuenum duplex facies inuicem obiecta: alteri adscriptum GERMANICVS: alteri vero DRVSVS.CAESAR: in medio autem litterae C.V.T. Est & alius, opinor, Augusti, cui insculptum: CAES. AVG. PONT. MAX. TRIB. P. In auersa parte geminae rursus facies, muliebris vna, cum titulo IVL. AVGVSTA; altera iuuenis, appositumque: DRVSVS.CAESAR. TRIB. PL. & infra C.V.T. B. Quinam hi sunt B *Germanicus, & Drusus?* A. Adoptatos arbitror à Tiberio Caesare, nec morte praeventi, imperio successere. Lege, si vacat, in *Familijs nostris Romanis, Iuliam, & Claudiam*. Vidimus & alium aereum denarium hinc Augusti Caesaris capite lauro coronato, adscriptumque IMP. CAES. AVG. TR. POT. PON. MAX. P. P. In auersa parte Tiberij Caesaris iunioris facies, sine corona, cum litteris TI. CAESAR: ad ceruicem litterae sunt C.V.T. TAR. Nulli praeterea Tarraconenses restant explicandi, nisi aurei quidem aliquot, nihilo tamen illis meliores. B. Regum fortasse Gothorum nomismata sunt? A. Recte diuinasti. Vnus est Suintilae cum litteris SVINTHILA REX. Vnde illud commodi accedit veram eius Regis scripturam nominis hinc colligi: qui vulgo *Scintilla* nominetur. In auersa parte C litterae sunt: TARR: CO. TAIVX. Deterius etiam alibi sculptum CE: AR: CO: TAIVX. Arbitror scribere voluisse *Tarraco Pius*, seu *Iustus*: quomodo alias saepe obseruatum. Solent enim Regibus illis Epitheta affigi, puta: *Pius, Iustus, Felix, Optimus, &c.* Simili quoque aureo inscriptum † SVINTHILA RE. Nummo inuerso legas: PIVS TARR. † CO. Recaredi Regis nummus eadem imagine, cum titulo † RECCAREBV? RE, pro *Recaredus Rex*: In auersa IV: TOS: TERR: CONA; pro *Tarraco Iustus*. Hic discas iam corrumpi coepisse vocem, vt *Ter.* pro *Tar.* ponerent, mutarentque inflexionem *Tarraco Tarraconis* in *Tarracona Tarraconae*, vt ex *Barcino*, & *Narbo* formarunt postea *Barcinona* & *Narbona*. Tarraconis tamen seruatum nomen in nummis *Recensuntibus*; hinc caput praefrens, illinc Crucem cum gradibus; adscriptumque † RECCESVIN. R. pro *Recesvintus Rex*: D Graecorum vsus pro Th. & illinc † TARRACO. PIV. vbi s desideratur. Alter est Gundemari vtrimque faciem praefrens, additis barbaris litteris † C. ONYEMARVS. RE. pro *Gondemarus Rex*: & in auersa parte TARRACO. AIVO, forte pro *Pius*. [B. Exstat-ne] Tarracone inscriptio ab Hermolao Barbaro in Plinij librū tertium cap. 3. allata: TARRACON VRBS COSITANORVM? A. Videre mihi quidem nunquam contigit: sed commodum mihi in memoriam reuocas C. Plinij locum, cuius haec sunt verba, facta mentione Valentiae, ac Turiae fluminis, & Idubedae flu. situque regionis Ilgeraonum, vbi in mare Hiberus praecipitat: E Regio, inquit, *Cossetania flumen Subi. Colonia Tarraco, Scipionum opus, sicut Carthago Poenorum*. Adstipulatur huic Prolemaeus, qui post Hiberum Cosetanos collocat, quos Marraconenses facit. Nuper allatus mihi nummulus aereus est, cum iuuenis imberbis capite, adscriptumque COSSET, In auersa erat parte hominis nudi statua, forte Neptuni, quod haec sit maritima regio. C. Vt haec legenda sunt, *Cossetania*, an *Cossetanorum*? A. Si quod oppidum hoc nomine exstaret, legerem *Cossetania*: verum cum regionis sit nomen, placet magis *Cossetanorum*: vt ab Emporijs *Emporitatorum*, vt similia Graeca, Latinaque ad eundem modum. Habeo & alium nummum cum litteris antiquis Hispanorum, ni fallor, huius, regionis. Imago est matronae capillis in vertice nodo alligatis, vt Dianam pin-

Ant. Augusti
ni liber, De
familij Ro-
manorum
XXXII.

Addita haec
ab auctore.

A ni fallor regionis. Imago est matronae capillis in vertice nodo alligatis, vt Dianā pingere solēt. In auersa parte equus est, cui nudus insidet, infraq; Barbaricae notae < Y S S Y. plures alios repperi tribus tantū litteris notatos L S Y. Sed fortasse *Celsae* queāt esse, vt superiore Dialogo copiose exposui cum iisdem ferè litteris eius Coloniae: vt quae a Graecū praeferāt, *Celsae* Coloniae sint, nō huius regionis.] B. A-
 ueo Caesaraugustanos inspicere nummos veteres, quos esse cōplures oportebat. CAESAR-
AVGVSTA.

A. At paucos ego nactus sum, & quidē sub Imperatorib. cusos. En duos, à Coloniae cōditore Augusto Caesare cudi iussos. Quāobrem eius impressa facies, vt nomen indicat: AVGVSTVS. DIVI. F. In auersa parte iugum boū, & pone sequēs colonus: In vtroq; nomē est CAESARAUGVSTA: sed differūt Duumuirorū nominib. Vnius enim Q. LVFAT. M. FABIO II. VIR. alterius verò: L. CASSIO. C. VALER. FEN. II. VIR.

B. Haec quomodo legam? A. *Caio Valerio Fenestella*; nisi quid iudicās fallor. B. *Fenestellae* cuiusdam in manibus est libellus, *de Magistratibus, & Sacerdotiis* Fenestellae.
Rom. A. Fallit libri titulus, & iam exiit à *Brugensi quodam Aegidio Vitisio suo assertus auctori*, *Andreae Dominico Flocco*, Florentino. Et si non infrior Fenestellā doctum hominem fuisse, & in Pandectis Iuris recenseri; & fortasse Hispanus fuit. Horū autem postremorum Duumuirū nactus nuper sum nomisma, pūfillū illud quidem & aereū, drachmae pondere, sed quod faciem titulumq; Augusti praeferret: illinc verò lauream corollā: inscriptumq; L. CASSIO. C. VALERIO II. VIR.

B. Cur boues cum assecla in his, similibusq; nummis spectantur? A. Vt Coloniae esse demōstret, quam & *Immunem* Plinius nominat, & M. Varro vetus scriptor auctor est Coloniam sic inchoari solitā iuncto boue & vacca, vt vacca tamen Coloniae, quā conderent, propinquior esset; exterius vero bos araret, ductoq; aratro terminos designabāt Coloniae, quā moenia ducerentur; & aratro portato, vbi portam statui vellent. [*Vnde & portae nomen à portando inditum.*] B. Cur interius vacca Coloniae versus collocata? A. Vt feminae domi fertiles sint, vaccarum instar. B. Bos cur exterius arabat? A. Vt viri foris laborent, boū exemplo robusti. B. Si ita est, altera ergo hic vacca appareat necesse est. A. Tecū sentio, sed quomodo cognoscemus? B. Si vaccae vbera appaerent. A. Cornibus etiā discerni posse pridē audiuius; & apud Belgas coriū, nisi cornua adsint, non emi, vt videāt, si bubulū est coriū, aut vaccae. C. Cornua quid differūt? A. Vaccae cornua instar sunt Lunae, quo etiā fabula pertinet, & vaccas eidem immolabant. Taurorū ac bouum cornua magis exstāt: itaq; laedunt magis, apice surgente, vel inflexo. B. Sunt-ne alij Caesaraugustani nūmi? A. Alias referre memini nūmos esse cum vexillo, aereos, semunciae pondere: impresso Augusti Caesaris capite, lauro vincto, cum titulo: AVGVSTVS. DIVI. F. In altera est parte vexillū hastae impositū in basi quadrata, arae non absimili: adscriptumq; CAESARAUGVSTA. M. PORCI. CN. F. AD. II. VIR. B. Cur hic vexillum positū? A. Vt Coloniae demonstret: cui ducendae Romae primo signū ponebatur, mox in Colonia, quo Coloni ducti: numerusq; scribebatur eo cōmigrantium: verbi gratia sexcentorū, aut millium. Horum centum *Decuriones* legebātur, qui instar erant *Senatorum*. Hinc quotānis Magistratus creabant, & alios quinq; quoq; anno, indeque *Quinquennales* dicti, vt Romae antea Censores erant. Fuere etiā plerumq; *Duumuiri*, & *Aediles*, & *Quaestores*. B. Sunt-ne alij oppidorū Aragoniae nummi? A. Sunt profecto; *Turiasonis*, *Bilbilis*, *Ergauicae*, & vtriusq; *Calagurris*, quarū altera in Aragonia putatur sita: & fortè etiam aliarū vrbū. *Turiasonis* nūmos aliquot vidimus: hinc Augusti facies est, lauro redimita, his additis: IMP. AVGVSTVS. P. P. hoc est. *Imperator Augustus Pater Patriae*. In auersa parte, Virginis est caput velatae facies, vt Pietas pingi solet, adscriptumq; TVRIASO. Hinc verā oppidi scribēdi rationē discimus, quā nuper *Tyrausonā* imperitè appellare coeperūt, & nihilo felicius scioli quidā *Tyrausonā*, à Tyriis, & Aufonib: Alter nūmus Tiberij Caesaris est, vultū eius praeferēs, & titulū: TI. CAESAR. AVG.

A litera corona, cum litteris: MV. AVG. BILBIL. C. CORN. REFEC. M. HEL. FRONT. II. VIR. hoc est: *Municipium, Augusta Bilbilis Caio Cornelio Refecto, Marco Heluio Frontone Duumuiris*. B. Cognoui nuper amicorum litteris *Bambolae*, ubi olim Bilbilis apparent hodie vestigia ac ruinae, nummum repertum Tiberij Caesaris, sic inscriptum: TI. CAESAR DIVI AVGVSTI. F. AVGVSTVS. Lauri corolla in auersa est parte, inscriptumq; COS. In orbem vero hinc MV. AVGVSTA BILBILIS: illinc autem: TI CAESARE. V. L. AELIO SEIANO. A. Rarum mihi & inauditum Consulium nomina in nummis reperiri: verum cum sint illustrium personarū, venia est danda. Seianus enim Tiberij illa tempestate non minoris fuit auctoritatis, quam apud Augustū M. Agrippa, qui & nomen & imaginem suam nummis Romae extraq; Romam imprimeret. Consules autem isti fuere biennio ante mortem Tiberij Caesaris. Haecenus de Bilbilitanis satis superque. B. Quod oppidū est *Ergauica*? A. Sane ignoro. Sunt qui putent *Alcanizum* vulgo esse, utq; litterā vel vnā iuuentur *Ergauica* legunt, repugnātibus antiquis nummis. C. Plinius Ergauicenses in iis numerat, qui ad conuentū Caesaraugustā venirent, ac veterē Latij iure vterentur, nummiq; *Ergauicam Municipium* faciunt. Spectatur Augusti Caesaris caput coronatum, adscriptumq; AVGVSTVS DIVI F. Parte altera taurus est, cū litteris: MVN. ERCAVICA. aerea est, & ponderis semunciae. B. Scribendū-ne ac pronuntiandū *Ercauica*, an *Ergauica*? A. G. litterā serius Romanos uti coepisse apparet post alias repertas litteras: [primumq; ea usum fuisse putat *Spuriū Carbilium, libertum, ut puto, Carbilij Rugae, eius, qui primus Romae diuortium fecit, quod sterilis esset vxor, quam liberorū ducendorū gratiā duxisset, ut in Problematis Rom. Plutarchus cōmemorat, anno post Romam conditā fere sexcentesimo, & quod in A. Gellio docti* *corrigunt*. C. itaq; pro G adhibebant, ut K pro C vel Q. scribentes *Caius & Cnaeus*; efferebāt autem *Gaius & Gnaeus*. Hinc & in Bilbilitano quodam nummo C pro G reperi. Clarum id quoq; ex ordine litterarū. Tertia enim Hebraeis à Graecis G sonum habet, pro his Latinis C. est. In Ergauica autem G scribendū arbitror, & etymo Vici, & *Erga*, quod Graecè sonat *opera*: etsi aliam esse vocis originationem opinor, & vitiose conflare Graecas Latinasq; in vnum voces auctor est M. Fabius. In dubiis autem nūmos sequi malim & scribere, ut in sculptū video, *Ercauica*; etsi in membranis libris est *Ergauica*, euphoniae forte gratiā. Iuxta Ercauicā collocat Ptolemaeus in Celtiberis *Segobricam*, quam Celtiberiae caput Plinius facit, ut Carpetanorū *Toletum*: vtramq; stipendiariā facit, & conuentus Carthaginensis. A. An haec vrbs vulgò *Segorue* dicta est, non procul Valentia? A. Incertū id, ut amicus noster Hieronymus Zurita pronunciat. Duos huius nūmos vidimus; alter cum Augusti capite, quantum coniicio (litterae enim absunt) intrā delphinum & spicam, forte pro terrae marisq; domino. In auersa est equestris statua hastati, ut in plerisq; Hispaniae nummis: infraq; adscriptū SEGOBRICA. Alter nūmus Tiberij Caesaris est, & faciei circumscriptū: TI. CAESAR. DIVI. AVG. F. AVGVSTVS. In antica parte corona graminea, vel laurea spectatur, inscriptumque SEGOBRICA. B. Vtriusq; *Calagurris* quos habes nummos? A. In quibusdā *Municipium* vocatur, scriptumq; CAL. IVLIA, quod equidem interpretor *Calagurris Iulia*. In aliis C. CA. vel sic C. C. A. & lego *Colonia Calagurris Augusta*. Plinius quoq; duas ait *Calagurres* ad conuentum venisse Caesaraugustā, *Calagurritanos Naficas*, quos Municipium iure vsos ait, vel *Coloniarum*, ut quidam hic legunt: alteros vero *Calagurritanos Fibularenfes*, quos stipendiarios facit, fortè quod cum Cantabris ab Augusto victis in potestatem venerint. Demus itaq; *Calagurrim* Aragonum esse eandem *Nascharum*, siue *Colonia* ea sit, siue *Municipium*. Age, nummos nunc contemblemur. En, Augusti hic faciem agnosco, corona laurea vinctam, adscriptumque: AVGVSTVS. MV. CAL. IVLIA. In auersa parte, taurus est, cum Duumuirorū nominibus:

v. ERGAVICA.

G. Littera.

Lib. iv. Noct. Attic. cap. 3. & Tertullianus lib. de Monogamia, & in Apolog. Val. Maximus lib. 2. cap. 1. Iac. Cuiacius Obseruat. lib. 1. cap. 39.

VI. SEGOBRICA

VII. CALAGURRIS.

nibus: L. BÆB. PRISCO. C. GRAI. BROCO. II. VIR. hoc est: *Lucio Baebio Prisco, A Caio Grauius (seu Granio) Brocho Duumuiris*. Aereus est nummus, pondere semunciae. Huic aequalis, iuuenis formam continet, qualis Augusti, adscriptumque: MVN. CAL. IVL. In auersa parte hae sunt notae: M. PLÆ. TRAQ. VRSO II. VIR. ITER. Prioris cognomen ad intelligendum difficile, sed sit sane *Marco Plaetorio Tranquillo, Quinto Vrsus*, sublatis nimirum punctis notas illinc dissecantibus. B. Cur additur ITER. quod alias inusitatum? A. Ut bis fuisse Duumuiros significet: quomodo dicebatur *Consul iterum*, non *Secundum*; ut *Tertium, Quartum*. B. Quid differunt *Consul bis, & Consul iterum*? A. Nimirum, ut *Consul ter, & Consul tertium*. B. Eodem redimus, nec expedis nodum. A. Clarius id esse credebam. Memini A. Gellium hanc agitare quaestionem, lib. x. *Tertium*-ne Consul an *tertio* dici oporteat, orta disputatione, cum C. N. Pompeius in theatro, quod erat dedicaturus, honores suos inscriberet: consultusque M. Cicero suasit TERT. scriberent, additque Gellius sua aetate scriptum fuisse COS. III. Ex his efficitur aliisque scriptoribus, cum quid in tertio gestum esset Consulatu narrarent, dice-
re solitos: *Consul tertium, vel tertio, fecit*. Sin numerum inirent Magistratum, re-
rumque gestarum, ita fere vsurpabant: *Consul ter post biennium mortuus est*. Idem de reliquis sentiendum est numeris, bis, quater, quinquies; & quod de tertium, idem est de *Iterum*, (non secundo) quartum, & quintum, ac deinceps. Alius est nummus Augusti Caesaris, cum litteris: IMP. AVGVST. PATER PATRIAE, in auersa est taurus cum his litteris: M. CAL. I. B. Si hae solae litterae essent positae aegre quis diuinet, nunc è superioribus legerem: *Municipium Calagurris Iulia*. A. Duūvirorū verò nomina lego: L. VALENTINO. L. NOVO. II. VIR. Qui nummus probat, ut M. *Municipium*, sic I. sola *Iulia* designat, quod Epitheton & in Tarraconensibus nummis vidimus. Illud quoque hinc discimus, Duumvirorum nomina auferendi casu ut & Consul esse legenda, etsi compendio notetur: II. VIR. in nummis Coloniarum, pro Duumuiris. Transeo ad alios nummos Calagurritanos, qui *Calagurrim* Coloniam designat: ut in vno Augusti Caesaris lauro coronati, cum litteris AVGVSTVS. DIVI. F. Illinc autem taurus est, & haec adscripta: C. C. A. T. B. CLOD. FLAVO. PRAEF. GERMAN. L. IUVENT. LVPERCO. II. VIR. B. Haec quid significant? A. *Colonia, Calagurris, Augusta, Tiberio Clodio Flavio Praefecto Germanorum; Lucio Iuuentio Luperco, Duumuiris*. B. An legi posset *Colonia Caesarea Augusta*? A. Posset quidem, si ita Caesaraugusta fuisset appellata, etsi poeta quis, siue Paulinus, siue Ausonius vocem disiunxerit, quae vna est in nummis, *Caesar-augusta*. B. Quid illud est *Praefecto Germanorum*? A. Ducem fuisse apparet Germanorum militum. C. An legi posset *Praefecto Germaniae*? A. Minime vero: non enim pro Praefide aut Proconsule aut Magistratu hac formula utebantur. Absurdum quoque fuerit Germaniae Praefectum credere in Hispaniae Coloniam commigrasse. Alter est M. *Agrippae* nummus omnesque adeo, etiam quos deinceps nominabo ex aere, & semunciae sunt pondere. Caput est *Agrippae* cum corona rostrata, ut alias saepe sculptum vidimus, adscriptumque: M. AGRIPPA. L. F. COS. III. etsi quaedam hic litterae vetustate fugerunt. In auersa est parte taurus stolatus, ac Duumuirum aliorum quoque nomina: SCIPIONE ET MONTANO II. VIR. qui & ipsi in nummis leguntur *Agrippinae*, matris Caligulae, cum capite eiusdem, ac titulo: AGRIPPINA M. F. MAT. C. CAESARIS. AVGVSTI. In parte altera praeter Duumuiros leguntur, & haec: C. CA. quas sic interpretor *Colonia Calagurris*, & eiusdem etiam Caligulae nummus est iisdem litteris in auersa; & Caligulae facie lauro coronata, adscriptumque: C. CAESAR. AVGVSTI. GERMANICVS. IMP. B. Cur in Caligulae nummis non illi hoc nomen tribuitur? A. Quia nec Antonino *Caracallae* cognomen cuditur, ut nec in

A. Gell. lib. x.
cap. i.

Infra Dial. x.
num. xxvii.

A nec in *Heliogabali*, seu *Elagabali* nomen tribuitur, tametsi cufum videas SACERD. DEI. ELAGAB. vt cognomina isthaec probro duxisse videantur. B. Sed quid Caligulae, caeterorumq; nomina sonant? A. Caliga Romanis calceamentum erat militare, non, vt hodie tibialia ad genu vsque protensa, sed vix pedem tegebant, vt sandalia, clauis ornata. Natus Caligula in castris, patre Germanico bellum gerente, educatusque apud milites, & calceatus caligis militaribus; venustus puer; hinc *Caligulae* nomen induit, quasi *Calceolos* dixeris. *Caracallae* vero nomen vestium de genere, quod populo distribuit, nomen praebuit, ab inusitato nimirum indumento. *Elagabali* vero cognomentum in auersa nummi parte visitur, quod eius esset Dei sacerdos, Dei inquam Barbari, & inauditi Romanis auribus. Tiberij Caesaris alius est nummus, capite eius lauro victo, his additis: TI. CAESAR. DIVI. AVGVSTI. F. AVGVSTVS. In altera est iugum bouum, pone sequente agricola, cum scutica, & litteris: C. CA. M. CATO. L. VETTIAC... II. VIR. In altero eiusdem nummo hinc taurus dumtaxat, illinc exesis nonnihil litteris... SCLIO. LEPIDO. G. AVFIDIO. GEMINO C. CA. Alius quoque Caligulae, cum bouum iugo, & colono cum flagello. Hinc quidem alterius nummi adscriptum elogium, illinc vero: C. CA. LICINIANO. ET. GERMANO II. VIR. B. Optandum sane Aragonios istos cognosci posse, ceterosque e nummis claros Hispanos. A. Vtinam scripta quaedam de iisdem extarent. B. Aragoniae ne plures nummi reperiuntur? A. Oscae ciuitatis vnum vidimus Augusti Caesaris, capite lauro coronato, adscriptumque: AVGVSTVS. DIVI. F. In auersa parte eques est, hastam gestans, vt Caesari equestri statua posita repraesentari videatur, cum his litteris: V. V. OSCA. quas litteras interpretor ex alio Tiberij Caesaris nummo: hinc faciem lauro coronatam gestantem, cum litteris TI. CAESAR. AVGVST... Illinc vero eadem imago equitantis, adiectis litteris: VRBS. VIC. OSCA. D. D. hoc est, *Vrbs, Vindex Oscae, Decreto Decurionum*. B. *Vrbem* cur nominat, cum aliae municipia vocentur, aut Coloniae? A. Plinius *ciuium Romanorum* appellat, vt alias vrbes, quae in nummis Municipia dicta, & ingens haec Municipij praerogatiua, vt & *Vrbis* nomen includere queat, adiuncta praesertim voce *Osca* cum *Vrbe* quod *Veterem Ciuitatem* designat, vt non raro apud Liuium *pecunia Oscae*, non pro moneta Oscae, vt quidam putarunt, sed pro antiqua moneta.

VIII.
OSCA.

[Imo legitur in Liuiio non Pecunia Oscae, sed argentum Oscense, aurum Oscense, quod sine dubio ad hanc Urbem, non antiquitatem pertinet: quae nil mirum est, cur Vrbs sit dicta, quod inter principes Hispaniae vrbes exstiterit. A. Vrbs vniuersè dicitur non vni proprium oppido vocabulum, sed compluribus commune. Alioqui non dixisset Maro:

Aul. Gell.
Lib. II. cap.
XXXV. & lib.
XVII. C. XVII.
Additamentum
ex Octauiano
Sada, Oscensi.

Vrbem, quam dicunt Romam—

Satis enim foret Urbem nominasse, quod sibi Roma nomen vindicauit: cum vero subiungit: Huic nostrae similem—

Mantuanam quoque Urbem dictam ostendit. De hac fides abroganda fabulis, ac nugis Florianis Docampij. B. Fidem equidem nunquam habui, sed Oscae nobilitatis testes abunde sunt nummi, scriptoresque longè antiquiss. quae referre nunc quidem, ne patientia abutar tua, non libet. Vno Plutarchi loco scriptoris egregij in Sertorij vita, contenti erimus. Sic enim ille:

Εμάλις τῆ εἰλεν αὐτὴς τὰ τῶν παιδῶν. τὴς γὰρ εὐγενεστῆς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν σπαραγῶν εἰς Οσκαν πόλιν μεγάλῳ διδασκάλῳ ἐπισήσας Ἑλληνικῶν τε, καὶ Ῥωμαϊκῶν μαθημάτων, ἔργῳ μὲν ἐξωμνηρέυστο, λόγῳ δὲ ἐπάιδευσεν, ὡς ἀνδράσι γενομένοις πολιτίας τε μελαδῶσαν ἔδεχθῆς. οἱ ἢ πατέρες ἠδούλο θαυμαστῶς, τὴς παίδας ἐν περὶ πορφύροις ὀρώητες μάλα κοσμίως φοιτῶντας εἰς τὰ διδασκαλεῖα, ἔ τὸν Σεβήριον ὑπερ αὐτῶν μιούς τελέωνται, καὶ πολλὰκις δοποδείξεις λαμβάνοντα, ἔ γέρα τοῖς ἀξίοις νέμοντα, καὶ τὰ χρυσῶ περιδέραια δωρόμενον, ἃ Ῥωμαῖοι Βέλλας καλεῖσιν. Liberos ipsorum sustulit, eorumque nobilissimos in Osca magna vrbe praeceptoribus tradidit, cum Graecis tum Romanis litteris imbuendos: verbo quidem vt discerent; re autem, vt obsides haberet, vtque grandiores Magistratus gererent, omniisque essent ciuili disciplina imbuti. Qua ex re magnam parentes voluptatem ceperunt,

» filios animaduertentes praetexta indutos, doctrinaq; decenter institutos, vt pro Sertorio sa- A
 » laria penderent, saepe etiam suorum in studiis processu periclitarentur: distributis etiã prae-
 » miis us, qui digni essent, vt torques etiam aureos, & ornamenta, quae bullas Romani nomi-
 » nabant, interdum donarent. Vides Oscae μεγάλης πόλεως epitheton tribui, quod dat Athenis
 Pindarus, & ludum artium bonarum fuisse, vt hodieq; Gymnasium est. A. Addam,
 quando bene erga illam animatus es, encomium Petri primi Aragonum Regis è Donationis,
 quam penes me seruo, formula: Deuicto namque Caesaraugustano Rege cum innu-
 merabili Sarracenorum, falsorumque Christianorum multitudine, ac ferme qua-
 draginta millibus caesis, inclutam ac famosissimam urbem O S C A M cepimus, an-
 no Dominicae Incarnationis millesimo nonagesimo sexto: in qua ad restituen-
 dum antiquum Pontificatus apicem Petro Aragonensi Episcopo omnium His-
 paniarum urbium Mezquitam contuli excellentiorem. Vt nihil interim dicam, na- B
 tum hic fortissimum par Martyrum, Laurentium & Vincentium. Sed ad institutum
 reuertamur. B. Duo alij Oscenses nummi occurrunt. Vnus iuuenis barbati facie impressa,
 additis litteris: O S C A. In altera parte sacrorum instrumenta sunt Pontificalium, cum
 litteris: D O M. C O S. I T E R. I M P. Alter hinc quidem adscriptum praefert: C. C A E S A R.
 A V G. G E R M. P. M. T R. P O T. C O S. ad Caligulae lauro coronatum caput: In auersa à au-
 tem, equo sedens cum hasta, & in ambitu: C. T A R R A C I N A. P. P R I S C O. I I. V I R. & sub
 equi pedibus: V. V. O S C A. hoc est, Vrbs Victrix Osca.]

An. 1096.

IX.
CASCAN-
TVM.X.
VALENTIA.

A. Alterius oppidi siue Aragoniae, siue Nauarrae Plinius meminit, ciuium,
 vt ait, Latinorum: & in duobus Tiberij Caesaris nummis Municipium vocatur,
 his ad oram circumscriptis: T I. C A E S A R. D I V I. A V G. F. A V G V S T V S. Illinc tau-
 rus cuditur, cum litteris: M V N I C. C A S C A N T V M: & in altero nummo: M V N I C I P. C
 C A S C A N T V M. Transeo ad nomismata Valentiae, Sagunti, & Saetabis. Valentinos
 quidem paucos vidimus: vnum habeo argenteum, cum virginis hinc imagine;
 illinc vero cornucopia ac titulo, VALENTIA: estque drachmae amplius ponde-
 re. C. Sed cur non sit nostrae Valentiae moneta? A. Quia est alia ciuitas Italiae
 Latinis Viboualentia dicta, & vulgò Vibona. Sculptus affabrè suprà quàm Hispani-
 nici reliqui quos vidimus: in aereo altero iuuenem galeatum videre memini, ad-
 scriptumque: L. T R I N I. L. F. Q. illinc verò T. A N I T E I. et si syllaba T E I paene ve-
 tustate euauit. In auersa parte cornucopia est, & radius, cum litteris: VALENTIA:
 valde vt dubitem, Hispanicus-ne an Italicus sit nummus. Sed ob idem cornu-
 copiae utrobique impressum signum, Italicum esse magis inclinatus animus. D
 C. Quid cornua & radius significant? A. Vbertatem credo ac fortitudinem: ga-
 lea quoque Virtutis symbolum est, vnde Valentiae nomen; vt inde quoque fit à
 Graecis Roma, vt vrbs vicissim Valentia aliquando sit nominata. C. Vt legendae
 litterae sunt L. F. Q? A. Lege Lucij Filij, Quaestoris. B. Sagunti multos exstare
 nummos exoptem, ob multa quae passi sunt, & ob singularem erga populum Ro-
 manum fidem. B. In aereo nummo Tiberij Caesaris hinc eius visitur facies: cum
 litteris: T I. C A E S A R. D I V I. A V G. F. A V G. In auersa triremis est cum litteris S A G.
 L. V A L. S V R A. L. S E M P. G E M I N. I I. V I R. D. D. B. Haec vt legenda videtur? A. Sa-
 guntum vel Saguntus, Lucio Valerio Sur a: Lucio Sempronio Gemino, Duumviris, Decreto
 Decurionum. C. Colonia-ne an Municipiū Saguntus fuit? A. Nummus non indi-
 cat, at Plinius in tredecim Municipiis ciuium Romanorum numerat. C. Cur in
 auersa triremis est? A. Quòd ex insula Graeciae Zacyntho deducta eò Colonia E
 fit, si Straboni, Silio Italico, & quatum memini, Polybio credimus; vnde & per-
 eruditus amicus Galefius scribendum opinabatur. Saguntus, vt Zacynthus, non
 Saguntum. De Illice, quae hodie Alicante nominatur, duplices habeo nummos. In
 altero Virginis est facies, cum palma, vt Victoriae esse typum existimem. In auer-
 sa taurus est, cum litteris: C. B A L B O. L. P O R C I O. P R. I I. V I R. C. V. I L. quod ita le-
 gendum

Vt in versu
 quodam His-
 panico canit-
 ur: O Va-
 lencia, O
 Valentia
 Roma pri-
 meronom-
 brada.

XI.
SAGVNTVS.XII.
ILLICE.

A gendū cenſeo: *Caio Balbo, Lucio Porcio, Primis Duumuiris, Colonia Vietrix Illice*. In altero nummo Tiberij Caefaris facies, cum litteris: TI. CAESAR. DIVI. AVG. F. AVGVSTVS. P. M. B. Quid ſingulares litterae P. M. designant? A. *Pontifex Maximus*. B. Exciderat id mihi. Sed quid in auerſa ſpecto? A. Aram vides, adſcriptumque SAL. AVG. hoc eſt, *Saluti Auguſti*: & iuxta aram quattuor litterae ſingulares C. I. I. A. C. Si puncta tollas *Cia* erit, ſed cum punctis, quid ſignificant? A. *Colonia, Immunis, Illice, Auguſta*. C. Quidni integre ſcribebant? vt quid Notis opus erat? A. Res tum quidem nota erat, vſuque recepta. C. Plinius *Coloniam* vocat *immunem*, meminitque, vt diximus, Paulus Iureconſultus, Tit. *de Cenſibus*, vt probe nouiſti. Duumuiro autem hic nominantur M. IULIVS. SETTAL. L. SES. B. CELER. II. VIR. hoc eſt: *M. Iulius Settalus, Lucius Seſtius Celer, Duumuiro*. C. Hi non auferendi caſu, vt reliqui, ſed nominandi, ſunt poſiti. Quomodo ergo legendi? A. Nulla regula eſt ſine exceptione. In eo ipſo Valentino regno oppidum eſt percelebre *Saetabis* olim, nunc *Xatiua* dictum, vbi linum optimum, celebratum etiam à Valerio Catullo:

Nam ſudaria Saetaba ex Hiberis

Miferunt mihi mueri Fabullus,

Et Veranius—

XIII.
SAETABIS.

Epigramm.
XII. & XXV.

Huius oppidi nummum vidimus viri promiſſa barbâ, & comâ, neſcio cuius; adſcriptumque, vnde veram huius vocis diſcimus orthographiam, *Saetabi*. In auerſa parte mas, ſeu femina equo inſidens, palmam tenens: impreſſae quoque Hiſpanicae hae ſunt litterae: M̄N̄P̄. B. Nummum hunc adiunge cum *Celſa*, & *Ilerda*, qui bilingues continent titulos. A. Recte mones: verum in illis quod ſimiles eſſent characteres, diuinare quaedam licuit; hi nimium-quantum diſcrepant! prima tantum nota ſi inuertas ꝑ erit Graecorum; quae prima etiam littera eſt in *Saetabi*: ceteras non aſſequor. Hinc tamen licuit ſimilem componere eiufdem oppidi, cum facie iuuenis coronati, & Herculis clauâ à tergo poſitâ. Cuius etiam gratia cuſum nummum arbitror. In altera autem parte miles eſt in equo haſtatus, & infra eadem notae: N̄M̄P̄. Vltima non recte eſt depicta. Atque haec de Valentinis nummis ſufficiant. *Cantabrorum* enim, *Aſtutum* & *Galaeciae* nullum equidem poſſideo nummum. Caſtellae verò habeo *Segobiae*, *Cluniae*, (quae vulgò *Coruña* eſt) & *Graccuris*, (quae haud ſcio an hodie *Grajal*) & *Toleti*, quam primo nominari oportuit urbem; ac denique *Emeritae*, Luſitaniae oppidi. Baeticae verò habeo *Ordubenses*, *Italicensis*, alioſque nummos. Tu vide vnde auſpicari me iubeas. B. *Toleto* malle. Fuit enim diu Regum ſedes. A. Toletanum nummum aereum vidi Latinis inſcriptum litteris: plurimos verò aureos Regum Gothorum. In aereo facies eſt hominis denſa barba, cum multis ſolis hiſ tantum, quae legi quidem poſſint, litteris: EX S C O L. In auerſa, vt ſaepe in Hiſpanicis nummis, eques viſitur haſtatus, & quattuor infra litterae: T O L E. quae primae ſunt nominis ciuitatis *Toleti*. B. Sed priores litterae quid ſignificant? A. Non facile dixero. Sed demus legendum: *Ex Senatus conſulto*: vel *Ex conſenſu Coloniae*: etſi non memini alibi *Coloniam* hanc urbem vnquam vocitatam: & *Senatus conſulti* vox extra Romam & *Conſtantinopolim*, mihi quidem, res eſt inaudita: & ſi nomen eſſet alicuius Caefaris, nomen vtique illius apponeretur: expectandus itaque alius ad legendum facilis nummus: Aureorum quidem nummorum, quos Aluarus Gometius *Toleti* Graecarum litterarum doctor ad me miſit, complures ſunt; & temporum ſerie de hiſ agere pretium operae fuerit. Gothorum quidem Regum antiquior, qui *Toleti* numos cudendos curauit, *Liua*, eſt quem vulgò *Lubam* nominamus. Suntque eo nomine bini: vnus Regis *Leouigildi* frater, cum quo biennium regnauit, & antea vno anno ſolus. Alter filius eſt *Recaredi* Regis, qui dicti *Leouigildi*

XIII.
TOLETIVM.

gildi filius fuit, qui regnum biennio tenuit. Equidem arbitror priorem esse cuius A
 hi nummi sunt, quòd regnarit diutius. Vtrimq; faciem video, adscriptum que: † D.
 N. LIVVA REX. Hae litterae D. & N. pro *Dominus noster*, non est in aliis nummis
 legere, nisi praemissa I. littera I. D. N. pro, *In Dei nomine*. In auersa parte est: † TO-
 LETO. PIVS. Liuvae frater in regno successit *Leovigildus*, Catholicorū hostis acer.
 rimus: parensque S. Hermenegildi Martyris. Imago hic eadem quae alterius, ad-
 scriptum tamen: † LEOVIGILDVS REX: illinc verò: † TOLETO. IVSTVS.
 B. Certe tam iniquus Rex tali indignus titulo. Sed dic, quaeso, quid censes de
 nummo adeò laudato ab Ambrosio Morali viro docto ac diligenti, quae velut
 Lipsana restant S. illius Principis Hermenegildi? A. Nummum illius sic impres-
 sum nunquam videre contigit: nec Victoriae signum adculum, neque litteras tan-
 ti mysterij: REGEM. DEVITA. B. Non erit igitur hic nummus, quem vidisti: sed B
 tuus quid continebat? A. Quam ille Victoriā facit, mihi longè alia forma vi-
 detur; vel locustae, aut cicadae, aut galeae. Imo si hominem esse dixeris, qualis in
 auersa spectatur parte, non repugnem sanè. C. Summum narras artificem, qui
 hominem depingeret, quem locustā, cicadam, aut galeam faceres. Addere oportuit
 ambiguitati tollendae; hominem esse, non cicadam. A. Vidi olim Venetiis
 vetera aedificia, cum picturis animalium, ac frugum, additā scripturā, quid essent
 significāte. Verbi gratiā: melones sunt isti, aut vuae. Hic canis est, hic lepus: quod
 de antiquis pictoribus Aelianus commemorat. B. Tuus nummus quas hic litte-
 ras praefert? A. Legi aegrè possunt: sed hoc fuisse opinor: REGNM. BONO OVI-
 TA. B. Haec quid, amabo, significant? A. Ignoro equidem. B. Quid si, *Regnum*
bono vitandum? A. Non est hic sanè nomismatum sermo, ac ne ille quidem, quem C
 Ambrosius attulit: *Regem devita*. B. Quis igitur nummorum sermo? A. Hic forte,
 quantum conicio: ID. NM. OSSONOBA. VICTOR. B. Nae tu commenta fa-
 cile dissipas! sed REGNM propius accedit ad *Regnum* vel *Regem*, quàm ad I. D.
 NM. hoc est: *In Dei nomine*, si rectè commemini. A. Ita est, sed R. cōiungo cum VI-
 TA fietque VITAR, quòd fere est VITOR, aut VICTOR, quod excepta R, nihil
 commune habet cum Rege, aut Regno. C. Sed *Ossonoba* vbi gentium oppidum
 fuit? A. Nescio profecto: nisi quod in Baetica (quae nunc *Andaluzia* à nostris vo-
 catur) à Plinio collocatur † ad Oceanū, & ad dictam nomine *Lusitaniā*. C. Ac-
 cedet hoc oppidum ceteris Baeticae nummis. A. Somnia haec sunt, & coniectu-
 rae rei inanis, quibus niti nullo modo debemus. B. Quid inscriptum huic num-
 mo, & adpictum praeter ea quae dicta sunt? A. Adscriptum ERMENEGILDI, D
 scultpusq; vir inguium-tenus sine brachiis, quomodo *Terminus* Deus, aut *Hermiae*
 pingebatur. Eius in pectore crux apparet. B. Anne thronus hic est, vt Morali vi-
 sum? A. Mihi utique non apparet. Transeamus ad *Recaredum* Regem probum,
 qui *Toleti* tertium indixit Concilium: vbi fidem est Catholicam professus, pul-
 saque est ex Hispania, qua infecti pridem Gothi erant, Ariana haeresis, anno regni
 ipsius quarto, Christi autem Saluatoris quingentesimo octogesimo nono. Num-
 mo eius impressum: † RECCAREDVS REX: illinc verò: † TOLETO PIVS. B. Me-
 rito hic Princeps *Pij* est cognomento donatus: sed cur *Toleto* scribitur, non *Toleti*,
 aut *Toletum*? A. Interdum ponitur nominandi casus in nummis, vt *Tarraco*, &
Fecit exaudiendum. In aliis incertum primus-ne an sextus sit casus, vt *Emerita*,
Elbora, *Corduba*, vel *Braçara*: & hic intelligendum *Fecit*, vel *missus est nummus*. Cum E
Toleto ponitur, sextum esse opinor casum. Alias cuditur *Hispali*, *Tucci*, *Eliberri*, vt
 aptòta videantur, vt *Tucci*: vel tertius est casus à nominatiuis *Hispalis*, & *Eliberris*,
 pro *Hispali* aut *Granatae*, & exaudi *Signatus est nummus*. Qui igitur *Toleto*, pro
Toleti interpretatur, non rectè iudicat, quòd *Toleti* dixisse oportuit, vt *Tusculi*:
 B. Catio nunc quod res est. Sed non desunt, qui *Toleto iustus*, aut *Toleto Pius* sit in-
 terpretentur,

Lib. xi. An-
 nal. Hisp.
 cap. 65.

Aeliae Variæ
 Hist. lib. 10.
 cap. 10.

† In Lusita-
 niā alij collo-
 cant. Vincen-
 tius Ossonob-
 ensis Episc.
 Concilio Eli-
 beritano in-
 terfuit. Et
 Itbacium pro
 Sossubensi E-
 pisc. Ossonob-
 ensis facit
 Io. Mariana
 lib. 111. Hisp.
 Hist. cap. 20.
 & Sigonius
 in Sulpicij
 Chronicop.

A terpretentur, quasi Toletanis iustus fuerit, aut pius erga illos. A. Causam nullā video cur assentiar, nisi *Toleto*, vt in Hispanico nostro idiomate *Toledo* inflecti casibus neget; nec *Toleto*, vel *Toleti Victor* dici debuit, quasi *Toleti* victoriam esset adeptus, sed quòd victor *Toletum* intrasset. Victoriæ enim parari extra Regias ciuitates plerumque solent. Vtque *Victor* non rectè sic cohaeret, ita nec *Pius* aut *Iustus*: Quæ cum ita sint, mea quidem sententia, ostendunt hæc verba, vbi nam cuius nummus, vt in Graecis, Latinis, ac Barbaris nummis vsitatum: Epitheta verò ad Regem pertinent, vt *Pius*, *Iustus*, aut *Victor* dicatur. B. Confirmari id potest Iustiniani Caesaris cognominibus, initio Digestorum, atque Institutionum.

A. Ad Regem *Vuitericum*, seu *Vuitiricum* transeamus, qui Liuuæ secundo eius nominis successit. Huius in nummis cum vtraque facie, in auersa adscriptum parte:

B † TOLETO PIVS: In altera vero: † VVITTERICVS REX. Et si in altero nummo legitur cum I. & VNICO T. *Vuitiricus*, dictus ab aliis cum CT. *Vitiricus*. Hunc excipiat *Suintila*, aliis *Scintilla*, qui regnare coepit anno sexcentesimo, primo & vic-

An. Chr. 621

cesimo. Imago parique auersa eadem quæ ceterorum est Regum, dempto nomine, nempe: † SVINTHILA REX. Regis *Reccesuinthi*, qui regnavit anno sexcentesimo quadragesimo nono, nummi præferunt faciem rudis artificij, adscriptumque

An. 649.

RECCESVINOVVS. R. In auersa parte Crux cum gradibus, ac litteris: † TOLETO PIVS. In nummis quibusdam primæ desunt litteræ REC. In vno etiam amplius N sic est: CNSVINOVVS. R. Hic obseruo ☉ Graecū pro TH. & notam & cum linea transuersa Regem designare; quam sæpenumero in libro calamo exarato *Legum Gotthorum* deprehendi, qui liber in Castellæ regno *Fuero iuzgo* nominatur. In

C nummis quibusdam scriptum PIVS. TOLETO. HI. quæ syllaba HI, sola in Crucis basi legitur, estque principium nominis *Hispaniæ*. C. Legi, nescio in quo, *Hispaniam* nostram dictam antiquitus *Paniam*, à Pane Deo, Bacchi socio, qui & *Hiberus* dictus: putantque *His* articulum Graecum initio additum, vt è duabus composita vox sit *His Pania*, quasi *Paria* Prouincia. Suspicor ita sensisse Didacū

Arist. de admirandis.

Amb. Moralibus De Antiquitat. Hisp.

Mendozium, celebrem æui nostri virum. A. Crederem per iocum, ab illo inuentum ac prolatum, nisi scriptum ab eo reperissem in Granatensis defectionis narratione, vbi dicitur, ac iocis locus non est. Et tametsi quidam *Pana Deum* *Hispaniæ* nomen putent indidisse, mihi tamen fabulæ instar visum, vt reliqua de *Baccho* à Poëtis iactata. Nam de Graeco † articulo, quem subiungentem illi no-

† Imo ἡ ὀρα-
νία verius,
quasi raritas
Prouinciæ.

D feramus nunc Regis *Vuambæ* nominata, qui vulgò *Bamba* nominatur: Quo etiam regnate dioeceseon *Hispaniæ* facta diuisio est in *Toletano* Concilio XI. vt in *Historia* vniuersa legitur *Alfonsi* Regis, Sapientis cognomento; et si *Rodericus*

Vide Ioan. Mariana Annalium Hisp. lib. VI. c. XV.

E Archiepiscopus *Toletanus* diuisionis eius non meminit. Huius nummi à ceterorum Regum imagine differunt. Praeter caput enim manus est *Crucem* tenens, adscriptumque: † I. D. NMN. VVAMBA. R. pro *In Dei nomine Vuamba Rex*. In altera parte crux cum gradibus visitur, vt in aliis Gothicis nummis, cum litteris: † PIVS. TOLETO. Post *Eruigij* Regis temporibus habita *Synodus XIII. Toletana*, anno DC. LXXXIII. quarto regni anno. Insequenti vero anno XIII. habita *Synodus*. Huius Regis nummi sunt facie rudi arte sculpta, ac litteris: I. D. NMN. ERVIGIVS R. In auersa parte Crux, cum gradibus, adscriptumque: † TOLETO PIVS. *Egizæ* Regis varij habentur nummi, sed insculptum *Egica*, qui & in Conciliis, scriptisque Chronicorum libris vario flexu scribitur, vt in τ̄⁸ *canis* nomen princeps desinat, vt & *Vuamba* & *Liuua*, & *Suintila*, aliaque nomina in

A terminata gignendi casum formant *Vuambanis*, *Liuuanis*, & *Suintilanis*. Huius anno regni primo Concilium fuit *Toletanum* XV. Christi anno DC. XXCVIII. Nummi illius partim *Crucem* ferunt, litterasque: TOLETO PIVS. Sed facies barbata,

barbata, manusque melius quam in superioribus spectatur. Titulus circumscriptur: I. DI. NMN. EGICA. R. pro *In Dei nomine Egica Rex*. In aliis eiusdem nummis hinc quidem gemina facies Crucem aspiciens, in medio utriusque positam, ac circumscriptum: † IN. DI. NMN. EGICA. R. In auersa autem parte nota est Toleti urbis in orbem sic inscripta: T. E. Itemque in circum: † VVITIZA P. Quae littera P aut *Princeps* designat, vel, quod verisimilius est, pro R. cumque Cruci cohaereat, quae figuram habet x decussatim scriptam, Regis nomen ostendet. Cum nuper autem de Narbonensibus nummis agerem, dixi hunc filium, *Egicam* vero parentem eius fuisse; & *Vuitizam* Gothorum Regum vltimum regno pulsum à Roderico Rege: quem & Arabes regno exegerint, cum totam occuparunt Hispaniam. B. Habes-ne nummum *Acoftae*? quem quidam Gothorum in Hispania Regem fuisse autumant? A. Nunquam equidem vidi, nec Regem hoc nomine fuisse arbitror, etsi *Aluarus Gometius Toletus* duos miserit nummos chartis implicitos: inscriptumque papyro *Regis Acoftae*, vel *Aconsta*, & *Irenes* & *Constantini*: quae in nummis tamen non repperi. Imago erat, quantum memini, duorum forma dissimilium, magni & parui, ut parentis ac filij, ut opinor, *Heraclij* & *Constantini* eius filij. Quibus imperantibus vera Christi Saluatoris Crux recuperata est. Hinc in *Heraclij* nummis Crux in auersa spectatur. Quas hic litteras legi in his nummis, erant THERA CONST. Suspicio primò fuisse D. N. HERAC. pro *Domino nostro Heraclius*, & C. litteram utriusque nomini seruiisse, & alterum fuisse *Constantinum*. B. In Pandectis Florentinis vna saepe littera pro geminâ collocatur: verum si maior inscriptio fuisset, credam rectius fuisse: D. N. HERACLIVS, ET HERACLIVS CONSTANTINVS. A. Titulus nummi dimidium occupat, in altera tamen parte litteris caret: & tamen desit copula ET, subintelligitur tamen, ut *Heraclio* suum nomen, filio vero *Constant.* imponatur, veluti si quis Sanctos *Cosmam* & *Damianum* pingens, nomen utriusque imponat, copula ET superuacanea foret. B. In mentem mihi nunc reuocas nummum aureum Ducis *Medinae Caeli*: in quo & duae, quasi pater & filius visuntur, & in utriusque medio Crux est, adscriptaeque litterae, quas, ut te consulerem, descripsi: D. D. N. N. HERACLIVS ET HERACONST. PP. AV. In auersa verò Crux quoque cum gradibus ac litteris: VICTORIA. AVGVS. CONOB. A. Hic nummus non ablimilis illis de quibus paulò ante differuimus, & altera Inscripção est: *Domini nostri Heraclius, & Heraclius Constantinus perpetuo Augusti*. Hanc vero sic lego: *Victoria Augustorum*. CON. OB. explicant leguntque quidam *Constantinopoli obrizum*. Sed quia etiam in argenteis reperitur, alij *Obsignatum* malunt: ut ea aetate saepe in aureis reperias nummis TR. OB. pro *Treueris obsignatum*. Sed incerta haec. ceterae litterae locum indicant, ubi cusus nummus, ut *Constantinopoli*, & auri qualitatem puri, quod *Obrizum* cognominabant: quale nunc aurum est ducatorum duplicibus capitibus, aut *Hungarorum*, aut *Crusatorum Portugalensium*. *Victoria* autem ea esse potuit, quae festo exaltationis Crucis celebratur, quod probat utrimque Crux in his nummis spectata. B. Sic magis refellis falsos *Acoftae* nummos, firmasque egregie tuam ipse sententiam: sed quid in auersa parte spectatur? A. Dicam M. magnum, & infra O, quo moneta significatur: statimque CON. principium nominis *Constantinopolis*, ubi cusus est nummus, & utrimque AN. IIII. B. Argumentum id euidens, nunquam in Hispania illos cufos fuisse nummos, & *Ambrosius Moralis Regis Acoftae* esse negabat. C. In excufis libris nummos vidi hoc nomine: *Costa* inscriptos. Quid si in Hispania sint cufi, facessantque negotium, non secus atque *Heraclij* illi nummi? B. Quibus in libris vidisti? C. Non fat memini, puto in *Huberti Goltzij*, & *Aeneae Vici Parmensis*, imo & in *Fuluio Visino in Familijs Rom. Iunia, & Pedania*. B. Si ita est, non erit nomen Regis Gothorum,

Dial. VI.

Ioan. Goupius in Hieroglyphicis, & Lipsius de Cruce, & Iacob. Gretserus Tom. I. de Cruce.

A Gothorum, sed Romani ciuis, qui M. Bruti Caesaris percussoris Legatus fuerit. A. Iam memini illius nummi, & hinc inscriptum habet COSTA LEG. cum facie imberbis lauro coronati. In auersa autem parte trophaeum est, & nomen BRVTVS IMP. Toletani nummi nunc in mentem quoque venit Alfonsi Regis, eius opinor, qui Toletum à Mauris recepit. Nummus pusillus est argenteus, & hinc quidem Crux; illinc verò geminae stellae sunt sex radiorum, ac duobus orbibus ambiuntur. Ad Crucem adscriptum: † ANFVS REX: illinc verò: † TOLETVM. Ne Legionensis autem ciuitas nummo careat, quae & ipsa Regum sedes deinceps fuit, vnum egregium adferam superiori similem litteris, Cruce, Regisque nomine. Verum in auersa parte circulus est, cum nota, cuius alibi facta mentio est ^{Dial. r.} ~~¶~~. In ambitu verò adscriptum: † LEO CIVITAS. Quis hic Leo Rex fuerit, non habeo dicere, sed, vt in re dubia, Alfonsum Regem Catholicum fuisse arbitrator. C. Alterius Alfonsi Regis tantum Castellae nummum nuper videre contigit, cum Regis capite, ac titulo: ANFVS REX: illinc verò Castellum erat, adscriptumque: CASTELLAE. A. Quem hunc Regem esse *Alfonsum* dixeris? C. Dicam, cum tu suggesseris. A. Quia non est Legionensis Rex, *Alfonfus* erit *nobilis* cognomento, cuius aequalis cognominis fuit Alfonsus Legionensis Rex: quae post regna in vno Ferdinando sancto coaluerunt, qui à patre Legionense, à matre verò Castellarum regnum hereditate creuit. Sed ad Toletanos redeamus nummos. Gothorum Regum hi nummi pondere sunt drachmae singuli vnus, & rudi sculpti artificio. B. *Toletum* Romanorum temporibus erat ne Prouinciae caput, aut conuentus; vel colonia, aut Municipium? A. *Carpetaniae* caput Plinius C facit, ac stipendiarium & Carthagine Toletanos conuentum habere solitos, sed post, Carthagine Gothorum temporibus vastata, *Toletum* caput fuit Carthaginensis Prouinciae, ibidemque Regia sedes Gothorum: vbi tot habita sunt Concilia generalia vniuersae Hispaniae. De ceteris Castellae, reliquarumque urbium ^{xxii. Conci-} nummis aliàs erit dicendum. ^{lia Toleti} ^{habita.}

O 2

DIALOGI

DIALOGI VIII

DE RELIQUIS HISPANIAE TARRACONENSIS
item Baeticae, ac denique Lusitaniae Nummis

S V M M A R I V M:

- I. **SEGOVIAE** Nomismata.
- II. **CLVNIA**, vbi. Quartum-viri, & Duum-viri in Coloniais.
De loco Suetonij, & Plutarchi in Galba, quaesitum.
- III. **GRACCVRIS** Municipium. Hodie *Grajal*, vel *Agreda* in Aragonia.
Vitta, fascia, vel infula, in tauris qui immolarentur.
Orbis in taurorum cornibus, vt in SS. Martyrum capitibus.
Virgilij, & Festi Pompeij locus expositus.
- III. **MENTESA**. an *Jaën* in Baetica, vel *Caçorla*?
BAETICAE Nomismata. Eius apud Plinium diuisio.
- V. **CORDVBA**. Cur cognomento **PATRICIA**, disputatum.
PATRICII Maiorum, & Minorum gentium, qui olim dicti.
Patricij, an Nobiles. Plebeij alij.
Equites Romani. Eorum census. **CRVX CHRISTI** adorata.
I. DI. NMN. In Dei nomine: in Gothicis nummis frequens.
- VI. **ITALICA**. hodie *Sevilla la vieja*, aut *Triana*. * Municipium fuit.
Coloniae & Municipij discrimen ostendit Hadrianus Imp. apud A. Gell. lib. xvi.
Noct. Attic. cap. xiii.
- VII. **HISPALIS**. *Ispali Pius*, in nummis Gothicis. *Spania* pro **HISPANIA** cur dicta.
* Colonia Romulensis. Carmona, Baeticae vrbs.
LIVIA Augusta, post **IVLIA** à funere dicta: & *Genitrix Orbis*.
- VIII. **TYCCI**, seu **AVGVSTA GEMELLA**.
VRSO. an *Offuna*, in Baetica? Sphingis forma, ex Aufonio.
- IX. **ELIBERRI**, an *Granata* vulgò?
Iliberitanum Concilium. Pisces in nummis, loca notant maritima.
- X. **OBVLCO**, cognomine *Pontificia*. an hodie *Porçuna*. Vetus ibidem inscriptio.
- XI. **CARTEIA**. Eadem & **TARTESSVS**. Hodie *Algezira*, an *Tariffa*?
Neptunus cum tridente, quid designet.
* Geryon Rex, & Argantionius longaeus Rex poëtis, Anacreonti, Stesichoro, Sili-
lio, aliis.
Duo Plinij loca in speciem pugnantia.
Pomponij Melae patria dubia; non *Mellaria*.
Cretenses cur mendaces habiti. Curetes.
De freto *Gaditano*, seu *Herculeo* Ciceronis versus, & de *Carteia* Siliij Italici.
- GADIR. GADES**. Colonia Tyriorum Straboni. } **SIDON**, quid significet.
Platonis de Atlantica fabula in Critia locus. } **POENI**, è Phoenicia.
- XII. **BRACARA** in **LVSITANIA**. hodie Braga.
- XIII. **EMERITA**, vulgò *Merida*. Emerita, & **BRACARA PIVS**; in nummis Gothorum.
- XIV. **EBORA**. * *Liberalitas Iulia*, cognomine.
Qui tres olim Romae artifices scaldendorum nummorum.
- XV. **HIBERVVS** fluvius. **HIBERA SETIA**, an apud Vascones?
- XVI. Duumviri Quinquennales.
- XVII. Augusti obscuri Nummi.

SERIES Regum GOTHORVM in Hispania.

AUGUSTINI

ANTIQUITATVM

IN NUMMIS ET INSCRIPTIONIB.

DIALOGVS VIII.

DE

RELIQVIS HISPANIAE TARRACONENSIS

item Baeticae, ac denique Lusitaniae Nummis.

A **B.** Vos habes Castellae nummos veteres, praesertim Segobienenses? **A.** *Segobiae* vnicum aereum habeo, semunciae pondere, & hinc iuuenilis facies cum litteris: C.L. quod interpretor *Colonia Latina*; illinc verò equo hastatus vehitur miles, inscriptumque: SEGOVIA. Hinc urbis Orthographiam discimus, quae ad hanc diem cum B. scribi solet. Plinius neque municipium facit, neque stipendiarium, tantum in Areuacis locat, & conuentus Cluniae, quae vulgò *Cruña*, vel *Coruña Comitis*, ad differentiam eius, quae in Galaecia est, nominatur. Sunt tamen qui hodie castrum esse putant, non procul à Cruña: vterq; locus sexto, aut octauo est lapide ab *Vxama*, quae nunc *Osina* est. Cluniae nummos quoque vidimus; quam et si Plinius cōuentus caput faciat, non tamen Colonia vocat; sed in nummo quodam Municipium tantum est: vocat tamen Ptolemaeus Colonia. Hic specto Tiberij Caesaris lauro coronati caput, cum titulo: TI. CAESAR. AVG. F. AVGVSTVS. IMP. In auersa parte taurus cum litteris: CLVN. MVN. CN. POMP. MONTAN... cetera vetustate exoleuerunt, praeter II. VIR. In aliis duobus, non lego MVN. Sed CLVNIA tantum, neque Duumuiros, sed quartumuiros; quorum nomina lectu & intellectu difficilia: CAR... TI. CAEL. P. RES. C. CAEL. CAND. IIII. VIR. Fingamus ita legendum: *C. Arontio. Ti. Caelio P. Restituto. C. Caelio Candido, Quartumuiris*. In altero, nomina sunt: CN. POMP. M. AVO T. ANTO. M. IVL. SERAN. IIII. VIR. hoc est, *Cnaeo Pompeio Marco Auonio, Tito Antonio, Marco Iulio Serano, Quartumuiris*. **B.** Sed cur in priore nummo II. VIR. est in reliquis IIII. VIR? **A.** Nihil probat, quia litteras aliquot exoleuisse diximus, vt ante II. VIR. desiderari etiam possint duo II. vt ceteris respondeat. **C.** In nummis ab Aenea Vico excusis, vnus visitur Galbae Imp. in quo Hispania pedibus consistens cum cornucopia, quae sedenti Imperatori dare videtur statuum siue Victoriae, siue Fortunae, adscriptumque: HISPANIA CLVNIA, & amplius tres litterae: SVL, forte per errorem. Tuam hic sententiam audire gestio. **A.** Hunc Romae nummum videre memini, vocis tamé vltimae SVL non sat memini. Quid si nominis sint Caesaris illius dicti, *Seruius Sulpicius Galba*. Erant tunc, memini, qui dicerent, in Suetonio & Plutarcho corruptum *Cluniae* nomen. Vnus enim *Cluuiam* nominabat, *Colomiam* alter: quo loco Galbae praedictum esset fore Imperatorem: itaq; nummum interpretabantur, Hispaniam se Romano permittere imperio. Verum *Cluniae* nomen non hic recte cūsum arbitror, nisi *Cluniae* cūsum est, vt arbitror, eo ipso

I.
SEGOBIA.

II.
CLVNIA.

III.
GRACCV-
RIS.

tempore quo Imperator est renunciatus, *Graccuris* municipij nummi quoq; sunt A Tiberij Caesaris capite coronato, & vfitato titulo: TI. CAESAR. DIVI. AVG. F. AVGVSTVS. In auersa taurus est, trigonij figura veluti mitra in capite, cum litteris: MVNICIP. GRACCVR. vel vt in alio legitur: GRACCVRRIS. Hic obseruandum, quod in alijs compendio scribitur M. vel M. vel M/N. vel MVN. in hoc pluribus impressum litteris video MVNICIP. Adhaec nomen cum spiritu H. haecenus scriptum; hic eo caret. Oppidum putant à Tiberio Sempronio Graccho conditum, qui Scipionis Africani gener, parentisque fuit Tribunorum pl. *Tiberij & Caij Gracchorum*. Plinius *Graccuritanis* ius veteris Latij attribuit, hodie putatur *Grajal* esse, alijs verò *Agreda*: [quod oppidum tamen Aragoniae Augustobricam ex veteri lapide ibidem conspicuo incolae nominant] *Graccuris* autem prius *Jlurci* dicta, vt auctor est Paulus Diaconus in Epitoma Festi Pompeij, & tamen Plinius nomen cum altero Hispaniae oppido comune tribuat, minime mirandum: quod vnum idemq; nomen diuersis interdum oppidis assignet. Ptolemaeus *Graccuris* apud Vasconas, vt Iaccam, collocat, et si conuentus erant Caesaraugustani. Florus tamen Liuij Epitomaster, lib. XLI. in Celtiberia ponit. B. Cur hic taurus mitratu visitur? A. Duo mitrarum seu diadematum, vel, vt alij nominant, infularum in tauris iam immolandis obseruau. Vnum, triangulare, vt hoc in nummo, quidam orbem in medio collocat, qua forma nos in sacrificio Eucharistiae Sanctissimo eius figurae panem offerimus. Aliud genus hemicycli + figura, qualem Sanctorum imaginibus, & CHRISTI Domini appingimus. Nec ea res vacat mysterio; quod Deus hominem induens hostia sit ac victima, morte obita, redimendo generi humano factus, eiusdemque Apostoli, ac ceteri martyres Dei amore cruciati sanguinem vitamq; profuderunt, ducti fortasse ad lanienam, eam formam quam Gentes suas victimas cum mitris ac pellibus ferinis. Qui fere mos in Hispania perdurat, vt rei ad infamiam spectaculo expositi mitras capite gestent, vt violatae fidei rei Quaesitoribus poenas dantes, vel alias ob causas per urbem traducti. Haec quidem non absimilia, priscis victimarum ornamentis: & quod mirum, sacrae Eucharistiae hostiam, quam figuram rotundam offerimus repraesentat. *Infulae sunt*, inquit Festus, *flamenta, siue filamenta lanea, quibus sacer dotes, & hostiae, templaq; velabantur*. Et Maro:

Saepe in honore Deum medio stans hostia ad aram,

Lanea dum niuea circumdatur infula vittae:

Inter cunctanteis cecidit moribunda ministros.

In memoriam quoque Martyrum beatorum vsus forte perdurat mitrarum, & Infularum, quas gestant Episcopi ac Praelati. B. Gentium-ne victimae alio vsae in sacrificijs ornamento? A. Obseruau equidem Romae in varijs Antiquitatum monumentis e cornibus veluti globulos dependentes, quos quidam nolas vel tintinnabula interpretabantur. Spectantur autem in nummis *Perillij* Capitolini, & Augusti in Capitolij templo. Huc referunt Suetonij verba de Augusti quodam somno exoptulante Ioue: neve ploraret iussisse funes nolis appensis in templo extendi. Tauri adhaec latam stolam medio corpore gestabant, quam tamen *vittam*, seu *fasciam* non *stolam* Romani nominabant. Ad ea quae de mitris & infulis diximus, pertinent Spartiani in vita Hadriani Caesaris verba iubentis decoctores bonorum, cum sua dilapidassent, per amphitheatrum cum mitris circumduci: similiaque loca Antonius Nebrissenis congegit in Quinquagena + sacrae Scripturae locorum, ad illa S. Matthaei: *Cum esset vir iustus, & nollet eam traducere*. B. Per mihi gratum egregia haec didicisse. A. Ad nummos reuertamur. *Mentae* nummum possideo aureum, Suintilae Regis Gothorum, impressam vtrimque imagine cum litteris: + SVINTHILAE R. In auersa, + MENTESA. PIVS. Plinius autem Mentefanos stipendiarijs adnumerat, qui Caesaraugustae

Agreda.

† Meminit
Arnobius, &
Ios. Scal. in
Catalecta
Virg.

Geogr. III.
v. 486.

Suet. in Aug.
cap. 91.

† Cap. XLVII.
Matth. I. 19.

III.
MENTA.

A gustae conuentum agerent; binosque nominat, partim Oritanos, partim Ba-
 titulos. Quidam *Mentezam* urbem esse Baeticae, quae hodie *Iaen* nominatur
 crediderunt, quibus Plinij locus repugnat. Alij iuxta *Caçorlam* vulgò sitam vr-
 bem existimarunt. Verum absolutis iam Tarraconensis Prouinciae nummis, ac
 sepositis, gressum ad Baeticos tandem faciamus. Plinius lib. III. Baeticam, quae *Baetica*
 nunc *Andaluzia* nominatur, fertilissimam ait, optimamque Hispaniae Prouin-
 ciarum. Quattuor hic Conuentus erant, vbi caussae disceptarentur: *Gaditanus*,
Cordubensis, *Astigitanus*, & *Hispalensis*. Vici erant CLXXV. quorum octo erant
 Coloniae, totidemque Municipia, & veteris Latij vndetriginta; liberi sex, foede-
 ratorum quattuor, etsi pauciores alij ponant: stipendiarij seu tributarij centum
 viginti. Coloniae octo sunt hae.

Corduba Patricia.

Hispalis Romulensis.

Asta Regia.

Astigitana Augusta, Firma.

Tucci Augusta Gemella.

Ituci Virtus Iulia.

Atubi Claritas Iulia.

Vrso Gemina Vrbanorum.

Haec oppida, quae sint hodie, noli à me exigere. Duas enim dumtaxat priores
 cognosco, puta *Cordubam* & *Hispalim*. Cordubae nummos vidimus Augusti Cae-
 CORDVBA.

C saris, cum eius imagine, ac titulo, sed à reliquis differente: PERM. CAES. AVG.
 hoc est: *Permissione Caesaris Augusti*. Illinc vero corona ciuica apparet, in eiusdem-
 que vmbilico inscriptum: COLONIA PATRICIA. Hic Coloniae nomen integrè
 scriptum, quod alibi concisè per C. vel COL. Alius nummus praefert: CAESARIS.
 AVGVSTI, IMPERATORIS. In auersa autem parte tres hastae, quibus pro signis
 militiae utebantur, quarum media aquilam in apice gestabat: adscriptaeque eae-
 dem litterae: COLONIA PATRICIA. B. Cur haec inuersa pars cusa? A. Opinor
 ob aquilam, legionis quae ibi primum Coloniae ciuitas cõdita est. Disce autem
Patricia scribendū per C. in ante-paenultima, non cū T. itaq; *Patricius*, *Aedilicius*,
Tribunicus, aliaq; id genus. B. Cur *Patricia* cognominata Corduba? an quia *Pa-*
tricius tantum Romanis Cordubae degere licebat? A. Si M. Marcellus eam con-

D didit, vel coloniam eo deduxit, vel nomen *Patriciae* indidit, non credam, cum *Pa-*
tricius ipse non esset, hoc illi cognomentum iccirco dedisse; neque etiam rem
 ita gestam, vt Patricios tantum eo deduxerit: quandoquidem ciuilibus bellis, te-
 ste Cornelio Tacito, Romanae familiae extinctae paenè erant. B. Qui-nam

ergo propriè Patricij Romani? A. Horum duo erant genera: Maiorum & mi-
 norum gentium. *Maiorum gentium* propriè erant geniti è primis centum Sena-
 toribus à Romulo, conditâ recens Româ, creatis. Praerogatiua autem qui post
 iis adlecti sunt, vt centum Sabinorum, qui cum Tito Tatius Romam commigra-
 runt, quique Albâ euersâ venerunt, & qui ex Etruria cum Caelio, vel Caelo, (à
 quo Caelius fit collis dictus) & Tarquinij, ceterique sub Regibus aduenae. Mi-
 norum autem gentium, quos L. Brutus Consul primus, Tarquinij vrbe exactis, ad-
 legit: item Claudij, qui cum Appio Claudio primo Romam venere; omnesq; ad-
 eò qui ius familiarum Patriciarum obtinuerunt, tales dicti fuere *Patricij*. C. An
 hi soli Romae nobiles fuere? A. Nobiles hi quidè, sed non soli. Nobiles enim om-
 nes appellabãt, quorū parentes maiores Magistratus, puta Dictaturâ, Censuram,
 Consulatū, Praeturâ, similesq; gessissent, etsi familia esset plebeia oriūdi. Sic Mar-
 celli, Metelli, nobilitatis quidè antiquae, plebeij tamè. C. Equites etiâ ne Romae
 nobiles fuerūt: vt quos nunc in Castellae regno à caballis *Caualleros* nominamus?

A. Equites

Equites.

† *Vt Atticus*
initio vitae,
apud Corn.
Nepotem.
Col. Patricia.
Iustin. Imp.
Instit. §. III.
Quibus mod.
ius Patric. pot.
solu. L. fin. C.
de Consul.
Dial. VII.

Crux ado-
rata.

A. Equites tūm dicebātur qui militiae equo mererent, haberentq; in bonis qua-
dringētos mille sestertios, hoc est nostrae monetae decem aut duodecim ducatorū
millia. Et hi partim Patricij, partim plebei erant, & Magistratū fere non gerebāt,
sed militabāt equo, aut negotiabātur, vt publicani; neq; sic vt nobiles colebātur,
et si alia ratione tales essent; vsurpabāt tamen illud stirpis esse aliquē † antiquae
Romanorū equitum, aut Equestris ordinis. Vides igitur differre Romanos equi-
tes, ab his quos nunc equites viros nobiles appellamus: et si nomine tenus equi-
nimirum conueniant, vnde *Equites* dicti qui equestres ambulant: imo sic rusti-
cus equo vel iumento etiam inuectus vocari eques potuisset. B. Quid igitur est
Colonia Patricia? A. Colonia veteranorum & honestorum, quiq; vt Patres ho-
nore sint digni. B. Haec interpretatio quomodo probanda? A. Iustiniani Im-
peratoris vsu ac temporibus; cum Patricij dicti homines principes, ab Imperato-
re hoc ornati titulo, & parentum loco habiti. B. Abunde mihi satisfactum ar-
bitror. A. De nummis aureis ab Aluaro Gometio ad me missis vnus est Regis
Vambae, quem *Vuambam* olim vocatum nuper diximus. Hinc caput est rudi arti-
ficis manu cum litteris: † IND. IN. M. VVAMBA. R. Illinc verò Crux alta specta-
tur cum gradibus. Vnde discas perueterem esse ritum adorandi Crucem Domini-
cam; fremant licet nostrae tempestatis impij Haeretici. Adscriptum praeterea:
† CORDOBA. PATRICIA. C. Prior titulus vt legi debet? A. In Dei nomine
Vuamba Rex. C. At litterae non respōdent, ac ne nomismatis quidem interpun-
ctio. A. Ita est, vt dicis, sed nummos inuicem componendo, in quibus multa tri-
bus his vocibus peccantur, vt & in punctis; ita legendum exsculpsimus. Etenim C
pro IN saepenumero sola I. ponitur, & pro DEI, D. tantum vel D. I. iunctim, aut
punctis diuisa. Rursum pro N O M I N E tres collocant consonantes NMN, simul;
aut punctis sic distinctas: N. M. N. Interdum etiam geminas NM, vel N. M. punctis
diuisas. In hoc itaque nummo, quo de sermo est, pro IN. DI. NM. cūsum video:
IND. IN. M. idque barbarorum more, quales Gothi erant. In altero argenteo no-
mismate *Suintihilae* Regis, quem Scintillam alij nominant, eadem apparent ima-
gines, non tamen manu cusae FR. Sebastiani Plumbi, summi artificis. Litterae hic
vsu paenè attritae sunt. Lego tamen: † SVINTHILA. REX. In auersa parte: COR-
DOBA. TOPRM. Suspicio scribere *Patriciam* conatos rudes opifices. In altero Re-
gis *Eruigij* facies est, sed adeò informis, vt vnam verius dixeris: adiectis litteris: D
† ID. INM. ERVIGIVS. R. In altera parte Crux est, vt in Gothicis solet, cū litteris
CORDOBA PATRICIA. C. Ergo *Cordoba* dicendum ac scribendum, an *Corduba*?
A. Gothicis sane nummis minime fidendum censeo: Graecos scripsisse arbitror
ΚΟΡΔΥΒΗ. quare *Corduba* scribi malim. [*Vidi nummum hunc rudi facie Virginis,*
Uramo, in auersa vero parte, tribus oleae ramusculis, quorum in medio VLIA cūsum cer-
nitur: quem esse vicum arbitror, qui vulgo mons maior, quinto à Corduba lapide distans,
nuncupatur, meminitque praeter Varias Inscriptiones ac nomismata, scriptor antiquus
A. Hirtius post Caesaris Commentarios, Ptolemaeus in Geographiis, Antoninus Aug. in Iti-
nerario: et si in plerisque Caesaris editionibus, Veneta ac Lugdunensi, in Hirtio pro VLIA,
(quomodo legendum) VLLA corrigere quidam sint ausi. Fidem etiam faciente Vetere In-
scriptione columnae Montis maioris. E

Amb. Moral.
Chron. Hist.
Lib. IX.

IMP. CAES. DIVI. SEPTIMI. SEVERI.
PII. PERTINACIS. AVG. ARABICI.
ADIABENICI. PARTHICI. MAX. BRITANNICI.
MAX. FILIO. M. AVRELIO.
DIVI. M. ANTONINI. PII. GERMANICI.
SARMATICI NEPOTI.
DIVI. ANTONINI. PII. PRONEPOTI

A
 DIVI HADRIANI. ANTONINI ABNEPOTI.
 DIVI TRAIANI. ET. DIVI. NERVAE. ADNEPOTI.
 ANTONINO. AVG. TRIB. POT. VIII. COS. VI.
 SPLENDIDISSIMVS. ORDO. REIP. VLIENSIVM.
 STATVAM. FACIENDAM. DEDICANDAM Q.
 CENSUIT. DEDICANTE. MARCO. MANIO.
 CORNELIANO. CVRATORE. ANNONAE. CIVILIS.
 DIVI. ANTONINI.

VLIAM autem Hirtius monti impositam ait, ideoque loci natura munitam. Alibi vero Lib. 1. de bello
Alex. & de
bello Hispan. populi Rom. studiosissimam praedicat. Rami autem oleae olei copiam eius soli designat. [Venio ad Hispalenses nummos, & Italicenses. Illam urbem hodie *Seuillam* vi. Italica. vocant. Italicam vero *Seuillam veterem*, vel, ut aliis placet, *Trianam*. Huius aereum nummum vidi impressa Tiberij Caesaris facie cum litteris: TI. CAESAR. AVGVSTVS PONT. M. In auersa parte ara est, sic inscripta: PROVIDENTIAE AVGVSTI, itemque DIVI AVG... NIC ITALIC. ex quo nomine, non constat, Colonia-ne an Municipium fuerit Italica, si lacunam è similibus expleas nummis ni legas *Munic. Italic.* Probat id A. Gellij sententia, Italicam referentis ab Hadriano Imp. (ibidem nati, ut &, qui antecessit, Traiano) petiisse, ut è Municipio Coloniam faceret. Respondit ille, deteriori tum quam antea conditione futuros, ut supra Dial. vi. exposui. C. Hispali accepi nummos quattuor, qui lacunae illi explendae seruiant. En tibi sunt enim ad *ma* um, legoque TI. CAESAR. AVGVSTVS. PONT. MAX. IMP. In auersa, PROVIDENTIAE AVGVSTI arae inscriptum est. In ambitu vero PERM. DIVI. AVG. MVNIC. ITALIC. A. Gaudeo sane tam opportune opem abs te allatam nummis, illud aueo scire, an quis accesserit cum titulo *Hispalis*, aut *Colonia Romulensis*, ut C. Plinius nominat. C. Hi duo nummi accesserant, quos tu melius quam ego exposueris. A. Ipsi sunt quales optaram. Hinc enim Augusti Caesaris lauro coronati caput est, & altrum sex radiorum capiti impositum; & ante faciem radius cum litteris: PERM. DIVI. AVG. COL. ROM. hoc est, *Permissione Diui Augusti Colonia Romulensis, seu Romulea*, ut alibi marmoris inscriptum videre memini. In auersa est matronae facies, cum Lunae cornibus decreescentibus, in capite *Liuviae Augustae*, quantum conijcio, tametsi inscriptum lego: IVLIA. Suetonius enim Tranquillus, & Tacitus, *Iuliae* nomen sumfisse, Augusti Caesaris iussu, post mortem illius referunt; quo tempore cusum nummum apparet. Impressum enim, DIVO AVGVSTO. Recte itaque hic positum video. IVLIA AVGVSTA. additque grande epithetum GENETRIX ORBIS. Tu vide an id ex Historicis comprobari queat. B. *Genetrix* in aliis etiam nummis per secundam vocalem visitur; à prisca deductum voce GENO, pro *Gigno*, ut aliàs ex te audire memini: exstatque scriptum in Pandectis Florentinis.] A. Hispalis vnum vidi Gothicum nummum aureum, vrbisque nomen *Ispali*: & in multis Conciliorum Hispalensium libris antiquis scriptum *Spalenses*: atque adeo ipsa Prouincia Hispania à Graecis ΣΠΑΝΙΑ, ut in Pauli ad Romanos epistola. vii. Quomodo fere ab Italis hodieque *Spagna* *Spagnolo* nominatur. Nec desunt qui sic à Graecis rentur nuncupatum, quod raro habitetur, & rari pagi sint, & incolae pauciores. Verum mea quidem sententia, nec Graeca vox est, nec Latina *Hispania*. Aureorum nummorum vnus est *Heruigij*, & ad faciem eius adscriptum † IAINM ERVIGIVS. R. B. Haec ut legenda sunt? A. *In Dei nomine: Ervigius Rex.* Vides secundam litteram Graecam esse pro Latina, ut aliàs de Θ pro TH. dicere memini. In auersa rursus parte Crux cum gradibus Dial. vii. ac litteris: † † ISPALI PIVS. In altero Vuitterici nummo vtrimque facies apparet, cum litteris: † VVITERICVS. RE: illinc vero: † PIVS

ISPALI. VOX RE Cruce terminatur, qua & humanum genus seruat. Litteris A enim in orbem collocatis post E, Crux sequitur, quae similis est X litterae. In altero Regis Vuambae, ad imaginem primae litterae, sed aegre leguntur: VVAMBAB. In auersa est parte ramusculus, & Crux, & astrum septem radiorum; quot & in gentilitiis nostris Augustinor. insignibus spectatur: additis litteris: ISPALIPIVS. In Recaredi Regis nummo geminum vtrumque; caput, adscriptumque; + RECCAREPVSR EX, sed vitiose P pro D positum. In auersa: + PIVS ISPALI. Sisebuti alter est, cum gemina quoque facie, ac litteris: + SISEBVTVS RE. Illinc vero: + ISPALI. PIVS. Sed haec de Hispali satis. [Carmonae alter nummus est, quae vrbs Carmona olim dicta, & à Prolemaeo Charmonia, cuius & Iulius Caesar meminit, & Baeticae munitissimam appellat: in qua & rupes fortissima. Nominat eandem Strabo, & in Itinerario Antoninus. Monti est vrbs imposita, rupemque habet altissimam structurae veteris. Abest Hispali sex B leucis, hoc est, quattuor & viginti passuum millibus, quot Hispali fere distare Antoninus ait Carmonam. planiciem habet agrumque fertilissimum, vulgo dictum Vega de Carmona. Quamobrem merito in huius oppidi nummo frumenti spicam cuderunt: in altera vero parte caput galeatum, circumque corolla est, ut Martis Dei esse posset, nisi forte Duxmuiri est cuiusdam, qui cudendum curarit.] Alterius Coloniae Tucci dictae, seu Augustae gemellae (quam quidem ex vetere Inscriptione, ad rupem vulgo Martos dictam, sitam arbitrentur) nummus est aureus Suinthilae Regis, duplici vtrumque capite, litterisque: + SVINTHIL. RE. In altera parte, + IVSTVS TV:CI. quae gemina puncta nunc A nunc C locum supplet. [Coloniae VRSO cognomento dictae Gemina urbanorum (et si in Plinij quibusdam editionibus Gemia, pro Gemina legatur) nummum vidimus hinc facie iuuenis, quasi vitta coronati caput, & ante faciem adscriptum: VRSONE. In auersa autem Sphinx visitur, quae, ut alias diximus, facie erat virginis, pedibus & cauda leonis: in medio alis extensis: ut Ausonius in Ternarij gripho describit:

Sphinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Quale & illud de Chimaera Lucretij lib. v. ex Homero Iliad. 2. & Hesiodo in Theogonia:

Prima Leo, postrema draco, media ipsa Chimaera.

Sub pedibus litterae aegre legi queant: Apparent tamen A. CICO. ad quas explanandas Oedipo, si ab inferis queat reuocari, sit opus. Nummus est aereus semunciae pondere. Vidi & non dissimili parte auersa alios, sine titulo ad faciem, aliisque sub sphingis pede litteris, sed ignotis pariter. Sunt qui Ossunam hodie arbitrentur esse Vrsone veterum, ibidemque Inscriptiones exstare opinor, sic notatis lapidibus: estque florens etiam num studijs Gymnasium, beneficentia Comitum Vrenae, atque Ossunae.] B. Granatae nummi ne reperiuntur? A. Inter aureos Gothorum nummos inscripti quidam ELIBERRI: quo antiquitus appellatam nomine Granatam affirmant, indeque Concilium Elherritanum dictum; etsi alij in cognomine opido Catalauniae iuxta Colibrum habitum opinentur: & Iberi nominant nonnulli, quando & Plinius in Baeticis Liberinos vocat: & Granatae Titulos veteres marmorum spectari ferunt ita inscriptos: Ordo Eliberitanor. & Concilium profecto Baeticae potius esse vincunt subscriptiones presbyterorum illius Prouinciae, qui interfuerunt; neque in editis in vulgus libris Conciliorum leguntur. Estque Granatae porta Eluira dicta, qua in montem via ducit, in quo veteris oppidi vestigia visuntur, Eluirae nomine. In regis Suinthilae nummo duplex vtrumque caput est, adscriptumque: + SVINTHILARE. duabus litteris deficientibus, quae in aliis regis illius nummis leguntur, scribiturque Suinthila Rex. Vnus autem de quinque nummis H. spiritum carebat. B. Quid in auersa spectatur parte? A. Haec: + PIVS ELIBER. In alio Sisebuti Regis hinc facies eadem; illinc adscriptum: + SISEBVTVS RE. illinc vero: PIVS ELIBERRI. C. [Accepi è Baetica nummum aereum, veterem, ut apparet, eius oppidi, quem Tu melius explanabis. A. Piscus conspicitur, forte thynnus, qui

in Oceano

Sadae Additam.
Carmona,
vrbs Baeticae.

IX.

Addita ab auctore.
VRSO.

Dial. III.
& V.
H. Iunius in XLII. Emblem.

A in Oceano ad illam capitur oram : in scriptumque lego ILIBENA : in altero video M. loco
 A. In auersa parte, tritici spica est, fertilitatem regionis demonstrans, & maritimam esse
 piscibus abundantem, qualis Baetica est, regnumque Granatae. Nomisma est vnciae pon-
 dere: quodque aperte non concludat litteris, non ausim hinc nomen loci temerè asserere.] Op-
 pidi alterius, hodie Porcuna dicti, olim vero Obulco cognomento Pontificiae in ae-
 reo spectau nummo mentionem: hinc facie virginis rudi artificis manu, litteris-
 que adiectis: O B V L C O; illinc vero spica frumenti, granumque hordei, adiectum-
 que: L. A I M I L. M. I V N I. In orbe vero: Fort. V I R. litteris inuersis, quod est ex I I.
 V I R reliquum. A I P, vel A V X. quae non assequor: illa vero sic lego: Lucio Aimilio,
 Marco Iunio, deest, Duumuiris. B. Vnde colligis Porcunam & Obulco idem esse?
 A. Ex Inscriptione quae ibidem legitur, cum O B V L C I nomine, estque mentio
 B scrofae è lapide: vnde non absimile vero Porcunae inditam appellationem, à Por-
 ca, quam & scrofam, teste M. Varrone, Romani appellarunt. Adscribere illam
 non grauabor, vt Porcunae extare ferunt. Fides sit penes illos, non enim vidi-
 mus.

O B V L C O
 cognomento
 Pontificia.

M. Varro li. I.
 de re rust.

C. CORNELIUS C. F. C. N. GAL.

CAESO AED. FLAMEN II. VIR

MVNICIPĪ PONTIF.

C. CORNEL. CAESO F.

SACERDOS GEN. MVNICIPĪ.

SCROFAM CVM PORCIS XXX.

IMPENSA IPSORVM D. D.

C
 B. Sed cur hic tritici spicam, & hordei spectro? A. Frumenti designat copiam, atq;
 auenae soli illius. In alio nomismate & imago, & litterae pares, sed in auersa parte
 aratrum; spica item ingens & serpens, litteraeque; euanidae vetustate. B. Cur anguis
 hic? A. Cereris, vt aliàs dicere memini, currum serpentes traxisse Poetae fabulã-
 tur, quo vecta raptam à Plutone filiam Proserpinam inuestigarit. B. Memoria
 nunc repeto Ioannem Bapt. Peresium, Toletanum Canonicum, qui post Segobri-
 gensis Episcopus fuit, papyro à se notatas peregrinas litteras mihi tradidisse, è
 varijs nummis in scriptis O B V L C O: & haec subiecta versib. duobus **U B V V V**
 A. Affines hae litterae, si litterae appellandae, cum Romanorum **V V I I X V V V**
 B. praesertim & v. B. Exstant-ne penes te alterius oppidi Baeticae nūmi? A. Al-
 D uarus Gometius nummos ad me binos aereos Toletano misit, repertos, vt aiebat,
 Gadibus. Alter pusillus est: hinc matronae caput capite turrata, quomodo Cybe-
 le mater Deūm inaniū pingi solet: vt eandem designari arbitrer; adscriptumque:
 CARTEIA, qui vicus non procul à freto distat Gaditano: Puta, quem alij
 Algeziram hodie, alij Tarisam rentur appellari. In auersa spectatur parte Neptu-
 nus, vt aliàs in nummis, terram pede contingens, & continenti insistens; altera
 vero manu tenens tridentem. B. Vides-ne hic scapham insculptam? A. Equi-
 dem nunquam vidi. Sed cur interrogas? B. Quia legi id alicubi de Carteia num-
 E mis. A. Legisti fortasse & illud, Tartessum dictam: eidemque Regem im-
 perasse Arganthonium, qui annos vixerit centum & quinquaginta; vt Stra-
 bo refert, testimonio vsus Anacreontis Poetae, & historiae ac mendacij pa-
 rentis Herodoti. Addit idem Geographus Baetin, (quem nunc fluumium Gua-
 dalquiuir nominamus) Tartessum antiquitus nominatum, idque Stefichori
 Poetae auctoritate, cum de Geryonis armento agit, & ad duo fluminis il-
 lius ostia Tartessum oppidum fuisse. Hunc Arganthonium Plinius quoque
 auctor est Tartessum nominatum, ex eodem Anacreonte: totidemque annos
 centum & quinquaginta attribuit; mox Gaditanum esse ait, regnassequè
 à qua-

XI.
 Addita ab
 Auctore.

CARTEIA.

Tartessus.
 Lib. III.
 Geogr.

Plin. lib. VII.
 Nat. Hist.
 cap. 45.

à quadragesimo aetatis anno vsque ad octogesimum : tamen si idem auctor alibi A
 Plin. lib. III. *Carteiam Tartessum* dictam à Graecis ait; quod Pomponius Mela non asseruit, ad-
 dit tantum nonnullos ita censuisse. B. Quando *Melae* facta mentio est, an patria
 eius *Carteia* est, vel *Mellaria*; aliud-ve ignotum oppidum? A. Patria illi *Cingente-*
 I. Casaub. in
 Strabonen.
ratum, vel, vt alij volunt, *Tingentera*, loca, vt opinor, tam fabulosa, quam Geryon,
 & Argantonijs Reges. Petrus Ciaconius, Toletanus, homo doctissimus, *Carteia*
 potius oriundum existimat, non *Mellaria*, quasi nomen hinc *Melae* traxisset. Cu-
 ius viri emendationem leges in Pomponij *Melae* editione ab *Andrea Schotto* nu-
 per in Belgio adornatam, cum *Hermolai Barbari*, & *Ferdinandi Nonij*, Graeca-
 rum litterarum Salmanticae Doctoris eruditis in *Melam* notis. C. Quid de il-
 lis *Iustini*, eius qui *Trogum Pompeium* compendio transcripsit, hisce verbis di-
 cemus? *Saltus Tartesium, in quibus Titanas bellum aduersus Deos gessisse proditur, in-*
 coluere *Curetes*: quorum Rex vetustissimus *Gargoris*, mellis colligendi usum primus inue-
 nit, &c. A. Illud nimirum, fabulas esse bellorum cum Titanibus & Gigantibus
 gestorum, *Cretensium* proprias, vbi natus *Iupiter* crederetur, ac fato functus:
 Ad Titum 1.
 7.12.
 ob quae mendacia verus ille *Epimenidis* versus fuit, à B. *Paulo* laudatus: quem sic
 amicus meus è Graeco conuertit:

Κρίτες αἰὲ ψεύσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες δόγαι!

Semper iners venter Cres est, mala bestia, mendax.

De *Curetis*, vnde *Cretenses* dicti putentur, multa *Strabo* lib. x. Geographiae com-
 memorat, quorum pars ad hanc *Deae* imaginem nummo insculptam forte per-
 tineat. Supersedebam tamen ne otio abutar. Aversae autem partis *Neptunus* ideo
 cuditur, vt alias saepe, quòd ad fretum sit oppidum, ac mari vicinum; cuius sit C
Neptunus Deus. Freti autem *Herculei* versus exstat *Ciceronis* elegantissimus
 omnium, antequam *Virgilius* vsurparet.

Eur opam Libyamque rapax vbi diuidit vnda.

De *Carteia* & *Tartesso* ita *Silius Italicus*, lib. III. Punici belli:

Argantoniacos armat *Carteia* nepotes,

Rex proavis fuit humani ditissimus aeni:

Terdenos decies emensus belliger annos,

Armat *Tartessos* stabulanti conscia *Phaebo*.

Venio nunc ad alterum ipsius nummum, qui hinc hominis caput, & clauam D
 praefert, vt *Herculis* esse appareat, quem *Gadibus* templum habuisse notissimū
 est, multaque idem *Strabo* alijque referunt: illinc vero pisces gemini grandiores
 veluti thynni, & eius generis piscium: ostendere credo volens piscosum id mare.
 Eadem in aliis nummis acreis obseruavi, caput pelle tectum leonis, vt *Alexander*
 Magnus in nummis quandoque spectatur. In aliis claua *Herculis* spectatur, ac
 litterae nimium quantum à Latinis Graecisque differentes. B. Fortè *Phoeni-*
 cum erant litterae, quos *Gades* incoluisse (vulgò *Calis* dicimus) fama non ob-
 scura est. A. Equidem non facile dixero: illud tantum, *Phoenices* cum *Poenis*
 confundi, resque *Carthaginensium*, ceterorumque *Afrorum* *Phoenicibus* à
 quibusdam attribui; & sanè facile ad credendum adducor *Afros* ad *Gades* tra-
 iecisse potius, quam *Tyrios*, aut *Sidones*. Cumque *Carthago* Colonia sit *Phoe-*
 nicum, nominibus inuicem confundi nihil mirandum. B. *Herculis* hi nummi
 quibus inscripti litteris? A. In quibusdam auersa parte praeter pisces luna est,
 & astrum, cum peregrinis litteris, ita formatis LOCY. Priora posita arbi-
 tror pro COL. vel COLONIA. QUA praepostere legendo,
 & infra GAAP pro GADIR. B. Omittis vncinū, qui fortasè R. esse queat, vt sit Ro-
 mana Colonia, vel Romanorum. C. Si esset F vel PH, *Phoenicum* repraesentaret.
 B. Quod astrum nominas, non absimile est primae litterae *Gadir*, vt Luna pri-
 mae

Cic. de Nat.
 Deor. Lib. III.

GADES.
 Sup. Dial. VI.

A mac respondet litterae in *Colonia*. **A.** Obscura haec, tenebrisque impedita: sed si Platoni fides habenda, in Dialogo, qui *Critias* inscribitur, antiquissimum esse hoc Hispaniae urbis nomen dicemus. Cum enim de vasta illa insula Atlantica verba facit, quae maior esset Asia & Africa, & ante vniuersi inundationem, partem ibi insulae *Gadir* nominat: sitamque ait non procul ab Herculis columnis.

B. Haec-ne insula est, qua putant nonnulli Occidentis Solis Indias designari? **A.** Ipsa est; verum non credo in mentem id illi venisse Soloni Atheniensium Legislatori, fabulae illius Aegyptiacae architecto, & post ab aliis auctae. Puto enim repertis Gadibus, ac post Hispania finitima inuenta, cui altera ex parte respondeat *Atlas* excogitatam primum fabulam: utque *Atlas* & *Gadir* vera quidem in Platone, sic conficta reliqua arbitror.

B. Quid *Gadir*, vnde insulae & urbi nomen est, significat? **A.** Platoni idem quod Graecis ΕΥΜΗΛΟC, quasi *bonorum pomorum, vel omnium* dixeris: quadrat id cum aureis malis Atlantici horti, seu Hesperidum, quae meruit Hercules. Gades autem, ut Strabo ait, Tyriorum colonia fuit, è Sidonia: & forte an pisces in his nūmis *Sidonem* designant: quae vox *pisces* significat, Iustini & Isidori auctoritate. Alij enim *venatum*, aut *venatores* significare affirmant. Post à Carthaginienſibus eò deducta Colonia est; denique & à Romanis. Et vsque eo creuit, ut Strabo sua etiam-num aetate quingentos Romanos equites Gaditanos fuisse praedicet, plures quàm in omnibus Italiae oppidis, dempto Patauio. Tertiae Hispaniae partis, quae Lusitania olim dicta, nummis LVSITANIA.

C vrbes ad Portugalliae regnum hodie pertinent, etsi Plinius *Bracaram* conuentum XII. BRACARA. facit Hispaniae citerioris, seu Tarraconensis, & fuit aliquando Metropolis Galaciae. In Bracarenſibus nummis barbati viri effigies, coma longa, & galeam gestare videtur, cum litteris: † RECCESVINOVVS R. pro *Reccesuinthus Rex*. In auersa parte Crux cum gradibus, adscriptumque: † BRACARA. PIVS. In altero Egizae Regis caput est ita sculptum, ut hydriam esse dixeris, aut vas antiquum; parte vero altera cum litteris prioris nummi. Ut vero titulum alterius partis capiti annexum intelligas, sudabis profecto: † I. DINM. EGICA. R. VCTR. **B.** Cedo equidem: Tu interpretare. **A.** In Dei nomine: *Egica Rex. Victor*. Lusitaniae **C.** Plinius tres Conuentus tribuit: *Emeritensem, Pacensem, & Scalabitannum*: oppida vero quadraginta quinque, quorum quinq; Coloniae erant: *Augusta, Emerita, Pacensis, seu Pax Iulia*. (quam nunc *Badajoz* esse quidam opinantur) & *Scalabis*, cognomento *Praesidium Iulium, Metallinensis, & Norbensis Caesariana, Olibisponem* vero municipium facit ciuium Romanorū, cognomine *Felicitas Iulia*. *Eboram* autem oppidum veteris Latij, cognomento *Liberalitas Iulia*. Paulus quoq; Iurisconsultus: *Pacenses* ait, & *Emeritenses* in Lusitania Iuris Italici vsos praerogatiua, L. fin. D. De Censor. Lib. L. III.

D *tenſibus* autem refert Dion, Augusto Caesare nonum Consule, cum M. Silano, Cantabris rebellantibus & Asturibus, venisse in Hispaniam Augustum, cumque Tarracone in morbum incidisset, ducem contra illos Antistium misisse; ac bello demum confecto, veteranos in Lusitaniā misisse, & emeritis seu exauctoratis locum ibi assignasse, ac nouae illi Coloniae *Emeritae Augustae* nomen dedisse, anno post Romam conditam DCCXXVIII. ante Christum natum tertio & vicesimo. Nummi sunt argentei, Augusti Caesaris facie, cum litteris: IMP. CAESAR AVGVST. Et hinc quidem aedificium murorum, portarumque: medioque inscriptum: EMERITA. illinc vero P. CARISIVS. LEG. PR. PR. hoc est, *Publius Carisius Legatus pro-Praetore*. [Alterum quoque vidi facie impressa, cum litteris in orbem: PERMISSV. CAESARIS. AVG. In auersa vero, iugum bouum, ponè sequente colono cum scutica, & infra scriptum: EMERITA.] **B.** Quis est Legatus pro-Praetore? **A.** Praetoris absentis vices gerens, cum sit Legatus. **C.** Et Legatus, hic-ne est Orator, XIII. EMERITA.

aliquò missus, quem *Ambassadorem* vulgò nominamus? A. Minimè. Sed locum A tenens Praetoris, qualis est vulgò Episcopi officialis. Quomodo in titulo Pandectarum accipitur, *De officio Proconsulis & Legati*. [*Carisij autem nomine alios habeo nummos aereos, qui hinc Augusti faciem praeferunt, cum litteris: CAESAR. AVG. TRIB. POTEST. & in altera parte tribus versibus P. CARISIVS. LEG. AVGVSTI.* In alio nummo aereo, Augusti facies, cum litteris: CAESAR AVGVSTVS. PONT. MAX. IMP. In auersa parte murus, & portae, vt antea, inscriptumque AVGVSTA EMERITA COL. In altero metalli similis, eadem imago, sed abest vox, *Emerita*, legiturque COL. AVGVSTA, & locus alijs relictus litteris. Cusus hic nummus ab excessu Augusti Caesaris. Caput enim radiis cinctum, & ante faciem magnus apparet radius, adscriptumque DIVVS AVGVSTVS PATER. [*Similem vidimus cum Tiberij facie, ac litteris: TI. CAESAR. AVGVSTVS. PONT. MAX. IMP. cum eadem auersa parte aedificij, ac litteris: AVGVSTA EMERITA, sed abest COL.*] De Gothicis nummis aureis diuersorum Regum primus sit Catholici Regis Recaredi, cum facie hinc, & litteris: † RECCAREDVVS REX. & in auersa: † EMERITA VICTOR. Sisebuti quoque Regis similis imago, adscriptumque: SISEBVTVS. RE. In altera parte: † EMERETA. PIVS. vbi E pro I positum. In altero Regis Reccesuinthi hinc facies; illinc Crux cum gradibus. Ibi adscriptum: † RECCESVINOVVS R. hic vero legitur: † EMERITA PIVS. In Ervigij caedem litterae, & imago, sed vrnae potius aut hydriae, quam viri; cum litteris: I. DINMN. ERVIGIVS. R. hoc est. *In Dei nomine, Ervigijs Rex.* In Vuittizae nummis auersa pars similis, & facies paulo venustior, cū litteris: † IND. N. M. VVITTIZA. R. hoc est: *in Dei nomine, Vuittiza Rex.* Veniamus ad Eborenses, quorum vnum dumtaxat vidi ante Reges Gothos cusum, aereum, & semunciae pondere: hinc quidem cum Augusti capite ac litteris: PERM. CAES. AVG. P. M. hoc est: Permissu Caesaris Augusti Pontificis Maximi. In auersa, ingens corona est aurea, cum litteris quadruplici ordine: LIBERALITATIS. IVLIAE. EBOR. *Qui nummus confirmat à Plinio cognomentum huic urbi datum, Liberalitatis Iuliae.* Gothicos quosdam nummos seruo, sed ELVORA impressum video: haud scio an per errorem artificis, an ex vetere scriptura. In Leouigildi nummis duae vtrimque facies, vt aliàs saepe, inscriptumque: † LEOVIGILDVS REX. In auersa autem parte: † TOS ELVORA IVS, diuisa hinc inde dictione IVS-TOS, vbi O pro V sculptū. Ad eundem modū in Recaredi nūmo, cum litteris vtrimque: † RECCAREPVVS RE. vbi P pro D positum, vt supra monere memini: & in parte altera: † TOS ELVOIA IVS. B. Certe haec nunquam diuinando fuisset consecutus. Sed auco ex Te cognoscere tempora, ac seriem Gothorum Regum, an nummi eorum exstent à peritis sculpti artificibus. A. Dixi aliàs saepius haecce Nomismata non esse fusa manu fratris Sebastiani Plumbi, nec Valerij Vicentini, ac ne Iacobi quidem Trezzij, tui quondam familiaris. C. Quinam hi sunt, à te laudati? A. Excellentes opifices aevi nostri Frater Sebastianus, qui Bullas plumbeas Pauli tertij conficiebat, summus etiam pingendi arte exstitit. Valerij autem multae tabulae plumbeae, alteriusque metalli, piarum historiarum, etiam profanarum. Nummi etiam ab eo conficti, quibus nihil venustius cudi potuit. C. Habes-ne ad manum nummos eius, aut tabulas? A. Reperies fortasse hic quasdam, & sat scio placebunt. Iacobi vero, quem tertio loco nominavi, opera dicent, qui curiam Regis frequentant, adamanti insculpens imagines, incredibili artificio. De serie autem ac temporibus *Regum Gothorum* inter schedas reperies meas *Catalogum Romam nuper missum à Ioanne Baptista Perefio Valentino Congregationis Decretorum*, cuius exemplar nactus sum. Sed Hispanicos prius nummos absoluamus. Tres enim, aut summum quattuor, incerti restant. En tibi *Hiberae*, videturque addere nomen *Setiae*, et si haec obscurata vox est, nihil vt certi de ea pronunciem,

XIII.
EBORA.

DE ELBORA
quae hodie
in Carpetanis
in Talavera
est patria
Ioan.
Mariana,
disputat
Annalium
Hisp.
lib. III. c. 13.

A nunciem, scapha vtrimque sculpta est cum litteris: MVN.HIBERA SETIA. aliaeque litterae, sed euanidae. Hic quaerendum, vbinam gentium *Hibera* est, cuius meminit T. Liuius, & *Hibero* flumini apponit, de bello agens Scipionum Patris, & patruī Africani maioris: & quantum conijcio iuxta *Flix* & *Cantam* veterem situseius fuit, quam veterem Carthaginem quidam nominant. *Setiae* autem nomen in Vasconibus Ptolemacus nominat, & longius hinc, vt apparet: nisi si dixeris *Hiberam Setiam* dictam ad discrimen *Setiae*, quae in Italia est. B. Barca nummo impressa locum flumini appositum satis arguit. A. Tecum equidem sentio. C. Florianus Ocampius in Baetica, alium fingit fluuium *Hiberum*, ac vicum *Hiberam*, quem hodie *Rio tinto* Hispani nominant; vnde & Hispania *Hiberia* fit dicta. A. Valeat ille cum *flumine tincto*, in re adeo clara, antiqua, & Graecis Latinisque recepta. Alium habeo nummum, de quo aliàs egimus, cum de Prouincijs ac fluminibus sermo esset. Hinc quidem globus, ceu orbis terrarum insculptus cum litteris: C. LVCR. P. F. II. V. QVINQ. hoc est: *Caius Lucretius Publij Filius, Duumuir Quinquennalis*. In auersa autem parte hominis facies aquam ore spuentis, cum litteris: HIBERVS. II. V. QVINQ. quòd loci nomen adscriptum non fit, vbi sit cufus ignoratur, superiori tamen adiungendus erat, vtque aliàs diximus, veram ostendit scribendi rationem in *Hiberus*, cum H. De alio nummo non habeo quod dicam, nisi cognosci à me non posse, et si Augusti Caesaris caput praefert, cum vfitato titulo: AVGVSTVS. DIVI. F. In auersa parte corona velut diadema vetus Regum, adscriptumque: REX OTVTO L, in medio: & in orbem Q. CLACILIVS M. AELIVS. II. VIR. Tu cogita quid haec notent, equidem diuturno labori, iam defessus, superfedebō.

S E R I E S G O T H O R V M R E G V M H I S P A N I A E

Ex Hispanicis Concilijs, & B. Isidoro de rebus Gothicis,
& Chronico Vulsae Episcopi.

ANNO
CHRISTI

369. AERA autem Caesaris 407.
ATHANARICVS cum Fridigerno, regnare coepit in Hispania, anno V. Valentis Imperatoris Rom. Regnavit annis XIII.
382. ALARICVS cum Radagaiso, anno IIII. Theodosij Imp. regnum inchoavit. Annis regnavit XXVIII.
- D 411. ATHAVLFVS, auspiciatus regnum anno XVII Arcadij & Honorij, & sexto Theodosij II. Regnavit annis VI.
416. SEGERICVS ab anno XXII Honorij & Arcadij Augg. coepit, moxq; à suis occisus interiit. Quo mortuo regnavit Vualia annos III. secundum Isidorum, & Vulsam: non autem annos XXII. vt Sigebertus vult.
419. THEVDEREDVS inchoavit regnum anno IX Theodosij minoris: Annis XXXIII regnavit, cecidit praelio Catalaunico. Theodoricum hunc nominat B. Augustinus, & Sigebertus in Chronico.
452. TVRISMVNDVS. inchoepit ab anno I. Marciāni Augusti, regnavit, vt ait Isidorus, annum: non tres, secundum Iornandem, & Sigebertum. I
453. THEVDERICVS, ab anno secundo Imperij Marciāni, regnavit annis XIII. Hunc alij Theodericum nominant. XIII.
- E 466. EVRICVS regnare coepit ab anno octavo Leonis Caesaris. Regnavit ann. XVII. secundum Isidorum. Eisi XXVII. Gregorius Turonensis, XIX. Sigebertus tribuant.
483. ALARICVS. ab anno X Zenonis Imp. regnavit, secundum Isidorum, annos XXIII. Et in Agathensi Synodo anno XXII. Alarici Consul nominatur Messalla, & Caesaris aera 544.
506. GESALEICVS ab anno XVII. Anastasij Aug. regnavit annos IIII. Hunc GASELICVM nominat Procopius, GESALARICVM alij.
511. THEVDERICVS pro cognato AMALARICO regnavit in Hispania ann. XV. Cum hic Italiae Rex esset. Coepit ab anno XXI. Anastasij Imp. iuxta Isidorum, & secundum Concilia Tarraconense, & Gerundense, anno 523. alius 526. V
AMALARICVS autem inchoavit regnum Iustiniani Imp. anno I. regnavit annos, secundum Isidorum, numerando ab anno moriis Theudericici. Alij enim numerant ab anno

- ANNO *anno quo Theuderico nepoti (cognato) Hispaniae regnum concessit, ut Concilium Toletanum A*
 CHRISTI *secundum.*
531. THEVDIS, *aliis, THEVDIVS ab anno VI. Iustiniani Aug. regnavit annis XVII*
& mensibus quinque secundum Isidorum.
548. THEVDISCVLVVS, *ab anno Iustiniani XXII. regnavit secundum Isidorum an. I.*
Huic anno addit Vulsa menses V. dies XIII.
549. AGILA, *aliis AQVILA: regnum coepit ab anno XXIII. Iustiniano Imp. regnavit annis V.*
auctore B. Isidoro. bis addit Vulsa menses III.
554. ATHANAGILDVS *ab anno XXIX. Iustiniani Caesaris, regnavit annis XIV.*
secundum Isidorum. Vulsa enim annis XV. mensibus sex. Addit & Isidorus menses quinque,
quibus Rege Gothi caruerunt.
567. LIVVA, *ut in nummis scribitur, non LIVBA. aut LVIBA; ab ann. II. Iustini minoris, regnat an. I.*
cum fratre LEOVIGILDO annis II. ut scribunt, Isidorus, Vulsa, & Ioannes Abbas Biclarensis.
568. LEOVIGILDVS, *ut nomismata praeferunt, non Leouegildus, aut Liuuigildus, regnum B*
auspicatus anno tertio Iustini Aug. regnavit annis, ut Isidorus & Vulsa tradunt. XVIII.
Anno regni XVII. iugulandum curavit filium Catholicum ERMENEGILDVM: sic enim in
isidem vocatur nummis, non Hermegildus: ex Chronico Ioan. Biclaren. Abbatis.
586. RECCAREDVS *ab anno Mauricij Imp. tertio, regnavit secundum Isidorum an. XV.*
Vulsa adiicit mensem, & dies X.
601. LIVVA, *ab anno XVIII. Mauricij Aug. regnavit iuxta Isidorum annis II.*
603. VVITTERICVS, *vel Vvittiricus, ut in priscis spectatur Nummis, non Vietericus regnum*
inchoat ab anno XX. eiusdem Mauricij. Regnat annos VI.
secundum Isidorum. Vulsa enim menses X. addit.
610. GVNDEMARVS, *ut in Nummis cuditur, non Gundemirus, anno VI. Phocae Imp. regnare*
coepit: regnavit secundum Isidorum an. II.
Vulsa enim anno I. mensibus X. diebus XIII.
612. SISEBVTVS, *regnare coepit ab anno II. Heraclij Imp. regnavit mensibus sex & an. VIII.*
auctore Isidoro. Vulsa adiicit dies XVI. Rodericus Ximenius Archiepisc. Tolet. refert, anno V. C
Sisebuti, Mahomam Romanos oppugnare coepisse.
621. RECCAREDVM II. *paucis regnasse diebus ait Isidorus Hispalensis: Tribus mensibus secundum*
Isidorum Pacensem: Quattuor annis, vel menses, iuxta Vulsam Episc.
SVINTHILA, ut in Nummis antiquis appellatur, non SCINTILLA, aut CINTILA, eo ipso
anno regnat ab anno X. Heraclij Imp. secundum Isidorum: qui anno V. huius Regis historiam
finit. Concilio IV. Toletano eiicitur, cum regnasset annis X.
631. SISENANDVS, *non SISNANDVS, regnavit secundum Vulsam, annos III.*
menses XI. dies XVI.
636. SCHINTILA, *ut in nummis cuditur, non Cintila, neque Scintila: Regnat annis III.*
mensib. VIII. diebus IX. secundum Vulsam, probatque Concilium Toletanum V. primo huius
regni anno habitum: quo & B. Isidorus Hispalensis vita deceffit.
640. TVLCA, *non TVLCAS, regnat, auctore Vulsa Episc. menses IV. annos vero II.*
642. CHINDASVINTVS, *ut è veteri Inscriptione Emeritensi vocandus, non Cindasiundus, aut D*
Ghindasiuntus: Regnat solus annis VI.
menses VIII. dies XX. Cum filio RECCESVINTHO, III. annos, VIII. mens. XI. dies: ut Vul-
sa refert; addit autem obiisse AERA 691. Calendis Octobris.
649. RECCESVINTHVS, *ut in nummis cusum vidimus, non Reccefiundus, regnavit an. XXIII.*
mens. VI. & biduo, secundum Vulsam: aitque obiisse Cal. Septemb. Aera 710. Huius regni an.
XVIII. obiit S. Ildefonsus, ut in eius vita Iulianus tradit.
672. VVAMBA, *ut in Nomismatis scribitur, non BAMBBA, Regnavit annis VIII.*
mens. I. diebus XIV. auspicatus Cal. Septemb. regnum, finiensque XIV. Octobris die, Aera 718.
seque regno abdicavit, ut Vulsa Episc. refert. Vixit in coenobio annis VII. mensib. III. ut ait Al-
fonsus III. Rex in Chronico Ouetensi.
680. ERVIGIVS, *ut in nummis impressum, non ERINGIVS, coepit regnare à XIV. Octob. usque ad*
XVI. Augusti, aera 725. cum an. VII. & dies XXV. regnasset, secundum Vulsam: sed error in calcu-
lo apparet, rescribendumque annos VI. menses X. E
687. EGICA, *ut in nummis constanter cuditur, non EGIPSA, eligitur die XVI. Augusti, Rexq; inun-*
gitur XXIV. Nouembris, ut refert Vulsa. Annis regnavit XV. solus X. cum filio VVITTIZA
quinque, ut idem Alfonsus III. scriptum in Chronico Ouetensi reliquit.
701. VVITTIZA, *ut in nummis cuditur, non VITIZA, cum parente regnat an. V.*
& solus annos X. regnandi iam inde ab anno 701. fecit initium, ut idem Alfonsus tertius re-
fert. Vulsa unctum ait XVII. Nouembris die, aera 738. sed rescribendum arbitror 739.
711. RVDERICVS, *ut nomismata praeferunt, non Rodericus, neque Rodrigus annum unum*
Gothis pulvis regnavit: quem etiam caesum regno exuerunt Mauri, Hispaniamque occupa-
runt propè uniuersam: clade sane ingenti, ac luctuosa orbi Christiano.

A N T O N I I

A V G V S T I N I

A R C H I E P I S C . T A R R A C O N .

A N T I Q V I T A T V M

I N I N S C R I P T I O N I B V S .

D I A L O G V S I X .

D E

I N S C R I P T I O N V M V S V , E T I N E A M Q V A E

Barcinone est ad S. Iusti : deque semissibus Vsuris.

A B. I integrum Tibi ac placitum est, quemadmodum de *Nomismatus* hactenus egimus, sic & de antiquis marmorum *Inscriptionibus* hodie differere, quas Tarracone multas iam inspexi, & alibi tot, tantaeque exstant, ut ingentia etiam volumina compleverint, per mihi sanè gratum feceris. Aueo enim cognoscere melius, & hinc fructum capere non paenitendum. Manu itaque ducas, ac veluti digito viam commonstres, voti ut compos reddar: idemque hic noster, cum quo de hac re egi vehementer exoptat. A. Placet profecto vestrum hoc studium. Si enim pauca illa, quae in nummis adhuc vidimus, verba tam multa nos docent, ut superioribus iam diebus experti sumus; maior sanè utilitas fuerit *Inscriptionum*: quae multis saepe constant versibus. Adhaec si è libris quà cufis, quà calamo exaratis, saepè etiam mendosis, vitas resq; gestas omnium aetatum cognoscimus, certiora ex ipsissimis eorum verbis, rebusque hauriemus. B. Veterem primo appellationem ex te audire cupio: mox de variis earum generibus. A. *Inscriptiones* plerumque nominamus voce Latina, sed quae sit è Graeca *ἐπιγραμμα* deducta: quam etiam adhibemus pro versibus, breuiter & acutè de re aliqua conscriptis: [qualia Valerij Marcialis sunt *Epigrammata*, & Graecorum in *Anthologia*.] Utque in aedificiis, statuis, ac sepulcris, tituli ostendebant, cui, aut cuius in honorem ponerentur, sic & *Inscriptiones*, quòd litteras inscriptas praeferrent, appellari solent. Quod idem est, ut diximus, cum *Epigrammate*. Et, si *inscriptum* dixeris, à litteris quibus constat, equidem non pugnabo; sed hoc patet latius. Nam & insignia, tapetia, ludi que festi Troiani, inscribi etiam solent dicteris, ac symbolis. Titulos quoque antiquitus appellarunt, tametsi & libri titulus sit, & capitis cuiusque, ac Dominicae Crucis, itemque *Tituli* templorum, quales & Cardinalium Tituli, qui extra vrbis Ro. pomoeria *paroeciae* dictae. C. An ergo Cardinales omnes *Titulos* habent, & *paroecias*? A. Soli presbyteri habent, fungunturque; Parochi munere: ut interdum etiam diu nimis absentes *Titulo* priuati fuerint. Episcopi Cardinales vocantur, vel Ostiensis, vel Sabinensis, aut simili modo. Diaconi quoque Cardinales *Titulis* carent. Mortuis autem inscripta propriè *Epitaphium* nominamus: qua etiam voce abutuntur, qui quasuis *inscriptiones* *Epitaphia* appellent. B. Ta-

INSCRIPTIONES:
Epigrammata.

bulae antiquae Legum, aut Senatusconsulta, quae Romae exstant, & qualem pos- A
fides Praefecturae, recte-ne *Inscriptiones* nuncupemus? A. Minimè vero. B. Et
formulae testamentorum, donationumq; vocari sic poterunt? A. Si vnum tan-
tum testamentum, aut donatio esset, non *Inscriptio*, sed *Scriptura* esset appellanda.
Verum quando certa de causa statua, arcus, sacellum, vel tumulus talem conti-
net formulam, *Inscriptionem* dici facile patiar: qualis ea est, quae Barcinone iuxta
S. Iusti templum, hodieque spectatur: optima fortasse *Inscriptio*, & vtilissima
omnium, quas habet Hispania, [*U forte etiam extra eius fines cetera Europa, cum An-*
cyrana illa nuper bono publico euulgata à Busbequio Inscriptione. B. Adeo-ne elegans
illa est *Inscriptio*? A. Mox inter scedas illa occurret; tum vtilitatem eius ipse per-
spicies. Sed ad institutū redeamus. De nomine quidem iā vidimus: de differentiis
autem *Inscriptionum* quasdam attigi, vt viuis iuxta ac mortuis poni solere: affi- B
gi etiam aedibus, vt sacris sic & profanis, arcubusque, pontibus, & id genus aedi-
ficiis. Item statuis subscribi, & quidem varijs, vt Deorum, Dearumque, Virtu-
tum, Imperatorum, & illustrium virorum: adde etiam animantium, etsi rarius.
Sic & *Epitaphia* personis variantur, virorum, feminarum, libertorum, ac libero-
rum hominum: imo etiam equorum, canum, & quadrupedum. Altera rursus
varietas scribendi est, vt linguarum, Graecae, Latinae, Hebraeae, & similibus: so-
luta quoque ac vincula numeris oratione. Et certè versus partim elegantes, partim
etiam rudes sunt, & inelegantes aevi sequioris. B. Alia sane differentia haec est,
elegantis & non elegantis. A. Hoc ego discrimen maximè notabam, colligens
Inscriptiones: Adeoque tempora cuiusque obseruabam. Omnesque *Inscriptiones*.
M. Tullij positas temporibus segregare solebam. Hinc, quae vel paullò antiqui- C
tate priores, vel non longo interuallo posteriores. Tertio, antiquiores illas: de-
nique posterioris saeculi titulos collocabam. B. Sed breuiter *Inscriptionum* vti-
litatem nobis expone, etsi quaedam ex dictis mihi nunc occurrant. A. Vidisti
haud dubiè à Paulo Manutio, & Aldo eius filio collectas *Inscriptiones*, Ortho-
graphiae confirmandae causa, & quamuis temporibus non satis elegantium & in-
elegantium distinxerint: imò & falsas interdum obtrudi sibi passi sunt, quas pro
veris venditant. Interdum etiam antiquum, etsi optimum negligunt; arripiunt
vero quod ipsis placuit, vtilis alioqui liber & labor est, scripturae confirmandae,
rebusque aliis. C. Cur Orthographia lapidum ac marmorum sit amplectenda? D
cum scalptores illi ac marmorarij rudes plerumque & illiterati fuerint. Quid ni
libros potius sequar antiquos, à doctis hominibus descriptos? A. Vt illud extra
controuersiam est, M. Tullium disertissimum omnium, vt ille Poëta ait, Romuli
nepotum fuisse,

Paulus &
Aldus F. Ma-
nutij, Roma-
ni.

Orthogra-
phia.

Catullus.

Quot sunt, quotque alius erunt in annis:

omnesq; adeo eius aetatis scriptores disertiores, quam priores, posteriores-ve ex-
stiterunt, sic & scribendi ratio tunc optima existimanda. Esset enim maxima re-
prehensione dignum; bene dicere; scribere autem vitiosè. Constat enim, cur sae-
culum M. Ciceronis, ac Iulij Caesaris, & aequalium omnium sit habitum prae-
stantissimum, non dicendo solum, sed & scribendo esse consecutos. Quae quidem
scribendi ratio in libris manu ipsorum cōscriptis non perduravit, vt cum nūmis, E
ac lapidibus conferre liceret. Si enim exstarent ipsorum autographa, illis vterer;
fatererque elegantius eos scripsisse quam praedictos artifices, & ideo superuaca-
neam esse omnem lapidum ac nomismatum inspectionem. Verum cum illa in-
terciderint, nec sperari fas sit; legamus quae lapidi insculpenda mandarunt, etsi
libertis, aut rudibus hominibus, & in apertum ipsi protulerunt. Credibile enim
eos primum titulos oculis lustrasse, atq; emendasse, quam euulgarent. Suos item
adhibuisse, qui sculptori, ac lapididae adessent: [*qui idem, vt Ciceroni Tiro, mima-*

Atas cerulas & inscriberent ipsi, & intelligerent.] Quae tabulae, ac membranae temporum iniuria cum interciderint, marmor, aesque fuit perennius; tabulaeque aereae, ac nomismata eadem non eorum transcripta, ad posteros transferuntur, quae illorum ipsissima verba repraesentant. C. Sed Grammaticorum argumentis potius, quam librariis acquiescendum quidam contendunt. A. Valeant illi. Tu vsum aurei saeculi potissimum sequere; siue dicere, siue scribere illorum libeat exemplo. Neque enim analogia, aut etymologia, quibus Grammatici nituntur usquequaque certa est; neque cur hoc aut illo modo scribatur, certa reddi ratio potest, nisi sic usus fuisse qui recte aut scriberent, aut vterentur illo sermone. B. Da quaeso alias Inscriptionum utilitates. A. Non minima ea est, qua scribae, caufidici, qui que a secretis sunt, alijque calamo sibi victum quaerunt; vbi formulis ad acta describenda pactorum, stipulationum, aut Testamentorum. B. Vera narras. A. Formulam *Epitaphij* boni, aut *Inscriptionis* egregiae hi lapides praestant, ut qui non admiretur & imitetur accurate, non exprimet feliciter, et si cetera doctus sit, multaeque lectionis. Sed comparemus inuicem titulos aedificiorum huius temporis cum antiquis & Italicis, in Principum inauguratione, pompis ac festis, cum iis quae extra Italiam in Gallia, Hispania, Germania, & Anglia, in pegmatis collocari solent, tunc discrimen apparebit; quale est versus ad antiquorum imitationem, & Transalpinorum huius aevi ex praeceptis solis. Adhaec sunt, & alia comoda: ad certius cognoscenda, quae in libris obscura sunt, aut mendosa: ut sunt nomina ac praenomina, & familiae Romanorum, Tribus, Legiones, Magistratus, Sacerdotia, eorumque ministri, officia, Praefecturae Prouinciarum, belli imperia, aliaque militum singularia, & id genus sexcenta. Huius rei exemplum praebet vel vnus in suis Romanae Reip. libris Onuphrius Panuinius: quiq; Inscriptionibus ad res comprobandas vtuntur, & ad veteres illustrandos auctores. B. Satisfactum mihi abunde. Verum nunc utilitatem Barcinonensis illius modo abs te laudatae Inscriptionis cognoscere studeo. A. Meministi fortasse in Iure nostro Ciuili, quoties mentio fit *Vsurae* veteribus vsitatae, quae *centesima* est dicta, vel *semis* proportionem. *Triens* autem, aut *Bessis*: item duarum centesimarum. Dabis etiam mihi, male Accursium, ceterosque; ante Hermolaum Barbarum interpretatos *centesimam usuram*, quae quotannis sortem aequarit, quasi centum pro centum; in *semisse* vero quinquaginta pro centum quotannis appenderetur; & de ceteris ad eundem modum. B. Meministi sane, Teque in Emendationum libris, reiecta falsa explanatione, veram confirmasse sententiam Hermolai, Bartholomaei Socini, Budaei, Alciati, ac Leonardi Portij, probareque; Graecorum Latinorumque; scriptis *Centesimam* eam esse *usuram*, cum singulis mensibus pars centesima penditur. Itaque de centum vnum quot mensibus soluit, & quotannis duodecim: non, ut putat Accursius, centum pro centum. A. Recte tu quidem iudicas, & acu rem tetigisti. Erit itaque *semis usura*, quando ex centum singulis mensibus dimidius nummus penditur, & quotannis sex, non quinquaginta, ut Glossae nostrae ineptiunt. *Triens* adhaec erit, cum pro centum tertia vnus pars penditur, aut pro trecentis singulis mensibus vnus; & pro centum quotannis quatuor; & pro trecentis duodecim quotannis. Non autem pro trecentis centum quotannis. Praeterea in mentem tibi reuoca casum Legistertiae in fine, Titulo, *Ad legem Falcidiam*. Legauit enim quidam patriae duodecim aureos quotannis, ut Muscis in quadam festiuitate soluatur. Cupit vero heres quartam demere partem, Legis Falcidiae beneficio, quando quidem legatis soluendis non satis in bonis erat. Vult inquam heres Legis illius beneficio quartam eximere partem. Quomodo hoc igitur aestimandum legatum? Paulus Iurisconsultus ait, Marcellum declarasse, numerandum, quanta pecunia legato persoluto de duodecim ratione trientis usurae, fors aequaretur, tantique; aestimaretur. de trecentis itaque cum duodecim pendi soleant, iuxta haec erit

L. Nihil interest. D. de Naut. foenore.

CENTESIMA MAE. *Vsurae & Semisses.*

Lib. 1. cap. 8. & lib. 2. c. 10.

CENTESIMA *Vsura quae.*

semis usura.

TRIENS *Vsura.*

aestimatio, non triginta sex aestimãda, de quibus soluendũ Legi Falcidiae, hoc est A nouẽ, restabũt septem & viginti; quibus censum duodenarij, ac ne dimidiũ quidem redimat. B. Intelligo iam discrimen opinionis vtriusq; in hac Pauli Iuriconsulti lege. Neque dubium quin verius Graeci, quam Accursius, caeteriq; eius affecclae explicarint. Sed quĩ Inscriptio Barcinonensis huc pertinet? A. Quaerenda primũ ea est; qua inuenta, cum Hermolao Barbaro facere, meridiana clarius luce appareret. Eius hoc principium est: L. CAECILIVS. L. F. PAP. OPTATVS. B. Iam reperi. Sed haec nonne ab Ambrosio Morali in Annalibus, & Antiquitatibus Hispaniae allata est? A. Est, & non est. B. Qui fieri id potest? A. Quia nec benè recitat, nec interpretatur rectè; quando quidem vitiosè descriptam nactus est: vt amicus quidam tricies hĩc errasse deprehenderit. B. Doleo sane. Si enim in reliquis interpretandis lapsus est, Cyriaco est Anconitano comparandus. A. Praua nimis comparatio. Hic enim Cyriacus Inscriptiones fingendo commentus est, *Infra Dial. x.* vt Io. Annius Viterbiensis Berosum & Metasthenem supposuit. At non idem Morali propositum; imo vera narrare studet, animiq; sensa piè & candidè profert, fateturque vitiosè transcriptam habuisse. Eam *Inscriptionem Barcinonensem* primum repraesentabo: mox, si potero, explanabo.

L. CAECILIVS. L. F.
 PAP. OPTATVS
 > .LEG. VII. G. FEL.
 ET > LEG. XV. APOLLIN.
 MISSVS. HONESTA
 MISSIONE. AB. IMP.
 M. AVR. ANTONINO. ET AVR.
 VERO AVG. ATLECTVS AB. ANTE
 INTER. IMMVHES CONSECVT.
 INHONORES AEDILICIOS
 II VIR III FLAM. ROMAE
 DIVORVM ET AVGVSTORVM
 QVI R. P. BARC. ITA. Eº. DO LEGO
 DARIQVE VOLO -X- VIID EX
 QVORVM VSVRIS SEMISSIBVS.
 EDI VOLO QVODANNIS SPECTAC.
 PVGILVM DIE IIII IDVVM. IVNI
 VSQVE AT -X- CCL. ET EADEM DIE
 EX -X- CC OLEVVM IN THERMIS PVBLIC.
 POPVLO PRAEBERI ET TECTA PRAES
 TARIAE CONDICIONE VOLO
 VT LIBERTI MEI ITEM LIBERTORVM MEOR.
 LIBERTARVMQ. LIBERTI QVOS HONOR

SEVIRATVS CONTIGERIT.
 AB OMNIBVS MV
 NERIBVS SEVIRATVS EX
 CVSATI SINT. QVOT SI QVIS
 EORVM AT MVNERA
 VOCITVS FVERIT
 TVM EA XVID AT
 REMPVB. TARRAC.
 TRANSFERRI IVBEO
 SVB EADEM FORMA
 SPECTACVLORVM QVOT
 SS EST EDENDORVM
 TARRACONE.

L. D. D. D.

Integrè

Integrè sic lego:

Lucius CAECILIUS Lucij Filius, Papiriâ, OPTATVS, Centurio Legionis Septimae Geminae Felicis, & Centurio Legionis quintaedecimae Apollinaris: missus honesta missione ab Imperatore Marco Aurelio Antonino, & Aurelio Vero Augustis: adlectus ab-ante inter immunes consecutos honores Aedilicios, Duum-Vir ter, Flamen ROMAE [Deae] & Diuorum Augustorum, qui Reipublicae Barcinonensi ita legauit: DO LEGO, darique volo Denaria septem [millia] quingentos. Ex quorum vsuris semisibus edi volo quotannis spectaculum pugilum die quarto Iduum [hoc est 10. die] Iunij, vsque ad Denarios ducentos quinquaginta: Et eâdem die ex Denariis ducentis oleum in thermis publicis populo praeberi, & [arta] tecta praestari ea conditione volo, vt liberi mei, item libertorum meorum libertarumque liberti, quos honor Seuiratus contigerit, ab omnibus muneribus Seuiratus excusati sint. Quod si quis eorum ad munera vocatus fuerit, tum ea Denariorum septem millia quingenta ad Rempublicam Tarraconensem transferri iubeo, sub eâdem forma spectaculorum, quod supra-scriptum est, edendorum Tarracone.

LOCVS DATVS DECRETO DECVRIONVM.

Q 3

A. Posita

A. Posita haec Inscriptio L. Caecilio Oprato, ob gratam relictæ pecuniae Ciuitati A
 Barcinonensi memoriam, forte in basi statuæ. B. Exstat-ne statuæ mentio?
 A. Nulla: verum quòd ita sine verbo incipiat, exaudiendum forte *τὸ ἐστ*, quasi
 diceret: *Hic est Lucius Caecilius*: alioqui mox in his verbis: QVI R.P. BARC. DO-
 LEGO, redundabit prouocabulum QVI. Extrema quoque illa marmori inscul-
 pta L. D. D. D. ad statuam magis, quam ad reliqua marmori inscripta, pertinere
 videantur, B. Quid sibi hae litterae singulae volunt? A. Lego equidem *locus da-*
tus decreto Decurionum: Et lapis iste quem inspeximus, quadratam fuisse basim
 statuæ ostendit. B. Singula mihi, quaeso, ordine explana: A. Mos tibi geratur:
 Initio ad illa vsque verba: QVI R.P. nomina, Tribum, parentem, & militaria
 officia, honoremque sibi à Marco & Lucio Antoninis Augustis habitum: item
 Magistratus, quos gessit, ac sacerdotium Flamini recenset. Altera vero parte le- B
 gati formulam continet, testamento relictæ Barcinonensi vrbi, certae pecuniae,
 cuius fructu, aut semissi, vsura certa quaedam fieri iubet, pecuniae numero appo-
 sito, & quantum quotannis expendendum. Qui calculus vsquequaque respon-
 det Graecorum de semisse vsura interpretationi: vt rem illos acu tetigisse, ac sco-
 pum feriisse necessario concludatur. B. Est quod gaudeam. Columellae enim
 verba ab Hermolao allata, deprauata erāt, & Codicis Theodosiani interpretis: &
 Graecorū quorundam numeri non per omnia quadrabant. Verum singula, quae-
 so Inscriptiois, quia alibi haec quoq; sunt aliis profutura, exponere graue ne sit.
 A. Principio illud tenendum, duo esse Inscriptiois latera, quales fere in libris,
 quas *columnas* vulgo appellamus; olim *paginas*, vel diminutè *pagellas*. Altera ita-
 que pagina incipit SE VIR ATVS. B. Sed haec verba, vltimo versui primae co- C
 lumnæ L. D. D. D. non adhaerent. A. Ita est: Sed litterae illae singulae in fine le-
 gendae, nec suo stant loco. Primo tamen sunt lateri marmoris affixae, vt ob-
 uiae magis sint, cadantque citius sub aspectum; néve quis lapidem, sciens de-
 creto Decurionum ibi positum, mouere loco auderet. C. Geminae litterae D D.
 legi-ne possent *Duumuirum Decreto*? A. Inuisitatum est ita *Duumuiros* scribere,
 vt è nummis Antiquis Coloniarum colligo; in quibus perpetuo II. VIR. & in
 vno II. VIR. in altero etiam D. D. sed post Duumuirorum nomina. Aliàs sem-
 per II. VIR. *Duumuirum* autem *decreto* dici non solet, vt *decreto Decurionum*. Cla-
 Decurionū rum id è Titulo, *De decretis Decurionum*. Adhaec *Decreta* non Duumuirūm D
 Senatus- sunt, sed Decurionum, vt *Senatusconsulta* Senatus erant, non Consulū: vnde
 Consulta. illis nomen inditum, neque dicta vnquam *Consulū*, sed *Senatusconsulta*. B. De-
 curiones hi cuius erant oppidi? A. Barcinonis vrbis, quam tunc *Coloniā* nomi-
 nauit Plinius, additque *Fauentiae* cognomentum, ac *Piae*. Et supra docuimus,
 deducta recens Colonia centum statim *Decuriones* legi solitos, qui Romanis Se-
 natoribus pares illic auctoritate essent: totidem etiam Romae initio Senatores,
 facta iam ex Alba Longa Colonia. Hinc Propertius:

Centum illi in prato saepe Senatus erant.

B. Barcino, à familia Barcinonis; an Carthaginensium fuit Colonia? siue ab Her-
 cule condita, cum Barca nona mari mediterraneo veheretur? A. Quae de *Barca*
nona fabulantur ob vetustatem vera-ne sint, scire non possumus, Carthaginensium E
 potius fuisse credam *Coloniā*, à similis, *Barcinonū* cognomento, ducis Cartha-
 ginis, & quia *Punica Barcino* Aufonio est ad Paulinū Epistola. Verum pulsus Poe-
 nis Romani eò *Coloniā* duxerunt, quo tamen anno incertum. Venio ad mar-
 moris verba: L. CAECILIUS. L. F. PAP. OPTATVS. En tibi gentis aut familiae
Caeciliae longè antiquissimae, etsi Plebeiae Romae, mentio statim occurrit,
 quae & à Caeculo Vulcani filio, qui Praeneste condidit, genus repetebat. De hoc
 ita Maro:

Duum-vi-
ri.

Decretum
Decurionū
Senatus-
Consulta.

BARCINO
Colonia.
Dial. VII.

Lib. III.
Eleg. I.

A
Nec Prenestinae fundator defuit Urbis
Volcano genitum pecora inter agrestia Regem,
Inuentumque focus: omnis quem credidit aetas
Caeculus—— Et alibi:
Instaurant acies Volcani stirpe creatus
Caeculus——

Aeneid. vii.
v. 678.

Lib. x. Aen.
v. 543.

Festus Pompeius duas adfert opiniones de *Caeciliae* gentis origine: vel à Caeculo Praeneste conditore: quod oppidum hodie *Palestrina* est: vel à Caecade Traiano comite Aeneae. Stirpis huius fuit *Caecilia Tanaquil*, L. Tarquinij Romanorum Regis quinti vxor, & post saeculis aliquot interiectis nobilis Metellorum familia, aliorumque hinc propagata. Praenomen huic *Lucij* datur, quod & parentis fuit. Vnde efficitur natu maximum inter liberos fuisse; itemque ingenium, cum parens praenomen haberet, tria que nomina honesta ac Latina habuisse. Dicitur enim *Lucius Caecilius Optatus*. Praeterea, quia tribum habebat. B. Dic Tribus nomen? A. *Papia*, vel *Papiria*. B. Sunt-ne Tribus binae, an vnus duo nomina? A. Incertum id, & ambiguum, vt pleraque antiqua, & à memoria remota. Illud certum, ab antiquis scriptoribus, ac marmorum titulis *Papiriam* tribum discrete nominari; in nonnullis etiam lapidibus *Papiam*. *Papiria* itaque vetus est Tribus, vna de triginta quinque Tribubus rusticis. *Papia* vero extra ordinem numerumque censetur, & forte an curiae sit nomen. B. Cur Tribus nomen cognomento antecedit, sequiturque post L.F? A. Praeter vsitatum priscis morem titulos ita collocandi causa alia non occurrit, idemque seruatum in Senatusconsultis à M. Caelio allatis, lib. viii. Epistolarum Ciceronis ad Familiares: iterumque Philippica ix. qua statuatam ponendam persuadet Iuriconsulto excellenti Seruio Sulpicio. Sic enim nominat: SER. SVLPICIVS. Q. F. LEMONIA. RVFVS. Ascotius quoque Pedianus in Verrinam secundam, Romanos† notat nominari solitos Tribus, aut Curiae cognomento, in quibus censerentur, idque auferendi casu, apparetque in multis à Paulo Manutio in librum illum Epistolarum Cicer. octauum recitatis * Inscriptionibus, ciuitatis nomen, aut Municipij, vnde quis originem duceret, vt Bononia, Florentia, Luca, Verona, Tarracone. Estque locus insignis Comentariorum Caesaris belli Ciuilis lib. iii. vbi plures sic nominantur milites. B. Hic itaque L. Optatus domo *Barcinone* scribi debuit? A. Recte quidem, nisi *Barcinone* posita Inscriptio esset. B. An alibi *Optati* cognomentum reperias? A. Equidem non memini. † Noui tantum *Optatum Mileuitanum*, qui sancti Augustini temporibus, [contra Haereticum *Parmenianum* scripsit libros septem, ad schismata *Donatistarum*. Meminit enim lib. ii. *Siricij Pontificis*, qui *Damaso* successerat.] Apud Terentium legi *Optata* loqueris, & Virgilium *Coniugium optatum*. Igitur Latina vox est: idque forte agnomen datum, quod optando Patri ex voto natus est. [qualem Catullus *Desiderium parentis* nominasset] nisi forte hereditate acceptum est cognomentum. Nunc sequentia ordine legamus. B. Quid tu potius legis. Notas enim, & vncinos legere non dedici. A. Quid ais? B. Vide quaeso quid sequatur: > LEG. VII. G. FEL. ET > LEG. XV. APOLLIN. A. Legge: Centurio legionis septimae geminae felix, & Centurio legionis quintaedecimae Apollinaris. B. Sane non diuinassem. Sed cur hac nota > pro Centurione est vltus? A. Facile mihi dabis c solum significare Caius, vel centum. B. Assentior, vt teneor. A. c si inuertas neutrum horum designet. B. Audire memini tunc *Caenam* significare, scribendo: c. l. pro, *Caiae Libertus*. A. Sic ferè de libertis femininarum Inscriptiones praeferrunt. Nam feminae omnes *Caiae* antiquitus dictae à *Caia Caecilia Tanaquile*, de qua matrona nuper admodum mentio incidit.

† Cicero quoque cum Arpinatibus in tribu Cornelia censebatur: vt ait Linius lib. xxxviii.

* Tribuum quoque Rom. nomina, & Inscriptiones attulit Did.

Couarruias lib. iii. Resolutio. Variar.

† OPTATI plures in antiquarum Inscriptio num volumine: & Cos. in Fastis Onuphry an.

M. lxxxvi. D. Hieron. de Ecclesiast. scripturis: & Martyrol. Rom. q. iunij.

> Centurionis nota

Cic. pro Murraena. Plutarch. & B. Brissonius.

C. Male itaque iudicant, qui *Luciam*, & *Publiam* inuersa littera L aut P scribendum A opinantur? A. Nusquam certe videre contigit. Sed paenè dixerim hanc notam > pro *Centurione*, quasi C inuersum positum, etsi diplae magis appareat.

SCHOL. *Centesima* quoque *Vsura* per C. inuersum scribebatur. Volusius Maetianus, ut quidem Scaliger restituit; lib. de re Nummaria pag. 89. *Centesima, quae commodi, aut vsurarum nomine ad sortem applicaretur, sicilico, id est, C auerso, eo notatur, quod quum C centum significaret, conuertebatur ad eam summam, cuius centesima futura erat. Et siue vna conuenerat, vnus Sicilicus, siue plures, tot Sicilici ponebantur.* B. Quid

Dipla, quid.

hoc verbi est *diplae*? A. Graecum, sonatque duas lineas in angulo concurrentes: qua voce & Cicero in Epistolis ad Atticum sit vsus, formamque ponit Isidorus in lib. 1. Originum, seu Etymologiarum. B. Laudare ne auctorem potes, qui hac nota seu *dipla* *Centurionem* designari affirmet? A. Opinor equidem, (nisi me B memoria fallit; neq; enim ad manum liber est) in Velij Longi Orthographia re-

Centuriones.

periri, quem olim scriptorem Romae legimus. B. *Centuriones* autem cur dicti? A. Quod *centuriae* militum praessent, ut qui *decuriae* *Decurio* dictus: & *centuriae* eadem nota seu *dipla* signantur in variis Romanis Inscriptionibus. B. Si *Centuria* centum est militum, multae sane cum *Centurionibus* in quaque *Legione* habebantur? A. Recte dicis. B. Cur igitur iste vnus *Legionis* *Centurio*, inter tot tantisque nominatur? A. Quiuis *Centurio* eius *Legionis* hoc tenebat no-

Primi-pilus. Ald. Manutius Notis ad Sallust.

men: etsi suspicor *primi-pili* *Centurionem* fuisse: quod munus militiae honoratissimum est habitum. B. Hoc non assequor. A. Romanus exercitus tres in partes diuisus erat, eorum qui *pedites* militabant; puta in *Principes*, *hastatos*, & *triarios*. *Triarij* ceteris magis exercitati, & vltimo pugnabant loco: vocabanturque *primi-pili*, & caput eorum *Centurio primi-pili*, & varijs bellierat praerogatiuis munitus. B. Hi fortasse *primi-pilares* sunt, quos libro ad Modestinum de *Excusationibus* explanasti. *Legionum* harum an alibi mentio exstat? A. Tu lege quae Onuphrius Panuinius in suos retulit de *Repub. Romanorum* *Commentarios*: quodque his auctoritate praeponderat, duplex est *columna* vetus in *Capitolio Romano*, cum xxxii. *Legionum* nominibus. Locus item *Dionis Cassij* lib. lv. Tu perge, iam enim notae non amplius occurrent. B. MISSVS. HONESTA. MISSIONE AB. IMP. M. AVR. ANTONINO ET AVR. VERO AVG. B. *Centurionem* hunc honesta de causa militia abiisse paret. Quod differentiae causa vsurpatum, contra

Did. Couarruuias lib. 4. Variar. Resolut. cap. 16.

eos, qui ignominiae causa ob delictum exauctorabantur. *Augustorum* autem istorum frequens in *Iure ciuili* mentio, appellati que *Diui fratres*, etsi fratres non essent natura, sed adoptatus vterque ab Antonino Pio. Verus quidem L. Aelij Caesaris filius fuit, qui ab Hadriano Imperatore adoptatus fuerat, antequam Titum Antoninum Pium adoptasset. Veri autem praenomen *Lucius* erat; luxuriae ac deliciis deditus. Marcus autem Antoninus Philosophi est cognomento, bonus ac mitis Caesar. Notandum autem AVG. pro *Augustis* multitudinis numero hic scribi, ut COS. pro *Consulibus*: eaque vetus scribendi ratio fuit. Post enim induci coepit sub *Imperatoribus*, ut scriberent: AVGG. & COSS. & IMPP. quodque magis mirandum, de tribus totidem litteris scriptum IMPPP. AVGGG. COSSS. pro *Imperatoribus*. *Augustis*. *Consulibus*. Quid hinc sequitur? B. Vorago quaedam, atque abyssus: ATLECTVS. AB. ANTE. INTER. IMMVHES. CONSECVT. INHONORES. AEDILICIOS. A. Bis hic scribendo peccatum: in voce quae AB subiungitur & INHONORES. B. Tertio quoque peccatum in ATLECTVS per T pro D. Immo & quarto IMMVHES cum H pro N. A. Fingamus per dices edi semi-putidos, malum itaque refecantes bono vescamur edulio. Lego itaque. *Adlectus ab ante* [scriptis] *inter immunes consecutos honores Aedilictos*. B. Ita si legamus, nihil obscurum. A. Audaciae huius meae reddenda ratio T pro D in prima voce non valde

A me turbat. Frequens enim erat illis & vsitatum temporibus. Fabius enim Quintilianus regulam, velut in re obscura, tradit: *Ad praepositio, Ac coniunctio*. Proximū vero compendium sic equidem lego: AB ANTE, pro AB-ANTE. cumque sit versus extremum, S. tantum appono, vt sit *antescriptus*: vt in fine huius Inscriptionis deprehendes SS. pro *suprascripta*. C. Amicus quidam legi posse opinabatur; A BARC. pro *A Barcinonensibus*. A. Quid mihi olim in mentem venerit; dicam. AB ANT. legendum videri pro *Antonino*: sed inspecto mox marmore vidi E adiectum.

SCHOL. ATLECTVS AB-ANTE,] T. pro D. & retro, D. pro T. hic saepe positum praeposterè, vt Quod-annis quiuis deprehendat, & docet Pet. Ciaconius in Columnam rostratam C. Duilij. AB-ANTE, vero hic idem quod simpliciter Ante; vt Graecus $\pi\epsilon\sigma\lambda\acute{\iota}\varsigma$, De B mostheni vero τὸ $\pi\epsilon\sigma\lambda\acute{\iota}\varsigma$ ἐν $\epsilon\mu\pi\epsilon\sigma\lambda\acute{\iota}\varsigma$, Cicero ad Atticum, Epist. 19. Bibulus Comitia in-ante diem xv. Kal. Nouemb. distulit. Et Propertius lib. 11. Eleg. 3.

Si quis vult famam tabulas anteire vetustas.

Hic dominum exemplum ponat in-ante suum.

Rauennae quoque saxum sic incisum: NEQVE. AB-ANTE ALIAM PONAT. pro: Neque anteponat aliam.] H vero pro N pronō errore scriptum opinor, & paruum flagitium. CONSECVT. pro *Consecutos*, non audaciae sed interpretationis opus est, nisi me amo. B. Legissem *Consecutus* nisi tu *Consecutos* suggereres. A. Loco attentius inspecto vidi fore vt non benè antea legeretur *Adlectus inter immunes*, si bene esset subiectum *Immunitatem consecutus*. Perluasit & illud, quod aliàs monui, qui iure Latij vterentur, si Magistratu in Colonia sua aut Municipio vterentur, Romanae ius ciuitatis obtinuisse: vt auctor est Strabo, de Nemauso Galliae colonia agens. Sic Augusti, dum hunc aedilicium faciūt, vnà etiam aedilium Barcinonensium praerogatiuam contulerunt: vtque Barcinonenses *immunes* erant: sic & Optatus iste. *Immunes* autem fuisse Barcinonenses Paullus Iurisconsultus, Titulo de *Censibus* refert. B. Si omnes Barcinonenses immunes erant, nihil igitur huic collatum: quia vt Barcinonensis *immunis* erat. A. Inscriptioni huic potius credam, quam illi Iurisconsulto: etsi non ait omnes fuisse immunes; vt diuinare liceat Magistratus tantum immunes fuisse, iccirco dixisse: neque à Plinio *Immunis Barcino* cognominatur, vt Caesaraugusta, & Illice, quae hodie *Alicante*. Vel planius nodum sic expediam. Vespasianum enim idem Plinius refert, ius Latij toti contulisse Hispaniae. Adhaec dicamus, aedilicium creatum cum pari ceterorum immunitate. B. Quid de falsa scriptura INHONORES dixeris? A. Duplex hic cuneus occurrit. Primo natum errorem ex abusu loquendi, vt degenerate lingua Latina dixerint: *Consecutus inhonores* pro *Consecutus honores*. Deinde suspicor *immunes* chartae inscriptum fuisse: Librarius Grammaticus corrigere id voluit, & IN ad oram adscrisit, mox latomus ante *honores* collocandam praepositionem censuit. C. Nonne H in N verti debet in IMMVHES? A. Planum id; Sed ad reliqua gradum faciamus. Subdit II. VIR III. hoc est *Duumuir ter*, significans ter Duumiri magistratum gessisse, qui erat quasi Romae Consul, vt aliàs diximus, idque Barcino. Nam si alibi, non praeteriisset silentio. B. Cur itaq; hodie *Consiliarij* vocantur, qui Duumiri appellandi? A. Viridi id libro de more esset ibidem inscribendum; recte tamen suas seruant mordicus *Consuetudines*. Magistratum hic excipit Sacerdotium Flaminis: FLAM. ROMAE. DIVORVM ET AVGVSTORVM. B. An Romana in vrbe Sacerdos fuit? A. Non existimo, sed in Hispania, & Romae, non de vrbe, sed de Dea ipsa accipiendum. Moueor ad id opinandum tot tantisque Augusti nummis, ac Tiberij, cum templo impresso, & his litteris: ROMAE ET AVG. cumque templum fuerit, Flaminem habuisse nihil mirum. B. Ergo copula ET traiecta est, & reponendum: Romae & duorum Augustorum? A. Non existimo, sed tres diuersas nominari personas: Ge-

Strabo li. iiii
Geog. initio.

Roma pro
Dea culta,
ait Pruden-
tius, Ruti-
lius, Sex
Frontinus,
Martial. Xi-
philinus, &
alij.

nium Romae; & Imperatores vita functos; denique etiam viuos. C. Talis A
Flamen inter eas, quos M. Varro recenset, non nominatur. A. Ecquid mirum?
 suae enim aetatis Romae Flamines enumerat. Hic Flamen neque Romae
 fuit, neque illis temporibus. Flamines autem extra Romam etiam fuisse no-
 tum è Miloniana Ciceronis, cum ait: *ad Flaminem prodendum Lanuij*. Possunt
 & Flamines Tarraconis ac Barcinonis ostendere his verbis conceptos: FLA-
 MEN PROVINCIAE HISPANIAE CITERIORIS. FLAMEN COLONIAE
 TARRACONENSIS, aliosque, FLAMEN quoque AVGVSTALIS, in multis In-
 scriptionibus, cum Romae, tum extra Romam legitur. Queritur & M. Tullius in
 Philippicis Caesari Iulio Flamines datos, in quibus & M. Antonius fuerit. Nihil
 dicam de archiflamine, qui in Gratiani † Decretis nominatur, dum opus illud B
 Gregorij XIII. Pont. auctoritate prodeat, vt prodiit emendatum. B. Lente nimis
 prodit hoc opus, diu multumque expectatum. A. Sic operis difficultas postulat.
 Verum ad rem vt redeam, priusquam ad alteram Inscriptionis partem transeo,
 notabis tria hominum genera, quibus hic sit vsus honestè Optatus, recenseri. Pri-
 mo: Centurionem duarum Legionum, dum adolescens militat; indeque Aedili-
 cius factus: post ter Duumuir in administranda Republ. idque in aetate virili. Se-
 nex tandem Sacerdotium Flaminis adeptus est. Polybium memoria teneo lib. vi.
 monuisse, ciuium Romanorum neminem Magistratū Romae, nisi decem antea
 annis militasset, gerere potuisse. B. Hinc adeo militares Romani, fortesque exsti-
 terunt. A. Imo hinc fortè pessum ierunt. Ad hunc modum in variis marmoribus
 officia, ac sacerdotia cuiusque recenseri solita; exstatque C. Plinij minoris Episto- C
 la, qua statuatam poni iubet aeris Corinthij Comi, seu Veronae, in aede Iouis, qua
 Magistratus, quos gesserit, enumerentur. Venimus ad secundam partem. Tu le-
 ge deinceps. B. Remora hic rursus superiore maior. A. Non memineram sane.
 Clarum illud est: QVI. R. P. BARC. mox nota quaedam ad legendum difficilis,
 sed bifariam lego semel † A. E^o pro ITA. LEG. hoc est, *Ita legauit*. Altero modo:
 † A. L^o pro ITALIC. quod Barcinonensis vrbis fortasse cognomen fuit. At in aliis
 Titulis Barcinioni alia attributa cognomina, vt nuper exposui: COL. F. I. A. P.
 BARC. B. Ea sic legebas memini: *Coloniae Fauentiae. Iuliae, Augustae, Piae, Bar-*
cinonis. Sed legi posset pro I. *Italicae*. A. Non infitior, placet tamen magis quod
 prius occurrerat: *Ita legauit*, neque tam eleganter dixeris, *Qui Reip. do lego*, vt D
 hoc modo: *Qui Reip. ita legauit*, Do lego; Sequitur hinc: DO LEGO DARIQVE
 VOLO -X- VII D.

SCHOL. [DO. LEGO. DARIQ. VOLO -X- VII D. Exponit aliter Iosephus Scali-
 ger libello postumo De re Nummaria: *Legatum, inquit, denaria septem, quingenti, vt tunc*
loquebantur: id est, Denariorum septem millia quingenti. Semissis osura in duo membra
scissa, in CCL. & CC. denarios, qui fiunt vna CCCCL. denarij, quod verum est. B. Quid
 hae sibi notae volunt? A. *Denarium septem millia quingentos.* B. Denarij notā di-
 xeras nuper x esse, quod decem assibus valeret. A. Idem nunc dico. Sed virgula
 accessit transversa, ne numerus putaretur, legereturque xvii. *mil.* B. Cur vii.
 cum linea supra posita septem millia significat? Superius vero in hac ipsa inscrip-
 tione: LEG. VII. est *Legio septima.* & II. VIR. III. est *Duumuir ter.* A. Hae notae vsu E
 discuntur, & ex adiunctis cognosci possunt. Nemo enim dixerit Legionem illam
 septenam millesimam fuisse, neque virum duorum millium, neque ter millies
 creatum. Sed nunc cum post vii. sequatur d. quae littera quingentos significat,
 necessario praecedat maior numerus quam centenarius necesse est. Itaque recte
septem millia Denariorum hic legimus. B. Romanos pro millenis hac vsos puto no-
 ta ∞ & pro quinq; *millibus* alia nota, quae nunc non occurrit; tu quae lo suggere, qua
 forma Romani scribebant bis, ter, quater, quinius, sexies mille, ac deinceps, cum
 linea

† *Dist. 80.*
initio, & c. 2.
Vide A. Au-
gust. Dial. xv.
de Emendat.
Grat.

Plin. lib. III.
Epist. Ex he-
reditate.

Dial. vii.
initio, &
sup. Dial. ix.

A linea numeris inscripta non vterentur. Morem, & hic tibi geram: ita notabant Romani.

CIC. vel ∞ Mille, 1000.

∞ ∞ . bis mille, 2000.

∞ ∞ ∞ . ter mille, 3000.

∞ IC. quattuor millia, 4000.

IC. quinque millia, 5000.

IC ∞ . sex millia, 6000.

IC ∞ ∞ . septem millia, 7000.

IC ∞ ∞ ∞ . octo millia, 8000.

B ∞ CCIC. nouem millia, 9000.

CCIC. Myrias, Decem millia, 10000.

CCIC ∞ . vndecim millia, & sic deinceps.

CCIC. CCIC. viginti millia, 20000.

CCIC. CCIC. CCIC. triginta millia.

CCIC. IC. quadraginta millia.

IC. quinquaginta millia, 50000.

IC. CCIC. sexaginta millia, 60000.

IC. CCIC. CCIC. septuaginta millia.

IC. CCIC. CCIC. CCIC. octoginta millia.

CCIC. CCIC. CCIC. nonaginta millia.

C CCIC. centies mille, 100000.

Hanc notam aliis multiplicabant centuriis, donec ista reperta figura est: IXXI. pro *Decies centena millia*. B. Idem-ne Decies, quod vulgo Hispani *Cuento* nominamus, aut *Million*. A. Idem est, & nuper Petrus Ciacconius tabellam ad me Roma misit descriptam ex antiqua Fuluij Vrsini: quem *Abacum*, ad numerandum aptum vocabant. Visuntur hic figurae I. X. C. ∞ . CCIC. CCCIC. x. † B. De esse huic abaco video v. l. d. & c. A. Recte mones, sed hi ex libris petuntur, multisque Inscriptionibus. B. Vnde colligis numerorum notas supra centum millia non habuisse Romanos, sed deinceps easdem quoties opus esset iterasse figuras?

D A. C. Plinij auctoritate id didici, Romanos ad centum mille vsque numerare tantum potuisse. B. An hoc verum est cum *Decies* dicerent, pro *Millione*? A. *Decies* aut *Deciens*, tantum decem vices significat; dicebatur tamen concise pro *Decies centena millia*. Interdum etiam breuius *Deciens centena*, vel *Deciens*. Qui ergo dicit *Decies centena millia*, satis arguit supra hunc numerum, nisi *centena millia* identidem repetat, numerare non posse. B. Recte nunc assequor, quod dicitis. A. Probatum idem aptius Inscriptione columnae rostratae C. Duilij, qua nota haec centum millium saepe iteratur, & si tunc in vsu fuisset nota illa qua *decies centena millia* postea notarunt, utique posuisset. B. Ad duos, tres-ve, plures-ve milliones, ut hodie nominamus, designandos quam sunt vsi figura? B. Haec potissimum.

E IXXI. *Viciens*. Duo milliones.

IC. IXXI. *Triens*. Tres milliones.

Et sic deinceps. Sed ad Inscriptionem explanandam reuertamur. B. Quanto breuior trita est hodie numerandi nostra ratio. Sed dic quaeso, cur litterae D-virgam adiiiciunt, ut *quingentos* denoret? A. Ne cū aliis vocibus ac litteris legendo permisceatur, ne-ve praenomen ex illa faciant; qua in re pleriq; labuntur. B. Quis hic error est? A. Dicam. Scriptū occurrit D. *Silanus*; legunt multi *Decius Silanus*, pro *Decimus*. *Decius* enim non praenomen est, sed gentis, aut familiae nomen, è qua tres Decij pro Repub. se deuouerūt. Auctor quoq; Rhetoric. ad Hereuniū, lib. III. de

memoriae imaginibus agens, si denarij numeri meminisse Orator volet, memine- A
 rit, inquit, Praenomina *Decimi*. C. In Ser. Galba complures lapsos memini, qui
Sergium pro *Servio* legerent. A. *Sergia* gens vetus Romae, à *Sergesto* profecta, cu-
 ius & *Maro* meminit; eiusdemque gentis fuit *L. Sergius Catilina*, coniurationis in
 Remp. auctor. Galba vero Imperator *Sulpiciae* gentis fuit, in qua & *Seruius Sulpi-*
cus Iurisconsultus noster: estque penes me nummus ita inscriptus: SER. SVLP.
 GALBA. B. Quanti aestimas Inscriptionis illam summam, septem millium, &
 quingentorum denariorum? A. Si septima quaeque vnciae argenti respondent,
 & octo drachmae vnciae similiter aequivalent, ergo septem millia denariorum
 vncijs mille valent, hoc est, octo drachmarum millia efficiunt. Quingenti vero
 denarij efficiunt drachmas seu denarios (quos *Reales* vulgo nominant) plus mi- B
 nus quingentos septuaginta vnum, etsi illis temporibus denarij, & drachmae octo
 vnciae aequiualebant. Vt autem calculus vsurarum respondeat, demus octo *Re-*
gales Castellanos fuisse. Ad alia transeamus. B. EX. QVORVM VSVRIS SEMIS-
 SIBVS. EDI VOLO QVOD ANNIS SPECTAC. PVGILVM DIE IIII IDVVM. IV-
 NI VSQVE AT -X CCL. His in verbis duplicem deprehendisse videor errorem.
 Scribendum enim QVOT ANNIS non QVOD ANNIS: Et in extremo AT, pro AD
 scriptum video. A. Nuper monui has Mutas T & D. inuicem saepe permutari, te-
 stante etiam *Quintiliano*. B. EDI, rectè ne absque diphthongo scribitur? A. Re-
 ctè; itaque semper in *Pandectis Florentinis* Titulo *De edendo*; etsi cum diphthon-
 go *Aedilis* scribitur. B. Illud SPECTAC. PVGIL. quomodo legam? A. *Spectacu-*
lum pugilum. B. Pugiles sunt-ne iidem qui gladiatores? A. Etymon vtriusque vo- C
 cis diuersum: A pugnis enim pugil: à gladio verò gladiator deriuatur. Pugnis igitur
 pugnant pugiles; gladiis vero feriendo gladiatores. B. Ecquae voluptas pu-
 gnis videre inuicem percutientes? A. Eadem quae *Senensium* in suis festis; sed
 hi pugni longè validiores. Brachia enim manusque gestabant *Romani* loris ac
 plumbo vincta, quos *Caestos* nominabant, quibus & inuicem ad necem caedebat: D
 ut in ludis *Aeneae* in honorem *Anchisae* patris videre licet, ut fingit tertio *Aenei-*
dos Maro, *Festus* autem *Pompeius*: *Coestus*, inquit, *vocantur ij, quibus pugiles dimi-*
cant. C. Fingebam mihi *Caestos*, ut in *Virgilij* imaginibus pueri vidimus, quasi lor-
 ra aut flagella, coriis hinc inde ac plumbo dependentibus. A. Si *Virgilium* *Petri*
Bembi cum iconibus antiquis vidisses, non ita opinateris, ostendi que potest fa-
 cile depicta figura typis edita, *Caestos* representans. B. Denarij CCL est-ne se-
 missis vsura VIID? A. Desunt adhuc CC. quae mox subiiciet. B. Cur IDVVM pri-
 màm longa littera scriptum video? A. Quia vetus eius scriptura EIDVS est, ut in
 nummis *M. Bruti* apparet: EID. MART. inscriptis, quo die *Iulium Caesarem* per-
 cussit: item in veterè *Kalendario Romano* semper EID. pro *Idibus* legitur: quod
 etsi temporibus est *Ciceronis* vsurpatum, postea I longum diphthongo successit.
 Quamobrem in *Augusti* nummis videas: OB. CLVLS. SERVATOS, PRO. CEIVEIS: E
 utque mox dicemus copiosius, ratio cognoscendarum Inscriptionum aevi *Cice-*
ronis, vel paullo post *editarum*, diphthongus est EI pro I, vel OV pro V. & gemi-
 natae vocales. B. Hoc nunc in antecessum didici. Verum *Vsuris* finem impona-
 mus. A. Sequitur: ET EADEM DIE EX XCC. OLEVVM IN THERMIS PVBLIC.
 POPVLO PRAEBERI. B. Haec, ut legenda censes? A. Et eadem die ex denariis du-
 centis oleum in thermis publicis populo praebere. B. Quid-ni ait quantum olei singu-
 lis dandum? A. Quia non dabatur, ut domum ferrent, sed tantum cum in bal-
 neis lauarent, quas hic *thermis* Graeca voce nominat. Quo tempore in balneis la-
 uantes sumptus faciebant. B. An lampas ibidem oleo ardebat, vel oleum aquae
 miscebant? A. Qui vnguentis carebant, oleo contenti erant, ut hodie saponi.
 B. Vnde colligis semissem hanc vsuram fuisse? A. Diximus centesimam esse, quae
 singulis

A singulis mensibus (quae duodecim sunt anni partes) de centum assem penderet: *Semissim* vero, cum mediam assem singulis mensibus, & sex asses quotannis de centum penderet. B. Recte dicis. A. Nunc in septem millibus, & quingentis denarijs, quoties centum occurrit? B. In singulis millenarijs decem sunt, quae septuaginta efficiunt, & pro quingentis quinquies decem, erunt in vniuersum, septuagies quinquies centum. A. Pinge nunc quotannis sex pendi de septuagies quinquies centum. B. Sexies septuaginta quinque efficiunt quadringentos, & quinquaginta. Nam sexies quinque, triginta reddunt, & sexies septuaginta, efficiunt quadringentos & viginti. A. Ergo semissis vsura septem millium & quingentorum sunt quadringenta & quinquaginta. In hac autem Inscriptione VII. D. septem millia denariorum Barcinonensi dantur ciuitati, ea lege, vt semisses vsurae partim CCL. in pugilum festa impendantur ante diem quartum Iduum Iunij: partim CC. oleo emendo, quod in balneo seu thermis lauandis eo die praebebitur. B. Capiō nunc calculum, estque ratio aequa, ac iusta. At si Accursij vera esset ratio, quantum impenderetur solutis semissibus vsuris de septem millibus, & quingentis Denarijs? A. Intra biennium vsutae sortem adaequassent: hoc est, septem millia quingenti Denarij iterum persoluerentur. B. O amentes †, qui tale Legatum perpetuum suscepissent. A. Tecum sentio. Erant & alia onera: ET TECTA PRAESTARI. EA CONDICIONE VOLO. B. Quid his verbis imperatur? A. Opinor eo die diuertendi ius gratuitum datum, et si cui non exprimitur: sed spectatoribus ludorum credibile est.

† Ciuitati legari aliquid posse (vt hac Inscriptione:) ait Paulus lib. xxx. Digest. cap. De Legatis & fideicommissis L. Ciuitatib.

SCHOL. [ET TECTA PRAESTARI. Idem Scal. praeposterè accepta haec opinatur. Mens enim testatoris haec est, vt haec saxta tecta, & bona fide praestentur, sub conditione proposita, nempe excusatione Seviratus. Qua conditione deficiente, legatum ad Remp. Tarraconensem transferri vult. At hic vir doctissimus intellexit, quasi testator voluerit liberis aedes sine mercede iis praestari, qui ad panegyrum illam se conferrent.] B. CONDICIO, rectè ne scribitur C. littera potius quàm T? A. Differunt Condicio, & Conditio. De illa Titulo, De conditionibus & demonstrationibus: de hac Tit. De rebus creditis, & de conductione, & in sequentibus: De conditione indebiti, & c. Recita nunc conditionis capita: omissis litteris illis singularibus, quae in extremo omnino legenda. B. VT. LIBERTI MEI, ITEM LIBERTORVM MEORVM. LIBERTARVMQVE LIBERTI QVOS HONOR SEVIRATVS CONTIGERIT AB OMNIBVS DVNERIBVS SEVIRATVS EXCVSATI SINT. Quod-nam hoc Seviratus officium. A. Non facile dixero: illud tantum: in alijs Barcinonensibus Inscriptionibus reperiri, SEVIR AVGVSTALIS COLONIAE TARRACONENSIS, ET COLONIAE BARCIN. Lucio Licinio Secundo posita, qui Accensus erat, & quantum conijcio, libertus L. Licinij Surae in tribus, quos gessit, Consulatus. Non erat officium auctoritate plenum, quando libertis etiam committebatur, & muneris adhaec excusationem haberent. C. Latine-ne dici potest; Quos honor Seviratus contigerit? A. Cicero sic alibi: Cum animus naturam sui similem contigit. Nec magni refert: malim tamen quibus, non quos efferre.

SCHOL. [QVOS HONOR SEVIRATVS CONTIGERIT. Horum verborum haec Scaligero sententia est, quam vir doctiss. assecutus non sit: Ad quos ex ordine contigerit, vt Seviri Augustales fiant, quia per orbem fiebant. Quos igitur contingebat ex ordine Seviro Augustales fieri, illi hoc munus detrectare non poterant. Testator autem vult, vt etiamsi ordo & successio eos vocet ad munus Seviratus, tamen eius muneris excusationem consequantur. Nam honorem quidem Seviratus eos recusare non vult, quoties ex successione ad illud vocabantur, sed ab oneribus excusari. sumptus enim magnos eos, qui Seviratu Augustalitate fungerentur, sustinere testatur Caput ex testamento M. Megonij, in quo testator Reip. Petilinorum vineam suam legat, vt ex semissibus vsuris eos Augustales facilius onera fun-

tionis

Etionis suae sufferre possint: QVOD. IPSVM. AD VUTILITATEM. REIP. N. PERTI- A
NERE. EXISTIMAVI. FACILIVS. SVBITVRIS. ONVS. AVGVSTALITATIS.
DVM. HOC. COMMODVM ANTE. OCVLOS. HABENT. Et Asifij: P. DECIMIVS
P. L. EROS. MERVLA. MEDICVS. CLINICVS. CHRVRGVS. OCVLARIVS. VI.
VIR. HIC. PRO. SE VIRATV. IN. REM. P. DEDIT. HS ∞ ∞. Videmus hic pro Seui-
ratu collata. HS. M. M.] Insequentia non admodum quoq; placent: QVOT SI
QVIS EORVM AT MVNERA VOCITVS FVERIT. Ter enim peccatum video:
Quot pro Quod. At, pro Ad, & denique Vocitus, pro Vocatus. Sequitur hinc: TVM
EA XVII D AT REM PV. B. TARRAC, TRANSFERRI IVBEO. B. Iterum occur-
rit At vitiosè, pro Ad. A. Ita est. Mox condicio eadem Tarraconensib. defertur,
quae ante Barcinonensibus delata: SVB EADEM FORMA SPECTACVLORVM
QVOT SS. EST EDENDORVM TARRACONE. B. Haec verba quid notant B.
QVOT SS EST? A. Lego, Quod superscriptum est. B. Nonne rectius foret, Quae
supra scripta est? A. Omnino: ferri tamen illud queat: etsi τ. rursus in QVOT VT
supra pro D. positum. B. Fugit me paene cum de Barcinonis origine sermo esset,
rogare cur nunc Barchinonam, & non Barcinonem urbem appellent? A. Eodem ni-
mirum errore, quo & pro Tarracone, vulgò Tarraconam nominant: & Illerdam,
aut Hyllerdam, pro Ilerda: & cetera ad eundem modum barbarè atque ineptè. Quod
enim de barca nona fabulantur verius esset, si barca cum spiritu h. scriberetur. Tu
cum Barcinonem proficisceris, caue legas lapidem sat magnum inscriptum non
procul à curia Ciuitatis. Asserit enim comprobatum iam abunde esse ab Hercule
conditam urbem. B. Cauebo sane, nec assentiar. Sed est ne alius Titulus quomi-
nus Barchinona sit appellanda? A. Est sane marmor, hoc initio: L. PEDANIO, de-
finitque ita: PERMITTENTE ORDINE BARCINONENSIVM. Alius quoque la-
pis sit inchoans: Q. CALPVRNIO. ibidem legitur: ORDO BARCIN. Plures In-
scriptiones apud Hieronymum Paulum reperiis, libro De Barcinonensium Antiqui-
tatibus, & ingenti volumine Inscriptionum orbis Europaei Gruteriano.

DIALOGO

QVOT SS EST? A. Lego, Quod superscriptum est. B. Nonne rectius foret, Quae
supra scripta est? A. Omnino: ferri tamen illud queat: etsi τ. rursus in QVOT VT
supra pro D. positum. B. Fugit me paene cum de Barcinonis origine sermo esset,
rogare cur nunc Barchinonam, & non Barcinonem urbem appellent? A. Eodem ni-
mirum errore, quo & pro Tarracone, vulgò Tarraconam nominant: & Illerdam,
aut Hyllerdam, pro Ilerda: & cetera ad eundem modum barbarè atque ineptè. Quod
enim de barca nona fabulantur verius esset, si barca cum spiritu h. scriberetur. Tu
cum Barcinonem proficisceris, caue legas lapidem sat magnum inscriptum non
procul à curia Ciuitatis. Asserit enim comprobatum iam abunde esse ab Hercule
conditam urbem. B. Cauebo sane, nec assentiar. Sed est ne alius Titulus quomi-
nus Barchinona sit appellanda? A. Est sane marmor, hoc initio: L. PEDANIO, de-
finitque ita: PERMITTENTE ORDINE BARCINONENSIVM. Alius quoque la-
pis sit inchoans: Q. CALPVRNIO. ibidem legitur: ORDO BARCIN. Plures In-
scriptiones apud Hieronymum Paulum reperiis, libro De Barcinonensium Antiqui-
tatibus, & ingenti volumine Inscriptionum orbis Europaei Gruteriano.

DIALOGO X

DE INSCRIPTIONIB. AVREI SAECVLI

CICERONIS.

Illustres doctrina & Eloquentia viri: CICERO, Caesar, Varro, & Sallustius.
Poetae quoque, Virgilius, Horatius, aliique qui interciderunt.
De saeculi illius recta Orthographia.

I. Inscriptio Caeciliae, Q. Caecilij Metelli Cretici filiae. II. Cn. Calpurnij Pisonis. III. C. Caesaris Strabonis L.F. III. L. Cornelij Sullae, Felicis. V. Q. Lutatij Catuli. VI. C. Octavij, patris Augusti Caesaris. VII. Silvano Sancto positum.] Verius Ios. Scalig. in Festum, dict. <i>Marspedis</i>. VIII. C. Marij fragmentum supplerum. IX. C. Publicij Bibuli, Aedilis pl. monumentum. X. Eucharitis Liciniae libertae } carm. XI. Claudiae matronae honestae. } Iambico XII. P. Valerij Poplicolae. XIII. Appij Claudij Caeci, elegans Titulus. XIII. Q. Fabij Maximi Dictatoris. XV. M. Porcij Catonis Censorij.] è Tusculo municipio <i>Cato</i>, à porca, non porta, <i>Porcius</i>. Dictum M. Catonis Vti-	centis in Antiochenos è Plut. in vita Pompeij. XVI. L. Aimilij Pauli. XVII. P. Cornelij Scipionis Africani minoris. XVIII. Cofs. in eius Tribunatu. XIX. P. Cornelij Scipionis Africani maioris. XX. Q. Servilij Caepionis. XXI. Sex. Atilij Serrani. XXII. Q. Fabij Allobrogici. XXIII. C. Caecilij Metelli Imp. XXIII. M. Licinij Luculli. XXV. M. Aimilij Barbulae, Dictatoris. XXVI. L. Munacij Planci.] Septem-Vir Epulonum. Puluinaria Deorum. [Raeti & Rauraci populi. XXVII. M. Calpurnij Pisonis Frugi.] Consul <i>quinctum</i>, & <i>quinquies</i> differunt Sup. Dial. VII.

QVAE IN HIS EXPLANANDIS OBSERVATA.

<p>X. De versibus Iambicis, & Trochaicis. In Epitaphiis <i>Viatores</i> olim, & <i>Hospites</i> appellari soliti, & in extremo adhibitum S. T. T. L. <i>Sit tibi terraleuis</i>. Titulus, pro Inscriptione.</p> <p>SCENA, an SCAENA scribendum, & LETVM pro Morte.</p> <p>De CHORIS in Tragoedia, & in Aristophanis Comoediis.</p> <p>Tibiae } Pares, impares.
} dextrae, sinistrae, & Sarranae.</p> <p>XI. SEPVLCRVM, haud pulcrum, sine H. scrib.</p> <p>Ai diphthongi vsus apud priscos in <i>Aulai Terrai</i>.</p> <p>XII. Valerij, è Sabinis. <i>Poplicola</i>, an <i>Publicola</i> scribendum.</p> <p>XIII. <i>Dictator</i>, & <i>Interrex</i>, quis Magistratus. Augures de caelo seruabant.</p>	Bis A edilem, aut Praetorem fieri, quando Romae solitum. <i>Tuscus</i>, <i>Etruscus</i>, <i>Cepit</i>, scribendum. R. an à Claudio reperta. De G. reperta Dial. VII. Bellona Dea. <i>Duellum</i>, post Bellum dictum. XIII. <i>Maxumus</i>, post Maximus sub Caesare. COS. sine N scriptum, vt olim <i>Dannas</i>, <i>praegnas</i>. <i>Hannibal</i>, <i>Hanno</i> cum spiritu scrib. <i>Cunctatoris</i>, & <i>Verrucosi</i> cognom. M. Minucius Rufus, Mag. Equitum, & Q. Fabio adaequatus. Tribunus Celerum. Lex Curiata quae. <i>Patres patriae</i>, qui primi dicti. <i>Emtus</i>, <i>redemtus</i>, & <i>Paullus</i> an scrib. Tibicines, & Tubicines discrepant.

AUGUSTINI ANTIQUITATVM DIALOGVS X.

DE

INSCRIPTIONIBVS ANTIQVIS
CICERONIS AEVO: ET AVREI SAECVLK

ac de Viris Romae maximae Illustribus.

B:

VO D Barcinonensem rectè explanaris Inscriptionem, cupido sane incessit reliquas, in quibus aliquid sit operae-pretij, cognoscendi, quod vtile sane sit haec intelligere: cumque eas potissimum laudaueris, quae aureo sunt Ciceronis saeculo, aut certè proximis temporibus sculptae, fac quaeso promissa appareant; vt quae cuius sint temporis intelligam. A. Constat Romae iam tum temporibus illis

CICERO,
aureumq;
eius saeculū.

aurei Eloquentiae saeculi, artes, atq; arma ad summū esse culmen perducta: vt nō Italiā modo vniuersam; sed & extra Italiā longè, lateq; maiorem orbis partem occuparint. Si enim cum militare robur, tum ingeniorū praestantiā consideres, superasse omnes eos, etiā qui post secuti sunt, facile animaduertas. M. enim TVLLII CICERONIS summum ingenium cum in dicendo eluxit, tum in reliquis eius scriptis, cum elegantia, tum doctrina sic eminuit, vt nemo eum satis pro dignitate laudarit. Omitto prudentiam, qua & Rempub. ipse gessit feliciter, patriamque ab interitu vindicauit. Quis vero Iulium Caesarem praedicarit, non modo fortissimum Imperatorem, longe aequalibus superiorem, qui & vrbis & orbis Imperium obtinuit; Eloquentia adhaec à Cicerone proximum? Quid? M. Varronem amplius laudare, quam Cicero ipse in Academicis ornauit, & pro dignitate quis posset? vt pote *togatorum* omnium Latinorumque longe doctissimū. Sallustium vero, Historicum egregium, in his paucis, quae supersunt, adeo excelluisse obserues, vt cum Graecorum praestantissimo Thucydide componere Critici non dubitent. Quanquam autem hi quattuor, quos recensui, satis sint, vt quis iure optimo aureum verè illud saeculum cum dicendi gloria, tum rerum gestarum laude appellet; sunt tamen & complures alij, quorum si ad nos scripta peruenissent, vincerent haud dubie complures eorum, qui exstant; vt M. Cato minor, eiusque propinquus M. Brutus Caesaris percussor, & A sinius Pollio, qui Ciceronise adaequare non dubitauit. T. adhaec *Pomponius Atticus*, Ciceroni in paucis carus, & Cornelius Nepos: quem Valerius Catullus laudans *docta* scribere ait, & *laboriosa*. Adhaec, qui versibus ea tempestate scripserunt, laudandi sint merito: idemque adeo Catullus, & T. Lucretius, omniumque Princeps *Virgilius Maro*: & qui temporum iniuria interciderunt, *Attius*, Tragicus, *Pacuuus*, & *Licinius Caluus* Poëta & Orator excellens: *Cinna* quoque, *Varius*, & *Valgius* Poëtae insignes; qui quidem cum hoc saeculo maxime claruerint, quid mirum si formulas eorum in aevi illius Inscriptionibus obseruemus? Vnde autem potissimum conijciam, quae

Poetae veteres.

cuius

A cuius sint saeculi, ex re tunc gesta, quam continent, id colligo: vt in nummis Iulij Caesaris. M. Bruti, ceterorumq; Caesaris percussorum: item è L. Sullae, & C. N. Pompeij, aliorumq; aevi illius, è titulis ac litteris appositis agnosco. Idem in marmoribus vsu venit, res qua de agitur & nomina inscripta; potissimum vero Consul ac Magistratuū tempora arguunt, quae non vt signa, sed vt certa argumenta rem cōmonstrant, cuius sint saeculi. Quae si deficient, Orthographia ipsa satis declarat, [quae, vt M. Fabius ait, temporibus variavit.] Si enim nomismata tunc cusa, Legum item tabulas, ceteraq; vetera monumenta eius temporis attentius inspexeris, certā obserues scripturam, post omisam. B. Exemplo velim rem cōmonstres. A. Placet sane. Cuditur in nūmis illis, LEIBERTAS. OPEIMIVS. SERVEILIVS. PREIMVS. FELIX. VAALA. MVSA. In tabulis autem legum IOVS.

Orthographia vetus.

B IOVDEX. MVVCIVS. QVOI. DEICO. CEIVEIS. AA. IOVSEONT. SERVOS. DIVOS. In variis autem Inscriptionibus CAVSSA. COERAVIT. HOC. IMPERIOSVS, similiaque. B. Ita-ne Ciceronis aeuo, adeo abs Te laudato, scribere soliti? A. Credo equidem. B. Cur igitur non apparet ea scriptura, praeterquā in Plauto, & Terentio? quae ita in eis foeda apparent, vt cetera elegantissimi Comici his deformari videantur? A. Fateor equidem, contra cōmunem dicendi vsu loqui id demum esse, quod aiunt, *sursum flumina*. Verum non id nunc ago, vt ad eam scribendi formam reuocare studeam nostrā, quomodo tunc nomismata, tabulae, & Tituli praeferebant: Sed illud propositum, quae cuius sint aetatis Inscriptiones ostendere. Qua in re eius aevi Orthographiam à posteriore saeculo diuersam notando obseruo, vt quae in Terentio & Plauto damnanda censes, si Ciceronis

C quoq; ac Caesaris fuisse cognoscas, etiam complectaris. M. Fabij Quintiliani, & A. Gellij testimonio confirmare possum, ceterorumq; verbis docere quē, Ciceronis aeuo & scripsisse, & pronuntissae EI pro I longa. Tunc enim viguit. P. Nigidius, Figuli cognomento, Philosophiae ceterarumq; peritus artium; rationem ille exponit quando EI & quando I sit scribendū. Ad hunc, ni fallor, Nigidium Ciceronis exstat † epistola. Ante Nigidij tempora eadem Lucilius normā dederat: & Plautinarū argumenta Comoediarū, quae singulis initio versuum litteris *ἀποστροφῶς* ostenduntur, idem comprobant. In *Captiuis* enim nouem hisce litteris scriptum videas: CAPTEIVEI: quomodo Nigidius, & Lucilius nominādi casum scribi solitum ferunt numero multitudinis PVEREI: at in gignendi casu singu-

Cur Figuli cognomen sit additum refert B. August. lib. v. De ciuitate Dei, cap. 3. † Cic. lib. iiii. ad Famil. Epist. 13. Quintil. lib. 1. cap. 6. & 13.

D lari PVERI. Alibi meminerūt quidā visa à se autographa Ciceronis manu, ac Virgilij cōscripta, quibus princeps in suo quisq; genere cum Orator, tum Poeta scriptū reliquit: CAVSSA. CASSVS. AIIO. & AIIAM. B. Magnum id in his vocibus testimoniū. A. Equidem plus fidei nummis, tabulis ac marmoribus tribuerim, quam Grāmaticorū verbis: sed innumerabilia video mutasse, quibus illi sint vsi; nos vero minime: vt maiusculis semper vsos litteris; nos vero minimis, adeoque scripturā variantibus. Pronuntiabāt & illi verba aliter atq; nos hodiē, potissimū vero vocales. Nā pronuntiādo apparebat facilē audienti, brevis-ne an longa esset vocalis, & quo tono seu accentu, acuto, graui, flexo-ue notanda esset. Tu vide, an quis hodie sic pronunciarit? B. Nemo sane, vt equidem existimo. A. Jam illud cognoscas, hac scribendi ratione rectius syllabarū modulum (quem Quantitatem in Scholis appellant) cognosci potuisse. Constat enim Grammaticorū veterum testimoniis longas vocales geminatis scriptas litteris, vt FELIX. VAALA. AA. MVVCIVS pro *Felix, Vala, & A longo, & Mucius*. Scribebant EI pro I longo, vt diximus: & OV pro V longa: vt IOVS. FOVRIVS, ceteraque paulo ante recensita. Hoc igitur compendiū. OVF quod in lapidibus legitur pro tribu *Vfentina*, Festus Pōpeius in serie vocū collocat, quae ab O inchoātur. Quare haec scriptura pronunciationem satis ostendit. B. Quid signāt accentus inscripti vocibus *Musa*, & pro-

uocabulo *Hoc*? A. Idem nimirū praestāt, quod o & v longas esse ostēdāt syllabas. A Quintilianus hos apices vocat, & in locū aliter scribentiū posita sunt: tandem tamen taedio ducti omiserunt. B. Haec pronuntiatio Orthographiā valde iuuabit, & nuper docere te memini oues rectius E longum pronunciaſſe, B E E, & non B E. A. Pertinet id quidem ad rem; & hunc ouium balantiū sonum Graecus ille Poëta Cratinus apud Eustathium ex Aelio Dionysio his litteris scribit B H. Boum quoq; mugientiū sonū Graeci Latiniq; exprimūt per M V V, & non M V aut M Y vel M O Y, vel deniq; B O Y, vnde quidā boui nomen inditū putāt, vt ab illo sono *Mugitus*. Firmatur haec opinio Platonis in Cratylo auctoritate, qui hoc verbū N O H C I C pronūciatum antiquitus affirmat, N O E E C I C: idq; prius fortasse quā repertae sunt duae vocales perpetuo longae, H & Ω. quibus olim Graecos caruisse suprā docui: impulsiq; sunt ad eas excogitandas, vt syllabarū ostenderent modulum: vt v, vel per y, B vel per o v diphthongum extulerunt. Quo factum est, vt & Latini veteres per o v, v longum extulerint. Sed haec sufficiant, ad comprobandum ē scriptura lapidum inscriptorum antiquitatem ostendi. B. Recte probas huius esse aurei saeculi, non posterioris Inscriptiones: quia tunc illa desita est Orthographia: verum dic an eā ante Ciceronem sint vsi. A. Vfos esse certū est, paucis demptis. B. Qua ratione maiorem Inscriptionum cognoscam antiquitatem? A. Vt initio diximus, ē personis, rebusq; quas tractant, & ex Orthographia inusitata nostris temporibus. vt verbi gratia, in basi Columnae rostratae Duilio positaē (cuius Quintilianus lib. i. idcirco commemorat) D saepe frustra adscribitur, vt in M A R I D, pro M A R I: & C pro G ponitur, vnaque consonans pro duplici: aliaque id genus rancida & obsoleta. Ciceroniani autem saeculi Inscriptiones breuitate & elegantia potissimum commendantur. Qui enim antea aut post, Titulos seu Epigrammata marmoribus indiderunt, longi sunt nimis ac prolixi, nec perinde elegantes, vt exemplis iam monstrabo. Age, ducat agmen ac praeeat Epitaphium *Caeciliae Metellae*. Q. Caecilij Metelli Cretici filiae, quod extra S. Sebastiani portam Romae hodieque visitur, via Appiā: qua de Tusculanarum lib. i. Cicero ait, sepulcra illustrium familiarum Rom. continere. Locus vulgo *Capo di Boue*: quod ad rotundū hoc aedificium area est capitibus bubulis cincta patens, & ramis ac vinculis colligentur. In summo sepulcri haec inscripta leguntur:

CAECILIAE. Q. CRETICI. F.

METELLAE. CRASSI

B. Vnde, quaeso, colligis Ciceronis aeuo positum Titulum? A. Vel sola breuitate, vt cetera desint, cognosco. Certum ad haec omnibus Q. Creticū Consulatū Romae cum Q. Hortensio gessisse anno post Rom. cond. D C L X X I I I I. Aedili iam Cicerone, anno antequam C. Verrem (quem Hortensius, & Metellus ipse defendebant) accusaret. Creticus enim postea cognominatus, quod Consule M. Tullio, ni fallor, de Creta triumpharit. B. De tempore res nunc manifesta, sed cur additum CRASSI? an V X O R deest, ceteriq; Cretici & Crassi tituli desiderantur? A. Cretico quidē deest nihil. Filia enim nomen & cognomen gestans patris, reliqua nomina suggerit: & ille tum mos erat feminis nomina gestandi, vt sine praenomine, gentis aut familiae paternae nomen praerferrent. Sic C. Iulij Caesaris filia, C N. Pompeij vxor, *Iulia*: & Ciceronis filia, Dolabellae vxor, *Tullia* dicta: & *Cornelia* Cornelij Scipionis, eius, qui post Metellus dictus est, filia, alteris nuptiis Pompeio in manum data. B. Si duas haberent filias quomodo distinguebantur? A. Nata iam altera, nomen sic datū, vt *Caecilia Minor* haec; prior vero *Maior* nominaretur. Sic Octauio Augusto duae erant sorores; *Octauia maior*, & *Octauia minor*. M. quoque Antonius duas filias habuit, *Antoniam maiorem*, & *minorem*, quarū mentio apud Suetoniū, & Corn. Tacitum exstat. B. Quid si tres filiae essent: quae appellabantur?

Dial. II.

Dial. VI.

I.
Caeciliae
Metellae.An. 1000.
post R. cond.Feminarum
nomina.

A appellabantur? A. Ordine tertia dicta quoque *Tertia*, vt M. Bruti soror, & altera Aemilij Paulli filia: si rursus quarta gigneretur, *Quarta*, *Quincta*, *Sexta*, *Septima*, & deinceps appellata. B. Ergo feminae cognominibus, vt mares praenominibus in familia distinctae? A. Distinguebantur & cognominibus maritorum, vt haec *Metella Crassi*: & quas nominavi, *Iulia Pompeij*, *Tullia Dolabellae*, *Cornelia Pompeij*, *Marcia Catonis*, *Porcia Bruti*, & apud Poetas: *Hectoris Andromache*. B. Quis iste *Crassus*? A. Fuit coniux illius & credibile est celebrem ea tempestate fuisse M. *Licinium Crassum* Diuitis cognomento. CN. Pompeij bis in Consulatu collegam: qui bello Parthico pugnans cecidit. Nomen *uxor* non additur, cum vt subdita magis magisque amans ostendatur: & fuit cum viri uxores per aes & libram emerent, vt in manum conuenisse, emptaque diceretur. B. Quae alia tibi eius aevi Inscriptio est? A. In vinea Card. Carpenfis Romae basis est statuae CN. *Pisonis*, his litteris:

CN. CALPVRNIVS

CN. F. PISO

QVAESTOR. PRO. PR. EX. S. C

PROVINCIAM. HISPANIAM

CITERIOREM. OBTINUIT

B. Quis hic *Piso* est, statua, grandi que iudicatus dignus Prouincia? A. Data illi Prouincia tempore Catilinae coniurationis non honoris gratia, nec re bene Reip. comodo gesta, sed vt Romae seponeretur. Vna enim cum Catilina in Remp. coniurarat, referente C. Sallustio, qui & occisum ait ab Hispano in Hispania, alia de causa, non Prouincialium coniuratione, qui tale nihil solent, Obseruandum his temporibus singulis verbis punctum subijci solitum, nisi cum versum (vulgò *lineam* vocant) clauderet, & si compendia essent, vt s. c. B. Cur quaeso punctum omittitur? A. Quia illud litteras inuicem distinguit: ideo in vltima non collocatur, sed spacium eius loco habet. C. Cur QVAESTOR. PRO. PR. vocatur? A. *Quaestor* quidem erat non tamen *Praetor*; & Praetoria erat Prouincia. Quare in Hispaniam hoc titulo mittitur: quae de re alibi nonnulla differui, & Romam misi, quae Fuluius Ursinus noster Familiae *Cariscae* adiungenda putauit. Illustris sane vir fuit C. *Caesar Strabo*, cuius haec Romae in statuae basi vel aedificij legitur Inscriptio:

C. IULIUS. L. F. CAESAR

STRABO

AED. CVR. Q. TR. MIL. BIS. X. VIR

AGR. DAND. ADTR. IVD. PONTIF

D B. An propinquus hic C. Caesaris primi Imperatoris fuit? A. Non constat: meminit tamen frequenter illius M. Tullius in libris de Oratore ad Q. Fratrem, & in Bruto de claris Oratoribus, ac denique in Officijs. Fallunt enim, & fallunt, qui ea loca ad *Iulium Caesarem* Dictatorē in Fragmentis retulerunt. Hic enim Patrem habuit *Lucij* praenomine. At in Capitolinis Fastis (quo nullum maius Romae, aut certe vtilius spectatur Antiquitatis monumentum) Dictator ille filius dicitur alterius *Caij*, & nepos *Caij*. Quare huius esse filius non potest Dictator, quia *Lucij* nepos esset; ac ne idem esse cū hoc Strabone potest, quia *Lucij* filius fuit, & nepos *Sexti*, & frater eius Paternus *Lucius* fuit natu maior, idemque Consul. Frater autem maternus Q. *Catulus*, clarus illis vir temporibus. *Strabo* hic, eruditus, elegans, & urbanus fuit. Quamobrem Cicero lib. de Oratore secundo, loca ac dicta acute commemorantem inducit. B. Haec litterarum compendia quos signant Magistratus? A. *Aedilis Curulis*. *Quaestor*. *Tribunus militum bis*. *Decemuir Agreis Dandis*, *Adtribuendis*, *Iudicandis*, *Pontifex*. B. Cur *Aedilis* *Quaestori* antepositur?

Boethius in
Topic. Cicer.

II.

Cn. Calpurnij
Pisonis.

III.

C. Caesar
Strabo.Error in Fragmentis
Iulij
Caesaris.

ponitur? A. Quod honoratior sit. B. Eadem-ne in ceteris officijs ratio? A. fieri sane potest. *Tribuni militares* sex priorum legionum in antiquis Legibus post Magistratus nominari solent. *Decemviri* extra ordinem caussa Legis Agrariae creari solent. B. *Pontificatus* cur in extremum reijcitur? A. Quia ultimo adeptus est loco, vel quia è numero fuit minorum Pontificum. B. Qui ergo maiores sunt Pontifices? A. Qui gradu sunt excellentiore, vt *Pontifex Maximus*; vt *Flamines*, praesertim maiores, *Dialis, Martialis, & Quirinalis*. Alia visitur Inscriptio Caietae, vt refert Onuphrius Panuinius, celebris illius *L. Sullae*, quem *Syllam* alij scribunt:

IV.
L. Sullae.

L. CORNELIO. L. F
SVLLAE, FELEICI
DICTATORI
LEIBERTEINI

B

B. Cur non scribitur LEIBERTEINEI, vt vult Lucilius? A. Haud scio an ita marmor contineat: sed fieri potest, vt extra Romam neglecta regula illa fuerit, & quidem in ea temporum in Italia perturbatione. Et Libertini partim liberti erant, partim eorum liberi. B. An ergo *Libertini* liberi sunt Libertorum? A. Ita est, vt apud Suetonium in Claudij Caesaris vita legimus. Vidimus & in Capitolio Romae *Q. Catuli* Inscriptionem, instaurato templo, bello ciuili Sullano & Mariano incenso: at instauratum suspicor hunc titulum. Nam aliàs templum idem conflagrauit, instauratis simul Titulis antiquis, positisque nouis: Q. LVTATIVS. Q. F. Q. N. CATVLVS. COS. SVBSTRVCTIONEM ET. TABVLARIVM. EX. S. C. FACIVNDVM. CVRAVIT. alij sic legunt, DE. SVO. FACIVNDVM. COERAVIT. B. Nulla hic templi fit mentio. A. Forte alia Inscriptio templo apposita fuit, & haec vicinis aedibus affixa. Parentis Augusti Caesaris Titulus exstat, sed filio imperante positus. Erat Romae in domo Angeli Colotij:

Cap. 28. &
29.

v.
Q. Catuli.

vi.
Pater Augusti
Caesaris.

C. OCTAVIVS. C. F. C. N. C. P.
PATER. AVGVSTI.
TR. MIL. BIS. Q. AED. PL. CVM
C. TORANIO. IVDIX. QVAESTIONVM
PR. PRO. COS. IMPERATOR. APPELLATVS
EX. PROVINCIA MACEDONIA

C

B. Haec quomodo legenda censes? A. *Caius Octavius, Caij Filius, Caij Nepos, Caij D. Pronepos, Pater Augusti. Tribunus militum bis. Quaestor. Aedilis Plebis cum Caio Toranio: Iudex Quaestionum, Praetor, pro Consule Imperator appellatus ex provincia Macedonia.* B. *C. Toranius* Aedilis-ne fuit, an Iudex Quaestionum? A. Aedilem fuisse arbitror, etsi hinc ambiguum est. B. Quis est Iudex Quaestionum? A. *L. Sulla* leges tulit, formamq; Quaestionum publicarum praescripsit, vt *De Sicariis, de Falsis, de Repetundis, &c.* Praetores item novos quattuor instituit, qui cum iudicibus certis è cistis in his Quaestionibus eductis, de Criminalibus causis cognoscerent. Horum Iudicum Princeps *Iudex Quaestionis* dictus, qui Praetoribus alibi occupatis caussas cognoscebat. *Carolus Sigonius*, homo eruditissimus, notat post Aedilitatem ferè fieri solitos *Judices quaestionum*: equidem ante & post sorte creatos arbitror. B. Haec Inscriptio, temporibus-ne Ciceronis fuit? quid id probas? A. Ciceronis ipsius epistola ad *Q. Fratrem: & Octavianum* laudat, hortaturque, vt cum absit propius, similis *Octavio* esse velit. *Quinctus enim Asiae* erat Proconsul, vt Macedoniae *Octavius*: cuius etiam epistolae Suetonius in Augusti vita meminit. B. Quare *Imperatorem* nominat? A. Ob partam alibi victoriam, cum milites Imperatorem appellare solent: vt alibi de Cicerone Imperatore in Cilicia dicto disserui: & vnius tantum legis memini, in qua sic *Imperator* nominetur, non pro

Car. Sigonius

Cap. 3.

Dial. III.
extremo.

Caesare

A *Caesare. aut Augusto.* B. Miror equidem talem exstare Legem. A. En tibi: *Quod Imperatores captiuos vend ac per hoc seruare, nec occidere solent.* B. De Imperatoribus post Iulium Caesarem accipi-ne verba illa possint? A. Minime vero, vt opinor. Meminit enim vocis serui, quae Iulio Caesare antiquior est, & etymi rationem ibidem reddit. B. Ita est, Sed habes-ne huius temporis aliam Inscriptionem? A. Pueri Cicerone, vel certe adolescente, positas habeo, vt hanc Romae, vt aiunt, visam:

VII.
Silvano Sancto.

SILVANO. SANCTO
C. AVSTURNIUS. MEDI
CVS. LVD. GALLIC
PORTIC. ET. EXEDR
ET. SIGN. AEN
VOTO. SVSCEP
L. M
DEDIC. KAL. MAI
L. MARCIO. ET
SEX. IVLIO. COS

B

B. Est-ne statuæ basis, aut in aedificio collocata? A. Equidem ipse non legi, sed aedificium fuisse, & statuam conijcio. B. Vnde conijcis? A. Ex his verbis PORTIC. ET. EXEDR. ET. SIGN. AEN. hoc est: *Porticum, & Exedram, & Signum aedium.* C. *Signum & statua* an differunt? A. *Signum* Diis magis conuenit, vt in quadam Ciceronis epistola: *Martis vero signum, quo mihi pacis auctori?* & alibi: *Signum Libertatis, & Signum Concordiae*, quae pro Diis tum colebantur, dixit. C. Quid *Exedra?* locus-ne sex sellarum? A. Scribendum itaque fuit cum spiritu H, vt & *Hexameter* versus à sex pedibus. *Exedra* vero non sex tantum, sed plurium etiam est sedium, locus non absimilis Capitulo monachorum, vt ipsi nominant, vel ludo studiosorum, aut amplius est ad ambulandum, ac differendum locus. C. *Siluanus* nonne per Y Graecum scribendum, vt *Sylua*, quasi à Graecis fluxerit? A. Aliàs decepti sunt complures in hac similiq̃ue etymologia ac scriptura. Hodie docti scribunt per I *Silua, Siluester, & Siluanus*, quo modo & veteres perpetuo sunt vsi, vt & *Silanus*, non *Syllanus*, & *Sidera*, non *Sydera*. B. Quid hoc rei MEDICVS. LVD. GALLIC? A. Chirurgum fuisse gladiatorum opinor, qui in ludo exercerentur, *Gallici* cognomento, itaque lego *Medicus Ludi Gallici*; quomodo & in alio marmore visitur *Medicus Ludi Maturini*: & vtriusq̃ue ludi P. Victor in secunda regione vrbis Romae commemorat. Nomen autem *Austurnius*, mihi quidem inauditum, & haud scio an ex *Aue* & *Sturno* compositum. B. Quid est VOTO. SVSCEP. L. M? A. Puto equidem aliter lapidi insculptum fuisse, quo modo alibi saepe singulis litteris v. s. L. M. hoc est: *Votum Solut Libens Merito*. Descripsit autem aliquis, quo modo ille per errorem legendum opinabatur. Si ita omnino scriptum erat, legendum. *Voto Suscepto Libens Merito*. B. Quo anno Consulatum illi gesserunt, cum facta haec dedicatio est? A. Anno ante bellum Marficum seu sociale, qui est Vrbis conditae sexcentessimus sexagesimus tertius. Et Cicero natus anno sexcentesimo quadagesimo septimo, qui in hoc bello militauit. Exstat C. Marij fragmentum Inscriptionis, qui vt & ipse Cicero, Arpinas fuit, Consul Romae septies, periitq̃ue anno post Ro. cond. DCCLXVII. cum vicesimum Cicero annum attigit. Inscriptioni autem magna pars deest:

An. DCLXIII.
An. DCCLVII
natus Cicero.
VIII.
C. Marij.

———AVGVR. TR. MIL. EXTRA
———VGVRTHA. REGE. NV MID.
———TRIVMPHANS. IN
———ANTE. CVRRVM. SVVM

— NSVL. APSENS. CREATVS
 — ONORVM. EXERCITVM
 — CIMBROS. FVGAVIT. EX. IEIS
 — HAVIT. REMP. TVRBATAM

Supplere quidam de suo conati sunt, quorum emendatiorem partem nunc proferam:

C. MARIVS. C. F. COS. VII
 PR. TR. PL. Q.
 SORTEM. BELLVM. CVM. I
 GESSIT. EVM. CEPIT. ET.
 SECVNDO. CONSVLATV.
 DVCI. IVSSIT. III. CO.
 EST. IIII. CONSVL TEVT
 DELEVIT. V. CONSVL
 ET. TEVTONEIS. II. TRIVMP.
 SEDITIORIBVS. VI. CONSVL. PACAVIT. & C.

Cetera commemorare non decet. B. Dolendum sane tam multa in hoc marmore desiderari. A. Credo ego Marij hostes memoriam eius eradere conatos. Artulimus haecenas certas eius aetatis Inscriptiones: Adferam nunc alias, non perinde certas, ob elegantiam tamen legendas. Prima fit *C. Publicij*, quae Romae in vetere pariete spectatur:

C. PUBLICIO. L. F. BIBVLO. AED. PL. HONORIS
 VIRTVTISQVE. CAVSSA. SENATVS
 CONSVLTO. POPVLIQVE. IVSSV. LOCVS
 MONVMENTO. QVO. IPSE. POSTEREIQVE
 EIVS. INFERRENTVR. PVBLICE. DATVS. EST.

B. Vnde tantum honoris *Publicius* meruit? A. Nescio sane. Ouidius Naso in Fastis duos refert fratres *Publicios* Aediles plebis, qui Florales ludos instituerint. Sex Pompeius Festus *Clinum Publicium* dictum ait, quod *L. & M. Publicij Malleoli* damnatis pastoribus instaurarint, vocatq; *Curules Aediles*, sed reponendū *plebeios*. Erant enim familiae plebeiae. Hos ego Ciceronem tempore antecessisse existimo. Dubium & illud, cur his Romae sepulturae datus locus; sed suspicor aliunde Romā translatos lapides & ibi fixos, vbi nunc visuntur, iuxta Traianā columnam. B. Si extra Romam esset, non tanti esset pretij. A. Tecum sentio. Vides *CAVSSA* gemino *SS.* & *POSTEREI* cum *EI* scribi, vt ante monui. B. *Publicius-ne an Publicius* dicendum? A. In marmore per o scribitur, vt & in multis penes me Nomismatis, et si *Publius* dicatur, & *Publicus* & *Respublica*, aliaq; ad eundem modum. Nam *Publicus* à *Populus*, quasi *populicus* deriuatur. Adhaec in antiquis Inscriptionibus legitur. *P. VALESIVS POPLICOLA*, pro *Publicola*: vt mox dicemus vberius. Duas nunc adferre libet Inscriptiones versibus eleganter conscriptas, primumq; eam, quam exstare certo scio, quamque Romae in aedibus Gentilis Delphini, summi amici, quondam ipsi vidimus:

EVCHARIS. LICINIAE. L.
 DOCTA. ERODITA. OMNES. ARTES. VIRGO. VIXIT. AN. XIII.
 HEV. OCVLE. ERRANTE. QVEI. ASPICIS. LETI. DOMVS
 MORARE. GRESSVM. ET. TITVLVM. NOSTRVM. PERLEGE
 AMOR. PARENTEIS. QVEM. DEDIT. NATAE. SVAE
 VBEI. SE. RELIQVIAE. CONLOCARENT. CORPORIS
 HEIC. VIRIDIS. AETAS. CVM. FLORERET. ARTIBVS
 CRESCENTE. ET. AEVO. GLORIAM. CONSCENDERET
 PROPERAVIT. HORA. TRISTIS. FATALIS. MEA
 ET. DENEGAVIT. VLTRA. VITAE. SPIRITVM

DOCTA.

IX.
C. Publicij Bi-
buli.

Festus emen-
datus.

X.
Eucharis, mi-
ma.

A DOCTA. ERODITA. PAENE. MVSARVM. MANV
QVAE MODO. NOBILIVM. LYDOS. DECORAVI. CHORO
ET. GRAECA. IN. SCAENA. PRIMA. POPVLO. APPARVI
EN. IN. HOC. TVMVLO. CINEREM. NOSTRI. CORPORIS
INFISTAE. PARCAE. DEPOSIERVNT. CARMINE
STVDIVM. PATRONAE. CVRA. AMOR. LAVDES. DECVS
SILENT. AMBVSTO. CORPORE. ET. LETO. IACENT
RELIQVI. FLETVM. NATA. GENITORI. MEO
ET. ANTECESSI. GENITA. POST. LETI. DIEM
BIS. HIC. SEPTENI. MECVM. NATALES. DIES
TENEBRIS. TENENTVR. DITIS. AETERNA. DOMV
ROGO. VT. DISCEDENS. TERRAM. MIHI. DICAS. LEVEM.

B. Elegantes sanè versus, & si praeter Hexametros, Pentametros, & Elegiacos, Poëtis magis tritos, & Epigrammatum proprios, vix alios agnosco. Comicorum vero ac Tragicorum penitus ignoro, vt & Horatij atque Catulli Lyricos numeros. Hi quales tandem sunt? A. Comoedorum ac Tragoedorū; quos Iambicos Senarios, seu Trimetros nominant, neque adeo sunt ad intelligendum difficiles?

B. Cur sic nominantur? A. Iambici quidem, quod omni fede Iambum recipiant.

B. Ecquis Iambus est? A. Syllaba longa breui subiecta vocatur Iambus, ait Horatius, ^{Iambici ver-}
^{sus.} vt *Viros, domos, iners*.

B. Quid si inuertas vt breuis longae subiiciatur. A. Chorus erit pes, seu, vt alij vocant, *Trochaeus*: B. His-ne Iambicis tantum versibus sunt vsi Plautus ac Terentius? A. Optimum id quidem in Iambicis est genus, sed variatur. Si enim pedem adijcias *Septenarius* erit, mox *Octonarius*: Est & aliud *Tro-* ^{Trochaici.}

C *chaicorum* genus, qui inuersis ambulat Syllabis, si longam breuis excipiat locis imparib. Hinc vitiosè *Trochaeus* Iambi loco, ac praeposterè collocabitur vtrobique. B. Exemplum cedo *Trochaicorum*. A. Optimus ille putatur, quem in Iulij Caesaris triumpho milites, vt solent, occinebant: teste Suetonio in *Caesare*, cap. XLIX.

Ecce Caesar nunc triumphat, qui subegit Gallias.

Trochaeus hic paribus sedibus spectatur, alternante Spondeo. Ad Inscriptionem, quae est in manib. reuertamur. *EVCHARIS LICINIAE L.* Si saeculo insequenti posita esset Inscriptio, aeuo sequiore, geminasset vocem *LICINIAE*: sicut enim appellata & domina est & liberta. Solent enim serui iam manumissi herilis familiae nomen induere, vt *Tiro*. M. Tullij Ciceronis libertus dictus est *M. Tullius Tiro*. ^{Dial. IX.}

D Scribi etiam hoc modo potuit: *LICINIA. J. L. EVCHARIS.* B. Hoc est: *Licina* *Caiae Liberta Eucharis*, vt nuper à Te alia de causa explicatum memini. Sed cur in lapide rectius sit non equidem assequor. A. Quod heram sic magis honoret, nomen illius non mutuata, sed suo vsa *Eucharis*. B. Quid hoc, quaeso, Graecis sonat? A. *Gratia praeditum* significat. B. Secundus versus est-ne carmen: *DOCTA*

ERODITA? A. Pars eius est: statim enim non longè, in versibus repetitur. C. Sed vtrobique *ERODITA* lego: non-ne rectius *ERVDITA* dixerit? A. Vocis originem deriuat, opinor, à *Raudus*, vnde *rodus*: vt ab *aula* fluxit *olla*, à *Paula Polla*: & à *rodus, rudis*, etsi hic prima est syllaba breuis, & à *rudis rudens*, & *Eroditus*, seu *Eruditus*.

E C. *Raudus*, vel *Rodus*, quid significant? A. Festus Pompeius segmina ait esse rudis metalli & impoliti. Vnde in emptionibus & mancipiis formula manauit: ^{Formula ve-}
^{tus.} *Raudusculo libram ferito*. B. Non assequor illa: *OCVLE ERRANTE*. A. Nil mirum. Rescribendum enim auferendi casu *OCVLO*. Compellare enim eos videtur, qui sepulcorum titulos legendo oberrant: in quibus & *Hospites*, & *Viatores* appellare soliti. Exemplis id manifestum erit. Cicero enim ex Simonide Graeco ^{Cicero Tuf-}
^{cul. I.}

vertit Epitaphium trecentorum Laconum, qui duce Leonida ad *Thermopylas* pro patria, Xerxis exercitum arcendo, ceciderunt:

Dic, hospes, Spartaee, nos te hic vidisse iacentes,

Dum sanctis patriae legibus obsequimur.

Et in Q. Ennij Epitaphio apud eundem Tullium,

Afficere, ô ciues, senis Enni imagin' formam:

Hic vestrum panxit maxima facta patrum.

Item in Pacuij Poëtae apud Agellium tumulo:

Adulescens, tametsi properas, hoc te saxum rogat,

Vt se aspicias, deinde quod scriptum est legas.

Hic sunt Poetae Pacuij Marci sita

Ossa: hoc volebam, nescius ne esses. Vale:

In alia quoque Inscriptione, de qua mox erit dicendum, scriptam videas:

Hospes, quod deico paullum est, asta, ac pellege.

Apud Valerium quoque Catullum, in Faselo:

Faselus ille quem videtis hospites.

B. Vtile sane id genus titulos & versus audire; & collectos, vt quis cum vsus est, imitetur, ad manum habere. TITVLI hic nomen pro *Inscriptione* forte adhibuit?

A. Ita opinor. C. Recte-ne scriptum PARENTEIS? A. Non opinor, sed reponendum existimo gignendi casu PARENTIS, expuncta E. tametsi non facile dixerò quis hic eius parens, qui tituli sumptus fecerit. B. Rectum-ne illud: VBEI, SE. RELIQUIAE, &c. A. Neque sententia constat, nec versus. Neq; enim VBEI, si ad titulum referas, rectum est, quia reliquiae non in titulis, sed in tumulis collocari solitae. Accipiendum itaque de titulo tumuli, cui includebantur ossa, & cineres. Neque pronomen SE hic quadrat, non enim ipsa se ipsa condebant in

tumulo. Adhaec & in syllabas impingo. Emendandū itaq; censo: VTEI RELIQUIAS. CONLOCARENT. CORPORIS. B. Placet haec felix tua cōiectura. Sed quid HEIC hoc quidem loco significat? A. Pro in hac re vel persona. [Quid si HEI reponas?] B. Facessit negotium & illud: GLORIAM CONSCENDERET.†

† [Fort. Ad gloriā contenderet, leg.]

A. Mihi quoque displicet. Forte hoc significat, cum aetate creuisse & gloriam, GLORIA rectius foret, sed vltima nominandi casu corripitur, quae esse productior debet, vt in auferendi casu. B. Quid si GLORIA pro cum gloria? A. Durum & id profecto. C. Recte-ne scriptum video PAENE, cum diphthongo. A. Recte, nec aliter scribi potest: itaq; scriptum perpetuo vidi in membranis à me comparatis

† In Indice propriorum nominum in Pandectis.

Pandectarum Florentinorū, quem nunc librum masculino non sequiore genere Florentinarum efferri oportet & didici, & † docui. B. Nouus & hic scrupulus est ac nodus. Sed Hispanis nostris familiare neutra feminino efferre genere, vt *Paradoxa* Ciceronis, *Problemata* Aristotelis, ac *Plutarchi*, atque *Alciati Emblemata*. A. Mihi non placet, vt nec Pandectus, aut Pandecta, & cum Medicis dixerim. A. Haec quid significant: QVAE. MODO. NOBILIVM. &c. ET GRAECA IN SCENA?

A. Pfalltricē fuisse apparet egregiam, vt publicis in ludis à Romanis nobilibus datis in choro cecinerit venustè: adhaec in Graeca Comoedia, quam *palliatam* idcirco nominabant, personam sustinuerit, quod tum inusitatum erat maxime.

C. SCAENA recte-ne cum diphthongo scribitur? A. Affirmant Grammatici veteres, vt *Priscianus*. Graeca licet scriptura CKHNH negat, ac *recentiores.

Scaena.

* Dion.

Lamb. in 2.

Catil. Cicer.

Pet. Victorius

lib. XVI. Va-

riar. lect.

cap. 33.

Palliatæ &

Graecae.

Togatae &

Praetextae.

B. Quenam Comoedia Graeca palliata? A. Plautinae omnes ac Terentianae Comoediae Graecae sunt, & Palliatae, propterea quod omnes, aut certe pleraeque expressae è Graecis: & Graeco agebantur habitu, fingeantur res in Graecia gestae: deinde quia pallio Graeci veste extrema utebantur, vt Romani toga. Hinc Graecae dictae & Palliatae. Afranius autem & Titinius, ceterique Togatas fecere Comoedias, & Praetextatas: in quibus actores Romanorum ritu & togis utebantur, & praetextis. Neque enim Praetextatae sunt appellandae Tragoediae, vt censuit Iulius Scaliger, sed Comoediae, à praetexta, qua induti actores. B. Chori

Comoediarum

A Comoediarum & Tragoediarum quales erant. A. Nomen hodieque in tem-^{CHORI.}plis durat Sacerdotum alternis canentium, item in choreis gentium multarum & canentium, vno praecinente: Quo modo paene Hispani colloquentium inter se circulos *Corros* nominant, vnde natum Prouerbiū *Baylo bien yechaisme del corro*, ex eo est diminutium *corrillo* hominum etiam non saltantium. In veteri Comoedia *Chori* olim erant, vt in Aristophane, sed nihil apud hunc serij loquuntur, sed sonos edunt, vt ranarum coaxantium, auiumque chori. In Plauto vero ac Terentio, quia factae sunt è Comoediis, vt Graeci nominant nouis, choris carent. Alias, chori sunt virorum ac feminarum, vt in Tragicis tribus principibus Poëtis Aeschilo, Sophocle, & Euripide, Graecis, & Latinorum vno Seneca Tragico.

A. E-rant-ne canentium tantum virorum feminarumque chori: an aliarum etiam personarum? A. Vt plurimum personae erant eius loci, vbi agi fingeant drama: itaque Dorica plerumque dialecto in choris sunt vsi, qui crassior erat vulgi sermo: in ceteris vero extra choros Attici sunt, & venusti. partiebantur interdum bifariam, qui semichori dicti, & actores seu personas, quae inducuntur in Comoedia aut Tragoedia, vicissim colloquuntur. Interdum vno in loco simul stant, cantillantque sententias de re qua de tunc agitur, bonos laudando, malos vero vituperando. Ostendendo interea, iustum esse Deum, qui de improbis poenas exigat; aliaque tractant, de quibus in Arte Poëtica Horatius.

B. Audiui, cum dicerent, tibiis vsos inter agendum; & initio Comoediae cuiusque Terentianae fere adscriptum *Tibiis paribus, imparibus; dextris, sinistris; Sarranis*; quae quasi Hebraea essent, non intelligo. A. Vt nec ego; legi tamen in Ciceronis i. Tusculana: *Non intelligo quid metuat, cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam*. Loquens de principe actore Tragoediae. Hinc & ex aliis auctorum locis tibiis inflasse dum agerentur Comoediae aut Tragoediae, certo didici. Spectatur adhaec in Nomenclatis, aliisque Antiquitatis monumentis, tibiis ita cecinisse, vt singulae manus tibiis continerent, simulque inflarent.

B. Tibiae istae an aequales? A. Imo inaequales plerumque, & altera manu delicatior ac breuiorem; altera longiorem crassioremque tenebant. Vnde & *dextra* dicta *tibia*, aut *sinistra*, à manu quae eas regeret. Notum quoque C. Plinij verbis, asserentis crassiores ^{Plin. lib. xvi. Nat. Hist. cap. 36.}ariundines *sinistris*; tenuiores *dextris* regi.

B. Clarum itaque omnibus erit cur dictum *tibiis dextris, tibiis sinistris: paribus aut imparibus*. Sed quid *Sarranae* sunt?

D. A. A Tyro quidam deriuant; alij à Carthagine: quo modo & Atilij Reguli filius dictus est Atilius Sarranus, quod Reguli Carthaginensium serui filius esset.

B. Illud nunc quaerendum, cur Comoediae nunc hoc, nunc illo tibiarum genere fierent. A. Ex Comoediae qualitate aiunt, aliae gratiosae, graues aliae: quaedam etiam multorum actorum, paucorum aliae. Interdum de amoribus, vel alia quauis de causa. Arbitrio itaque Poëtae has, aut illas inflabant tibiis.

B. Versus hic *Infistae Parcae*, &c. mendosus apparet, & obscurus. A. *INFISTAE* pro *infestae*, quod vsitatum magis, & mox in extremo *CARMINA*, non *carmine* legendum.

B. Verbum *DEPOSIERUNT* an corruptum? A. Equidem non mutarim. Antiqui enim, vt M. Cato, priscarum affectator vocum, *Posuerunt* dicebant; melius tamen fuerit *deposuerunt*.

C. *LETO IACENT* an probe habet? A. *Letum* ^{Letum, pro morte.} *Letum*, pro morte, saepius hic scribitur, & rectè. Phrasis autem Poëtarum potius est, quam Oratorum, vt & insequentis versus:

Et antecessi genti post leti diem

quasi diceret: *Et ego egenita postea antecessi leti diem.*

B. Saepius hic vtitur *Leti* voce. A. Quanto rectius formam dicendi variasset? Poëticum & illud *Bis hic septeni* pro quatuordecim, & *Ditis* vocabulum pro Plutone. Vltimus versus pro illis collocatur quae in Epitaphiis frequenter occurrunt:

S. T. T. L. hoc est: *fit tibi terra leuis*. B. Quid hac formula precabantur? an ut resurgerent? A. Nihil minus credebāt, ut ex Actis Apostolorū discimus: praedicāte enim Paulo Athenis de corporum resurrectione, irridebant. B. Quid igitur significat? A. Ne, ut gigantibus, montes Aetna grauiore illis imponantur, sub quibus moleste iacere fingebant: adhaec nimis in terra profunda iacere, vbi inferorum locus est, nolebant. Ad alteram veniamus, quam non ipse legi, sed descriptam vidi, & Aldus Manutius ad portam Cestiam legi Romae affirmat:

HOSPES. QVOD. DEICO. PAVLLVM. EST. ASTA. AC PELLEGE
HEIC. EST. SEPVLCRVM. HAV PVLCRVM. PVL CRAI, FEMINAE
NOMEN. PARENTES. NOMINARVNT. CLAVDIAM
SVOM. MARITVM. CORDE. DILEXIT. SOVO
ET. GNATOS. DVOS. CREAVIT. HORVNC. ALTERVM
IN. TERRA. LINQVIT. ALIVM. SVB. TERRA. LOCAT
SERMONE. LEPIDO. TVM. AVTEM. INCESSV. COMMODO
DOMVM. SERVAVIT. LANAM. FECIT. DIXI. ABEI.

B. Grauior sane haec Inscriptio priore. A. Quid mirum? Posita enim matronae honestae, rei familiaris studiosae, colum tractanti, in altera vero de psaltria puella, quae & in scenam prodiret. Illius versus sunt meliores; in his licentia quaedam temporum illorum, ut in versu primo è meris spondeis, excepta sede vltima. B. *Deico & Paullum* recte ne scribuntur. A. Recte; et si Terentianus contra sentit, negatque *Deico* aut *Feido* scribendum, quae littera E caret, quae in *Eitur* reperitur à verbo *Eo*. Grammaticorum ea mens est: in *paullum* geminant LL nummi complures inscripti PAVLLVS; lapides quoque litterati. A *Paullo Polla* deriuata, ut ab *Aula Olla*. Non perinde mihi placet hic scribi *Asta ac pellege* equidem malim *Adsta*, ac *per lege*. Sed ad exemplar ipsum prouocemus. B. *Heic est sepulcrum*. Bis hic peccatū videatur: *Heic* pro *hoc* & sine H *sepulcrum*. A. *Heic* pro *hoc loco* dictum: altera vox sine spiritu melius, ut auctor est Cicero, quod ad sua vsque tempora durasse ait, neque vti voluisse donec omnibus vsitatum videret, ne (ut M. Varro ait) *duabus consonantibus media intercederet aspiratio; quod minime rectum antiquis videbatur. Vnde & sepulcrum hodieq; manet, quod sit seorsim à pulcro, propter recordationem doloris*. Quò etiam hoc in Epitaphio allusum video, eamq; regulam obseruasse ne in media dictione post consonantem poneretur aspiratio: recteq; scriptum, *pulcrum & pulcrai* sine H. B. *Pulcrai*, duarum-ne an trium est syllabarum vox? A. Dissyllabam potius existimo, ut *pulcrae*: qua diphthongo vsus etiam Maro est, in *Aulai*, & saepius Lucretius, & Q. Ennius dixit: *Rex Albai Longai*, & fere diphthongum AI diuidunt. Notauit P. Nigidius apud A. Gellium *huius terrai* scribendum & non *huic terrai*, sed *terrae*, item *mei* pro *mihi*, & non *mei homo*, sed *mi homo*. C. Eruis profecto nec audita prius, nec visa. A. Linguis nimirum id vsu venit, quod vestibus: quae temporibus variantur, ut nunc longus placeat amictus, nunc breuior, vices alternando: & recte Comicus: *Nihil dictum quin dictum sit prius*: & Sapiientissimus: *Nihil nouum sub sole*. B. Vocabulum HAV, recte ne habet? A. Equidem dubito, scriptumque arbitror, *Haut*, vel *Haud*. B. Vox feminae nunquid in i secundum Nigidium terminanda? A. Maxime, sed huius auctor versus dicto audiens nō fuit. B. Multi scribunt *Foemina*, alij *Faemina*; vtri melius? A. Si hanc sequaris lapidis inscriptionem, neutra est littera A vel O opus: quod & alia vetustatis, ut opinor, probant monumenta, & *Pandectae Florentini*; à fetu etiam litteratores deriuant, ut Varro apud A. Gellium: & hoc vocabulum à ferendo Naso in *Fastis*. B. *Claudiam* istam an cognoscis? A. Minime vero, ut nec *Liciniam* illam libertā, cui superiores sunt versus positi. Oportuit mariti nomen, aut liberorum apponi,

Act. 17. v. 32.

XI.
Matronae
honestae.Varro apud
Carisium lib. I.
Grammat.A. Gell. lib.
XIII. cap. 24.Terent. Enochii
prologo.
Eccles. I. 10.A. Gell. lib.
XVI. cap. 12.
Ouid. lib. III.
Fast.

A apponi, quò melius cognosci possent. B. Cur scriptum video *suom & souo*, & non *suum* vel *suoum* & *suo* vel *suo*? A. Rationem citra exceptionem adferre non possum: illud tantum, ideo fortasse *suum* scribere noluisse, ne à suis deriuatus casus videretur, & obseruo v v ne geminarent cauisse, vt cum de *Diuos* pro *Diuus* sermo esset, admonui. B. *Creant* non vsitata hic notione positum opinor. A. Non hic condere aut educare significat, sed parere. B. HORVNC, rectè-ne pro *Horum*? A. Antiquitus vsitatum arbitror, & in Comoediis priscis occurret. B. Placet-ne illud *incessu commodo*? A. Nequaquam, vt nec illud *Lanam fecit*, sed sunt toleranda quaedam. Libet nunc alios exhibere titulos Romanorum peruerteret, etsi non constet aurei illius esse saeculi Ciceronis, sed suspicor Augustum, B vel Traianum poni iussisse; quos Inscriptiones statuis in foro subiecisse legere alibi memini. Elegantes adeo ac breues sunt, ac de illustribus agunt personis, vt quouis honesto loco spectari merito possint. Prima est Valerij Publicolae, quam olim in aedibus Cardinalis Maffaei ipsi vidimus: Dial. vi.

P. VALESIVS. VOLESI. F

P O B L I C O L A .

Post reperta eadem. Romae, sed maior:

P. VALESIVS. VOLESI. F

P O P L I C V L A

I O V I . I V N O N I

S A C

C P. PETRON. RESTITVIT

Valeriorum familia (primum dicta *Valeforum* per s, vt *Fusij* qui post *Farij*, & *Auselij* post *Aurelij*) Romae inter principes exstitit, & à primorum Consulum temporibus ad Tiberij vsque Caesaris aetatem viros domi militiaeque claros extulit. Curiis Sabinorum Romam commigrarunt, cum Titus Titius vna cum Romulo regnavit, multosque Sabinos in urbem adduxit post Sabinarum raptum: cuius raptus imago visitur in *Titurij Sabini* nummis. Valerius autem Maximus hanc gentem refert Ludis occasionem dedisse Saecularibus; qua etiam de caussa Romam venerint, nomenque induerint. Fuere autem *Valerij*, etsi Patricij essent, plebis studiosi, iam inde ab hoc Publicola, qui hoc sibi nomen primo Consulatū, quod populum coleret, inuenit. Val. lib. xi. cap. 4.

D B. Alter lapis *Publicola* praefert, alius *Poplicula*, & nunc *Publicola*, vt vulgo fit, pronuncias: vnde haec varietas? A. Suspicio primū *Popliculum* dictum, diminuta forma, quasi *Publico paruo*, & mox variatum: à *colendo* autem deriuant alij, vt *Accola* & *Incola*. Et sic vt *Publicum* pro *Publicum* dicere coeperunt; ita & *Publicola* dici coepit. B. Quid in altero additum marmore video *Ioui Iunoni Sac.* & quae sequuntur? A. Credo equidem *Publium Petronium* marmor reperisse vetustate consumptum, cui essent priora illa insculpta, vnde appareret *Publicolam Ioui ac Iunoni lapidem dedicasse*. XIII. Appij Claudij Caeci.

E B. Verba itaque legendo interpretare. A. *Ioui Iunoni Sacrum. Publius Petronius restituit.* Exstat & inscriptio illustri Romae viro Appio Claudio Caeco posita, legiturque; Florentiae apud clarissimum doctissimumque; virum Pet. Victorium:

APPIVS. CLAVDIVS

C. F. CAECVS

CENSOR. COS. BIS. DICT. INTERREX. III

PR. II. AED. CVR. II. Q. TR. MIL. III. COM

PLVRA. OPPIDA. DE. SAMNITIBVS. CEPIT

SABINORVM. ET. TVSCORVM. EXERCI

TVM. FVDIT. PACEM. FIERI. CVM. PYRRHO

REGE. PROHIBVIT. IN. CENSURA. VIAM

APPIAM. STRAVIT. ET. AQVAM. IN

B. Aurum huic oppositum contra non carum, & thesauri instar est Inscriptio: quales si ceterae essent, certior profecto Romanarum Historiarum narratio esset, sed caecus cum esset quî tantos gessit Magistratus? A. Illud tantum gessit caecus memorandum, quod nollet pacem cum Pyrrho Epirotarum Rege à Romanis fieri, eratque eius in manibus oratio, ait Cicero: & Q. Ennius versibus infulsis conscripsit:

*Quo vobis mentes rectae quae stare solebant
Antehac, dementes sese flexere viai.*

B. In Familiis Romanis à Te proditum memini *Claudios* fuisse Sabinos, Romanique venisse post exactos Reges: quomodo ergo cum Sabinis bellum gessit? A. Non id curae erat Romanis, quandoquidem & urbem suam *Albam longam* euerterunt.

B. Quem in recensendis magistratibus ordinem seruat? A. Quem in censura seruare solent, cum censorium natu maximum Principem Senatus crearent, & ceteros deinceps ordine Censorios: vt supra exposui: post hos consulares, & eos prius, qui saepius Consules fuissent. B. Nonne maior Dictator erat, à quo prouocare nefas? A. Erat profecto, sed ordinarius non erat Magistratus, vt, nec Interregem esse.

B. Prius itaque nominanda erant, *Praetura, Aedilitas, & Quaestura*: qui erant ordinarij magistratus. A. At hi carebant Consulari potestate. C. Si Appius sub Regibus non fuit, quomodo *Interrex*? A. Potestas Consularis eadem quae Regum fuit: cumque Consules annum magistratum gessissent, potestas finiebatur, & *Interregnum* dicebatur, vt hodie mortuo recens Pontifice *sedes vacare* dicitur.

Senatores itaque sex dierum Interregem creabant, quem Patricium esse oportebat. B. Quamobrem quaeso? A. Quia primi Patricij fuerant: & Magistratus initio Patriciorum tantum erant: cumque Consulatum, aliosque Magistratus plebi concederent, Interregis non concesserunt, Augures ad haec respondissent, si plebeius crearetur, nefas fore, nec Interrex esset. B. Tantane Augurum auctoritas? A. Erat profecto, non modo in hoc sex dierum Magistratu, sed & in Consulatu, ceterisque dignitatibus, cogere vt abdicarent, vt de Ti. Graccho Consule accepimus, patre Tiberij & Caij Tribunorum: qui post Consulatum in Sardiniam profectus, memor rei malo omine gestae; cum de Consulibus creandis suffragia

ferrentur, quod pomoerium (qui locus post muros urbis Romae erat) non obseruatis augurio auibus transisset, etsi post semel iterumque de caelo seruasset. Comititia enim centuriata extra muros Romanos Martio in campo habebantur. Augures itaque dixerunt Consules non recte factos, vt alias saepe, pronunciarunt, nulla habita ratione eius caussae, quam Tiberius scripsisset. Consules ergo vel inuiti abdicare coacti, alijque suffecti. Fuit hic annus post Rom. conditam D X C I, centum prope annis ante Ciceronis Consulatum, quantum commemini. B. Vnde conijcis, non esse hanc Inscriptionem saeculo Appij, aut Ciceronis positam?

A. Quia *Caecus* nominatur, quod filij non facerent: & quia non eam scribendi forma vetus, quae in C. Duilij columna rostrata cernitur, qui Appij fuit aequalis; ac ne antiquioris quidem Orthographiae vllum apparet vestigium, neque ea sermonis elegantia. C. Audire memini in sermonis elegantia verbum claudere periodum oportere. Quod hic non fieri obseruo. A. Quoties elegans Cicero non esset, cum saepe id non obseruet? In vulgari nostra lingua absouum est verbum ultimo in loco statuere: etsi Ferdinand. à Pollice Marchio S. Helenae, & alij eius saeculi scriptores ad elegantiam ita scripserint. B. Quarto versu vt legendum est? A. *Praetor bis, Aedilis Curulis bis, Quaestor, Tribunus militum ter.* B. Singulos Magistratus cur

Cic. in Cato-
ne maiore, &
Plut. in Pyr-
rho.

Princeps Se-
natus.
Dial. VII.

A toties gessit? A. In Tribunatu frequens id, & cum multis commune: quae dignitas cum esset militaris, fortem esse ac strenuum ostendebat. *Praetorem* quidem & *Aedilem* bis fieri rarum erat: immo ignominiae nota, ut in P. Cornelio Sura, & in A. Hostilio Mancino, & Metello Pio, scriptor de Viris illust. cap. 59. & 63. ut ibi notauimus, & in C. Sallustio, qui à Censoribus Senatu moti, bis *Quaestores* facti alios sunt Magistratus adepti. B. Itera dum eadem ista mihi. aueo enim melius cognoscere. An Senatu moti bis *Quaestores* fiebant? & ceteri eis Magistratus committebantur? A. Censor in *Lustro* nomina recensebat Senatorum, ducto à Censoribus & *Consularibus* initio, ut iam diximus; & si cuius displicerent mores, nomen tabulis eradebant, nec suis inferebant. *Lustro* condito hic praeteritus in B. Senatum ire non poterat, nisi quem prius Magistratum gessisset, vel alius Censor altero *lustro* in Senatorum retulisset numerum. Ut itaque gradum citius recuperarent, Magistratum petebant, qui plebeijs, etsi Senatores non fuissent, concederetur: quem iam adepti Senatum ingredi poterant, neque Senatu motos fuisse perinde apparebat. In oratione contra Sallustium scripta ita legitur: *1 u, Crispe Sallusti, tantidem putas esse bis Senatorem, & bis Quaestorem fieri, quanti bis Consularem, & bis Triumphalem?* Illud quoque incommodi bis eundem Magistratum gerendo accidebat, quod tempore impedirentur, ne maiores peterent Magistratus. C. Vox cepit recte ne scribitur, an O E diphthongus addenda? A. Cum pro accipit sumitur, recte sic pingitur: cum vero pro incoepit O addendum. C. *Tuscorum*, nonne addi aspiratio debet? A. Minime, ut nec in *Etruscus* spiritus additur: quod C. Romae primum didici. Antea enim H appingere solebam, ut in libris vulgatis repereram; & hic lapis ad haec confirmanda satis esse queat: ut & *Oppidum* scribendum, etsi qui ab ope cum *Isidoro* deriuant, vno P scribant. B. Quod ait: *In Censura viam Appiam stravit, & aquam in urbem adduxit*, in Pandectis, opinor, legitur. A. Recte mones: bis enim occurrit: semel Titulo de origine iuris: iterumq; Tit. De postulando, non longè à principio, ubi haec legas: *Appius denique Claudius Caecus consiliis publicis intererat, & in Senatu seuerissimam dixit sententiam de Pyrrhi captiuis.* Alibi vero Iurisconsultus nominatur *Centimanus*, & hic inscriptum reperio: *Appiam viam stravit, aquam Claudiam induxit, & de Pyrrho in urbe non recipiendo sententiam tulit.* Addit duos conscripsisse libros, vnum *Actionum*, alterum de *Vsurpationibus*: qui liber Pomponij etiam tum aetate desiderabatur. Adhaec eius causa D. R. caninae litterae vsus inductum, ut iam tum *Valesij, Valerij* dici sint coepti, & *Fusij, Furij*. Praeterea Cicero *Papirios, Papiros* dictos affirmat, sed tempus abnuat. Illud certe falsum R. littera ab hoc Appio, ut nouam, primum repertam. B. Contextus clare sic loquitur. A. Siue textus, siue glossa id asserat, equidem non assentior. *Roma* enim longe antea cum R. dicta est non *Soma*: itemq; notae S. P. Q. R. non post Appium primum adhibitae: atque adeo Romulus & Remus, urbis conditores, sic dicti, non *Somulus* & *Semus*. Quin & aetatum omnium Nomismata cum aerea tum argentea R. praeferunt. B. Libertus ne Appij huius fuit C. N. *Flauus* dictus, qui *Actiones* publicauit? A. Huius esse non potuit. Flauij enim meminit T. Liuius extremo lib. IX. urbis conditae: Appij in decem libris *Decadis* secundae, temporis iniuria amissae, qua de bello Pyrrhi, & Punico primo actum. B. De *Bellonae templo* alibi ne mentio? A. Immo apud Ouidium in *Fastis* haec leguntur: Ouid. lib. vi. Fast.

*Hac sacrata die Tusco Bellona duello
Dicitur, & Latio prospera semper adest.
Appius est ductor, Pyrrho qui pace negata,
Multum animo vidit, lumine captus erat.*

B. Quae haec *Bellona* Dea? A. Sunt qui Martis coniugem, alij sororem faciunt, Bellona, Dea. nominantque

nominant que aliter Enyo. De hac Festus Pompeius ante templum suum columnam, *Bellicam* dictam habuisse, in quam hasta iaceretur, cum bellum hosti moueret. Dicta tum *Duellona*. Vnde suspicor post Appij tempora hunc titulum positum; quantum è M. Varrone conijcio: quo etiam tempore *duellum* pro bello. Sed *C. Duilius* nunquam vocatus est. *C. Bilius*, (etsi^a amicus id meus asseruit) sed *C. Bellius* post ea tempora, auctore^b Cicerone. Age, dicamus de perinde illustri Romano, *Q. Fabio Maximo*, cuius Inscriptio Florentiae apud eundem Petrum Victorium v. CL. exstitit:

^aPet. Ciacconius Tolet. in columnam rostratam Duilij.

^bCic. in Orat.

XIV.

Q. FABII
MAXIMI.

Q. F. MAXIMVS

DICTATOR. BIS. COS. V. CEN
SOR. INTERREX. II. AED. CVR
Q. II. TR. M. II. PONT. AVG.
PRIMO. CONSVLATV. LIGVRES. SVBE
GIT. EX. HIS. TRIVMPHAVIT. TERTIO. ET
QVARTO. HANNIBALEM. COMPLVRI
BVS. VICTORIS. FEROCES. SVBSEQVEN
DO. COERCVIT. DICTATOR. MAGISTRO
EQVITVM. MINVCIO. QVOIVS. POPV
LVS. IMPERIVM. CVM. DICTATORIS
IMPERIO. AEQVAVERAT. ET. EXERCITVI
PROFLIGATO. SVBVENIT. ET. EO. NOMI
NE. AB. EXERCITV. MINVCIANO. PA
TER. APPELLATVS. EST. CONSVL. QVIN
TVM. TARENTVM. CEPIT. TRIVMPHA
VIT. DVX. AETATIS. SVAE. CAVTISSIMVS
HABITVS. EST. PRINCEPS. IN. SENATVM
DVOBVS. LVSTRIS. LECTVS. EST

B. Nihil ad meum palatum legi vnquam iucundius. Quam apte res ab eo praeclare gestae, & quidem paucis verbis, commemorantur? eleganter sane ac propriè: Verum cur non FABII hic nomen integrè positum video? A. Quia sic bene cognoscitur: neque de altero accipi haec possint. Facile tamen tecum sentio, versum hic paucarum litterarum deesse, qui ita praemitti possit:

Q. FABIVS Q. F. MAXIMVS.

B. Recte nunc habet, sed vnde constat *Quincti filium* fuisse? A. Multi testimonium dixerint, sed omnium sit instar Verrij Flacci eius, qui Fastos Capitolinos digessisse putatur. Hic anno Urbis conditae DXX Consules nominat: Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXVM. VERRV-COS. M. POMPONIVS. M. F. M. N. MATHO. eodemque modo Censorem nominat. B. Testis hic omni est exceptione maior: Non igitur requiro alium. Sed cur hic *Maxum*. & Inscriptio nostra *Maximus* praefert, nec à Verrucis ductum addit cognomentum. A. Ante Iulij Caesaris aetatem dictum non esse *Maximus*, nec *Optimus*, sed *Optumus*, E & *Maxumus* auctores laudare possum. B. Nonne Verrius post Iulij Caesaris aetatem floruit? cur non igitur *Maximus* scripsit. A. Antiquos secutum arbitrator, vt & in aliis; at qui Inscriptionem hanc proposuit, vsui temporis Orthographiam exhibuit: vnde efficitur post Caesaris aetatem esse positam. de cognomento autem *Verrucosi* & *Oviculae* nihil nunc quidem, honoris gratiâ dixit. B. In Magistratibus recensendis alium, quam superior Inscriptio, seruat ordinem: vbi Dictator post Censorem & Consulem nominatur: hic vero Dictaturam praemittit: causam ex te audire lubet. A. Diuersitatis huius causam personarum

A narum efficit varietas. Appij enim res maxime memorandae in Censura gestae sunt, & Consulatu; pacisque artibus & toga magis excelluit; sago vero ac militia Q. Fabius, homo militaris. Quare eius Dictatura primo nominatur, ac praeponitur. B. Lege, quaeso, hos Magistratus: DICTATOR. BIS. COS. V. CENSOR INTERREX. II. AED. CVR. Q. II. TR. M. II. A, *Dictator bis, Consul quinquies, Censor. Interrex bis, Aedilis Curulis, Quaestor bis, Tribunus militum bis.* Quod Interrex fuerit, Patricium fuisse arguit, vt Fabij omnes Patricij ab Urbis initiis fuerunt; qui ab Hercule generis principium ducebant. C. Cur COS. sine N scribitur, pro Consul? A. In ea sum equidem sententia ita scriptum pronunciatumque antiquitus: quo modo dixerunt *asa pro ansa, & post ara: praegnas praegnatis; & damnas, pro quo nunc scribimus praegnans praegnantis, & damnans vel damnatus.* B. Cur hic sacerdotia sunt posita, *Pontifex, Augur*, quae in altera aberant? A. Forte, quod iis caruerit Appius, aut per obliuionem sint omissa. B. Cum ait: *Primo Consulatu Ligures subegit, &c.* dixeris C. *Marij*, qui septies Consul fuit, videri. A. Potuit sane eius esse temporibus posita Inscriptio. B. Quinam Ligures sunt? A. Qui ciuitatem *Genuam* Ligures. hodie incolunt, ac finitimi; quanquam interdum Massiliam vsque Ligurum fines Geographi producant. B. *Ex iis triumphauit.* Recte-nescriptum, *is?* an melius *HIS*, vel *EIS*, aut *IEIS*? A. Nihil horum, si reperiam, mutandum censeam. B. *Tertio, quarto Hannibalem compluribus victoris ferocem subsequendo coercuit.* Hannibal per H. Hannibalem hic per H video, num melius qui spiritum demunt? A. Deriuatum equidem arbitror nomen ab *Hanno*, vnde spiritum rectius addi. B. Quis id colligis? A. Quia priores litterae sunt pares, eademque est nominis terminatio cum Punicis *Asdrubal, Adherbal*, ceterisque. B. *Victoris*, si est gignendi casus, non recte habeat dictio. A. Non est obliquus casus à *Victor*, sed à *Victoria*, scriptumque pro *Victoris*, longa fortassis I littera poni debuit. B. Desidero & hic *Cunctatoris* proprium illius cognomentum. A. Cum ait: *Subsequendo coercuit*, idem melius & amplius dixit: & adiecit: *Dux cautissimus.* Q. Ennius de hoc cecinit:

Vnus homo nobis cunctando restituit rem;

Non ponebat enim rumores ante salutem.

Ergo postque magisque viri nunc gloria claret.

Virgilius primum sic versum, vt alia pleraque, expressit;

— Tu Maximus ille es,

Vnus qui nobis cunctando restitues rem.

D B. *Dictator Magistro Equitum Minucio, &c.* cur non dixit *M. Minucio Ruso*? A. Aut vituperans, aut, vt rem notam praeteriens. B. Quidni *Minutius* per T scribit, si à Minucius *minuto* deriuatum? A. Falsum id vocis etymon, vt falluntur qui *Mutius* per T à Mucius. *mutio* deducunt. Illud conuenit inter eruditos, quae tandem cumque originatio est, per C non T scribenda *Minucius*, & *Mucius*, vt *Porcius, Patricius, & Aedilicius, & Conuicium*: & id genus alia, quae in excusis libris per T, rectius vero in lapidibus cum C scribuntur. B. Sequitur: *Quorū populū imperium cum Dictatoris imperio aequauerat.* An prima vox pro *Cuius* adhibetur? A. Ita opinor, itaque obliqui nominatiuum magis prima littera referunt. B. Cur non igitur *Quius*, aut *Quuius* scripserunt? A. Causam aliās reddidi, coniungere noluisse ac geminare VV, & Q. Dial. vi. & in hoc x. semper V. annexum habet, & dandi etiam casu *Quoi* pro *Cui*: itaque in Catulli ca-

Quoi dono lepidum nouum libellum?

Vbi *quoi* vna est syllaba; hic vero in *Quorū* duae, & I consonans est. B. De quo imperio hic loquitur? an de Romano? A. Non, sed de Trapezuntino. B. An Trapezuntiae aliquando Imperator. sedes fuit? A. Fugientem Constantinopoli Imperatorem Trapezuntiae mansisse opinor. B. Quaeso, ne Trapezuntiam recedas, sed ad

sed ad explicanda Dictatoris, Magistriq; equitum imperia redeas. A. Dicere vole- A
 bā hos nec Romanos nec Byzātinōs Imperatores extitisse: nec enim Romani sibi
 vsurparunt: sed & Fabius, & Minucius Romano imperabant exercitui; quod im-
 perium erat eorum, qui Roma cum exercitu in Prouinciam tendebant, aut ad
 bellum ibant gerendum. B. Erat-ne merum aut mixtum imperium, vel iurisdic-
 ctio? sic enim Leges nostrae loquuntur. A. Ita est: verum vt Imperator vi Legis
 Regiae, in milites & ciues plena erat auctoritate; ita & Dictator summum, vt ita
 dicam, tenebat imperium; vt de mero ac mixto agere non oporteat. B. Tantum-
 ne Imperij ius Praetor, Proconsul, ac Praeses, qui in Prouinciam mittebatur, ob-
 tinebat? A. Minus paullo erat. Ab his enim primitus ad Imperatorem prouo-
 care licebat, & antea ad populum Romanum: ceteroquin idem erat ius, sed ei
 proprium Prouinciae. B. *Magister equitum* par-ne Imperio cum *Dictatore* fuit, B
 aut qualis Legatus ad Proconsulem, vel ad Reges Tribunus Celerum? A. Ex his
 ipsis verbis colligas, maius imperium *Dictatoris*, quam *Equitum Magistri* fuisse:
 quandoquidem extra ordinem M. Minucio datum par cum Fabio imperium.
 B. Quid igitur distabant? A. Quantum à Rege Prorex, & à Tribuno militum
 eius Vicarius, quem vulgo Locumtenentem appellamus. Minucio milites pare-
 bant, dictoq; audientes erant, nisi quid aliud Dictator imperasset: vtq; contra
 Dictatoris voluntatem quid fieret, vt cum Hannibale manus conferere, hac opus
 fuit praerogatiua. Idem de Legato ad Proconsulem, deq; Tribuno Celerum
 apud Reges dictum videri volo, magnae fuisse dicta eorum auctoritatis, nisi quid
 superiores secus faciendum iudicassent. C. Repertum memini qui *Tribunum sceler-*
rum scribendum vna addita littera affirmare audeant, quasi Romae res crimina- C
 les excuteret. A. Alter hic fuerit Antonius Gueuara, qui scire se antiqua, Roma-
 naq; Historias fingit; eaq; comminiscitur, quae nec visa, nec audita mortali-
 bus: nemo vt diuinare queat, in quos ille libros inciderit. Noua itaque nomina
 scriptorum excogitauit, somniaq; venditat, obtruditq; quae apud nullum re-
 perias auctorem. *Celeres* tunc dicti equestres turmae. Officium autem Tribuni
 Celerum desit vna cum Regibus, mansitq; in equitum Magistro vestigium.
 B. Redeamus ad merum Imperium; nonne hi gladij animaduersionem habebāt?
 A. Demus vtique, imo & Iurisdictionem. B. Paruam an grandem? A. Grandem
 sane; quod per se vel per alium audire caussas possent, vel iudices dare, decreta fa-
 cere; & quae vellent, iudicare. B. Magistratus igitur est? A. Ecquis dubitat? D
 B. Quis igitur potestatem dedit; Lex-ne, an Legillatores? A. Dictatori quidem
 & Magistro Equitum, & Proconsuli, ac Praesidi citra controuersiam Lex aucto-
 ritatem dedit: vt Legato is qui Legatum misit. B. Id quomodo fieri vsitatum?
 A. Cum Senatus placeret Dictatorem renunciare, Consuli mandabat Dictatorem
 diceret: isq; noctu ad lucernam dicebat. Dictator vero Magistrum Equitum
 continuo nominabat. Proconsul, aut Praeses, ab Imperatore mittebatur, aut an-
 te Caesares à Senatu, populo-ue Romano. Legatus autem à Proconsule vel Praesi-
 de fiebat. De Tribuno Celerum nihil nunc occurrit, nisi à Rege creari solitum
 videri. B. Vere-ne illud quidam astruunt, datum illis *Lege curiata* Imperium, qui E
 cum exercitu Roma digrediebantur? A. Difficile id sane in antiquis Romanis
 Historiis ad pronuntiandum; & fortè ad cognoscendum iucundum foret, nisi si
 temporis multū & operae eriperet in re non necessaria. B. Verum enim uero, quin
 tu vno verbo dic, quae *Lex Curiata* sit, quae Imperium dabat? A. Illud tantum
 in praesens occurrit, cum saepenumero Consules sortiti prouincias essent, quas
 aut in Consulatu aut illo defuncti administrarent, Roma digredi solebant; vtq;
 auguriis erant caerimoniisq; dediti, egredi sine caerimoniis atque auguriis non
 poterant: quae seruabantur conuocatis triginta Curijs, suffragiisq; earum: et si
 ritu

Ant. Gueu-
 ara falsus in
 Historia.

Dionys. Ha-
 lic. lib. II.
 Plin. li. XXIII.
 cap. 2.

Lex Curiata,
 quae.

Aritu magis quam suffragiis Curialium gerebantur, si maior Curiarum pars, verbi gratia, sedecim consentirent, Lex inde Curiata fiebat, vt cum exercitu hic aut ille egrederetur, commeatusque de more daretur. Inciderunt interdum infauſta auguria, siue ab auibus, siue quòd curia Fautia sorte prima ferret suffragium, & iter impediabatur. Deinde si quis hostis eius, qui profecturus erat, seruando de caelo omen infelix prodigium-ue vidisset, per emissarios, vi Legis Curiatae iter impediabatur. Quamobrem erant qui absque Lege curiata in prouincias discesserunt, ac rem praeclarè gesserunt: rectè-ne an secus, ac bono iure ipsi viderint: vixerunt enim, ratioque Deo ab ipsis iam reddita. Nos ad institutum redeamus.

B. Et exercitui profligato subuenit, & eo nomine ab exercitu Minuciano Pater appellatus est. Legisse videor, siue in T. Liuiio, siue in C. Plinio, coronam illi gramineam datam. A. De Cicerone idem fertur, coronam illi, sed ciuicam datam, quòd Catilinariam extinxisset coniurationem; ab alijs vero Q. Catulo, M. Catone, ceterisque Patrem patriae appellatum, vt Poëta canit:

— Roma parentem,

Roma Patrem patriae Ciceronem libera dixit.

Quod & à Plinio proditum: Salue, inquit, primus omnium parens patriae appellatus. Certum & illud, testimonio ornatum à Senatu M. Tullium, non, vt multis, rei bene gestae, sed vt antea nemini, cõseruatae Reipub. Adhaec singulari genere e supPLICATIONIS ad omnia puluina Deorum immortalium templa esse patefacta. Cetera in Senatu gesta, datis suffragijs de praemio ornandis, qui coniurationem illam, quà detexissent, quà oppressissent. Idem Q. Fabij coronae forte vsuuenit: aut

C qui Titulum illi posuit, vt incertam rem, studio praetermisit. Omissum etiam, & illud, M. Minucium imperio se abdicasse, subiectumque denuo Q. Fabio: quod honoris gratia praeteritum opinor, vt & reliqua Minucij nomina, quod paullo ante dixisse memini. B. PATER, an hic Pater est Patriae? A. Non equidem existimo, quod ad exercitum Minucij dumtaxat pertineat. B. Quis ante Augustum Caesarem Parens patriae est appellatus? A. Praeter Ciceronem, de quo iam diximus, & Iulium Caesarem nominare possum neminem. Nam de hoc sculptum frequenter vidimus in nomismatis eius antiquis, & nisi memoria fallit, in Ciceronis Philippicis. B. Sequentia videamus: Consul quintum Tarentum cepit

triumphauit. Cur quidam Quinctus, & Quinctilianus hodie scribunt? A. Quae- ris? Quia sic nummi perpetuò praefereunt, & marmora Romanorum; praecipuè vero Fasti Capitolini: etsi Hadrianus Turnebus eos alibi reprehendere non veretur, vt & Paullus geminato LL. scribi, similiaque damnat: Quia in re illum atque Dionysium Lambinum ratio fugit. Imitari enim eos cum loquendo, tum scribendo par est, qui saeculo illo aureo principes exstiterunt, Ciceronem inquam, & Caesarem, & eorum aequales. B. In memoriam commodum mihi reuocas de Lambino, scribere solitum, itaque scribi sine p voluisse, Emptus, & Redemptus, & Comtus, & id genus alia. Lapidum-ne & nummorum nititur auctoritate?

A. Illius hoc, inuentum est, multosque repperit asseclas. Sed marmora ei repugnant, & vt errorem reijcio, qui lapidibus assentior libenter; Emptio enim cum ferunt, imo, quod non p praesequor, Tempto. Cetera vero ab illo allata cum p in libris antiquis calamo exaratis constanter leguntur, Comptus, Emptus, Redemptus. B. Quod in extremo legitur: Princeps in Senatum duobus lustris lectus est, nunquid in Senatu rectius, ex vsu Latinitatis foret? A. Minime, hoc enim rem in Senatu gestam significaret, sed illud amplius est duobus lustris Senatus factum esse principem. B. Quid Lustra Romae? A. Reges primum; quibus exactis consules ciuium Romanorum delectum, censumque facere soliti, cum eorum facultates, aetates, statum, & quis cuius esset curiae, vel Tribus, cuius Coloniae aut muni-

a T. Liuii.
lib. xxii.
Plin. lib. 22.
cap. 5.
Agell. lib. 5,
cap. 6.
b Cic. in Pi-
sonem: & pro
Sextio. Post
red. ad Qui-
rites. Plut. &
Appianus.
c Iuuenal.
Sat. viii.
d Plin. li. vii.
cap. 30.
e Cic. in Piso-
nem, Catil. 3.
& 4. pro Sul-
la, Philipp. 2.
& 14. & lib.
15. Epist. 4.
ad Famil.

Philipp. xiii.

Turn. lib. xxx.
Aduersar.
cap. 28.

Imo & vete-
rum Victori-
ni, & Scauri
repugnante
licet Priscia-
no.

cipij, quod officium, collegium, sacerdotium-ue gererēt: quot liberi essent, cuius A
 aetatis, quo censu, describerent. Ciuitatis adhaec bona apud Quaestores ex-
 Censores bi-
 ni.
 A Gell. lib. XI.
 cap. I.
 plorabant, creabantque Quaestores. Cui rei Magistratus inuentus, *Censores bini*,
 qui quinto quoque anno *Lustrum conderent*, hoc est, censum agerent vniuerso-
 rum. Sic dictum, quod lustrarent populum sacris, quae *Suouetaurilia*, voce ex
sue oue, & *tauro* composita, appellabant. Et si non ouis erat sed veruex, non ca-
 stratus. *Cumque à Magistratibus populo Rom. more maiorum multa dicebatur*, obser-
 uatum vt *Ouis* genere virili appellaretur. Deriuatum & *Armilustrum*, & *Tubi-*
lustrum, cum eodem ritu arma, tubaeque lustrabantur, à *Lustro*. C. Veré-ne
 Aldus minor asseruit *Tubicines*, ac *Tibicines* nihil differre? A. Nequaquam. Dis-
 crepant enim *tuba*, quod soni est instrumentum notum; & *Tibia*, quae fistulae B
 est species. Ad alia transeamus. Dandi enim comites iam recensitis *Poplicolae*, *Appio*
Clandio, & *Q. Fabio*. B. Quinam? A. M. *Cato maior*, *Paullus Aemilius*, eiusque filius
Scipio Africanus minor. B. Nihil sane prioribus illis inferiores nominasti. A. M.
 XV.
 M. CATONIS
 CATONIS perbreuem attulit Inscriptionem Aldus minor in Orthographia, le-
 ctam, vt ait, iuxta Capitolium: mihi videre non contigit:

M. PORCIUS.

CATO

CENSORIUS.

B. Quid-ni legitur *Portius Censorinus*? vt ante repertos Romae Fastos Capitoli-
 nos saepe appellatum memini. A. *Censorini* sunt gentis *Marciae*, vt alias differui
 estq; *Marciorū* cognomen. At *Censorius* aut *Censorinus* non est M. Catonis cogno- C
 mentum, sed à Censura grauiter gesta *Censorius* coepit appellari, vt Praetorius à
 Praetura, Quaestorius à Quaestura, à Consularu Consularis, ab Aedili Aedili-
 cius, à Tribuno Tribunicus: vt & à Triumpho Triumphalis: & qui primipi-
 lus fuisset, Primipilaris; ceteraque ad eundem modum deducta. PORCIUS au-
 tem cum C. non T. scribendum, è nummis & marmoribus, & à *porco* vel *porca*,
 non à *porta* manauit nomen; quod M. Varro, nisi fallit memoria, libris de re ru-
 stica, monuit, additque & Romae *Scrofas* à *porca* nominatos. M. autem *Cato*
 municipij fuit *Tusculi*, vir sane magnus, cum in studiis, tum armis, gerendaque
 Repub. Ad summam vero peruenisse senectutem in *Catone maiore Cicero*, de *Se-*
nectute loquentem inducens, satis ostendit. B. Cur ceteri, quos gessit, non recensentur D
 Magistratus? A. Quod non eo sit consilio, vt ceterae, posita Inscriptio, sed
 titulus tantum, aut in basi statuae, [*de quarum copia eius dictum est elegans: Malo*
quaerant ciues Ro. cur Catoni non est posita, quam cur posita.] aut, quo erat animi can-
 dore, quod fastus plenos repudiaret titulos. Vt de eius pronepote M. Catone
 Plutarchus iucunde refert: qui cum proau iuisteret vestigiis, in Prouinciamque
 cum imperio esset missus, frequentem hominum occursum repudiabat. Antio-
 chiam itaque ingressuro magna hominum turba in veste candida de more occur-
 rit, pedibus ambulanti cum paucis seruis, ac libertis, equo inuectis: quos ad pe-
 des defilire iussit, ferens moleste tantam occurfantium turbam. At mox ira de-
 fedit, cum congressu vtrimque facto ex eo quidam quaereret; Adesset-ne Deme-
 trius? Is erat Pompeij libertus. O miseram, inquit, ciuitatem! Respondere ser-
 uum de Demetrio, quae nosset, imperat. Venio nunc ad Paullum Aemilium.
 B. Nunquid Dianij maior longe est M. Catonis Inscriptio, quam Pet. Victo-
 rorius, & Ambrosius Moralis, vt germanā decepti adferunt? A. Mihi quidem
 videre non contigit, at ne illi quidem legisse se affirmant: de qua alias erit oppor-
 tunum differere copiosius: nunc sanè de fide mihi in suspicionem illa venit, vt
 conficta. Paulli Aemilij in lapide fracto visitur, sed quam eius esse facile appa-
 reat.

A
 ——— IVS. L. F. PAVLLVS
 ——— CENS. AVGVR
 ——— VMPHAVIT. TER

In eodem marmore legitur, & P. Africani Titulus:

P. CORNELIVS. PAVLLI. F. SCIPIO
 AFRICANVS. COS. II. CENS.
 AVGVR. TRIVMPHAVIT. II.

In Paulli haec desunt, detruncata:

L. AIMIL—
 COS. II—
 TRI—

B

Hic non recensentur Magistratus, Consulatu & Censura minores. Probatque PAVLLVS duplici LL scribendum. B. Cur lego integrè PAVLLI F. & non vt in aliis solet, & in Fastis, P. F. aut L. F. praenomina collocando, hic vero cognomen. A. Quia P. Cornelius iste adoptione filij P. Cornelij Scipionis Africani in familiam Corneliam ex Aemilia transiit: vtque cognosceretur promptius, nomen hic parentis veri, Paulli nimirum, adscriptum est, & ad discrimen Africani maioris. Si enim P. F. distingui non potuissent, nisi addito *Maioris*, & *Minoris* epitheto. Tertij belli Punici anno primo Onufrius Panuinius, aquaeductum plumbeum his inscriptum litteris adfert:

M. AVRELI. MARCIANI. M. MANILIO
 L. MARCIO. CENSORINO. COS.

C

Quibus Consulibus anno post Rom. cond. DCIII. Tribunus militum erat hic Scipio, vt initio Somnij ipse commemorat. Romae autem extraque Romam, fragmenta vasorum litteris inscripta indies reperiuntur: estque res prisca, quando & Plautus in Rudente vnae sic meminit:

Nam haec litterata est, ab se cantat quonia sit.

Venit nunc in mentem alia Africani Inscriptio extra muros Romanos reperta apud Sabinos, quam Fulvius Ursinus aduehendam curavit, cui primus deest versus:

SCIPIO. AFRICANVS
 COS. BIS. CENSOR
 AEDILIS. CVRVLIS
 TRIB. MIL.

D

B. Hic duo visuntur minores Magistratus, deestque Auguratus & triumphus. A. Ita est, vnum tamen hic dubium occurrit. Scribit enim in Liuiana epitoma L. Florus, seu quis alius, lib. i. *de viris illustribus Scriptor* †: Aedilitatem dum peteret, Consulem creatum Scipionem, decem fere annis antequam per leges liceret; vel, vt Paterculus ait, anno aetatis tricesimo sexto. Quod si ita est, aut iterum Aedilis post Consulatum factus, aut, quod verius arbitror, alterius erit Africani Inscriptio. B. Lucro sane id apponendum, si alterius etiam suppetat Inscriptio.

E

A. Q. Seruiliij Caepionis Veronae spectatur Inscriptio, referente eodem Onufrio Veronensi his verbis:

Q. SERVILIO. CN. F
 CAEPIONI
 COS. CENS. TRIVMPH
 PATRIAE. LIBERATORI
 DECVRIONES. VERONENS
 OB. IVDICIA. RESTITVTA

M. S

XVI.
 Paulli Aemilij.

XVII.
 P. Corn. Scipionis Africani minoris.

XIX.
 Consulium
 an. 604.

XIX.
 Scipionis Africani maioris.

XX.
 Q. Seruiliij
 Caepionis.

Africani huius Caepio ille aequalis fuit, finemq; imposuit bello cum Viriati hofortiduce, & praedone Lusitano gesto. De triumpho ipsius nihil Onufrius in Fastis; de Lusitanis tamen arbitror triumphasse. B. Quid in extremo singulae litterae M. S. notant? A. *Monumentum statuerunt* legendū arbitror. B. Cur ait *ob iudicia restituta*? an hic Seruilius auctor est *Legis Seruiliae* de iudicijs? A. Non, sed alius aetate posterior: quaeque hic leguntur, ad Veronenses non Romanos pertinent. Alterius tituli iuxta Vicetiam Italiae idem Onufrius sic concepti meminit:

SEX. ATILIVS. M. F. SERRANVS
PRO. COS. EX. S. C.
INTER. ATESTINOS. ET
VEICETINOS. TERMINOS
STATVIT

Consulem fuisse ait anno v. c. DCXVIII. Ecce VEICETINOS dictos, qui nunc Vicentini. Rursum est alia Romae his litteris:

Q. FABIO. ALLOBROGICINO. MAXIMO.

Consulem facit anno Urbis. DCXXXIII Onufrius. Romanum iterum titulum recitat C. *Caecilij Metelli*, qui Consul fuit anno primo belli cum Cimbris gesti:

C. CAECILIVS. Q. F.
METELLVS. IMP.

Adfert quoque, quem aquaeductum è plumbo vidit, sic Inscriptum:

M. VLPI. SVLPIC. C. CASSIO. VARO
M. LICIN. LVCVLLO. COS.

Qui decem fere annis ante Ciceronis Consulatum Consules fuerunt DCCLXXXI. post Rom. cond. B. Quomodo vox illa legenda SVLPIC? A. Opino*r Sulpiciano*. His omnibus vetustior Inscriptio Romae visitur in aedibus Card. Caesij.

M. AIMILIVS. M. F. L. N.
BARBVLA. DICTATOR

Quidam Q. F. scribunt, & Onufrius ad annum v. c. retulit CCCCXXXIII. & quis hic sit, aut quando Dictator fuerit, ignotum: hoc tantum, multis ante Ciceronem COS. annis Dictatorem non fuisse. Suspico itaque postremum fuisse anno v. c. DLI. hoc est centesimo & quadagesimo ante Consulem Ciceronem. C. Cur scriptum video *Aimilius* non *Aemilius*? ita etiam in illa Cornelij Paulli. A. Quia Fasti Capitolini sic etiam scribunt, & interdum *Ailus* pro *Aelius*, quomodo Poetae:

Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Restat vna explicanda L. *Munacij Planci*, Ciceronis quidem aequalis, sed sub Augusto perijt, vt & Sallustius, & M. Varro: Caietae, alij Lugduni Gallorum extare affirmant:

L. MVNATIVS. L. F. L. N. L. PRON.
PLANCVS. COS. CENS. IMP. II. VII. VIR.
EPVLON. TRIVMPH. EX. ROETEIS. A. EDEM. SATVRNI
FECIT. DE. MANVBIIS. AGROS. DIVISIT. IN. ITALIA
BENEVENTI. IN. GALLIA. COLONIAS. DEDVXIT
LVGDVNVM. ET. RAVRICAM.

Praeter Historica hic relata cōmodi & illud accedit, recte scribi *Munatius*; quod nomen alij in *Numatius* apud Ciceronem & Horatium peruerterunt, nec dubitant inepti à Numantia, vel Numa Pompilio deriuare: non-nemo etiam à Numo Numantiam, & Numam. C. Certe tale illud, quale de Ioanne Viterbiensi Florianus Ocampius refert: qui oppida à T. littera inchoata à Tubale omnia esse condita,

XXI.
Sex. Serrani.

XXII.
XXIII.
C. Caecilij
Metelli.

XXIV.
Consulum.

XXV.
M. Aimilij
Dictatoris.

XXVI.
L. Munacij
Planci.

A se condita, ut à Noa quae ab N. inciperent, nugabatur. A. Non ijs quidem verbis, sed quae eodem recidant. B. Lege illud IMP. II. VII. VIR. E. PVLON. A. *Imperator bis, Septem-Vir Epulonum*. B. Et hoc quid est? A. Bis cum exercitui praefectus esset, ita vicisse ut Imperator à militibus sit appellatus, ut de Cicerone alijsque alibi exposui. Cumque triumpharit *Imperatorem* fuisse nominatum constat. Nemini enim triumphus ius, nisi Imperatori dicto dabatur. C. Alternum illud officium erat-ne Oeconomi Caesaris officium? A. Non Imperatoris, sed Deorum fictorum. C. Ergo Dij atrijs Praefectos habebant? A. Minime; sed non iocor epulum illis datum. Sic enim certum Sacrificium, à VII. Sacerdotibus offerri solitum, appellabant. B. Hi omne absumsissent epulum. A. Habebant & fulcra ac triclinia, quibus accumbebant cum puluinis, dictaque *Puluinaria*, & hoc amplius, *supplicationes ad omnia Deorum Puluinaria*. Caesari quoque in Deos translato *fastigium, puluinar, & Flamen* attributa, ut in Philippicis auctor est *Tullius*. B. Risu sane haec digna: sed quid illud DE MANUBIIS. A. *Manubias* interpretatur A. Gellius praedam, quae à duce victore manu capta est. B. Legendumne est: *fecit de Manubiis*, an: *de Manubias agros diuisit*? A. Equidem sic lego: *Aedem Saturni fecit de Manubiis*. B. Quis vicus *Raurica*? A. Non facile dixero. PRO ROETEIS, quod edidit Onuphrius, Aldus legit: RAETIS; similemque profert Inscriptionem quae RAETORVM est; idemque; legit RAVRICVM NON RAVRICAM. Est & Inscriptio in speciem vetus, à Traiano Augusto restituta, quae in Capitolio Romae vsitur:

Dial. xv. extre-

tremo.

Dial. x.

Septem-Viri

Epulonum.

Philipp. 2.

Li. XIII. Noct.

Attic. cap. 23.

Vide Rhena-

num & Ae-

gidium Tschu-

dem.

XXVII.

M. Calpurnij

Pisonis Frugi.

C M. CALPVRNIVS. M. F. PISO. FRVGI. PR. EX. S. C.
 FACIENDVM. CVRAVIT. EIDEMQVE. PROBAVIT
 IMP. CAESAR. DIVI. NERVAE. F. NERVA
 TRAIANVS. AVGVSTVS. GERMANICVS.
 DACICVS. PONTIF. MAXIMVS. TRIB. POT. XII.
 IMP. VI. COS. V. P. P. OPERIBVS. AMPLIATIS. RESTITVIT

B. Vox EIDEM an pro *idem* ponitur? A. *Existimo sane: quia I longum per diphthongum ostenditur, ut DLVI pro duobus II. B. Ut legenda illa post verbum *Maximus*? A. *Tribunitia potestate duodecimum, Imperator sextum, Consul quinquies, Pater Patriae*. B. Cur non legis *Consul Quinctum*? A. Quia ante diu Consul fuerat, & hoc anno cetera confecit. B. Quid est *operibus ampliatus*? A. Opus nimirum maius fecit. Atque hoc diei huius pensum esto.

* Puto eidem

dandi casu esse

hoc est Sen-

natus pro-

banit.

V 3

DIALOGO

E

DIALOGO XI

DE FICTIS NUMMIS ET INSCRIPTIONIBVS.

- I. Ad Rubiconem fluuium ficta Inscriptio.
- II. Sibyllarum falsi Tituli & nummi. *Vide xv. infra.*
- III. Nummi ficti in Epistolis Ant. Gueuaræ Episc.
- IIII. Ioan. Annij Viterbiensis astu conficta patriæ Inscriptio, ac de eius Berofo, ceterisque scriptis eius.
- V. Formula Venditionis à Iouiano Pontano ficta. *Vide Bern. Briffonium in Formulæ Testam. lib. VIII. Formul.*
- VI. Testamentum Pomponij Laeti.
- VII. Falsi Iulij Caesaris Nummi, inscripti: *Veni, vidi, vici.*
- VIII. Item S. Petri, Hannibalis, Platonis, Aristotelis, Alcibiadis, Themistoclis, Pompeij, Marij, Ciceronis, aliorumque ficti nuper nummi.

INSCRIPTIONES FALSÆ:

- IX. Alexandri Magni.
- X. Epitaphium Parasiti scurræ.
- XL. Galli Fauonij.
- XII. Philocaptæ.
- XIII. Testamentum Sempronij Tucidani.
- XIIII. Heliodori infanij.
- XV. Sibyllæ.
- XVI. In Aragonia.
- XVII. Barchinouæ.
- XVIII. Clodij Rabia Tarracon.
- XIX. Palladi Victorici.
- XX. P. Corneliæ Annia.
- XXI. Q. Seruij Tullij.
- XXII. Lucretiæ.
- XXIII. Cn. Pompeij Magni, ex C. Plinio lib. vii. Nat. Hist. cap. 26.
Quid ibidem, Praefatio Triumphæ.
- XXIIII. Eiusdem Pompeij, ex utroque Plinio illustrato.
- XXV. Pallantis, Liberti Ti. Claudij Caes. *Corn. Tacitus expositus.*
- XVI. Caecilij Metelli, ex Plinij libro vii. Nat. Hist.

Qui de Nomismatis veterum scripserint, Itali, Galli, Germani.] *Adde, Hubertum Goltzium, & Adolphum Occonem.*

INSCRIPTIONES antiquas Orbis totius qui colligerint, & qui certarum Prouinciarum.

Accedant his longe diligentiores, Martinus Smetius, cum Auctario I. Lipsij, Lugduni Bat. & Ios. Scaligeri, M. Velferi, & I. Gruteri operâ editum opus in Germania.

A N T O N I I

A V G V S T I N I

A N T I Q V I T A T V M

D I A L O G V S X I.

D E

FALSIS ET NUMMIS ET INSCRIPTIONIBVS:

& harum rerum Scriptoribus.

A **B.** Romiferas, memini, acturum Te aliquando de adulterinis cum nummis, tum Inſcriptionibus: hodieq; inceſſit cupido accurate haec inueſtigandi. Niſi enim falſa à veris, certa q; ab incertis ſegregentur, nihil in ſtudiis cum laude perfeceriſ. Et, ſi Aldus Manutius, Paulli filius, Orthographiã veram falſis probet Inſcriptionibus, nihil agat, fruſtra q; laboret: qua falſã ſi & alibi ad probandum vti velim, toto, quod aiunt, caelo aberrem. Idem de nummis videri volo, nullius uſus futuris niſi falſos à veris ſeiungam. **A.** Equidem in ea pridem ſententia fui: quare non temere cuius aſſentendum duxi: quod eſt Epicharmi Siculi Poëtae Comici conſilium, ſic à Q. Tullio, Marci fratre, de Graeco Latinè redditum: *Νᾶφε, καὶ μένισο ἀπιςεῖν. δέθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.* *Nervos, atque artus eſſe ſapientiae non temere credere.* Attamen vt maxime aduerterem, decipi non ſemel contigit: Plures tamen aſſentiri vidimus iis, quae fabuloſa à me haberentur. Vna erat Inſcriptio de falſitate mihi ſemper ſuſpecta: reperti tamen ſunt, qui non ſolum veram exiſtimarent, ſed hoc amplius, è marmore à ſe deſcriptam aſſerent; tu quid hic dixiſſes? **B.** Aut fide hi digni erant, aut minime? **A.** Cum tales ſunt habiti à me, tum etiam doctorum è numero. **B.** Exuenda itaque tibi opinio illa de falſa Inſcriptione, habendaq; gratia iis, quòd errorem eripuiffent. **A.** Minime: immo vero conſtanter fieri non poſſe, vt germana eſſet & antiqua, contendebam. **B.** Nimirum hoc erat falſi arguere, & inimicos capere. **A.** Romae inter litteratos candidè ſic agitur, neque, vt hic, tam cito ira incandescunt. Rationes etenim adferebam, cur fictam videri opinarer, cum à re qua de agitur, tum à verbis. Poſt menſes autem non ita multos è Germania, Bononia Romam reuerſus, & iuxta Caefenam Flaminiae urbem, traiecto Rubicone, flumine Iulij Caefaris rebus ibi geſtis claro, lapidem inſpexi perueterem, vtrimq; inſcriptum, in altera vero parte eam, quam antiquam eſſe ſemper negaueram, Inſcriptionem. **B.** Scilicet tuum ipſe errorem ſtatim agnouiffi: quod his, qui eam antea viderant, fidem nullam habueris. **A.** Immo ipſorum ille error fuit, quod recentis memoriae Inſcriptionem antiquam exiſtimarunt. **B.** Sed iam lapidem antiquum fuiſſe conſiteris. **A.** Ita eſt, & perantiquum, ſed lapidem, non Inſcriptionem eam, quae in altera parte legebatur. Fuit enim militis vetus Epitaphium, & litterae

*Lib. de Petit. Conſul.**Cic. ad Attic.**lib. 1. Epist. 16**Et Dion**Chryſoſto-**mus Orat.**LXXIII.*

& litterae antiquitatem praeferebant, sed in altera contraria lapidis parte nuperris admodum litteris Edictum insculptum, ne quis dux, miles-ue Rubiconem, qui fluuius Galliam ab Italia disiungeret, transire auderet, ut Iulius Caesar fuisset olim ausus. B. Nunquid Edictum illud fieri potuit? A. Potuit: sed exstaret eius rei in scriptoribus mentio: neque opus profecto erat hoc Edicto. Nemini enim licebat Prouincia cum exercitu excedere: & Caesar Rubiconem cum milite transiens hanc legem, quae id vetaret, violarat. Substitit hic itaque Caesar, & transeundo: *Facta, inquit, est alea*, ducta ab alea ludentibus translatione. B. Quod est Inscriptionis illius principium? A. **IVSSV. MANDATVVE. P. R. COS. IMP. MILI. TYRO. COMMILITO, &c.** Attulit hanc Manutius minor, in altera Orthographiae maiore editione, ut eâ probet *Tyro*, cum ν : & forte in priore editione eodem probat marmore *Tiro* cum ι scribendum: & tamen ex Euripide vulgo usurpatum *secundas esse curas solere sapientiores*, in priore melius sententia permanisset, confirmata Pandectarum Florentinorum scriptura quibus *Aimilius Tiro Tit. De effracteribus*, legitur. B. Si noua est, ut dicis, Inscriptio, nihil ea comprobari potest. A. Affirmat ille, non modo à se visum, descriptumque è marmore Edictum; sed & antiquissimum esse, anno etiam adscripto. B. Mesane facile decipisset, atque adeo gemmam me nactum arbitrarer, cum in celebrem illam rem à Lucano poeta decantatam incidissem. A. Libet-ne falsam esse cognoscere? satis haec verba arguunt. **COS. IMP. MIL. TYRO. COMMILITO.** Quis vnquam Senatus-consultum his verbis conscriptum vidit? quis vni mandat *Consuli*, quin addat.

Alter amboue, si eis videatur? Cur non alios nominat ciuiles Magistratus, ut *Proconsules*, ut *Praetores*; aut militares, ut *Tribunos militum*, *Praefectos*, *Centuriones*? Quis vnquam Edictum ad milites, & quidem Tirones promulgauit? Plura non addam; talibus enim integra constat. B. Otiosus ipse inspiciam, sed alias fictas Inscriptiones, ac Nomismata audire ex Te cupiam. A. Ut mensarii per vicos ambulando, etsi pecuniam non tangant, hanc bonam esse, illam adulterinam longo usu pronunciant. Materiam enim formamque monetae diu multumque perspectam habent; sic nummorum veterum explorata materia ac forma, item Inscriptionum usu, mox differemus quae proba sint, aut adulterina. Quaedam autem obuia magis, quae nullo negotio cognoscas; ut litterae sunt syllabarum, Delphicae aut Cumaeae, quae in libris quibusdam Inscriptionum vulgo circumferuntur, cum numeris **P. P. S. S. V. V. F. F.** *παλιννα* nimirum puerorum: qualia Antonio Gueuarae Romae ad explicandum plerumque mittebantur. C. Imperatoris quoque Nummi, quos solus exposuit, conficti etiam sunt? A. Impressi ab eo omnes falsi, mihi quidem videntur, ut artem ostentaret in fictis Historiis, fabulis, auctoribus, nummis, & interpretationibus ex tempore adferendis: immo puto Carolum Quintum Caes. Nummos suos veteres minime illi, ut ad voluptatem iactat, ostendisse. Quod mihi Latinus Latinus Viterbiensis, vir doctus bonaeque fidei de Ioanne Annio, Viterbiensi monacho narrare iucunde solebat: Lapidi insculpendas curasse litteras; quem vineae infodi iusserat, non procul à Viterbio. Cumque fodienda esset vinea; ad lapidem usque ut fodiendo peruenirent iussit: narrans in libris se reperisse templum ibi orbis terrarum antiquissimum latere. Terra iam effossa primus qui lapidem inuenit vinitor accurrit: paulatim detegi sarcophagum imperat, hic stupens, lapidis antiquitatem, & litteras à se confictas admiratur, ac describens, ad vrbis Senatores laetus confugit, & ciuitatis honore fore persuadet, in amplissimo publice spectari loco. Viterbij enim vrbis originem contineri, quae bis mille annis Romanae esset vrbe, à Romulo condita, longe antiquior, utpote ab Iside & Osiride conditae. Fabulas hic suas quibus abundabat, venditauit, factumque ut ille iusserat. Fertur manuscripta inscriptio ficta; typis etiam.

Sueton. in
Caes. cap. 31.
& 32.

Tiro, per
swib.

Lib. I. v. 13.
Ad quae Poeta
comentans
Läbert.
Hortensius,
etiam posita
hac falsa In-
script. de-
ceptus ipse alios
decipit.

II.

III.
Ant. Gueu-
ara Episc.

IV.
Ioan. Annij
Viterbiensis
impositura.

Diodor. Sici-
lus lib. I. Bi-
blioth.

A etiam euulgata; hoc initio: EGO SVM ISIS, &c. C. Hanc adfert Florianus Ocampius in Hispaniae Annalibus, atque Berofum ab illo Annio, ut est, expositum circumferri: & nisi Catholicis Regibus opus inscripisset, se pro mendoso ac fabuloso habiturum. A. Ludouicus Viues de Beroso, & illo interprete, alter, inquit, *mulget hircum; alter supponit cribrum*: quo dicto Lucianus Sophista in Demonaetis vita, sed in re alia, est usus. Neque minus ingeniosè, sed eruditius à se conficta ornarunt Iouianus Pontanus, Pomponius Laetus, Ioannes Camerts, & Cyriacus Anconitanus, alijque falsarum auctores Inscriptionum ac Nomismatum, sed cum aliqua doctrinae nota ac signo. Pontani quidem multa sunt cum vincita numeris, tum soluta oratione conscripta eleganter, ut illis temporibus: in his alibi obtrudit *Venditionis formulam* à se fictam, quam & alibi sine auctoris nomine, quasi vetus ea esset, editam videre memini, hoc principio: PASCVTIVS. CVLIVS. TA, &c. Pomponij quoque Laeti de Rom. rerum Antiquitate & Historia quaedam habemus. Eius quoque *Testamentum* confictum legitur, tali initio: DEI OPTIMI MAXIMI numine inuocato, &c. Haec est *L. Cuspидij dispositio*, &c. Meminit ibidem filij sui *vixisses*, ait. *Laete fili, fili mi vixisses*, &c. quibus auctor se prodit. Et hanc saepe excusam vidimus, atque adeo pro veteri *Testamento* habitam. Camertis putantur Inscriptiones aliquot fictae ac ridiculae: in quibus & Camertium popularium mentio. Cyriaci autem Anconitani Inscriptiones plurimas in Annalibus Hispaniae Ambrosius Morales temerè descripsit. B. Mirari equidem soleo in tot, tantisque antiquis Inscriptionibus, quas ille attulit, nullas hodie in Hispania legi. A. Illud incommodi est, videri Ioannem Annum & Cyriacum similisque farinae homines, Hispanos irridere voluisse, confictis Hispanorum rebus gestis sub Noa & Tubale: serie item contexta Regum falsorum, quasi nostris regnassent temporibus: fictis adhaec lapidibus, de bello cum Viriatho, & Sertorio; ciuili quoque Caesaris ac Pompeij, &c. Quo factum est nullam hodie Hispaniae exstare paene Historiam populari sermone, quae Berosi careat nugis, vel Metasthenis, ac denique Ioannis Anniij Viterbiensis fabulis, fictisque Cyriaci Inscriptionibus. C. Grauem suscipis aduersariam, si falsitatis omnes illas Historias atque Inscriptiones damnas. A. Equidem honori gentis meae consulo, ne audiamus malè, ausos scilicet fuisse Italos nobis obtrudere ut domi gesta, quorum adeo exstent epigrammata ac marmora visa ab illis, nec à nobis reperta.

D C. Cur igitur typis cusa sunt *Romanorum Antiquitatum* titulo, imo & totius orbis: hoc amplius in Aldi minoris Orthographia maiore. A. Si quae typis edita sunt vera necessariò essent, essent & verae Luciani Fabulae *Verarum narrationum*, seu *verae Historiae*, & Dialogus, *Mendax* inscriptus: *Amadisij* item Gallici nugae, & *Don Clarianus*, & *Orlandi furiosi*, aulicorum otiosorum deliciae, aliaque hac tempestate conficta: cumque de Nummis sermo sit, vidimus Lugduni editum *Promptuarium Iconum* omnium saeculorum iam inde ab Adamo & Noë: vbi illorum videas, & Priami & Hectoris effigies, ceterorumque nunquam in Nummis cuforum. Leone quoque decimo, & Clemente septimo Pontificibus exijt Romae liber, primus ut opinor Nomismatum: in quo Imperatorum omnium non modo capita, quae sunt in Nummis, visuntur, verum & feminarum, parentum, & affinium & sororum: quorum nihil quidquam veri vnquam reperias, sed nomina sunt illi architectati è Suetonio Tranquillo, ac mutuati, in cuiusque Imperatoris vita. Aeneas quoque Vicus Parmensis opus foras dedit *Nomismatum Augustarum*: cumque verae deessent icones, suppleuit ex altero, quem dixi, libro, falsus tamen ingenuè vnde hausisset, non ex veris ab eo visis Nomismatis. Sic & nummum falso Caesaris cuderunt additis vocibus VENI. VI. DI. VICI, & breuius tribus singularibus litteris v. v. v. Augusti quoque finxerunt

Qui ficta
euulgarunt.

V.
Venditionis
ficta formula.

VI.
Pomponius
Laetus Te-
stamentum
finxit.

Camertis In-
scriptiones.
Cyriacus An-
conitanus.

Annales An-
nij & Pseudo-
Berosi nugis
pleni.

Promptuarium
Iconum, per
Gul. Rouil-
lium.

Aeneas Vicus.

VII.
Nummi fal-
so cusi.

runt nummum dicto appposito *FESTINALENTE*: Neronis item cum litteris: *A PETRVS. GALILAEVS*, quem nummum ingenti pretio Paulo IIII. Pontifici impostores obtruserunt. B. Quis hic, amabo, nummus erat? A. Cuderant ipsi, hinc quidem Neronis caput, cum solitis titulis: in auersa autem parte *S. Petri* faciem, qualis in plumbis Bullarum ac Diplomatum Pontificiorum spectatur, adscriptumq; erat: *Petrus Galilaeus*. Addebant repertum nummum iuxta S. Petri facellum, S. Siluestro sacrum. Hoc amplius, Pontificem S. Petro perfimilem esse afferebant. Aliud nomisma adulterinum olim mihi exhibuit Almirantius Neapolitanus, venditum sibi pro *Hannibalis* effigie, appositis Latinis litteris *HANNIBAL. DVX. POENORVM*. Illinc equo infidens hastam iaciebat, adscriptumq; hoc, aut quid simile: *ACCIPITE*. B. Cur hunc confinxerunt Nummum? A. Refert C. Plinius Hannibalem caesis internecone Romanis ad Cannas, Romam appropinquasse, & lanceam intra urbem iecisse. Fingunt itaque cum id faceret Barbarus, hac usum voce: *Accipite*. Romae cum essem, Hispanus Antiquarius recentes Nummos, sed affabrè in auro sculptos, ostendit illustrium Virorum, cum parte auersa, quibus decipere quemque potuisset. Sed quia aurei erant, non male posita pecunia. Hic *Platonis & Aristotelis* imagines vidimus: quodam in anticâ cribro litteras omnes, excepta A, dimittente: significans de Principijs rerum naturalium non potuisse suo ingenio, vt reliqua omnia, cribrare, hoc est extenuare. Alibi * *Natura* vt Dea insculpta, adscriptumq; *Entelechia*, quam vocem in animae definitione Aristoteles adhibuit, † negantq; à Cicerone in Tusculanis recte conuersam, *continuatam & perennem motionem*. Erat & *Alcibiadis* ibidem nummus elegans, & illinc Cupido, qui iaculo radios perfringeret: alter item *Themistocles* cum victoria nauali: pluresq; alij quorum me nomina fugiunt. Vidimus & alios, sed non tanti opificis, & habeo effectum C. *Marium M. T. Ciceronem, Catonem, Q. Fabium, Scipionem Africanum; Didonem*: adhaec & *Artemisiam* pluresq; illustres. Verum à peritis facile dignosci queant, quod à genuinis Romanis ac Graecis forma & qualitate differant. Patauinus quidam hac in plastica excelluit, veteres nummos feliciter exprimens, vt spectanti voluptatem praebeant; & nisi peccarent interdum vel litterae, vel imagines, nihil requiras amplius. Imitari conati sunt & alij, sed non perinde successit: Progressi etiam eo sunt audaciae nonnulli, vt non quae in antiquis sunt, aemulentur, sed à se inuentos falsos titulos, litteras, imaginesq; partis auersae obtrudere audeant. D. Quare nihil his fidendum censeo. B. Sed Inscriptionum falsarum Camertis, quas nuper fictas, atque adeo ridiculas nominabas, cedo exemplum aliquod? A. En tibi, Aldus minor vt probet *Septemtrio* scribendum cum M. non cum N. Polae urbis Dalmatiae lapidem litteratum profert. Quid mirum? Mendaces enim testem proferunt aut mortuum, aut longe positum. Eius hoc initium est: *ALEXANDER. PHILIPPI. REGIS. Macedonum Archos Monarchiae, &c.* Alteram quoque indidem, eiusdem, quod aiunt, farinae hoc principio: *VIATORES. CIVES. OPTIMI. &c.* Parasito dicaci & scurrae frigidum positum Epitaphium, vt *Cloacae* Orthographiam edoceat. Attulit & ex agro, vt ait Lusitano, ne cito reperiatur, hanc, docere conatus *Condicio* cum C. scribendum. Incipit autem *EGO Gallus Fauonius Iocundus, &c.* Haec forte non à Camerte conficta, sed à locundo Veronensi antiquario. Ridicula & haec Inscriptio in Romanis Antiquitatibus, hoc initio: *CINERES. ET. OSSVA. PHILOCAPTAE, &c.* Fictum ibidem Testamentum legitur, cum hoc principio: *D. O. M. L. MALLIO. ET. Q. TORQUATO. COS. Sempronius, Tucidanus, &c.* In Antiquitatibus Orbis totius à Petro Apiano, & Bartholomaeo Amantio foras datis, fictae multae sunt à diuersis auctoribus Inscriptiones, & in Prooemio *Pomponium Laetum* Romanum quasdam

VIII.

Plin. li. XXXIV
Nat. Hist.
cap. 6.

* Talem Aristotelis falsum Nummum exponit in Pa-
vergis lib. 2.
cap. 4. Franc.
Luisinus, de-
ceptus & ipse.
† Io. Argyro-
pylus & Phi-
lelphus, quos
refellit Poli-
tianus cap. I.
Miscell. &
Budaeus de
Asse.

INSCRI-
PTIONES
falsae.

IX.

X.

XI.

XII.

XIII.

A dam publicasse ait, plures Cyriacum Anconitanum cognomento *Antiquarium*. In altera item Praefatione Nicolaum v. Pont. ait quaerendarum Inscriptionum gratia misisse vndique Cyriacum: ponitque primum Hispanicas, vnamque à Cyriaco repertam apud Gades, quam nunc insulam *Caliz* nominamus. Inepta autem est, hoc quidem principio: D.M.S. SI. LVBET. LEGITO. *Heliodorus insanus, &c.* Dehinc post vnam Tarraconensem, fabula subiicitur Valentini Morraui, qui Sibyllae Inscriptionem è Lusitania hanc adfert: VOLVENTVR. SAXA. *Litteris & ordine rectis, &c.* Omissisque aliquot veris illis quidem, sed male descriptis, subiicit. *In Aragonia Vrbe clarissima QVO VADAM? nescio, &c.* Et mox in Barchinoua D.M.S. BELLO. *Sertoriano, &c.* Iterumque *Barchinouam* nominat Barcinonem nostram: vnde fraudem prodit suam, & inscitiam. Hinc taurorum in Bastetaniae adfert titulos: quos tauros vulgo *de Guisanda* appellamus, confictis Inscriptionibus. Post Tarraconensem ponit, nihilo supradictis veriorum, hoc initio: D.M.S. CLODIVS. *Rabia, &c.* vbi *Aragoniae* meminit. Interiectis hinc paginis aliquot hanc Dianij repertam, & à Petro Victorio, & Ambrosio Morali allatam, ponit:

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

XVIII.

XIX.

PALLADI. VICTRICI. SACRVM
 HIC. HOSTIVM. RELIQUIAS. PROFLIGAVIT. CATO
 VBI. ET. SACELLVM. MIRO. ARTIFICIO
 STRUCTVM. ET. AEREAM. PALLADIS.
 C EFFIGIEM. RELIQVIT.
 PAREANT. ERGO. ET. NOSCANT. OMNES
 SENAT. ET. PO. RO. IMPERIVM. DE OR.
 NVMINE. ET. MILIT. FORTITVDINE. ET
 TVERI. ET. REGI

B. Quid hic vitij latet, vt falsitatis damnes? A. Suspecta mihi Inscriptio: quia à viris ambiguae fidei laudatur: & hoc incommodi, aiebat Aristoteles, *accedit mendaci, quod, etsi verum dicat, fides non temerè adhibeatur.* Deinde non hic sermo est M. Catonis, neque scriptura; & primus est versus septenarius Iambicus, cetera numeris non deuincta. Haec autem *Sacellum miro artificio structum, &c.* mihi non placent, neque apte Catoni adfinguntur, nec suum sine reliquis consuetis nomen poneret: adderet & Magistratus quos gessit. *Pareant ergo, &c.* quibusnam parendum sit tacet, nec à quibus: neque ERGO rectè è superioribus infertur, nec vox Inscriptionibus vsitata, nec denique decorum seruatum in Catonis persona. Nam in Historijs, quas *Origines* ille inscripsit, nihil singulatim de personis refert, sed de vrbibus, ac Republica. Verbi gratia: *Ciuitas nostra tot tantosque ciues tot nauibus eo allegauit, totidemque ibi numero reperti; vel Hispanorum naues vel Carthaginienses, Praelio tandem decertatum est, nostri superiores tanta hostium clade euaserunt; factaque Prouincia est populi Rom.* Qui concisè adeo suam narraret, credo equidem huiusmodi Inscriptionibus temporis nihil tribuisse. B. T. Liuius ait de suis rebus largius fabulari solitum Catonem. A. Credo equidem, & loquaces esse senes *Cic. in Catone maiore.* ipse de senectute differens fatetur: non tamen, vt hic, nugaretur, & de loco amplius quaerendum quo M. Cato manus conferuit: nihil tale fortasse in libris reperies, ac ne in Liuiio quidem; qui apud Turdetanos & Emporitanos rem gessisse ait, cetera, si operae pretiū fuisset, non praeteriisset, nec puto Dianij alibi Liuium meminisse. B. Sunt-ne aliae hic falsae Inscriptiones? A. Sunt profecto, vt numerare pigeat. Commodius igitur vtrique fuerit, librum à me lituris & obelis consolum per otium inspicere. Sunt enim & hic decerptae è libro, qui Polyphilus

vulgo inscribitur, eius qui Hypnerotomachiam conscripsit. B. Qua lingua? A Graeca, Latina, an Italica? A. Omnibus his linguis, vel nulla potius. B. Quid ita? A. Apparet enim somnia sua ac nugas Italicè scribere ingressum; sed toties Graeca admiscet ac Latina, obscuritatemque his potissimum affectauit, vt nulla prope lingua loqui videatur. B. Iam Gallicè me conuersum vidisse memini, & ab homine quidem non plane indocto. A. O male collocatas horas in his ineptijs describendis! quarum è numero fictae sunt aliquot Inscriptiones, à Petro Apiano huc tralatae, quarum vna incipit: D. M. P. CORNELIA *Annia* &c. Altera sic inchoatur: ASPICE. VIATOR. Q. SER. TVLLII, &c. C. Quid de versibus censes, in quos aperto libro incidi; quos ad portam sancti Pauli Romae legi praedicare non dubitat?

Semicapri quicumque subis sacraria Fauni,

Haec lege Romanâ verbanotata manu.

Herfilius hic iaceo, mecum Marulla quiescit,

Quae soror & genitrix, quae mihi sponsa fuit.

A. Nolo plura legas. Nam mihi cordolium est: scio enim turpiora sequi. Fortasse à Michaeli Marullo, bono acui sui Poëta, aut ab eius amico effusi sunt versus. Neque tale aenigma vsquam gentium positum existimo: ac ne tales quidem in coemiterijs sepeliri fas erat. C. Incidi in aliam quantiuis pretij Inscriptionem, quam Viterbij in Episcopio legi affirmant. A. Si Viterbij exstat, merito suspecta est, sed quale habet principium? C. COLLATINVS. TARQUINIVS. DVLCISSIMAE. CONIVGI. A. Hic mane: neque enim dignum est *Lucretia* Epitaphium. C.

Sed quoniam huc differendo dilapsi sumus, dicam falsas esse quasdam, habendas tamen pro bonis: quales aliquot Onuphrius Panuinius attulit, & in libris Inscriptionum leguntur. B. Si falsae sunt, quomodo bonae? A. Exemplis res clarior euadet. C. Plinius de gestis CN. Pompeij Magni verba faciens, sic ait: *Hos ergo honores Vrbi tribuit, in delubro Mineruae, quod ex manibus dicabat.* CN. POMPEIUS. MAGNVS. IMP. bello triginta annorum confecto, fufis, fugatis, occisis, &c. VOTVM. MERITO. MINERVAE: Antiquarij hanc libris inseruerunt suis, etsi confusam, quasi hodie spectaretur. B. T recentas vtinam id genus collocassent. A. Equidem viginti numero cõtentus essem, etsi ipsissimas malletm Inscriptiones, quam è libris conformatas. B. At qui Plinius nonne fideliter transcripsit? A. Credo equidem:

Sed quaedam omisisse arbitror: cuius quidem vicem alia suppleant non minoris pretij, quae vocantur *Praefatio Triumphi*. B. Quid hoc verbi est, & quid significat? A. Certi nihil adferre possum. Suspicio tamen in Triumpho apparatu, quo variae Prouinciarum formae ciuitatum, fluminum, montium, ac Deorum, ceterarumque rerum eius regionis circumferrentur; (vt de candelabris Hierosolymitanis, & *Silphio* alibi diximus:) vites item & frutices balsami, animantiaque exotica, & id genus alia in ferculis gestarentur. Reges bello capti ducebantur: & bello caesorum quorundam statuae, vt Cleopatrae, vt Catonis, vt Scipionis Metelli: quorum imagines triumpho Caesaris & Augusti praelatae. Ferebantur adhaec Inscriptiones, quos *Titulos* nominabant: quibus singula declararent: dicta quoque, sed ad rem pertinentia, vt Iulij Caesaris illud: *Veni, Vidi, Vici*. Huius itaque *Triumpho praefatio*, velut in Comoedia prologus à Plinio praemittitur, & memoriae causa asseruari solitam arbitror. B. Tales complures titulos seruatos ad hanc diem fuisse pretium operae esset. A. Tempus omnia destruit ac vastat, Praefatio his erat verbis concepta: CVM. ORAM. MARITIMAM. A. PRAEDONIBVS. LIBERASSET, &c. Si ex his Inscriptionem cuderunt, nemo eos iure

vt corruptores accusarit, etsi in lapide sculpta non exstant, sed in Plinij dumtaxat libro. Ex eodem ipso Plinio aliam cuderunt de L. Sicinij Dentati admirandis gestis, quae

xx.
xxi.

xxii.

Lib. vii. Nat.
Hist. cap. 26.
xxiii.

Triumpho
Praefatio
Plinio, quae.

Dial. i.

xxiv.

Plin. lib. vii.
cap. 28.

stis, quae & Livijs, Dionysius Halicarnassens, & apud Fulgentium M. Varro commemorat. Nollem ficta illa è Plinio Inscriptioe Aldus minor, in Orthographia contendisset *Proelium* per oe scribendum. Vt idem alibi Q, vel QVE scribi dum vult, hunc titulum aduocat:

TI. CLAVDIVS. AVG. L.

PALLAS

HVIC. SENATVS. OB. FIDEM

PIETATEM. QVE. ERGA

PATRONOS. ORNAMENTA

PRAETORIA. DECREVIT

ET. HS. CENTIES. QVIN

QVAGIES. CVIVS. HONORE

CONTENTVS. FVIT

B. Quid vitij haec Inscriptio continet? A. Non ita magnum. Plinius enim iunior Montano sic scribit: *Est via Tiburtina intra primum lapidem; proxime adnotatum monumentum Pallantis, ita inscriptum: HVIC Senatus, ob fidem pietatemque erga pa-*

Lib. VII. Epist.
Ridebis, &
lib. 8. Epist.
Cognouisse.

tronos, ornamenta praetoria decrevit, & sestertium centies quinquagies: cuius honore contentus fuit. Eadem in aliâ leguntur epistola, de eodem Senatus-consulto reposito, & tunc promulgato. Apparet autem Tiberij Claudij Caesaris aequalem

A fuisse, atque adeo eius libertum, à Suetonio, caeterisque nominatum. Historiam Corn. Tacitus lib. XII. commemorat in Fausti Sullae, & Saluij Othonis Consulatu, de Claudiano agens Senatus-consulto lato in feminas, quae seruis miscerentur: cuius Senatus-consulti frequens est in lure nostro Ciuili mentio, & in Theodosiano Codice. Tacitus autem *Pallantem* hunc auctorem ferendi eius Senatus-consulti extitisse: qua de caussa haec illi numerata sit pecunia, & ornamenta Praetoria decreta: actae etiam sint gratiae, quòd cum stirpe esset Regum Arcadiae oriundus, Claudio seruiret Imperatori.

B. Sed quanta hic decreta pecunia liberto est: & ab eo repudiata? A. Tricies septies centena & quinquaginta millia Denariorum (quos Regales Hispani vulgo nominant,) vt decem libram, seu scutatatum adaequent. Erunt itaque scutatorum trecenta septuaginta quinque

B millia. B. Qui tanta repudiavit, diues fuerit necesse est. A. Ista Inscriptio non vsquequaque falsa, quia à Plinio est minore allata; sed non efficit quod vult Aldus QVE integrè esse scribendum.

B. Illud certo constat Te primum correxisse malam copulae scripturam (q;) quod è Pandectis Florentinis anno 1543. edendum curaueris que vel q. vt sequuntur qui accurate Orthographiam tenent.

A. Idem Aldus vt probet *Triumphum* cum ph scribi, titulum adfert hoc principio: L. CAECILIVS. L. F. METELLVS. PONT. MAX. &c. In Rom. vero Inscriptio- nũ volumine, sic incipit: S. P. Q. R. L. METEL. PONT. II. COS. &c. Illud certum,

Plinium auunculũ in Naturali historia ita narrare. Q. Metellum cum pro funere L. Metellum parentem laudaret, Magistratus honoresq; quos gessisset, vitamq; adeo pro concione recitasse: è quibus verbis haec conficta Inscriptio. Et vero plu- res id genus, vt Papiniani, aliorumq; apud Hieron. Magium in Miscellan. aucto- rum verbis nuper contextas esse, nec omnino reprehendendas, vt falsas, existimo.

Lib. VII. c. 43.

B. Aueo nunc exte audire Scriptorũ nomina qui de nummis antiquis scripserunt, & Inscriptioes collegerunt: quãdoquidem paucos recensuisti. A. Dicam quotquot in mentem venerint, erantque in vsu antiquarijs cum Romae degerem: etsi post, alios prodijisse constet. Primum Nomismatum opus iam nominavi Leone X. Pontifice Romae cõsum, collectumque, vt opinor, ab Andrea Fulvio, anno salutis 1517. & sub Clemente VII. accessio facta: item Pauli tertij temporibus. Hic

DE NUMMIS
qui scripse-
runt.

imagines tantum Imperatorum, ac vitae, sine auersis partibus: quarum quaedam

in calce spectantur, & argentei plerique sunt nummi, pauci aerei: nonnulli etiam ficti, praeter supra nominatos, vt *C. Marij, C. N. Pompeij, Ciceronis, & Catonis*: in altera editione Argentorati nomen praefixit suum Ioan. Huttichius, ann. 1537. Post Iacobus Strada librum hoc titulo foras dedit: *Epitome Thesauri Antiquitatum*. Continet Imperatorum capita, sine antica parte: idemque Falto Onuphrij Panuinij in Germania cum iconibus Caesarū euulgauit. Lugduni vero Gul. Rouillius semel iterumque; hac Inscriptione librum excudit: *Promptuarium Nomismatum*, sed fictae sunt effigies illustrium omnium saeculorū domi militiaeque; virorum, ac feminarū; iam inde ab Adamo ad haec usque tempora: admistis & Augustorū, sed absque auersis, imaginibus. Cum auersis edidit Aeneas Vicus Parmensis varios libros. Primus est duodecim primorū *Augustorum*, quorum vitas Suetonius Tranquillus descripsit. Alter est *Augustarum*, seu coniugum eorūdem duodecim Imperatorum. Tertius est *Nomismatū Iulij Caesaris*: quae omnia affabre sculpta visuntur, & pauci admodum falsi nummi intexuntur. Quartus tomus *Nomismatum* continet *explanationem*, libris duobus Venetijs olim editis, anno 1555. Venetus quoque nobilis Sebastianus Erizo Tractatum *Nomismatum* variorum temporum, & auersarum imaginum edidit, sed quas non recte sculptas obseruauit, estque in ea sententia, Nummos illos monetae loco minime fuisse, vt Dialogo primo dicere memini. Gallus quoque Guilhelmus Choul, nobilis Lugdunensis, doctè, sed populari sermone, *De antiqua Romanorum religione* disseruit. Imagines nummorum recte pictae cum auersis partibus, item gemmis ac Sigillis. Summae est, & accuratioris & eruditionis liber, non Gallicè modo sed & Hispanicè, & Italicè conscriptus. Transeo ad Germanos. Vvolfgangus Lazius medicus, & historicus Caesaris pereruditus, Viennae olim mihi familiaris, praeter Historiarū opera varia, nummos quoque Graeciae, sed male sculptos, edidit. Roma quoque digressus vidi Huberti Goltzij Herbipolitani volumina tria quattuor-ue *Nomismatum*. Primus est *Imperatorum* omnium grandes icones; alter *Fastorum*, hoc est Magistratum, Consulum, ac Triumphorum Rom. cum nummis eodem pertinentibus. Tertius est *Iulij Caesaris*, ac percussorum eius, ac Triumuirū nummos complectens, itemque rerum gestarum historiam, cum auersis *Nomismatum* partibus graphicè sculptis. Quartus *Augustum* continet, eiusdemque acui nummos & historiam. Accessit denique eiusdem Goltzij operā *Magna Graecia & Sicilia*, sed non absolutum opus, *latentibus reliquis apud haeredes laminis*. † Dedit & veluti Epitomen, *Thesaurum Antiquitatum* typis Plantinianis. Sunt sane perutiles beneque sculpti Romanarum rerum studiosis libri illi. Adolphus quoque Occo Medicus Augustanus, è Fuggerorū thesauris opus denuo edidit *Augustae Vindellicorum de Nomismatis Veterum Imperatorum*, & auersis partibus, sed absque iconibus. Vltimo addamus loco *Familias Rom. Fuluij Vrsini* Canonici Rom. Quo opere & imagines sculptae artificis manu, ac perspicue expositae leguntur, ex argenteis Romae nummis ad Augusti usque tempora: [quod opus nuper etiam auxit, adiectis *Familiis, Abrahamus Gorlaeus Antuerpianus*.] Nescio an qui reliqui sint libri qui me fugerint. C. Praeterijsti Ioan. Sambuci libellum, qui in Emblematum calce nudos apposuit nummos. Omisit & Gabrielis Simeonis *Epitaphiorum ac Nomismatum illustrationem*, item Constantij Landi Comititis: sed qui breuiter nimis haec attingant. B. Restat ex te cognoscere qui Epitaphia & Inscriptiones antiquas euulgarint. A. Principes iam enumerauimus, quorum vnus est *Romanarum Inscriptionum*, edente Andrea Fulvio, typis Iacobi Mazochij, Romae, anno 1521. Alter orbis totius Inscriptiones, vt diximus est, edentibus Petro Apiano & Bartholomaeo Amantio Ingolstadij, anno 1534. Tertius est *Orthographiae maioris Aldi Manutij, Pauli filij*, quae & ter edita, post sine Inscriptionibus auctior

† Sed quae breui profertur.

INSCRIPTIONVM
scriptores.

A auctior exijt. Excipient hos *Fasti Capitolini*. Onuphrij Panuinij, eiusdemque de *Repub. Romanorum* aurei libri. Item Vvolfgangi Lazij de *Rep. Rom. Imagines* quoque illustrium antiquorum à Fulvio Ursino semel iterumque datae. Singularem urbium *Inscriptiones* etiam reperias: vt *Veronensium* per Torellum Sarainum: & *Patauinorum*, opera Bernardini Scardeonij, canonici: Nemaufensiū sed Gallicè, Ioan. Poldus collegit, vt Latine Ioan. Pontanus, Hispanicis vero *Inscriptiones* Ambrosius Morales Cordubensis Hispanicis *Annalibus* inseruit, & de *urbium Hisp. Antiquitatibus* scripsit: Latine vero & Ioan. Sambucus, & Adolphus Occo *Commelin* typis *Hispanica monumenta euulgarunt*. Vidimus & Moguntinas & Colonienfes Germaniae *Inscriptiones* priscis editas temporibus: quas haud scio an Petrus sit Apianus complexus. *Augustanae quoque Rep. Antiquitates* dedit vir nobilis atque eruditissimus Marcus Velferus, Duumuir *Augustanus*. Pyrrhi quoque Ligorij Neapolitani pictoris opus *Antiquitatum* pridem expectatum; in quo Nummi sunt & *Inscriptiones* plures forte quam alibi gentium. C. Sed cur praeterijsti Ludouici Ponzij *Tarraconensis* de magnitudine *Tarraconensi*, & urbis *Inscriptionibus*? Vidimus & Venetijs usum anno, opinor, 1525. à Ioan. Tacuino de *Notis*, quibus constant *Inscriptiones Romanae*: quas & † *Valerius Probus*, & † *Prodierunt vna cum Magnonis Diaconi Notis, Lugd. Bat. an. 1599.*

A. Credo equidem, plures esse libros, quos aut non viderim, aut memoriam fugerint. His autem à te de *Notis* iam dictis, qui non notas, sed singulas litteras *Antiquitatum* & lapidum exponunt, addi queant, quae *Codici Theodosiano* Iac. *Cuiacius* Iurisconsultus nuper adiecit *Magnonis*, nisi fallor, nomine. B. Discrimen, vt video collocas in *singularibus litteris* & *Notis*, nodum quaeso expedias. A. Vt *Litterae* & *Notae* differunt, sic & earum sunt *Interpretationes* diuersae. In *Numeris* Romani *Litteris* sunt vsi, vt i. v. x. item *cifris*, seu signis, vt pro mille ∞. pro quinque millibus 1000. ac deinceps. *Cifra* quoque *Centuriones* in marmoribus designantur forma *diplae* ▷. *Notae* vero *Romanorum* ab his diuersae, quibus qui vterentur *Notarij* dicti, quales & *Ciceronis* fuisse aetate ferunt, imo & *Libertū* eius *Tironem*, vsu; teste *Plutarcho* in *Cicerone*: qua de re *epistola* exstat *diserta* *Petri Bembi* *Cardinalis*; [editumque nuper opus *ingens* *Notarum Veterum Senecae* nomine:] itemque *Polygraphia* *Ioan. Trithemij* *Abbatis*. *Litterarum compendia*, *Valerio Probo*, alijsque interpretantibus, *litterae* sunt *singulares*, *biniae*, aut *ternae*, vt in *Praenominitibus*, A. *Aulus* est. C. *Caius*. M. *Marcus*. P. *Publicus*: sic & deinceps, quas non recte quidam *Notas* siue *publicas*, siue *vulgares* nominarunt. *Diuersae* enim hae sunt, vt iam diximus. Atque hic *Disputationis* sit nostrae terminus ac modus.

AND.

A N D. S C H O T T I

S O C I E T. I E S V.

D I A L O G V S X I I
 A N T I Q V I T A T V M
 R O M A N A R V M
 I N N V M M I S.

D E P R I S C A R E L I G I O N E D I I S Q V E
 G E N T I V M.

Marte.

Ioue.

Neptuno.

Vulcano.

Mercurio.

Apolline.

Iunone.

Vesta.

Minerua.

Cerere.

Diana.

Cybele.

VM ab annorum viginti peregrinatione ciuili tumultui vitā- A
 do olim susceptā, domum tandem reuertissem, iamque de via
 fessus amicorum me & propinquorum salutationibus dedis-
 sem; accessit vetusta mihi necessitudine coniunctus vir opti-
 mus Abr. Ortelius, ciuis noster, arte Geographica, & Thea-
 tro Tabularum pridem edito orbi clarus: mihique reditum
 congratulatus oblato libello, *Aurei saeculi Imagine, seu de Ger-
 manorum veterum moribus ac vita*: Age, inquit, Schotte, ad Episcopum Torren-
 tium, tui amantissimum, eamus. Nam te videre pridem exoptat, ex quo Romā
 te in viam dedisse ingenti gaudio cognouit. Ego vero, inquam, ac lubens: me-
 que amico socium adiunxi, foresque pulsamus. Prior ingressus Ortelius, Torren-
 tium, vt eorum vsus erat, quod Mechliniensium esset Archiepiscopus iam desi-
 gnatus, consalutando: Quid vero tandem, ait, Orтели, noui? satin' saluae res? Ad
 haec Ortelius. Nouum, si ita vis, amicum adduximus. Et quem quaeso? ille.
 Schottum ait, diu patriā absentem. Ita-ne vero? ait. Complexus me senex, collo-
 que incumbens. Teneo te, Schotte? Identidem id repetens, data acceptaque B
 dextera. Expectatus nobis pridem aduentus tuus; sed Maiorum tuorum imperio
 triennij moram docendi interpretandi que munere iniectam esse tristis inau-
 dieram. Quam te libens volensque intueor! Equidem grates, de more, tunc egi.
 Me ille de Italiae Vrbsique rebus varia percunctatus, deque ingenijs aevi nostri
 excellentibus; in Hiberia mihi notis Antonijs, Augustino, & Couarruuia, Didaci
 fratte; de Petris Ciacconio, & Nunnesio, ceterisque: sic ille colloquendo consum-
 ptus est dies. Postridie eius diei redire officij honorisque gratia iussus, peracta
 re diuina, cum eodem Ortelio aduolamus: quaeque tum nos eò causa attulisset,
 ne a symbolo accederet, libellum e sinu recentem à typo protulit, *Deorum Dea-
 rumque Gentilium effigies* e Rom. Nomismatis affabre varieque in aes sculptis iconi-
 bus; quòd illo thesauro delectari quoque Praesulem e Suetonij duodecim Caesa-
 rum

A rum Commentario obseruasset, mihi quoque inspiciendi factâ copiâ. Et manum laudare, inquam, libet artificis, variegatis linearum ductibus, nulla vt forma alteri respondeat, & colligentis industriam tum mirabar. Excepit Torrentius: Haec vna de multis, quas Antonius Augustinus tuus, Dialogo primo, & secundo, (quos ex Hispania ad me misisti) commemorat vtilitatibus è Nomismatis, vna quoque adnumeranda est, ad aedium, vrbium, Prouinciârum, ac Virtutum imagines, *Deorum* etiam *Dearumq;* in nummis Rom. *capita* exstare: cuius rei causas inuestigare, quando nos bonus hodie Deus coniunxit, si ita vultis, placet. Hunc enim vobis amicis magnis, & interiorum litterarum, non de vulgo amantibus diem largior. Primum itaque, non temere Deum Opt. Max. hanc nobis

B paucisq; adeo aequalibus in tanta honestorum ciuium copia, mentem iniectisse; vt Antiquitatem admirari, & eruere quotidie inuestigando plura libeat, idq; è Nummis, veterumq; Inscriptionibus marmoreis. Verum, quòd doleo, ad insaniam vsque nonnulli, & nummos Romanos, non aereos modo, sed & argenteos, & aureos cupidè coëmunt, litterarum tamen bonarum ignari, rudesq; omnis Historiae: imo & linguae Latinae indocti. Quo fit, vt praeter inspiciendi frequenter gustum, fructum praeterea nullum referant, sed vt auarus quisque

Virg. II.
Geog. 507.
Plautus in
Aulularia.

Condit opes terra, defossoq; incubat auro: vtq; Euclio ille Plautinus ollam humo conditam oculo respectabat irretorto. Sed quam vellem litteras bonas rudes isti Antiquarij, adiungerent, Historiamq; priscam tractarent: sane incredibili, atq; adeo vtili voluptate caperentur: nunc caeci caecorumq; duces se profitentur,

C ac puerili quodam iudicio imaginum dumtaxat specie capiuntur; rem vero gestam & artificium negligunt ac fastidiunt. Adhaec Ortelius, dicendi praefatus veniam: Similis, inquit, error est aliorum, si fas est componere, ne dicam amentia eorum, qui floribus hodie exoticis ac peregrinis mirificè oblectantur, in quibus praeter colorem varium oculos dumtaxat pascentem, saporis vero odorif. ve nihil sentiant, & veluti externae merces ac trãsmarinae, sed nimis, heu! caducae, ac breuis aevi, & fragiles, inter vecordes incredibili saepe vaencunt pretio, qui praeter *Floram* Deam nihil pensi ducant. Dehinc Schottus intulit:

O caecas hominum mentes, ô pectora caeca!

Huic ego dementium collegio adscribam, si placet, qui auri, & argenti cupidissimi fallacem artem tractant Chemicam, & nostra lingua venustè *Al-ghemist* quasi bonis exutos dicas, nominantur, vt plerumq; accidit decoquendo, ac profligando; cum horas tum bona tam sua quam aliena perditum-cuntes: nec his contenti, editis scriptis *Lapidem Philosophicum*, & *Arborem scientiae* se iactant repperisse. His nugis Reges ac Principes inescant, atque expilant, mendaciis & imposturis paene confuti. Sed si quis rem recta ratione pendat, vt in ligno vermes corrodescentes, & in pannis tineae nascuntur, sic & in omnibus omnino disciplinis corruptela quaedam existit, & quasi pro matre nouerca fit. Philosophiae enim Sophistica aduersatur. Medicae arti, Empirici & Paracelsistae apprimè nocent: Sacrae Theologiae haereses aduersantur, iam inde ab ortu Ecclesiae, Dei permisso, exortae, vt constantes in fide appareant. Quid igitur mirum, si & in Antiquitatis studio, quidam hoc saeculo abusi, male alios de eo sentire cogant: sed vsui abusus praeiudicare non debet. Venit in mentem & alia quorundam infania, qui in Italia, & Ciceronis adeo temporibus, coëmendis statuis è lapide aut ligno, signis item ac picturis ad reprehensionem vsque dediti fuère, de quibus alibi differere memini, cum de *Ciceronis Imitatione restauranda* agerem. Hic Torrentius nos blandè respiciens ac renidens: Age, inquit, Schotte, munus Ortelianum vnà inspiciamus. Libelloq; resignato, cuius esset vmbilicus inauratus, in limine praeferebat *DEORVM DEARVMQVE CAPITA*. Argumentum, inquam ego, sermonis nostri esto Ecclesiasticis dignum viris, de Religione sacrifq;

Tullianar.
Quaest. lib. 4
cap. 6.

Veterum Rom. ac de Deorum multitudine: qua caecitate Gentium luce Euangelica Asumus Christiani Dei benignitate liberati. Hanc enim idolomaniam Sancti Patres passim oppugnarunt, ac potissimum qui adulta iam Ecclesia, Martyrumque sanguine irrigata, post Constantini etiam Magni aetatem, & antea, Apologiis pro Christiana fide editis propugnarunt: Tertullianus, Cyprianus Martyr, Arnobius, eiusque auditor Lactantius, Minucius Felix: & de Graecis, Athenagoras, Iustinus Martyr, eiusque auditor Tatianus, & contra Celsum Origenes, & aduersus Iulianum Cyrillus, ac denique Theophilus. Verum enim-vero, non hic de *Deorum inuentis* dici à me iubes, doctissime Laeuine, de quibus C. Plinius libro septimo, idemque Tatianus, parentumque memoria Polydorus Vrbinas conscripsere. B Neque de *Cognominibus* agere me vis, quae Lilius Giralduus, eademque tempestate, sed breuius, Iulianus Aurelius, in Belgio Iurisconsultus, vno fasce colligarunt. Nec denique de Epithetis anquirendum existimas, fabulosisque Deorum Gentilium narrationibus, de quibus Naso in Transformationibus, ac de Graecis Palae-phatus ac Phurnutus, nostraque memoria Basilus Zanchus eruditè è Graecis fontibus pertractarunt. Quae verò animantia, & arbores, quibus Diis, Deabusque sacrae essent, idem Ant. Augustinus Praeful, quem honoris causa libenter appello, Dialogo II. & V. Antiquitatum abundè recensuit. Haec itaque mittimus, sed de *urbibus* modo, quaeque artes cuique sacrae sint breuiter, quando ita iubes, exponam, ea tamen lege, vt maiora ex Te, homine harum rerum peritissimo, audiamus, vt pro Ortelio id etiam efflagitem. Callimachus Cyrenaeus, Poëta C elegans, Vulcano quidem fabros addictos, vt Marti milites, & Dianae venatores, Apollini poëtas, Ioui denique Reges esse sacros praedicat, versibus quos è memoria, sed Latine tantum, proferam:

*Quin & Mulcibero fabros sacrare solemus
Milite Mars gaudet, celeri tunicata Diana
Venatore, lyrà Phoebus, doctisque Poëtis.
Ex Ioue sunt Reges, quo nil diuinius vsquam.*

Proverb. XXI. Deo Opt. Max. Reges ait sacros, quòd & sacrae testantur litterae: *In manu Dei cor Regis esse testantes.* Adhaec Horatius olim abs Te illustratus feliciter, in Odis canit:

*Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iouis,
Clari giganteo triumpho,
Cuncta supercilio mouentis.*

De *urbibus* vero Diis Deabusque consecratis, sibi que in paucis caris, sic Poëta vetus:

*Dodona est tibi, Iuppiter, sacrata;
Iunoni Samos, & Mycaena Diti:
Vndae Taenaros, aequorisque Regi;
Pallas Cecropias tuetur arces:
Delphos Pythius orbis Umbilicum:
Cretem Delia, Cynthiosque colles:
Faunus Maenalon, Arcadumque syluas:
Est tutela Rhodos beata Solis:
Gades Hercules humidumque Tibur:
Cyllene celeri Deo niuosa:
Tardo gratior aestuosa Lemnos:
Ennaeae Cererem nurus frequentant:*

*Raptam Cyzicos ostreosa Diuam:
Formosam Venerem Gnidos, Paphosque.*

Adhaec Torrentius; Rectè tu quidem; nunc de prisca Romanorum Religione, quã à Graecis cum disciplinis armorumq; vsu acceperunt, qui maximè armis ac legibus belliq; artibus viguerunt, agamus. Lex enim fuit à M. Tullio conformata in ea, quae intercidit, Republ. lib. de Legibus secundo, ex Platonis potissimū Legib. & Epinomide. Nam ceterae partim è Solonis legib. partim è Decemuiralib. seu *Duodecim Tabularū* factae esse videatur. Ad Deos vero pertinens his ferè verbis est cōcepta lex: SEPARATIM NEMO HABESSIT DEOS. NEVE NOVOS. SED

NEC ADVENAS, NISI PVBLICE ADSCITOS, PRIVATIM COLVNTO. SO-
cratem vero Athenis cicutam bibere coactum ferunt, ob inuectam aliam religio-
nem. Pythagoras adhaec in Aureis carminibus, & ad Nicoclem Isocrates Orator,
& in Areopagitico, Deos colendos, sed lege tantum, vsuque receptos affirmant.
Lex itaque sacra externa, ritus, caerimoniaeque sacrorum priuatim fieri vetat. Vati-
cines quoque ciuitate pulsos, librosque Romae exustos Liuius commemorat. De Romanis autem hic in praesens potissimum dicam. Nam, vt Poëta nescio
quis, vetus tamen, cecinit:

*Ciue Romano per orbem nemo vixit rectius:
Sperne mores peregrinos, mille habent officias.*

Cato itaque in Re Rustica, villico praecipit, rem diuinam nisi *Compitalibus*, in
compito, aut *Laribus* in foco ne faciat. Plutarchus in Marcelli vita, Romanos ait,
patriae Religionis morem à maioribus traditum constanter sic obseruasse, vt ne
latum quidem vnguem ab ea deflecterent. Et Augustum Tranquillus noster, su-
pra duo librorum millia externae fatidicaeque Religionis, Graeci Latiniq; ge-
neris cremasse auctor est. Martianus quoque Iure-consultus noster: *Si quis prima-
tum sacrum sibi constituerit, non sacrum sed profanum est. Quid? Nonne sacrae litte-
rae id clamant, maiorum mordicus retinendam Religionem? Deuteron. vi. cap.
& rursus xxxii. Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: maiores tuos & dicent
tibi. Et vates Regius: Deus auribus nostris audiuimus: patres nostri annunciauerunt no-*

Ordire itaque, Schotte, hanc telam prior. Equidem cum Deo, & Or-
telius noster, & si quis commodus interuenerit amicus, vna pertexemus. Cum
ecce puer nuntiat, fores pulsari: moxque adesse officij & honoris gratia Nicolaū
Roccoxium, Senatorem & Antiquitatis omnis vt peritissimū, sic & abundātem
Romanorū nummis, signis, gemmis, ac staturis. Iussus introduci, salutatis vtrim-
que omnibus: Ego vero, inquit, veritus ne molestus interueniam, semel negotium
cum Episcopo expediam, aut res meae procrastinentur. Procrastinari placet, ait
Torrentius: Teque venisse delectat in Schotti aduentu, quem & domo euocare,
eā gratiā statueram. Sermonem interuentu tuo non abrumpes, sed augebis, vel
arbitrum potius te praestato, quando liberales sunt hi nostri sermones.

De *Diis*, inquit Ortelius, sermo est institutus ex iconum libello, quem excidere
mihi Saturnalibus sum passus, dum in brumae productioribus hisce noctibus
domi Nomismatum Romanorum *κειμήλια* attentius considero, meque in Biblio-
thecam abdo. Vocationes interim amicorum, conuiuiaque & intempestiuas ce-
nas fugiens ipse, nec praebens alijs: Verum quantum alij tribuunt aleae, poculis,
otio, atque ignauiae, id omne tempus si Geographicis illustrandis impertiar,
quis ciuium merito reprehendat? Nemo iure reprehendat, ait Torrentius. Imo
vno ore laudamus omnes, teque hoc saeculo in studijs beatum praedicare soleo,
quòd foras edens Orbis terrarum Theatrum, rem familiarem mirifice auxeris,
vt opus augere indies Spartamque ornare atque amplificare tuo aere possis, ni-

hili pendens fordes operarum, atque huius saeculi Typographorum, qui vni lucro, non famae; pauci publico student commodo. Adhaec Ortelius: Partiamur age-dum Deos, qui in manibus sunt in *Maiorum gentium & Minorum*, vt post Romae Senatores diuisos memini. De Minoribus autem Diis, quando id infinitum sit negotium ac lentum, aliis mandabo: nunc Maiorum gentium sex Deos, totidemque Deas hoc Q. Ennij versu apud Appuleium comprehensos, pertractemus:

IVNO, VESTA, MINERVA, CERES, DIANA, VENVS: MARS
MERCVRIVS, IOVI, NEPTVNVS, VVLCANVS, APOLLO.

Marium hic sequamur ordinem, qui sexus sequiori praestat, ducto à *Marte* initio, qui Belgium hoc, pace quondam florens, merito suo quadraginta ipsos annos afflixit, nondum tamen euertit: cum & *toto saeuit Mars impius orbe*. MARTEM itaque bellorum Deum, galeata forma ex Constantini aereo nummo exhibeo, mirandumque adeo raro reperiri, cum saepe ROMA galeata appareat in nummis: An quia Deus ille Romani auctor imperij putatur, oppressa Rhea Siluia, è qua gemini sint nati *Romulus & Remus*, in sylua post à lupa lactati? An potius quod duabus potissimum rebus regna, Resque publicae, *pacis bellique*, temporibus contineantur *Armis* nimirum ac *Legibus*? vnde *Togati*, ac *Sagati*, qui haec tractent, nominari solent. Sic enim mascula illa Poëtria *Sulpicia*, in Satyra quadam sub Domitiano Imp. scripta lusit:

— *Duo sunt, quibus extulit ingens*

ROMA caput, virtus BELLI, & sapientia PACIS.

Et certè Romani post Graecos armis imperium, & dilatarunt ad Taurum vsque Ciliciae montem, & partum auctumque tenuerunt. Quo minus mirandum *Patrem* esse cognominatum, vt è Ioue *Iupiter*, quasi *iuuans Pater* dictus, sic *Marspiter* nuncupatus *Mars*: quod etsi fundi calamitas labelque sit Bellum, pacis tamen temporibus, Iustitiam quietemque armis excubando tueatur. Verum & *Thurij* praeter Romanos nummum cum *Martis* imagine cuderunt; vnde & *Thurius Mars* dictus ab Orpheo, Homero, & Anacreonte Poëtis. Hic Roccoxius obstupescens interpellat. Hui, à *Marte* ducis, Orteli, initium? Quin potius omnis Antiquitas à Ioue solet auspiciari, à quo Opt. Max. *rerum agendarum*, inquit Cicero, *nobis sint capienda primordia*. Et aequalis eius Maro ex Arati Phaenomenis, aut è Theocriti Encomio in Ptolemaeum Regem:

A Ioue principium Musae: Iouis omnia plena.

Et Gregorius, Theologi cognomento: *Primum*, inquit, *postremumque rerum omnium DEVS esto*. Hic Laeuinus excepit: Rectè tu quidem, Nicolae. Cum me igitur huius veluti Symposij Philologici hodie Magistrum aut arbitrum, vt Cato nentolim Magisteria delectabant, creasti, non bibendi sed dicendi, age, Roccoxi, tuas esse dicendi partes existima. Praefatus iam ille de more veniam, sic de *Ioue* non protrita est auspiciatus, libello interim Deorum in manus arrepto, vt laurum in conuiujs *σκολιά* carmina canentes solebant. Occurrit, inquit, primo *Impiter Opt. Max.* Deum atq; hominum Rex vana Gentium habitus superstitione, hirsutus, hispidus in nummo Ptolemaei regis Aegypti, in qua Prouincia mire idololatria yiguit, vt & in Creta, eius ostensum, tanquam mortalis, sepulcrum: quo etiam nomine mendaces potissimum Cretenses sunt habiti. Iisdem Aegyptijs & Afris *Iupiter Ammon* ab arena, arietinis cornibus, in Traiani Augusti nummis spectatur, auctoribus Ouidio, Lucano, Silio, & Statio. Huius se filium Alexander ille Magnus assentando delusus gloriabatur, teste Curtio. Indignante interim Olympiade matre, datis ad filium, quae apud A. Gellium sunt, litteris. *Anxurus* vero, siue, vt Fulvio Vrsino magis placet, *Axurus*, ἀπὸ τῆς ἔυρης, allato Porphyrionis in Horatium

MARS.

A. Gellius li. 5
cap. 12.Cic. in Cat.
Maiore.

IUPITER.

Q. Curt. li. 4.
Gelli. lib. XIII
cap. 4.

- A Horatium loco sic emendato: *Terracina, Campaniae opidum, & Axur olim dicebatur: unde Iouem Axurem colebant, cuius & Virgilius meminit:*
Circaeumque iugum, queis Iupiter Anxurus aruis
Praesidet, & viridi gaudens Feronia luco.
- In lib. I. serm. Sat. 5. Virg. VII. Aeneid. 799. & x. 545.
- Impositum saxi, quoniam illis temporibus adhuc Terracinenfis urbs in altissimo monte erat. Unde postea in aequiorem locum posita est, ut non sint solum adhuc vestigia aedificiorum in monte, sed & murorum. Haec ille. Adhaec Veiouem hic cerno cum sagittis à tergo manu contortis, quod noxius fuerit Deus: qua forma idem Gellius depinxit, spectaturque in L. Caesij nummis: Simulacrum, inquit, Veiovis, quod est in aede sita inter arcem & Capitolium, sagittas tenet, quae sunt videlicet paratae ad nocendum. Quapropter eum Deum plerique Apollinem esse dixerunt, immolatumque illi ritu humano capra; eiusque animalis figmentum iuxta simulacrum stat. Hic igitur non tam iuuans Pater ut Iupiter, quam noxius habebatur. Ve enim, ut augendae, sic minuendae rei gratia frequentius adhibitum. Statori vero Ioui à sistendo potius quam à stando datum nomen Litteratores opinantur: cui aedem Romulus cum Sabinis pugnans, suis in pugnae discrimine fugientibus vouit. Itemque Samnitico bello M. Atilius Regulus eo s. anno post Rom. cond. CDLIX. ut Liuius refert, manus in caelum tendens, templum eidem Statori vouit, si à fuga stitisset Romanas acies, reintegratoque praelio cecidisset, vicissetque Samnitum legiones. Fulminatorem autem Iouem, & Diuum fidium in nummis reperias, quem Fidei praesidem in Dionysio Halicarnasseo conuertit Gelenius. Lapis enim antea Sponsorem, quasi ἐγγυστής esset, non rectè: Portus vero Iouem Fidium Latine reddidit. In aureis Gordiani
- Lib. V. cap. 12. Liuius lib. I. & x. Lib. 4. Antiquit. Rom.
- C Imp. nummis, stat Iupiter dextrâ hastam, sinistrâ fulmen tenens, quasi fulmen minitans, nisi ab Imp. reuocatus staret exercitus. Tonantis etiam Iouis cum fulmine, quod tonitru subsequitur, in Augusti aureis cernas. His Schottus subiecit: Stephanus Pighius noster ad annum v. c. CDLXXXIV. in aureis quoque Iouem Custodem, & Conservatorem, Victorem item ac Triumphatorem; Elicium quoque ac Ferrerium, cui trophaea & spolia sint consecrata, celebrat: quorum hic à Plutarcho in Parallelis *Σκυλοφόρος, ἢ Ἰσοπαιδῆχος* nominetur. Huius frater Neptunus, maris potens Deus, ut & inferorū praeses Pluto. Illum à nubendo derivat: ut à monendo Monetam Junonem Cicero. In Cn. Pompeij, cognomento Magni, nomismate Neptunum considero, barba promissa, à tergo tridentem gestantem, cum & ipse Pompeius Alexandro Regi aemulum se factus fingeret, teste Sallustio. Sextum quoque Pompeium huius filium, Neptunum se arroganter appellasse auctor est his verbis Dion: Sicilia occupata naues plures exstruxit, mare circum insulam obtinuit. Auctus ea gloria ac fastu, quasi Neptuni esset filius, quod pater quondam mari uniuerso imperium tenuisset. Et post non longè: Sex Pompeius, magis tum elatus animo, vere Neptuni se filium credidit, vestemque induit caeruleam, hoc est marini coloris. Verum longè his antiquior C. Marius Arpinas belli arte manuque promptus, in nummis cusum caput edidit Neptuni, capillis barbaque promissis, vndarumque fluentium modo compositis, quasi à mari Marij nomen deriuaret suum, cum delphino ac tridenti, inscriptumque; C. MARIUS C. F. At à tergo in biga habenis regentem cernas hippocampos, sub quibus delphinus est, circumplexam custodiens ancoram. Significabat nimirum (quantum conijcio è Plutarcho, eiusque magnam partem aemulo Appiano, Velleio Patriculo, ceterisque Historicis) post Consulatum sextum vrbe pulsi ac proscripti Marij fugam in nauibus ad Africam, & Numidiam. Qui à Sulla Româ bello pulsus ciuili, in Minturnensi delitescens palude, itemque in Africa ad Carthaginis ruinas de fortunae inconstantia, rerumque adeo humanarum vicissitudine grauius exoptulans vitae mortalium miseriam calamitatemque, repraesentabat.
- Plut. in Mario. Appianus de bello Ciuili. Vell. lib. 2.
- A Fannia etenim C. Titinij coniuge (quam dotis iudicio rebus integris iuuerat)

Val. Max. li. 1. cap. 6. & li. 2. cap. 10. & lib. 8. cap. 2. tecto acceptus, & Valerio Maximo testante, à fuga collectus, respiravit. Ad quem A in palude delitescens casum C. Marij Maronem in Sinonis versipellis persona respexisse equidem eruditis hominibus cur non assentiar? Sic enim Poëtarum Latinorum princeps:

Aeneid. 2. vers. 135.

*Limosoque lacu per noctem obscurus in vlna
Delitui dum vela darent, si forte dedissent.
Nec mihi iam patriam antiquam spes vlla videndi,
Nec dulces natos, exoptatumque parentem.*

Sed mirum profecto, ait Roccoxius, maiorum gentium Diis Vulcanum, qui in Valeriani Imp. nummo VOLKANVS cuditur, adnumerari, etsi Iunonis filium, caelo tamen delapsus in Lemnum insulam, atque hinc claudum, ac fuliginosum, igni assidue assidentem, armisque cudendis occupatum, ut ibidem foculo in aedicula etiam sacra astantem contemplaris. Hinc pro ignis Deo est cultus; ut aëris Iuno, aquae Neptunus, terrae denique Cybele, & caeli Iupiter, Dij habiti. Haec Gentiū deliria cum audis Christiane, aut legis, risum tenere potes? non magis quā si aruspex aruspici occurreret, ut M. Cato dicere solebat. Romulus autem Urbis conditor secundum agens de Camerinis triumphum *Vulcano* dedicavit quadrigas aereas ex manubiis, testante, Dionysio Halicarnasseo: apposita & effigie sua, cum Graeco rerum à se gestarum elogio. *Vulcani* autem fornax credebatur apud Liparas insulam esse, quod Aetna Siciliae mons incensus ignes circumcirca effuderit, & mare inibi incensum, rupes nauesque aestu dissoluerit, piscesque excoxerit, qui à Liparensisibus est peste conflictatos necarint, ut in Prodigijs memorat ad annum v. c. DCCXXVI Iulius Obsequens, & Paulus Orosius. In L. Aurelij Cottae nummo *Vulcani* caput est barbatum, ac pileatum, ut Arnobius lib. vi. *Vulcanus*, inquit, cum pileo & malleo. Qualem hic in nomismate contemplor, at in L. Caesij nummi tergo cum *Veione* spectatur cum forcipe, & *Laribus*, quos *Praestites* vocabant, nudis, & sedentis habitu, & cum cane, cuius canis rationem Plutarchus in Quaestionibus Romanis reddidit. Laudatus & Athenis, ait Cicero, *Vulcanus* ab Alcamene factus, in quo stante atque vestito leuiter claudicatio non deformis appareret: Sed cur apud Homerum Iuno mater *κλυτοπαδιωνει* hoc est claudū blandiens appellarit *ὑποκορισικῶς*, quaeri à doctis hominibus video ad XXI. Iliados librum, itemque à Criticis Victorio, ac Mureto in Variis, sed rectè Plutarchus Philosophus idem & Historicus excellens, quod non corporis morbi, sed animi vitia, probri loco obijci soleant. Augustus adhaec Imp. anno ineunte ex stipe à populo Rom. absenti collata *Larium*, & *Vulcani* signa Romae dedicavit, ut è duplici Inscriptione, quae in aedibus amplis. Card. Farnesij spectantur, apparet, legiturque hodie in antiquis Inscriptionibus, quarum vna posita Cofs. Druso, & Crispino, anno conditae Urbis DCCXLIII. altera vero quinto post anno Sabino, & Rufo Cofs. Nunc tibi, amicissime Orteli, de *Mercurio* dicendi, velut in cursu lampada trado. Tum ille: In C. Mamilij Limetani argenteo nummo hunc repperi Deum, cum petaso & alis in capite. Deūm interpretatus est, praefesque Eloquentiae, Mercatorum adhaec & furum Deus, Maiiae soboles. Dictus autem à mercibus, ut negotiorum merciumque antistes, qui & litteras inuenerit. Manibus virgam tenebat, & talaria in pedibus, ut pingit Maro:

*Tum virgam capit: hac animas ille euocat Orco,
Pallanteis alias sub tristia Tartara mittit.*

Dictus & *Nomius*, à legibus, nomenque cum Pallade iungens, *Hermathenae* bifidae illae statuae dictae, ut & *Hermeracles*, si cum Hercule iungeretur. *Hermiae*que à Graecis dictae statuae indices viae in biuio aut triuio: quas capite truncasse, aliud-ve caput imposuisse Athenis capital fuit: accusatusque hoc nomine *Alciades*,

Val. Max. li. 1. cap. 6. & li. 2. cap. 10. & lib. 8. cap. 2.

Aeneid. 2. vers. 135.

Cic. 2. de Divinat. Lib. 2. Antiquit. Rom.

Oros. lib. 5. cap. 10.

Plutarch. Quaest. 51. Lib. 1. de Nat. Deor. Hom. Iliad. φ. v. 331. Vict. lib. 29. cap. 19. Muretus li. XI cap. 10. Plutarch. de facie in orbe Lunae.

MERCVRIVS.

Aeneid. IV. v. 242.

A *biades*, teste Plutarcho, & in decem Graeciae Oratoribus *Andocides*, in Oratione de Mysteriis habita. Dicitur *Hermes* quoque *Tetragnus*, quasi quadratus, cui Iulianus Caesar parabates noctu clam supplicabat, teste Ammiano Marcellino. Dignum nimirum patellâ operculum, utpote daemonum cultui deserta iam Christiana Religione sic addictus, ut Christianis Graecorum scriptorum lectione ac studio temere Decreto interdiceret. Hic iam omnis velut in sermonis arbitrum *Torrentium* Praefulem oculos conijcere, utq; de *Musagete*, hoc est *Musarum* chorago, sacer ipse Poëta, qui *De partu Virginis* post *Iac. Sannazarij* Epica Lyricis cecinisset, de *Apolline* nunc verba facere ne grauaretur comiter orare. Ego vero, inquit, ac lubenter, quando iubetis amici, liceatque

Nunc calamos inflare leues, ac dicere Phoebum.

B Usurparem alioqui *Paulini* Episcopi *Nolani* illud ad *Aufonium* magistrum verius.

Quid abdicatas in meam curam, Pater,

Redire Musas praecipis?

Negant Camenis, nec patent Apollini,

Dicata CHRISTO pectora.

Dicemus tamen obiter de multis pauca, ne hinc a symboli abeamus. In Romae nummis, quibus satis abundo, *M. Plaetorij*, & *Clodij Apollo* cernitur imberbis, atque intonsus. At in *M. Bruti* Consularibus denarijs apud *Fulvium* ingente *Iunia* videmus *Q. Caepionis*, & *L. Sestij Proquaestoris Apollinem* in antica parte laurum & citharam, ac tripodem, quae sacra sunt *Apollini*. Instrumenta adhaec, quibus victimas in sacrificijs mactabant (nam & *Liuius* maiores hic hostias dandas

C esse decretum refert:) puta simpulū, simpuium, seu capedo: secespita, seu securis: & culter etiam visuntur. Item in *L. & C. Pisonum* Frugi Praetorum *Urbanorum* antiquis *Calpurniae* gentis denarijs incisum spectamus. *Apollinares* autem ludi, qui *Apollini* sacri fiebant Romae, quantum è veteri *Kalendario Rom.* colligo, pridie *Nonas Quinctiles*, septemque continenter diebus, & quidem victoriae causa, non, ut quidam opinati, valetudinis ergo, inquit *Liuius*. A saecularibus tamen ludis, ne quis forte erret, tametsi eidem fuerint Deo consecrati, re & nomine diuersi erant. Illi enim à Praetore *Urbano* Romae ex *S. C.* facti, ut idem *Liuius*

D ma: itemque secunda (quam *diuinam*, ob elegantiam vimque dicendi *Satyricus* appellare non dubitat) his innuit verbis: *Cur ludi Apollinares incredibili M. Bruti*

honore celebrati? M. quoque *Vipsanij Agrippae* Praetoris ludos *Apollinares* commemorat *Dion Cassius* lib. XLVIII. Saecularibus autem *Ludis* hymnos *Catullus*,

ac saepius *Horatius* cecinere, deque ludorum illorum origine ac progressu singulari commentario *Onuphrius*, ac *Politianus* in *Miscellaneis*, atque *Sigonius* disseruere. Angelus enim in *Laur. Medicis* v. CL. nūmis stelographiā se vidisse affirmat, *Domitiani*, opinor, *Caesaris* XIII. Consulatu cum *L. Minucio* *Ruso* curiam, inscriptumque: *LVD. SAEC. FEC. COS. XIV.* Septimos nimirum ab v. cond.

Acclamatum ab omnibus *Torrentio*: ceteras tamen, ut Deas totidem feminas recenseret induci non potuit. *Quin*, ait, *Roccoxio* id munus non repugnanti demandatis, qui coniugem habet, feminam lectissimam. Nam & caelibatum perpetuo coluisse video *Ortelium*. Ad haec iussa *Nicolaus* primum tergiversari; cedere tandem manusque dare visus. *Quid*-ni, inquit, quando ita vultis, *Iunoni* quoque primas hic, ut antea *Ioui*, concedamus? Sic enim apud *Maronem* ipsa sese ostentans:

En ego quae Diuum incedo Regina, Iouisque

Et soror, & coniux. —

Hinc & *Reginam Iunonem* in nūmis haberi *P. Crepasi* (sic enim sculpsitur; malim *A. Cremutij*) & *C. Mamilij Limetani Triumvirorū* forte *Monetalium*, capite vittato *Reginarum* propè ritu auctor est *Fulvius*: item *Sospitam Iunonem*, aut, vt in *Antonini Pij* nummis est, *Sissitam*: quae *Lanuuij* culta pingebatur, vt *Cicero* scribit, & hic spectamus, cum pelle caprina, hasta, scutulo, & repandis calceolis. Quid mirū? *Ammoni Ioui* in *Africa* coniugi cornibus arietinis non dissimilis *Iuno* est: cuius etiā *Iunonis* filium dici se *Alexāder* ille *Magnus* vane cōcupiuit. *Aedes Reginae Iunonis* in *XIII. regione* vrbis *Romae* collocat *Pub. Victor*, quā à *Camillo Dictatore Veijs* captis dedicatam *Liuius* refert, quod *Lactantius* tamen *Iunoni Monetæ* attribuit: cuius & ipsum caput pariter vittatum in *T. Carisij* est nummo. At verò *Iunonis Feroniae* facies coronata visitur in nomismate argenteo *P. Turpiliani. Monetæ* templum, quam à monendo *Tullius I. de Diuinatione* deriuat, *Naso* in *Fastis* aedificatum in *Manlij Capitolini* domo euerfa canit: dedicatumq; *Iunijs Kal.* *Macrobius* ait. *Liuius* vero lib. *vii. L. Furium Dictatorem* aede eidem vota *Auruncos* superasse. Illud vero silentio non inuoluam, quod *Plinius* refert: *M. Lydium Aetolia* oriundum *Ardeae* pictorem templi *Iunonis Reginae*, ciuitate *Rom.* idcirco donatum, versibus id testantibus: qui, vt rudia illa tempora ferebant, simplices sunt. Principium eorum, si ridere libet, proferam.

Dignis digna loco picturis condecorauit

REGINAE IUNONI supremae coniugi templum.

In altero versu bis *S. elidi cernas*, vt *prisco illo & rancido Q. Ennij* saeculo solet. *Sospitæ* vero *Iunonis* delubrum iuxta *Matris Deūm* in *x. Regione*, hoc est, in *Palatio* idem *Victor* ponit, & *Lanuuij*, non autem (ne quis cum vulgo erret) *Lauinij* cultam, auctor est lib. *ii. Fastorum* *Ouidius*, *Kalendis Februarijs*. *Silius* quoque *Italicus* *Punici belli* lib. *xiii. Milonem Lanuuinum* celebrat *Dictatorem*, cuius & in *Miloniana M. Tullius* meminit: idemque in *Muraeniana* *Consules* ait *Sospitæ Iunoni* sacrificare solitos. *Feroniam* autem *Deam* nominibus variasse *Dionysius* refert. Ab alijs *ἀνθηφόρον* quasi *Floram* dicas, aut *Floriferam*, à nonnullis *φιλότηφορον*. Ab alijs *Proserpinam* nominatam; cuius in aede sacra prunis inambulari solitum fabulatur *Strabo*, quòd *Maro* *Apollinis* delubro tribuit. Hic etiam *Feroniae* meminit, vt & *Flaccus Horatius*. De *Moneta* rursus longe alia, sed sine auctore, *Suidas* commemorat, & qui *Aium Locuteium* eundem opinatur *Deūm*, ij à *Giraldio Lilio* facile refelluntur. *IUNO* adhaec *MARTIALIS* cognomine cusa apparet in *C. Vibij Treboniani Galli Imp. nūmo* aereo, sedens in delubro, & ad pedes pauo, sacra illi auis. Equidem ratus nihil illi *Deae* cum *Marte* esse commune (sic enim *Martia* dicenda erat) sed nuptijs praefectam, cui sine vincula iugalia curae rescribendum arbitrabar, vna traiecta littera, vt *Maritalis* esset. Nisi forte *Monetalis* placet, sed longius sic à *Martiali* discedas: vel denique, nisi nummis veterum cufis, fufis, sculpsitque omnino peccari non posse temerè afferas; cum in lapidibus atq; *Inscriptionib.* antiquis à *lapidid*, itaq; à *librarijs* in calamo exaratis libris multa peccari deprehendas. *Redito, Schotte*, dixit *Torrentius* veluti *Medimperator*, ad intermissum, si placet, sermonem. Ergo, inquam, antiquo me vis includere ludo, Praesul? Parebo, ea lege tamen, vt *Ortelius* noster, caelebs & ipse, de *Minerua* ordine excipiat. De *VESTA* iubes dicere? atqui decus & ocellus *Belgij Lipsius* noster singulari de ea commentario nuper descripsit, post *Agellium*. An analecta legere & spicas à tergo comportare imperas? Mos tibi geratur. De etymo primum: à *vi-stando* *Vestam*, quasi *vi-stans* fuerit, *Naso* tertio *Fastorum* deriuat.

Stat vi terra sua: vi-stando vesta vocatur.

Et quia ignis aeternus asseruabatur ad *Vestæ*, ideo sedentis forma *Virgo* in *Imperatorum*

Sospita Iuno.
Cic. I. de Nat.
Deor. & I. de
Diuinat.

Liui. lib. v.
ab V. C.
Lact. lib. 2.
Institut.
Feronia Iuno.
Iuno Monetæ.

Plin. lib. xxxv
Nat. Hist.
cap. 10.

Lib. 3. Anti-
quit. Rom.

Lib. v. Geogr.
Virg. vii. Ae-
neid. & xi.
& ibi Seruius
Horat. lib. i.
Sat. 5. ibidē-
que Porphy-
rio.

Girald. Syn-
tagm. i. & iii
IUNO Mar-
tialis, an Ma-
ritalis.

VESTA.

Agell. lib. i.
cap. 10.

A peratorum nummis repraesentatur, & fere Augustarum in nummis obserues, ijs-
 que aureis, qui ceteris sint sculpti politius. In Claudij Caesaris nummo velata
 sedet Vestalis, dextra lucernam ignis perpetui & inexstincti praeferens. Cum
 Palladio in dextra Vestam praeferunt nomismata Sabinae Augustae, Hadriani
 Imp. coniugis. Templum autem *Vestae* rotundum in aureis Neronis video, vt &
 in Titi Vespasiani cum gradibus. Alibi cum ancili *Vesta* sedens, & Romae ponè
 simulacrum, adscriptumque: ROMAE AETERNITAS. Qualis autem *caperetur* A. Gell. lib. 12.
 Noct. Attic.
 cap. XII,
 (hac enim voce veteres sunt vsi) à Pontifice, vtque *Amata* inter capiendum à
 Pont. Max. appellaretur, quia prima quae capta fuit hoc fuisse nomine traditum
 est, quasi manu prehensa ab eo parente, in cuius erat potestate, veluti bello capta
 abduceretur; hac fere formula vtendo, teste Fabio Pictore: SACERDOTE M. VES-

B TALEM. QVAE. SACRA. FACIAT. QVAE. IOVIS. SIET. SACERDOTE M. VES-
 TALEM. FACERE. PRO. POPOLO. ROMANO. QVIRITIBVSQ. VTEI. QVAE.
 OPTVMA. LEGE. FVAT. ITA. TE. AMATA. CAPIO. Legem quoque M. Tullij,
 non è duodecim Tabulis, sed è Sacrorum potius Legibus Graecorum, vtinam Lib. 2. de
 Leg.
 memoria suggerat. Hic Laeuinus, dato nolae signo. Heus, puer, inquit, expedi è
 Bibliotheca Ciceronem de Legibus. Aduolat ille, iussusque è libro legit secundo:

VIRGINES VESTALES IN VRBE CVSTODIVNTO IGNEM FOCI PVBLI-
 CI SEMPITERNVM. Mox volutis pagellis eius interpretationem è tertio reci-
 tare iubeo libro: *Cum Vesta quasi focum vrbis complexa sit: ei colendae Virgines prae-*
sint, vt aduigiletur facilius ad custodiam ignis, & sentiant mulieres in natura feminarum
omnem castitatem peti. Finem legendi puer fecerat. Graecae, inquam, originis
 vox Tullio, vt & altero libro de Natura Deorum asserit. Hebraeis etiam, qui o-
 mnium sunt sapientum antiquissimi, *Esth* ignem significat, & vnum est è pri-
 moribus Dei nominibus: vnde Graecorum *estia*, & Romanorum *Vesta* manarit.
 Vestalis autem virgo ante decimum capta annum triginta ipsos annos virginita-
 tem illibatam perpetuoque ignem seruare cogebatur. Si corrupta antea fuisset, san-
 dapilae imposita veluti funere efferebatur, viuaque terra obruebatur: ait Diony-
 sius Halic. lib. 11. Antiq. Rom. & quidem iuxta Collinam portam, vnde & Scele-
 ratus ibi campus dictus, Festo, & Plutarcho auctoribus. Si vero exstingui ignem
 passa esset, flagris caedebatur. Earum antistes *Maxima* quoque dicta. *Mater* etiam

D Vestal habita, et si innupta, nisi post tricesimum, officij annum. Sic enim nominat
 praeter Tullium, Maro extremo lib. 1. rei Rusticae: V. d. Max.
 lib. 1. cap. 1.
 Cic. pro do-
 mo sua.

*Dij patrij Indigetes, & Romule, Vestaque Mater,
 Quae Tuscum Tiberim, & Romana palatia seruas.*

Verum sustineo me, ne ve aliena compilasse videar scriinia, ad Lipsium, qui sitim
 expleat, allegabo. Nunc de MINERVA ordine Ortelium nostrum non inuita, quod
 aiunt, Mineruam differere cupio, ac de Cerere Dea atque Diana: si quod in his vo-
 tum est meum, Roccoxium exopto. Intulit ille:

Alternis dicemus, amant alterna Camenae.

— *Pallas, quas condidit arces,*

Ipsa colat.

PALLAS:
 Minerva:

E Id ego Louanij in Grudij Philosophici Gymnasij foribus, quod adolescens Schot-
 tus hic frequentabat, inscriptum memini. Est enim scientiarum Dea credita Pal-
 las, vtpote è Iouis cerebro nata, findente Vulcano caput bipenni, vt lepidè nuga-
 tur Samosatensis Iohanna. Video hic in aeneo Domitiani Augusti nummo caput
Minervae galeatum vt armifonae Deae, & coronatum. Domitianum autem ty-
 rannum Mineruam superstitiosè coluisse refert Suetonius, & è Dione Xiphilinus, Suet. in Do-
 mit. cap. 15.
 v. 5.
 & morti vicinum, se vltra Deam tueri non posse, quod esset à Ioue exarmata, ia-
 ctabat. Visitur & in Antonini Caracallae aeneo nomismate stans armata, dextra

Victoriam, à qua coronetur gestans: laeuâ conto innixa, & ponè trophaea sunt A inscriptis litteris: MINER.VICTRIX. Ceterum apud Graecos innumerabiles apparent, tanquam Graecae Deae, nummi cum Pallade, noctua, & Gorgone, vt me copia ipsa huius † flauissae, hoc est, è flata signataque pecunia thesauri deterreat. *Minervam* autem concisè, quasi *Memneruam*, dictam autumant. Oleae inuentrix est habita, ideoque oleae folijs coronatam in galea cerno. Et pacem exposcentes oleam praeferebant. Sic enim Maro:

*Jamque oratores aderant ex urbe Latina,
Velati ramis oleae, pacemque petentes.*

Et in M. Aurelij, & M. Commodi Imppp. nummistitulus est: MINERVAE. PACIFERAE. Noctuae autem oculi caesij eidem à Poëtis attributi, & Demosthe- B nis est Graeciae Oratorum principis lepidè dictum, teste Plutarcho, cum Athenis exulatum abiret, vrbemque respectaret; Tribus Deam Palladem feris delectari, *noctua, dracone, & plebe*. Hanc etiam feris adnumerans, vt est multorum bellua capitum: &

Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

CERES. Nunc, nisi quid vobis aliud placet, ad alias pergamus Deas. Excepit de *Cerere* Roccoxius: Rei praest frumentariae, quòd fruges primum reppererit, arandi que rationem excogitarit, cum primum rudes illi mortales, quales Oscanos Ennius nominabat, glandibus pecudum ritu vescerentur. Hinc Sicilia eidem sacra, & aratrum tributum in nummis, itemque facies cum tribus incuruis siue cruribus, siue brachijs, tritici spicas singulis tenentibus, quèis tria fertilis C Siciliae promuntoria designabantur, vt septimi libri Annalium Rom. prooemio Steph. Pighius disseruit vberius. Est enim fuitque semper insula illa fertilitatis gratiâ horreum populi Rom. vt hodieque Italiae est, atque in angusta annona etiam Hispaniae. Currum eius Deae à serpentibus trahi, primus Orpheus commentus, à quo Latini sumperint Poëtae, Naso lib. v. Transformationum, & Claudianus lib. i. de raptu Proserpinae eius filiae, à Plutone inferorum Deo clam per vim abductae: quam mater, taeda in Aetna monte accensa, quaesierit diligenter: vnde & *taedifera* dicta ab eodem Ouidio, spectaturque in nummis antiquis cum face, & serpentibus currum eius trahentibus: quos nummos C. Vibius Pansa, itemque M. Volteius M. F. suis etiam nominibus signarunt. Vidimus & D C. Memmij C. F. Nomisma, cuius in fronte QVIRINVS, seu *Romulus* Urbis conditor laureatus appareat; in auersa parte Ceres est sedentis, habitu sinistra facem, dextra spicas tenens, & ad pedes serpens exstat, adscriptumque: MEMMIVS. AED. CEREALIA. PREIMVS. FECIT. Hoc in titulo, si verbum transponas, ait interlocutus Torrentius, in metri sic redegeris numeros:

Memmius Aedilis fecit Cerealia primus.

In PREIMVS etiam priscam agnoscitis diphthongum. Adiecit & Torrentius, C. MEMMIVM, Cerealia vt Aedilem curantem, *Gemelli* cognomento videri, & plebeium non Curulem fuisse Aedilem. Gens enim *Memmia* plebeia fuit. Praetorem verò Urbanum fuisse anno v. c. DCXCV. L. Pisone, & A. Gabinio Coss. cuius E Praeturae in Iulio Caesare Tranquillus meminit. Insequenti vero anno Praetorem peregrinum arbitror fuisse, & Bithyniam ac Pontum Prouincias sortitum, at in Consulatus petitione repulsam cum M. Scauro tulisse constat, creatis Coss. Cn. Domitio Caluino, & M. Valerio Messalla, anno Urbis DCC. tametsi Caesar, (qui in gratiam post odium è conuicio cum illo redierat, eodem testante Suetonio) suffragio iuuisset. Ambitus vero reum, exulatum Patras abiisse ferunt, ad quem exulantem plures Ciceronis sunt Epistolae Famil. lib. XIII. Et in Bruto de claris Oratoribus, ac Sallustius, *Oratorem* eum Memmium *artibus eruditum* praedicant

† Agell. lib. 2.
Noct. Attic.
cap. 10.

CERES.

Cic. Ver. IV.

Suet. in Caes.
cap. 23.

Suet. Caes.
cap. 49.
& 73.

A dicant: etsi Catullus carmine perstringat, qui eum tamen in Bithyniam antea fuerat secutus. Meminit & in Epistolis * Cicero frequentius: Corn. Taciti locum lib. xv. Hist. Aug. & Dionis lib. LVIII. Ang. Politianus laudat Miscellaneorum cap. xxv. Viderat enim hic similem nummum apud Laurentium Medicem virum clarissimum. Caesar etiam Dictator Aediles duos, qui frumento publico praeessent, adiecisse fertur, teste Pomponio Iuriconsulto lib. II. De Orig. Iuris, & Dione extremo lib. XLIII. Aediles vero ludos Romae atque annonam curasse, vel me tacente omnes intelligitis; qui à Cerere *Cereales* sunt dicti. Ex his; autem *primum* fuisse hunc *C. Memmium Gemellum*, ex hoc nomismate, non alibi, lego: *primum* inquam fuisse de sex Aedilibus, primo scilicet loco renunciatum, ut Vespasianum postea Caesarem, sexto renunciatum loco iam docuimus initio Commentarij nostri ad Vespasianum apud † Tranquillum. Perrexit porro Roccoxius: Cereri etiam porcâ fiebat praecidanea, testibus Gellio, & Ouidio, eaque ante fruges novas immolabatur, non bos, qui ad arandum utilis esset. Sic enim Naso:

Bos aere, ignavam sacrificare suem.

Cereales autem ludi erant Libero, Cereri item, & Liberæ seu Proserpinae communes plerumque. Sed heus, inquit Nicolaus, *Segetiam* Deam quasi Cereris asseclam imprudentes omisimus, quae spectatur in nummo Saloninae coniugis Gallieni Imp. *Segetum* ea Dea est, teste Augustino lib. IIII. de Civitate Dei. Plinius enim *Segestam*; à *Segetibus* vterque nominant, ut *Seram*, à serendo, quarum simulacra in Circo viderentur. Singulis enim rebus, ut Augustini verbis utar, *propria numinum officia distribuebant*. O stultitiam! ô amentiam!

O curvae in terras animae, & caelestium manes!

Nunc de *Diana* venationis Dea, quia Nobilium ea corporis exercitatio est, quando ita vultis, dicendum breviter. Sicula & haec Dea, ut Ceres, cui canes ac cerui consecrati, ut venatricis habitu in nummis apparet: quae & cornibus ceruos teneat, quiq; currum eius trahere finguntur, ut & Hymno Callimachus, & Apollonius Rhodius Argonauticis, & Claudianus in Stiliconis laudatione praedicat. *Syracusana* in primis celebratur, non in nummis modo, sed & à Plutarcho in Marcello, qui Syracusas cepit, & à T. Livio lib. xxxv. *Segestana* vero à M. Tullio Verrinarum III. Actione nominata. L. Lollius Dianae *Fascelinae*, atq; Aricinae ad lacum Nemorensem cognomento, nummum cudit: quo de Pighius in Fastis, & Giraldus Syntagmate XII. *Dianae* vero *Ephesiae* adeo litteris celebratae nummos, Graecè praesertim inscriptos, Traiani & Commodi Imp. spectamus, & L. Hostilij Safernae, itemque L. Lentuli Marcellini. Ad Ephesios elegantem B. Pauli Epistolam habemus in manibus, & de notis ac litteris Ephesijs Hesychius: eodemque audiente Paulo Ephesius saepius exclamatum: *MAGNA DIANA EPHESIORVM*, & *Magnam* etiam *Deam* Graecis habitam Dionysius Afer de situ Orbis testatur, hoc versu:

Παρθένω Ἐφεσον μεγάλης πόλιν λοχεύουσης.

Etsi quidam vulgo *μεγάλην πόλιν* legant. *παρθένω* quoque seu *Virginis* illi adhaesisse Epitheton aiunt. Huius etiam templum, incendente Herostrato, famae per nefas parandae gratiâ, conflagrasse referunt, quo die natus est Alexander Magnus: cuius hanc fingit causam Hegesias Magnesium; quòd eo nempe die & hora *Diana* ut partus praeses, Olympiadi obstetricaretur, templo absens, & hinc succurrere flammae impotens. Quae quidem adeo frigida doctis hominibus narratio visa, ut incendium illud restinguere posse iactarent, Cicero; Plutarchus, Zonaras, ac Solinus in Poly-histore: duo item aevi nostri magni Critici Victorius ac Turnebus. Partim autem praefuisse *Dianam*, & *Lucinam* quoque dictam Poetae referunt. Sic enim ad eam Flaccus:

* Ad Atticum lib. I. Epist. 16 & lib. IIII. Epist. 15, 16, 17, 18. atque vlt. Item ad Familiares lib. VII. Epist. II. & toto libro XXI. Item ad Q. fratrem li. II. Epist. 13. & vlt. & lib. 3. Epist. 8. † Suet. Vesp. c. 2. Gell. lib. IIII cap. 6. Ouid. IIII. Fast. Cap. 8. & 24 & 34. Plin. li. XVIII cap. 2. DIANA. Apoll. lib. 3. Claud. Pa. neg. 3. in Stil. Act. 19. v. 28. & 33. Pet. Faber. Semestrium lib. III. c. 3. Cic. 2. de Nat. Deor. & 1. de Divinat. Plut. in Alex. Zonaras To. I. Annal. Sol. 53. cap. Victor. lib. 13. cap. 20. Turn. lib. 27. Aduer. c. 4.

*Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis.*

Vidimus praeterea Dialogo huius operis quinto simul collocari *Cererem* & *Dianam*: Hanc etiam mammosam & fere forma hermiarum simili, cum multis vndique animantium figuris, quae Naturam repraesentaret, in Spectationibus Romanis nummisque videas. Venio tandem, ut dicendi finem faciam, (Vos enim audiendo defessos video:) ad *Venerem*, eiusque puerum *Cupidinem* telis, arcu, & pharetra armatum, oculisque obuinctis, quod caecus sit Amor, sui praesertim ipsius: Verum de his nugis quia dicere piget, veratque meus pudor ad Poetas allegabo, siue ut in nummis cerno, *Vitricem*, seu *Genetricem*, quam Lucretius poematis initio inuocat, siue quo alio libet nomine appellare. Pro his *Cybelem*, Deum matrem B subjiciam. Sic dictam à cognomine monte Phrygiae, nam Seruius Honoratus. *ἀπὸ τῆς κύβητος τῆν κεφαλῆν*, à capitis rotatione, ut Galli eius sacerdotes solebant, deriuat. Martianus vero *Capella* à cubo eidem sacro nomen deduxit. Templum autem ab Argonautis illi aedificatum in monte Dindymo, qui Cyzico imminet, vnde sit Dindymena appellata. Variis adhaec nominibus amplius XIII. appellata, ut *Deum mater*, *Dea Magna*, & *Bona Dea*; solis ut virginibus sacra illius adire sit datum. Vnde Tibullus:

Sacra Bonae maribus non adeunda Deae.

Hinc P. Clodius Appij F. acer Ciceronis hostis, homo spurcissimus, sacra illa, dum Romae veste muliebri in opertum Deae venit, violarat, Pompeiae Caesaris coniugis amore captus, anno ab v. c. DCXCII. qui post ad plebem transiens in Tribu- C natu Ciceronem in exilium pepulit. Turrata autem semper spectatur in nummis Dea. An quia terram repraesentat? an

Quod primis turres Urbibus ipsa dedit?

Curru autem inuecta, quem leonum cicurum biga traheret, stipantibus sacrificis Gallis, cum Curetibus, qui tympana, ac cymbala, ut & in Bacchi sacris, pulsabant. Sed cur à leonibus tracta? Diodorus Siculus causam reddit, quod ab illis nutrita sit. At M. Varro togatorum doctissimus: *Leonem*, inquit, *curru adiungunt solutum atque mansuetum: ut ostendant nullum esse genus tam remotum, ferumque, quod subigi, & excoli non conueniat.* Hoc illud est, quod de Scientiâ poeta canit:

Emollit mores, nec finit esse feros.

Poetae etenim multa de hac Dea: Catullus in Atty, Ouidius, & Propertius. D
T. Lucretius lib. 2.

Muralique caput summum cinxere corona:

Maro vero III. Aeneidos:

Et iuncti currum Dominae subiere leones

Rursum lib. VI. *Qualis Bercynthia mater*

Inuehitur curru Phrygias turrata per vrbes.

Nummos nunc Romanos inspiciamus. En hic C. Fabij Pictoris cusum ab Ortelio: en alterum Iuliae Piae Augustae, Seueri Imp. coniugis, sedentis habitu, turrata, & ponè leo est, cum litteris: *MATER. DEVM.* Et in Faustinae Augustae inscriptum video: *MAGNAE. MATRI.* At in nomismate M. Voltei bigae infidet, duos leones freno regens. Dixerat Roccoxius, applausumque ab omnibus. Tum Schottus: Ex his, inquit, Magnorum Deorum Dearumque delirijs, hunc fructum referamus qui *CHRISTO* pridem in sacro regenerationis lauacro nomen dedimus, nos ter quaterque beatos, si Dei modo erga nos beneficentiam grati agnosceimus, esse praedicandos, qui luce Euangelica illustrati idola & statuas aeris, lapidis, lignorum ac fictiles Deos abdicauimus, vnum verumque adorantes Deum, & Virginem Matrem patrocinio indies in secundis, aduersisque adhibentes, Superosque

CYBELE
Deum ma-
ter.

Strabo lib. I.
Geogr.

Stephan. de
Urbib.

Seruius io 3.

& 10. Aenci.

Strabo li. XII.

Plin. lib. 6.

cap. 32.

Cic. de Arusp.

Resp. & 1. ad

Attic. 10.

& 1. Epist.

Plut in Caes.

& Cicerone.

Ouid. lib. 4.

Mecam. &

4. Fast.

Prop. 3.

Eleg. 17.

perosque precibus vocantes, qui in aeterna illa beatitudine acquiescentes gaudio fruuntur sempiterno: quò nobis cursus est, cum bono Deo, omnibus. Sic vobis, qui adestis, eueniat. *Omnes, Omnes*, acclamatum. Dein consurreximus inclinato ad vesperam die, & Torrentio Praefule salutato, manusque de more osculati inuicem inter nos fausta omnia, annique ineuntis felix auspiciam apprecati, discessimus.

QVI DE NOMISMATIS SCRIPSERINT
ET ICONES EXHIBVERINT

Ex Ant. Augustini Dialogo XI. & Laeuino Hulsio.
Vtilissimi asterisco notantur.

- IAC. SADOLETVS Card. seu And. Fuluius. *Illustrium Imagines. Romae 1517.*
CAESAR Baronius Card. in *Annalibus Ecclesiasticis.*
Ioan. Huttichius, *Imp. Romanor. libellum, Argentor. 1525. & 1534.*
& *Consulum Rom. Elenchum cum auersis aliquot an. 1537. 1550. Lugduni 1551. 1554.*
Wolfgangus Lazius, in *REP. ROM. Viennae 1551. & de rebus Graeciae lib. II.*
Iac. à Strada Mantuanus, *Lugd. 1553. Thesauri Antiquitatum Epitome:*
& *Tiguri 1558. Eiusque F. Octauius à Strada, De vitis Imp. cum nummis auersis. Francof. 1615.*
* AENEAS VICVS Parmensis *Imp. XII. cum auersis Icones, Venetiis 1553.*
Eiusdem Discursus Italicè 1555. Item Augustarum Imagines 1557.
Et Iulij Caesaris auersa, an. 1562. Et reliquorum Imp. auersa vsq; ad L. Verum, Venetiis 1601.
* HVBERTVS GOLTZIUS Venlonianus, & *Ciuis Rom. auspiciis Marci Laurini nobilis Brugensis edidit IMP. IMAGINES fol. an. 1557. & IULIUM CAESAREM cum Vita, 1563. FASTOS CONSULARES è nummis 1566. AVGVSTVM Caes. cum Vita & auersis an. 1574. SICILIAM & Magnam Graeciam è nummis, cum descriptione accurata 1581.*
Reliqua Graecia cum Insulis apparebit propediem, curante Iac. Biaeo Antuerp.
GABR. SIMEONIS Florent. *Epitaphia & Nomismata Ital. Lugd. 1558.*
SEB. ERIZI Veneti *Discursus Nomismatum. Ital. Venet. 1559.*
ABR. ORTELIUS Antuerp. *Deorum Dearumque capita, cum Notis Franc. Sueertij 1573. & 1602.*
Item in Theatro Orbis terrarum Nummi.
* FVLVIVS VRSINVS Romanus *Familias Roman. è Nomismatis, Romae 1577.*
Item Imagines & Elogia Viror. Illustrium & eruditorum. Romae 1570. & Antuerp. cum Notis eruditis. Theod. Gallaeus excudit an. 1598.
LAEVINVS Torrentius Episc. Antuerp. in *Suetonium Comm. Nummos adhibet Rom. Plantin. 1591.*
ANDREAS Schottus Antuerp. *edidit Aurelium Victorem, cum iconib. Imperator. Rom. an. 1572.*
ABRAH. GORLAEVS Antuerp. *Dactyliothecam siue annulorum sigillarum Promptuarium aeri insculpt. 1601. Lugd. Bat.*
LAEVINVS Hulsius, Gandensis, *Imp. Rom. Nomismatum seriem, cum auersa parte Francof. 1603.*
Item XII. Imp. primorum & LXXIII. parentum vxorumque effigies. Spirae 1599.
SVL. CHOVL Lugduni *edidit Gall. de Religione Rom. è nummis. Et De re militari & Castris in 4.*
ANT. PISO, al. *Le poix Discursus Nomismatum Gall. Parisiis 1579.*
IOAN. SAMBVCVS Pannonius, in *sine Emblematum, apud Plantinum.*
Mar. *Rotae XXIII. Imp. è nummis & marmoribus effigies. Venetiis 1570. fol.*
Thomae Treteri Canon. *Romae Effigies Imp. Rom. 1590.*
* ANT. AVGVSTINI Archiepisc. *Tarracon. Dialogi XI. Antiquitatum Rom. in nummis Hispanè, Tarracone 1587. Italicè, Venetiis 1592. aeneis: & buxeis Romae interprete Octauiano Sada, fol. 1592. Latinè interprete And. Schotto, an. 1617. fol. Antuerpiae typis H. Aertstij.*
Marquardus Freherus *Augustanus de Nomismate Censur 1599. & de aliis nummis, ac de re Monetaria veterum Rom. apud Vogelium.*
* ADOLPHVS OCCO *Imp. Nomismata à Pompeio ad Heraclium, absque figuris, apud Plantinum & auctius Augustae 1601. absque figuris.*
GASP. Waserus *de nummis Hebraeorum, Chaldaeorum & Syrorum. Tiguri, an. 1605.*
* IAC. BIAEI Antuerp. *Imp. Rom. Nomismata aurea à Iulio Caesare vsque ad Heraclium, cum Notis 1615. Et 1617. aurea, argentea, & aerea, cum auersis partibus, & Dialogis XII. Ant. Augustini ab And. Schotto Latinè redditis.*

CONSTANTINVS Landus Comes *Explicationem quoque Nomismatum sine figuris dedit. Lugduni 1560.*

Omitto
qui de re
Nummaria
scripsere
complu-
res.

Steph. Vinandus Pighius Annalium Rom. seu Fastorum Tomis III. complures explicat nummos: typis exiit Plantinianis.

Ioan. Glandorpheus Monaster. Onomasticon Romanum edidit utilis. de Familiis Rom. antiquis, sine figuris. Omitto qui de re Nummaria, ac ponderibus eorum scripsere complures.

NATIONVM SERIES, QVAE HANC ORNARVNT SPARTAM.

ITALI.

Aeneas Vicus Parmensis.
And. Fulvius.
Caesar Baronius Card.
Constantinus Landus.
Fulvius Ursinus.
Gabr. Simeon, Florens.
Jacob. Sadoletus Card.
Iac. Strada Mantuanus.
Sebast. Erizzus Venetus.
Martinus Rota.

HISPANI.

ANT. Augustinus, Archiep. Tarracon.
princeps Antiquariorum.

GALLI.

Antonius le Poix.
Guilhelmus Choul.

GERMANI.

Gasp. Waserus.
Helisens Rokleyn.
Ioan. Huttierius.
Ioan. Sambucus.
Marquardus Freherus.
Thomas Treterus Posnaniensis.
Wolfgangus Lazius.

BELGAE.

Abr. Gorlaeus Antwerp.
Abr. Ortelius Antwerp.
Adolphus Occo Frisius.
And. Schottus Antwerp.
Hubertus Goltzius, Venlonianus, C. R.
Iac. Biaeus Antwerp.
Laevinus Torrentius Gandensis.
Laevinus Hulsius Gandensis.

INDEX

RERVM VERBORVMQVE
IN DIALOGIS ANTIQVITATVM

ANT. AVGVSTINI MEMORABILIVM.

Numerus paginam; litterae ad oram positae locum designant.

A

A A.A.A.F.F. idest, Auro, argento, aere,
Flando, feriundo 4.a. & 29.a

Abacus ad numerandum aptus Fuluij Ursini
131.c

Ab-ante, pro ante 129.b

Abrahamus Gorlaeus, de Familiis Rom. 166.d

Abr. Ortelius, Geographus Regius 168.a

Ortelij libellus de Diis Deabusq; Gentium
168.b. 171.e

eiusdem Theatrum orbis terrarum 171.e

Abides, quid 55.b

Abundantia in nomism. 26.a

Accensus Romae 133.d

Accius Nauis cotem nonacula dissecans 57.a

Ciceronis de eo locus ibid.b

P. Accoleius Larisculus 56.b.c

Achelous flu. tauri specie, cum Hercule certat 46.b

eius cornu quid significet 17.d

Acisculi Valerij nummus cum Europa tauro insi-
dente 35.d

Acosta, an Rex Hisp. disputatum 106.b.d.e

Adolphi Oconis Medici nomismata Imp. sine
iconibus 166.d

Adulterini nummi antiqui 89.d

quomodo cognoscendi 6.e.7.a

Aedificia Romana 48.a

Aegis, Palladis Epitheton 66.d

Aegyptij idololatriae nimis addicti 172.e

Aegyptus, qua forma in nummis 41.d

Ai diphthongus pro ae 146.d

Ai diphth. in Aimilius, & Ailius prisci scribe-
bant 156.d

Aius Locuteius quis Deus 176.c

M. Aimilij Dictatoris Inscriptio 156.c

Aeneas Anchisem portans, in nummis 15.a.d

Aeneas Vicus Parmensis, quae sculpsit
166.a.b

Aequitas, qua forma in nummis 19.b

Aerea nomismata, aerugine splendentia 3.a

Aeris grauis nummi, qui 5.b

Aes Corinthium quale 83.c.d

Aesculapio serpens additus 75.e.76.a

Aeternitas in nummis 16.e

eius imago ibid.

Aetna mons Siciliae, hodie Mongibello 15.a

ignes euomit 174.b

L. Afranius belli dux 91.e.92.a

eius Liberta ibid.

Africa 38.a

Frumenti ferax 83.d

Afri Ammonem Iouem coluere 172.e

Africani nummi 80.a.b.c

Agila Rex, alias Aquila, 120.a

M. Agrippae & Iuliae filij, qui 95.d

eius in nummis cudendis auctoritas 99.a

& 100.d eius nummus 46.c

M. Agrippae corona rostrata ex nauali victoria,

in nummis 22.a.86.a

Agrippina, mater Caligulae 100.e

Alaricus Rex 119.c.e

Aldus minor in Orthographia saepe titulis dece-
ptus 160.b.161.a

Notatus 154.e

Alex. Magnus Ammonis filium se iactat. 172.e

Alexandri Magni caput in nummis 72.b

Alexandrea vrbs 42.c

eius portus ibid.

quomodo scribendum ibid.d

eadem in nummis 22.c

etiam Togata cognominata 94.e

Alfonsus Rex Hisp. Sapientis cognom. 105.d

Alfonsi Regis Castellae nummus 107.b

Alicante, quomodo Romanis dicta 90.e

Alpheius Fl. Achaiae captus amore Arethusae
fontis 84.d

Aluarus Gometius, Toleti Graecae linguae pro-
fessor 10.a.103.e

Amadifij historiae fabulosae quis auctor 16.c

Amalaricus Rex 119.e

Amalthaea capra Iouem educat 66.d

Amarantus quis flos 74.e.75.a

Ambrosij Moralis Inscriptioes Hisp. 167.a

Amethysto lapidi quis color 75.a.b

Amicorum uocationes, & conuiuia saepe fugien-
da 171.e

Amphitheatrum Romae, quis inchoarit & absol-
uerit 48.b

quid a Theatro & Circo differat ibid.c

quid in Amphitheatro fiebat ibid.

Ancilia, in nummis 66.d.e.67.b

Ancyrana Inscriptio elegans 122.a

Andaluzia, olim Baetica est dicta 104.c

Andocides orator Graeciae, de Hermis 175.a

Andreae Fuluij Nomismatum liber, sub Leone X.
165.e

And. Schotti reditus in patriam a peregrinatione
xx. annorum 168.a.b

Angeli Politiani error 82.a

Annius Viterbiensis Berosum, & alios supposuit
auctores 124.b

ineptus 156.e

Annona in Nomism. ut cusa 27.d.e

Antiochus Epiphanes, Rex Syriae, in nummis 69.e

Αντιπαλαγγειν, quid 14.e

Antiquarij

INDEX

<i>Antiquarij Nomismatum collectores qua re pro-</i>		<i>piscibus abundat</i>	<i>ibid e</i>
<i>sint</i>	1.d.e	<i>Arganthonius Rex, longaeus</i>	115.e
<i>saepe litterarum rudes suodamno</i>	51.b.169.b	<i>Argentea moneta quando Romae cusa</i>	56.a.b
<i>Antiquitatis abusus</i>	169.a	<i>Argus centum oculis</i>	64.a
<i>Antistius Labeo I. C.</i>	59.a	<i>in panum à Iunone conuersus</i>	<i>ibid.</i>
<i>post insanijt</i>	<i>ibid.b</i>	<i>Ariana haeresis per Gothos in Hisp. vigit</i>	104.d
<i>Antonia gens ab Herculis filio deriuat originem</i>		<i>Aries, bellica machina</i>	54.a
14.b.72.e		<i>Arionis delphino vecti historia</i>	64.d.e
<i>Ant. Augustinus Romae sacri Palatij auditor</i>	2.a	<i>Armenia</i>	42.e
<i>Antonij Gueuarrae nugosae fabulae</i>	160.d	<i>Armillae, manuum monilia</i>	3.d
<i>in Historiis ineptus, editis Epistolis</i>	152.c	<i>Armilustrium, vnde dictum</i>	154.a
<i>Antonini Pij columna</i>	52.a	<i>Artes quibus Diis consecratae</i>	170.b.c
<i>Antonini Pij nummus cum aquila inter pauenem</i>		<i>Artes quando vigerunt in Graecia</i>	6.c
<i>& noctuam, quid signet</i>	62.a	<i>Artes aduersarios repererunt, à quibus corrumpantur</i>	169.d
<i>Antoninus Pius, & Aurelius Verus, an fratres</i>		<i>Asia, in nummis</i>	41.a
128.d		<i>Asinius Pollio, Ciceroni adaequare se ausus</i>	136.d
<i>M. Antoninus Philosophus</i>	128.d	<i>Astrum sex radiorum in nummis Augusti</i>	113.c
<i>Anxur Iupiter</i>	172.e.173.a	114.a	
<i>Apis bos, idolum Aegypti</i>	76.a	<i>item in Augustinorum insignibus</i>	<i>ibid.</i>
<i>Apollinares ludi</i>	175.c.d	<i>Asyla Tiberius Aug. tollere conatus</i>	77.c.d
<i>quid à saecularibus differant</i>	<i>ibid.</i>	<i>Athanagildus Rex Goth.</i>	120.a
<i>Apollo Musagetes</i>	175.a	<i>Athararicus Goth. Rex</i>	119.c
<i>in nummis eius forma.</i>	175.b.c	<i>Athaulphus Rex Goth.</i>	<i>ibid.d</i>
<i>Apollini sacra, Laurus, Gryphes, & Tripus</i>	73.b	<i>Athenae Palladi cur sacrae</i>	64.b
<i>A. P. pro Argento publico</i>	3.e	<i>Atilius Sarranus, Atilij Reguli F.</i>	84.a
<i>Apotheoseos forma, ex Herodiani lib. IIII.</i>	52.e	<i>Auarorum ingenium quale</i>	169.b
<i>Appius Claudius caecus fuit</i>	148.a.149.e	<i>Auersa pars nummorum quae</i>	12.a & deinceps.
<i>eius Inscriptio</i>	147.e	<i>Augurio condita Roma</i>	39.e
<i>Hic nullos gessit magistratus</i>	148.a	<i>Augurum auctoritas</i>	148.c
<i>captus à Pyrrho Rege Epirotarum</i>	<i>ibid.</i>	<i>Augusta Gemella, seu Tucci, in Baetica</i>	114.b
<i>negat Rom. captiuos redimendos</i>	<i>ibid.</i>	<i>hodie Martos</i>	<i>ibid.</i>
<i>C. Duilijae qualis</i>	<i>ibid.e</i>	<i>Augusta, Urbium cognomentum</i>	94.c
<i>eius in Pandectis mentio</i>	149.c	<i>Augustinorum familia, & Inscriptio</i>	8.a
<i>Aquae ductus Romae</i>	55.c	<i>Augustobrica, forte Agreda Aragoziae</i>	110.a
<i>Formae, cur dictae</i>	<i>ibid.c</i>	<i>Aug. pro Augustus</i>	128.d
<i>qui de iis scripserint</i>	<i>ibid.c</i>	<i>Augustus Capricornum in nummis cudit</i>	70.c
<i>Aquila auium Regina</i>	62.d	<i>Augusti Mausoleum</i>	53.b.c
<i>Ioui sacra</i>	53.a	<i>Augusti Templum Tarracone</i>	12.c.d
<i>Aquila, insigne Romanae militiae</i>	43.a	<i>Augusti trophaea in nummis</i>	41.a
<i>M. Aquily in Sicilia gesta</i>	40.e	<i>Augustorum tumuli vix reperiuntur</i>	53.c.d
<i>Arabia</i>	42.d	<i>Aurei saeculi scriptores imitandi</i>	153.d
<i>Arabicè nummi inscripti</i>	10.a	<i>item eius Orthographia</i>	<i>ibid.</i>
<i>Arbores, quibus diis sacrae sint versibus Phaedri,</i>		<i>Ausonius, Gallus Poeta, quando floruit</i>	45.d
<i>& Faerni</i>	78.b.c		
<i>Arbores quibus Diis sacrae</i>	63.d.71.b	B	
<i>Architecturae species in Amphitheatro: Dorica,</i>		B <i>Accho edera sacra</i>	73.b
<i>Ionica, Corinthia, & Tusca, seu Composita</i>	49.a	<i>Tigres ei dantur</i>	72.e. & 73.a
<i>Arculae lignae Nomismatum</i>	4.b	<i>item Satyri, Sileni, Laruae, & Thyrsi</i>	<i>ibid.</i>
<i>Arcus iuxta Tarraconem inscriptus</i>	94.a	73.a.b	
<i>est L. Licinij Surae</i>	55.b	<i>Baetica, hodie Andaluzia</i>	104.c. III.a
<i>hic sub Traiano Consul III.</i>	<i>ibid.</i>	<i>eius conuentus quot</i>	<i>ibid.</i>
<i>eius Inscriptio</i>	<i>ibid</i>	<i>Baetis, fl. hodie Guadalquivir</i>	115.e
<i>Arcus, qui Romae Portugalensis dictus</i>	45.e	<i>Bamba Rex Gothorum</i>	112.b
<i>Arcus Triumphales tres, qui Romae spectantur</i>		<i>Bambolain Aragonia</i>	37.a.99.a
54.a		<i>ruinae sunt Bilbilis</i>	<i>ibid.</i>
<i>quare Triumphales dicti</i>	55.a.b	<i>Barchinona hodie, quae Barcine olim dicta</i>	
<i>qui sint cusi in nummis</i>	<i>ibid.a</i>	134.b.163.a	
<i>Arcus Triumphalis Titi Vespasiani Romae, qualis</i>	41.c	<i>an ab Hercule condita</i>	<i>ibid.</i>
<i>Arena in Amphitheatro</i>	49.c.d	<i>Barcino vrbs, vnde dicta</i>	126.d
<i>Arethusae fons</i>	84.d	<i>Punica, Ausonio</i>	<i>ibid.e</i>
			<i>Faentiae</i>

INDEX.

<i>Faentiae cognomento</i>	90.e	<i>Callimachi poetae locus</i>	170.e
<i>Battus Cyrenes conditor</i>	81.e.82.a	<i>Cn. Calpurnius Piso, in Inscriptt.</i>	139.b.c
<i>Bee, sonus est balantium ouium</i>	23.d.138.a	<i>M. Calpurnij Pisonis Inscriptio</i>	157.e
<i>ex versu Cratini apud Eustathium</i>	ibid.	<i>Camertis falsae Inscriptioes</i>	162.d
<i>Belli calamitas</i>	17.e	<i>Camilli, qui Romae dicti</i>	14.d
<i>Bellona quae Dea</i>	149.e.150.a	<i>Campana Villillae, in Aragonia, prodigiöse sonans</i>	88.a.b
<i>eius columna</i>	65.a	<i>Canis cur in Larium nummis</i>	174.e
<i>de Berofo Annij Viterbiensis doctorum iudicia</i>	161.a	<i>Capitolini Fasti laudati</i>	138.e
<i>Beta, an Vita Graecè pronuntiantum</i>	23.e	<i>Cappadocia</i>	43.a
<i>Bidental, quid</i>	57.b	<i>Capricornum cur Augustus cuderis</i>	70.e
<i>Bilanx in Aequitate</i>	19.b.c	<i>signum natalis Augusti</i>	5.c.d
<i>Bilbilis</i>	36.e	<i>Catacallae nomen unde</i>	101.b
<i>Augustae cognomento</i>	98.d.99.a	<i>Sp. Carbilus Ruga, qui primus Romae diuortit,</i>	99.e
<i>Bilbilitanae aquae laudatae</i>	91.b	<i>& quando</i>	99.e
<i>eius nummi</i>	98.a.b.c	<i>Carcer Romae ad Capitolium</i>	57.e
<i>Bona animi, corporis, & Fortunae Peripateticis</i>	24.d.e	<i>Caritatis imago</i>	14.e
<i>Boni Euentus, in nummo</i>	57.d.e	<i>Carmona, sex leucis Hispali distans</i>	114.a.b
<i>Boues cum agricola in nummis, quid signent.</i>	97.b	<i>Caroli Sigonij laus</i>	98.c
<i>Boum arantium sugum, Coloniaram signum</i>	43.c	<i>Carteia, iuxta fretum Gaditanum</i>	115.d
<i>Boum, & vaccarum cornua differunt</i>	97.c	<i>an Tarifa, an Algezira</i>	ibid.
<i>Bracarum nummi</i>	117.b.c	<i>Carthaginiensium nomismata</i>	80.b.e
<i>Britannia Magna, hodie Anglia</i>	85.d	<i>Carthago Phoenicum colonia</i>	116.e
<i>M. Bruti nummus</i>	12.b	<i>Romani aemula Imperij</i>	82.d
<i>in M. Bruti nummis effigies L. Bruti</i>	56.c	<i>Catanenses py iuuenes in flamma</i>	15.a.b.c.d
<i>item Ahalae</i>	ibid.	<i>Caioloquax de rebus suis</i>	163.e
<i>Britonum lingua</i>	85.c.d	<i>M. Catonis de statuis Rom. apophthegma</i>	154.d
<i>Buccinà aduocabatur populus</i>	26.d	<i>M. Catonis Censory breuis Inscriptio</i>	ibid.b
		<i>Catonis altera falsa Inscriptio</i>	163.b.c.d
		<i>Cascantum. Hisp. municipium</i>	102.b.c
		<i>Causa, duplici ss scripsit Cicero</i>	137.d
		<i>Cayster fl.</i>	45.e
		<i>Celsa, Colonia, iuxta Hiberum in Hisp.</i>	46.c.d
			47.a
		<i>eadem Hispaniae vrbs, peregrinis notata litte-</i>	87.c.d.e.88.a.b.c.d
		<i>ris</i>	
		<i>Celsae Epitheta</i>	89.a
		<i>Censores, & alij purpurea Romae induti</i>	31.a
		<i>Censorinus gentis Marciae cognomen</i>	154.b
		<i>Censorius M. Catodictus</i>	154.e
		<i>Census Romae</i>	153.e.154.a
		<i>Centauri quales</i>	70.b.c
		<i>qui Centauri Romae dicantur</i>	70.d
		<i>Centesima usura quae verè dicenda</i>	123.c.d.e
		<i>error hic Accursij & aliorum</i>	ibid.
		<i>Centimanus Iurisconsultus</i>	149.e
		<i>Centuriata Comitia quae</i>	57.c
		<i>Centuriones qui</i>	128.b
		<i>> Centurionum nota in Lapp.</i>	127.e.128.b
		<i>Cerberus, Plutonis canis</i>	75.e
		<i>Ceres, in nummis Graecis</i>	87.c
		<i>Cereris currum serpentes traherant</i>	115.c.178.c.d
		<i>Cereri, serpentes alati, & papauer, cur attribuan-</i>	
		<i>tur</i>	74.b
		<i>spicae cur eidem tribuantur</i>	74.b.83.e
		<i>Ceres Proserpinam quaerens quicuit</i>	27.e
		<i>Ceritum tabulae, Prouerb.</i>	90.b
		<i>Charybdis, & Scylla</i>	68.e.69.a
		<i>Chemia an utilis</i>	1.d.169.c
		<i>eius artis fallacia & imposturae</i>	169.d
		<i>Chimaerae forma qualis</i>	65.d.114.e
			quid

E

C <i>Pro G. usurpatum</i>	99.c
<i>C. pro Gaio, & D. pro Gaia</i>	127.e
<i>centesimam interdum usuram significat</i>	128.a
<i>C. V. T. T. quid significent</i>	12.c.d.36.d
<i>Caduceus cur Mercurio tribuatur</i>	23.b.74.a
<i>Caduceus, in nummis</i>	18.a.b
<i>Caecilia gens unde</i>	126.e.127.a
<i>Q. Caecilius Metellus, Creticus, quando Consul</i>	138.d
<i>cur dictus Creticus</i>	ibid.
<i>C. Caecilij Metelli Inscriptio</i>	156.b
<i>Caeciliae Metellae sepulcrum</i>	50.e.138.c
<i>Caesaraugusta vrbs, an ab Augusto sic dicta</i>	8.a
<i>100.d. Colonia Immunis</i>	91.a.129.c
<i>Caesaraugustani nummi</i>	97.a.129.c
<i>Gaesaraugustae quae insignia</i>	43.c
<i>Caesar, Punica lingua Elephas dictus</i>	38.a
<i>Caesar Rubiconem transijt</i>	160.a
<i>Falsi eius nummi</i>	161.e.164.e
<i>Caesti qui Rom.</i>	132.c
<i>Caius, & Lucius Caes. Augusti filij</i>	95.a.d
<i>Caligula Imp. unde sic nuncupatus</i>	101.a
<i>Calagurris, colonia, an municipium</i>	100.c
<i>ea duplex in Hispania</i>	99.d.e
<i>eius cognomina</i>	100.c
<i>Calata iud in Aragonia, armis cudendis clara vrbs</i>	37.a.98.b
<i>eius insignia quae</i>	ibid.

INDEX

quid significet	ibid.	columna Traiani, ab Alphonso Ciacconio Romae edita	51.d
Chindasuindus Rex Goth.	86.b.120.d	columnarum familia, Romae	52.b
Chinensium è charta nummi	85.b	comitiorum Romae triplex genus	57.c
Chori Comoediarum ac Tragoediarum	145.a.b	Comitia Centuriata ubi habitae	148.d
Hispani hac voce vsi	ibid.	Commodus Imp. Herculem se ostentabat	72.b.c
in Choris crassior erat vulgi sermo	ibid.b	Comoediae Trabeatae, quales	67.d
Christiani cur fulminiferi dicti	63.a	Compitales Dij ubi colendi	171.c
eorum legio fulminatrix appellata	62.d.e	Concordia in nummis	17.a
pro Christianis de Diis gentium aduersus Gentiles qui scripserunt	170.a	& unde dicta	ibid.c
Christiani Imperatores lauro coronari nolebant	81.b	Congiarum militaris, signum	26.c
CHRISTVS Phoebò anteponendus à poetis	175.b	Congium, mensura	ibid.c.d
CHRISTI columna, ubi spectatur	52.b	CONOB. quid in nummis significet	106.d
CHRISTO quid debeat de pulsa idololatria	180.e	consilia Toletana plurima	105.d
Cicero, cur Imp. dictus	59.d	consecratio, in nummis	52.d
Cicero Pater Patriae à quibus dictus	153.b	in Constantini nummo Crucis signum	8.c
supplicationes illi decretae	ibid.	Constantia in nummis	19.e
Ciceronis aetate quae Inscriptiones positae	122.c	quàm deceat Iudices & milites	20.a
d. 136.b		filia Constantini hoc nomine	ibid.
Ciceronianus stylus ceteris praestantior	49.b	Constant. Landus Comes	166.e
Ciconia, pietatis signum	14.e	Constantinopolis quando condita	22.e
Circensibus in ludis factiones colorum	30.e.48.b	Constantini arcus	54.a.d.e
Circensium ludorum forma	50.b.c.d	COS. olim sine N. scriptum	151.a
Circus ab amphitheatro, & Theatro quid differt	48.b	Consul iterum, non secundo	100.a
Circus Caracallae	50.d.53.e	Consul tertium, non tertio	ibid.b
Circus Maximus à P. Ligorio depictus	51.b	Consules interdum abdicare cur coacti	148.d
C.I.V. Colonia Iulia Victrix	93.c	Conuentus Hispaniae sub Augusto	90.d
Ciuiaca corona	22.b	septem Plinius numerat	ibid.
Clementia in nummis	19.d	Corcyreorum in nummis delphinus	65.a
ea Reges decet	ibid.	Corduba Baeticae	III.c
Clunia Hispaniae vulgo Cruña, vel Coruña		Patricia cognomento	ibid. & 112.d
Comitis	109.a.b	Corinthium aes	83.c.d
Clypeus Hercules, an Hesiodi poema	72.a	Corinthia Architecturae forma	49.a.b
eius clypei in Pandectis mentio	ibid.a.b	Corinthiorum nummi cum Pegaso Persei equo	65.d.e.84.b
Coepit cum eo à coepio, & cepit à capio	149.b	C. Cornelius Caeso in Inscript. Porcunae	115.b
Coliseum Romae	48.b	Cornelius Nepos Ciceronis familiaris	136.c
Coloniae, boum iugo in nummis signabantur	82.c	P. Corn. Scipionis Afric. titulus	155.a
Coloniae XII. Hisp. quae	91.a.b	alter	ibid.c.d
Colonia, & Municipium quid differant	90.a	ex Aemilia gente in Corneliã adoptione	
Colonia patricia	112.b	transijt	155.b
Colonia Romulea, vel Romulensis	113.c	ante tempus legitimum Cos. creatus	ibid.d
Coloniae Romanis ne ciuibus constaret, an Latinis	89.a	L. Corn. Sullae Inscript.	140.a.b
Coloniae quomodo fiebant	97.d	corniola metis in sculpta	50.b
earum Magistratus	ibid.	Cornucopia, ubertatem denotat in nummis	17.b
Colossus Soli dedicatus qua forma	48.c.d.	43.d	
49.a		cur spicae, & vomer in eo spectetur	17.d.e
eius fragmenta Romae	ibid.c.49.a	Coronarum varia genera	22.b.81.c
ad Colossenses B. Pauli Epistola	ibid.	Corona Regum hodie	81.a.b
Columbarum genius	70.e	Coruña, alia Galaeciae, alia Comitum, quae Clunia est	109.a
Columna Antonini Pij	52.a	Consules anni DC. LXXXI.	156.c
Traiani Caesaris	51.d.e	Cos. interdum pro Consulibus	128.d.e
Rostrata C. Duiliij	52.a	post geminatae litterae sunt	ibid.
& Augusti rostrata	52.c	Consulum anni DCIV. Inscriptio	145.b.d
Christi columna	52.b	Consulum nominararius in nummis	97.a
quàm alta & ubi visitur	ibid.	Cossetani, qui in Hisp. populi	96.e
Columna Bellonae	65.a	Costa M. Bruti legatus	107.a
		M. Crassus cognom. Diues	139.a
		Cretenes cur mendaces habiti	172.e
		Crocodilus in nummis Nemausi	86.a
		in quibus	

INDEX

<i>Ei pro I. longa Ciceronis aeno</i>	137.c. 142.d	<i>Q. Fabius, Ennij versibus laudatus & à Virg.</i>	151.c
<i>Eidus, pro Idus in nummis</i>	5.c. 132.d	<i>Factiones Circesium ludorum</i>	3.e. 48.b.c
<i>Eipήνη, Pax, in nummis Graecorum</i>	18.a	<i>Falcidia Lex</i>	123.e. 124.a
<i>cur alata</i>	ibid.b	<i>Familia, & Gens, quid differant</i>	55.e
<i>Elagabalus, in nummis, unde dictus</i>	101.a	<i>Fannia C. Marium profugum cur collegit</i>	173.e
<i>Electrum quid</i>	83.c	<i>& 174.a</i>	
<i>Ελευθερία festa quae</i>	33.c.d	<i>Fasti Capitolini, insigne Antiquitatis monumen-</i>	
<i>Elephantus quando in Italia primum visus</i>	38.a.b	<i>tium</i>	139.e
<i>eius admiranda</i>	70.c	<i>Fecunditas</i>	31.c.d
<i>serpentes è terra eruit ac necat</i>	38.b	<i>Felicitas, in nummis</i>	23.a.b.c
<i>vide & Ibis.</i>		<i>Femina, non cum diphth. scribendum</i>	146.e
<i>longaeuus est</i>	16.a	<i>Feminae caput velare iubentur in templo</i>	14.c
<i>Elicius Iupiter</i>	173.c	<i>Feminae patris nomine contentae</i>	138.d
<i>Eluira, iuxta Granatam</i>	114.e	<i>& praenomine carebant</i>	ibid.d.e
<i>Emerita, Lusitaniae oppidum</i>	103.d	<i>Feminae quo colore vestiebantur</i>	31.a
<i>Emerita Augusta</i>	117.e & 118.a	<i>in lectu candida induebantur</i>	ibid.
<i>Emporiae nummi cum Pegaso</i>	65.e. 66.a	<i>Fenestella, quis</i>	79.b
<i>Emporitanus nummus</i>	86.e. 87.a.c.d	<i>non est auctor libri de Magistratibus</i>	ibid.
<i>Emptus, an sine P. scribendum, & similia contra</i>		<i>Feretrius & Elicius Iupiter, cur</i>	173.c
<i>Lambinum</i>	153.d.e	<i>Feronia Iuno</i>	176.b.c Vide IVNO
<i>Emptionum formula vetus cum raudusculo</i>	143.d	<i>Festina lente, in Augusti & Vespasiani nummis,</i>	
<i>Ennij Epitaphium</i>	144.a	<i>cum Anchora & delphino</i>	12.e
<i>Ensis sine cuspidè, Hispanicum telum</i>	37.b	<i>Fides, in nummis</i>	16.d
<i>Vide Parazonium.</i>		<i>Filiae plures quomodo Romae appellatae</i>	139.a
<i>Entelechia in animae definitione</i>	162.b.c	<i>Flamen Caesari datus</i>	157.b
<i>Ephesus portus</i>	41.b Vide Diana Ephesia.	<i>Flamines Iulij Caesaris</i>	130.a
<i>Epitaphia quae</i>	111.e	<i>Flamen Lanuvij</i>	130.a
<i>Epitaphia doctorum</i>	144.a	<i>Flamen Romae Dialis, Martialis, Quirinalis</i>	
<i>Epitaphium honestae matronae</i>	146.a.b	<i>140.a</i>	
<i>Epitaphium prodigiosum, confictum</i>	164.b	<i>Flamen urbis Romae</i>	129.e
<i>Epitheta Regum in nummis varia</i>	105.a	<i>quis Varroni</i>	130.a
<i>Equi Mauretaniae</i>	38.d	<i>Flamines coloniarum</i>	ibid.
<i>Equicaput in nummis Carthaginis quid</i>	82.e. 83.a.b	<i>Cn. Flavius, an Appij Claudij libertus</i>	149.d
<i>cum femina, an Didone</i>	84.a	<i>M. Planius Festus Duumvir</i>	89.c
<i>Equitum census quantus</i>	112.a	<i>Florum hodie nimis stultum studium</i>	169.c
<i>Equus Neptuno sacer</i>	64.b	<i>Fluvij ut pingi soliti</i>	43.d
<i>Erganica, quod opidum Hisp.</i>	99.b	<i>Cornuaetiam appingebantur</i>	45.d. 46.b
<i>Eringius, non Eringius Rex</i>	120.d	<i>Formae, in Iure aquae-ductus appellantur</i>	55.c
<i>Rex fuit Goth.</i>	86.c. 105.d. 112.d. 113.e. 118.b	<i>Fornices in C. Censorini nummo</i>	ibid.d
<i>Eryxias an Platonis dialogus</i>	85.a	<i>an à Marcia oriundus gente</i>	ibid.d
<i>Eth Hebraeis ignem significat</i>	177.c	<i>Fornix Fabianus Cic.</i>	ibid.b
<i>Eua, quo fructu decepta in paradiso, disputatum</i>	71.d	<i>Fortuna Populi Rom.</i>	25.a
<i>Euboea</i>	35.e	<i>Fortuna, in nummis</i>	24.b.c
<i>Eucharis, quid</i>	143.d	<i>eius forma apud Lactantium</i>	ibid.c
<i>Eucharis, Mimae libertae Inscriptio</i>	142.e. 143.a	<i>an vitam regat mortalium</i>	ibid.d. & 25.a
<i>Euricus Rex</i>	119.d	<i>Redux</i>	ibid.c.d
<i>Euphrates & Tigris, fluvij Mesopotamiae</i>	45.c	<i>turrita, quae</i>	ibid.a
<i>Europa Virgo tauro inuecta</i>	35.d	<i>eius rota, qualis</i>	ibid.b
<i>Euthymius Strabo L. F</i>	35.d	<i>Forum Traiani</i>	51.d
<i>Exedra quid</i>	141.c	<i>Fostlus, qui Faustulus, pastor</i>	39.e
<i>Exercitus iter quomodo impediabatur</i>	153.a	<i>Fridigerus</i>	119.c
<i>prodigiis & auguriis, & vi Legis Curiaetae</i>		<i>Fulmen Ioui sacrum</i>	62.d
<i>ibid.</i>		<i>tres eius proprietates</i>	63.a
F		<i>Fulminatrix legio Christianorum ex Dione &</i>	
<i>F In nummis pro filio, non fratre</i>	86.a	<i>Xiphilino</i>	62.d.e
<i>Fabianus fornix, apud Cic.</i>	55.b	<i>Fulvii Ursini Familiae Rom. cum iconibus</i>	166.d
<i>Q. Fabij Maximi Inscriptio elegantissima</i>	150.b	<i>Fusij post Furij dicti.</i>	147.e
<i>eius cognomina</i>	ibid.e		
<i>Fabij, Patricij Rom. fuerunt</i>	151.a	G	
<i>ab Hercule genus derivant</i>	ibid.	<i>G Quando Romani uti coeperunt</i>	99.b
		<i>G.T.A. quid significant</i>	38.d
		<i>Gabrielis</i>	

INDEX

<i>Gabrielis Simeonis Epitaphiorum ac Nomismatum Illustratio</i>	166.e	<i>Hermiae in biuiis, triuiis</i>	174.e
<i>Gades, hodie Calis</i>	116.d.e	<i>capite eas truncasse, capital Athenis</i>	ibid. 175.a
<i>Gadir pro Gadibus</i>	116.e. 117.a	<i>Hermolai Barbari vera sententia de Centesima u-</i>	123.c
<i>de ea peninsula Plato & Strabo</i>	117.a.b	<i>sura</i>	170.d
<i>Gaditani equites Strabonis aetate</i>	ibid. b	<i>Herostatus Dianae templum incendit</i>	36.c
<i>Galea, symbolum virtutis</i>	102.d	<i>Hesperia, de Italia & Hispania dicitur</i>	117.b
<i>Gallia</i>	37.d	<i>Hesperidum horti & Atlantici</i>	36.a
<i>Galliae Nomismata</i>	80.a. 85.b.c	<i>Hiberia potius, quam Iberia scribendum</i>	36.a.b
<i>Galli sacerdotes Cybelae</i>	76.c	<i>Hiberus, Hispaniae fluuius in nummis</i>	119.a.b
<i>Gallus Marti sacer</i>	73.e	<i>Hieroglyphica in nummis</i>	13.a. 53.e
<i>Genetrix, à Geno, pro Gigno</i>	113.d	<i>qui de iis scripserint</i>	ibid.
<i>Gens, & familia, quid differant</i>	55.e	<i>Hierosolymitani templi spolia, Romae</i>	41.c
<i>Gentium in Diis colendis, & fabricandis amentia</i>	174.b	<i>Hierusalem in nummis</i>	11.c
<i>perridicula</i>	55.e	<i>Hilaritas ut sculpta</i>	30.c
<i>Gentium nomina in Ius exeunt</i>	40.a	<i>Hippocentauri quales</i>	70.b.c
<i>Germania in Nomism.</i>	115.e	<i>Hippodromus</i>	50.d. 53.e
<i>Geryonis armenta</i>	119.e	<i>Hippopotamus, Nili animal</i>	44.a
<i>Gesaleicus</i>	ibid.	<i>eius forma</i>	ibid. b
<i>alias Gesalarius</i>	166.b	<i>Hispalis, hodie Seuilla</i>	113.d
<i>Guil. Choul Lugdunens.</i>	132.c	<i>Hispania, olim Spania, ut hodie, & à Graecis</i>	105.c
<i>Gladiatores, gladiis pugnabant</i>	63.d. 71.c	<i>an à Pane Deo</i>	ibid.
<i>Glandes, seu Iuglandes Iouis</i>	65.a. 66.b	<i>eius dioeceseon diuisio</i>	ibid. d
<i>Gorgon, in Palladis scuto</i>	35.d	<i>Hispania prouincia in nummis</i>	36.a. b. d
<i>Gortyniorum in Creta nummi, cum tauro Euro-</i>	110.a	<i>Bellicosa semper habita</i>	36.d
<i>pam vehente</i>	110.b	<i>Hispaniae ficta ab Annio antiquitas</i>	161.a. c
<i>Graccuris municipium Hisp.</i>	77.b.c	<i>Hispani Imperatores tres qui</i>	8.b
<i>hodie vel Grajal, vel Agreda.</i>	5.e	<i>Hispaniae Latij ius contulit Vespasianus</i>	129.c
<i>prius Illurei dicta</i>	49.b	<i>Hispanici nummi</i>	80.a
<i>Graeca Nomismata ut explicanda</i>	ibid.	<i>Historici saeculi aurei Rom.</i>	136.c. d
<i>Graeci nummi gentium variarum</i>	171.a. 172.c	<i>Hoc signo victor eris: in Cruce lectum Constun-</i>	8.e
<i>Graecae linguae Dialecti quatuor</i>	22.b	<i>tini</i>	46.b
<i>Dorica, Ionica, Aeolica, & Attica</i>	68.d. 67.a	<i>Homerus an Melesigenes</i>	128.d
<i>Graeci armis legibusque florauerunt ante Romanos</i>	73.d	<i>Honesta missio à militia</i>	39.b
	120.b	<i>Honor, & Virtus</i>	32.b. c. d
<i>Graminea corona</i>		<i>quomodo pictus Honor</i>	4.e
<i>Gryphes in nummis</i>		<i>Horae Italicae</i>	46.e
<i>Gryphes cur Apollini tribuantur</i>		<i>Hostia quid</i>	166.c
<i>Gudemarus Rex</i>		<i>Huberti Goltziz volumina IV. Nomismatum</i>	87.a
		<i>eius Sicilia</i>	164.a
		<i>Hypnerotomachiae auctor Italus</i>	
H			
<i>H Adriani Caesaris moles Romae</i>	52.e		
<i>eiusdem pons</i>	ibid.		
<i>Hadriani Imp. de Municipiis iudicium</i>	90.b. c		
<i>Hannibal per H scrib.</i>	151.b		
<i>Hannibalis fictus nummus</i>	162.a. b		
<i>Harpocrates, silentij Deus</i>	41.e		
<i>Harpyiae, in nummis</i>	68.b		
<i>Hebe Herculis coniux</i>	30.d		
<i>Heraclij & Constantini nummi</i>	106.b. c		
<i>Hercules alter: de Theseo prouerbiu</i>	72.d		
<i>Herculi populus arbor sacra</i>	71.c		
<i>Herculis claua ac pellis</i>	71.e. 72.a		
<i>Herculis XII. labores</i>	72.d		
<i>Hermathenae, statuae Palladis & Mercurij iun-</i>			
<i>ctae</i>	174.e		
<i>S. Hermenegildus Martyr</i>	104.a		
<i>Leouigildi Ariani filius</i>	ibid.		
<i>an verus eius nummus est ab Ambr. Morali</i>	104.b. d		
<i>allatus</i>	104.b. d		
<i>Hermacles statuae Herculis, cum Mercurio</i>	174.e		
		<i>I Ac. Stradae Epitome Thesauri Antiquitatum</i>	166.a
		<i>Iac. Trezzius, artifex nummorum</i>	118.d. e
		<i>Ianus bifrons in nummis</i>	5.b
		<i>Ianus cusus in nummis</i>	65.b
		<i>quoties clausus Romae</i>	ibid.
		<i>Ianus in arcu Portugalsi Ro.</i>	55.a
		<i>Ad Ianum, quid</i>	56.e
		<i>Ibis Aegypti auis</i>	42.a
		<i>terra serpentes eruit</i>	42.a Vide in Elephas Cly-
		<i>steris usum prima docuit. Plin.</i>	ibid.
		<i>Iebneumon Crocodilum quomodo penetrat</i>	44.e
		<i>arrodit & necat</i>	ibid. e
		<i>I. D. N. pro, In Deo nomine</i>	104.a. b. c
		<i>Idola, nec maris, nec feminae formae</i>	76.a. 77.a
		<i>IESVS CHRISTVS in nummis</i>	9.a. b
		<i>Ilberda melius quam Ilberda</i>	134.b
			117.d. e

I N D I E X

<i>Ilerdensis Hispaniae nummi, quae urbs vulgo</i>		<i>Iudae nummus, quo Christum vendidit</i>	II. a. b.
<i>Lerida</i>	89. e. 91. d.	<i>Index Quaestionum quis</i>	140. d. e.
<i>Iliberis, hodie Granatae regnum</i>	114. d. e.	<i>Indices sedere soliti</i>	19. a. d.
<i>Illice, quae hodie Alicante, portus est</i>	102. e. 103. a.	<i>Iulia, Tarraconis etiam Epitheton</i>	100. d.
<i>Immunes cognomento</i>	129. c.	<i>Iulianus Apostata Mercurium quadratum noctu</i>	
<i>Imagines illustrium virorum delectant</i>	7. b.	<i>adorabat</i>	175. a.
<i>Immunes, quae Hispaniae urbes</i>	129. c.	<i>eius in Christianos saevitia</i>	ibid.
<i>Immunes fuisse Barcinonenses</i>	ibid.	<i>C. Iulius Caesar Strabo</i>	139. d.
<i>Imp. in nummis, cum numeris</i>	59. e.	<i>hic de Iocis disputat lib. 11. de Orat. Cic.</i>	ibid. e.
<i>Imperator quis in exercitu nominatus</i>	141. a. 157. a.	<i>Iulij Scaligeri error</i>	144. e.
<i>Imperator quis Rom. appellatus</i>	140. e. 141. a.	<i>Iuno, aëris Dea</i>	174. b.
<i>Imperator Romae ante Caesares</i>	14. e. 141. a. 152. a.	<i>Iunonis caput cum pelle caprina Lanuvij</i>	72. c. d.
<i>Imperatores Hispani tres, qui</i>	8. b.	<i>mala ei Persica attributa</i>	71. c. d.
<i>Imp. sua imagine notasse monetam</i>	5. d. e.	<i>& pauo sacra</i>	53. a. b.
<i>Imp. qui improbi, & Tyranni</i>	7. c.	<i>Iuno Feronia</i>	176. b. c.
<i>In-ante pro Ante</i>	129. b.	<i>Iuno Moneta</i>	28. e. 176. c.
<i>In Dei nomine variè in nummis</i>	112. b. c.	<i>à monendo Ciceroni</i>	173. c.
<i>Indorum moneta qualis</i>	85. b.	<i>Iuno Martialis forte Maritalis</i>	176. d.
<i>Indulgentia</i>	27. b.	<i>Iuno Regina, quae</i>	175. e. 176. a.
<i>Insulae reis in Hisp. impositae</i>	110. c.	<i>Iuno Sospita Lanuvij culta</i>	29. d. 176. a.
<i>Insania quorundam in nummis Rom. colligendis</i>	169. b.	<i>Iupiter, quasi iuans pater</i>	176. c.
<i>Inscriptiones saeculum ostendunt suum</i>	137. a.	<i>Iupiter Opt. Max.</i>	172. e.
<i>Inscriptio Barcinonensis ad S. Iusti.</i>	122. a.	<i>in nummis qua forma</i>	ibid.
<i>eius utilitas</i>	123. c. 124. c. d.	<i>Ammon cur dictus in Africa</i>	ibid.
<i>Inscriptio falsa</i>	159. b. 160. c. d. & deinceps.	<i>hic arietinis cornibus</i>	82. a.
<i>Inscriptiones pegmatum in Principum inaugura-</i>		<i>Ioui aquila, fulmen, & quercus sacra</i>	62. c. 71. c.
<i>zione</i>	123. b.	<i>à Ioue veteres auspicari soliti</i>	172. c. d.
<i>Inscriptiones quibus affigi solent</i>	122. b.	<i>Iouem Veiouem, cur dixerint vett.</i>	173. a.
<i>Inscriptionum scriptores</i>	166. e.	<i>cum Vulcano in nummis L. Caestij</i>	174. c.
<i>Inscriptionum utilitas</i>	121. a. b. c. 122. c. 123. a.	<i>Iupiter Ammon, arietinis cornibus</i>	82. a.
<i>quae proprie dicendae</i>	122. a. b.	<i>Anxur</i>	172. e. 173. a.
<i>Insignia huius aevi nobilium</i>	43. b.	<i>an Axurus potius dicendus</i>	ibid.
<i>Interrex Romae quis</i>	148. b.	<i>caeli Deus habitus</i>	174. b.
<i>Interregnum, etiam sub Consulibus</i>	148. c.	<i>Fulminator dictus</i>	173. b.
<i>Ioan. Annij Viterb. in patriae antiquitate confin-</i>		<i>Triumphator & Victor in nummis</i>	ibid. e.
<i>genda fraus</i>	160. d.	<i>Conservator & custos</i>	ibid.
<i>Ioannes Baptista Peresius Catalogum Regum Go-</i>		<i>Cur statator dictus</i>	173. b.
<i>thorum confecit</i>	118. e.	<i>à sistendo verius, quam à stando</i>	ibid.
<i>Episcopus Segorbiensis fuit</i>	115. c.	<i>eius rei è Livio exempla</i>	ibid.
<i>Ioan. Huttichij Nomismatum liber</i>	166. a.	<i>Ius Latij in Coloniae aut municipiis</i>	129. b. c.
<i>Ioan. Sambuci Nummi cum Emblematis</i>	ibid. e.	<i>Ius trium liberorum</i>	31. d.
<i>Ioan. Tritemij Polygraphia</i>	167. c. d.	<i>Iustiniani Imp. cognomina</i>	105. a.
<i>Iocundus Veronensis, Antiquarius</i>	162. e.	<i>Iustitia, in nummis</i>	19. a.
<i>Io in vaccam conuersa</i>	63. e.	<i>à Chrysippo quomodo depicta</i>	ibid.
<i>Io triumphæ, Io Paean, Io Bacche, quando ac-</i>		<i>Regum propria</i>	ibid.
<i>clamatam</i>	3. c.	<i>Iuventas, Dea iuuentutis</i>	30. d.
<i>Iouiani Pontanistica Venditionis Formula</i>	161. a.		
<i>Irene, coniux Leonis Imp. CP.</i>	18. b.	K	
<i>Isis Dea, & Berecynthia quae</i>	76. d.	<i>AKKABH Punicum vocabulum Stephano,</i>	
<i>Isocratis locus de Diis receptis colendis</i>	171. b.	<i>& Eustathio</i>	82. c. 83. e.
I T A L I A		L	
<i>Italica, pro cognomento</i>	39. a.	<i>Pro libra</i>	5. a.
<i>Urbes etiam in Baetica</i>	ibid. c. 113. b. c.	<i>Labarum, qua forma signum</i>	8. d. e. 9. a. 14. a.
<i>patria Traiani & Hadriani Imp.</i>	ibid.	<i>Labyrinthus</i>	69. c. d. e.
<i>Italicum ius</i>	98. c.	<i>Labyrinthus Cretae in nummis</i>	35. e.
<i>Iterati interdum Magistratus</i>	149. a. b.	<i>Lacônes 300 duce Leonida ad Thermopylas caesi</i>	
<i>Itinerarium Antonini Aug. à Surita editum</i>	37. b.		143. e.
<i>Iubae Regis Mauritaniae nummus</i>	80. c.	<i>Ladini, qui ab Hispanis nominentur</i>	94. e.
<i>de coplura ex Plinio</i>	81. a.	<i>Lactitia, virgo floribus coronata</i>	30. a.
<i>Iubilacum vnde</i>	31. c.	<i>Lacivi Torrentij laus, à poetica</i>	175. a.
<i>Iudaea</i>	41. c.		
			Lapidet

INDEX

Lapides, miliarium olim indices	25.d.e	Ludos Romae Aediles curabant	179.a
Lares cur Praestites dicti	174.c	Ludi Apollinares	175.c.d
eorum signa Romae sub Augusto dedicata	174.d	quid à saecularibus differant	ibid.
Lares in foco colebantur	171.c	quibus diebus celebrati	ibid.
Lariscoli in nummis	56.b.c	Ludi Gallici Medicus, quis	141.d
Laserpicium, Africae herbas	6.a.b.82.a	Ludi Saeculares qui	175.d
Latini veteres in Hisp. qui	91.c	qui de eorum origine scripserint	175.d
Latina vetus Hispanorum lingua	94.e	ab Apollinaribus quid differant	ibid.
Latus clauus quis in Senatorum tunica	75.d	Ludorum Graeciae quae pompa	21.c.d
Latus clauus, & toga picta, quid	32.b.c	Lud. Porzcius de Magnitudine Tarracon.	167.b
Laurea corona quae & triumphalis	22.b	Luna à Sole lumen mutuatur	70.a
praemij loco data	20.e.21.a	Lupa, Romulum & Remum lactans	39.c.43.e
Lauri quis olim vsus	19.e	Lupae, scorta dictae	39.e
L.D.D.D. Locus datus decreto Decurionum	136.a	Luperi Romae ut vagati	72.d
Legatus quis	118.a	Lusitanici nummi	117.b
Legionensis regni nummus	107.a	Lustrum Romae quid	153.e.154.a
Regum quoque sedes	ibid.	L. Lutatius Catulus in Capitolio Romae	140.b.c
Legionum signa	43.a	Lysimachi nummi cum cornibus arietinis	82.a
earum numerus	ibid.		
Legiones XXXIII. Romae in Capitolio	128.c	M	
Leo Nemeaeus	72.c	M vel MV. pro municipio	110.a
Leones cum Virginis capite, Romae	44.d	M. S. id est Monumentum statuerunt	
Cybelae currum trahebant	76.c	156.a	
prae foribus olim positi	44.c.d	Mac. Macellum an significet	59.e.60.a
Leonigildus Rex	120.b	Maeander fl.	46.a
Leonigildus, frater Liuvae Regis	103.e.104.a	Mag. an Magna domus Aug.	59.e
Leptis Coloniae nummi	82.b.c	Magnorum Deorum, Dearumque deliria	180.e.
Letum, pro morte, poetice	145.e	181.a	
Lex quibus Comitibus ferri solita	58.d	Magna Dea Cybele	180.b
Lex curiata	152.e	Magister equitum qualis	152.b.d
in exercitu mouendo	153.a	Magistratus Coloniae	97.d
Lex de priuatis sacris non admittendis	171.a.b	Magistratus iidem, extra Consulatum, aliquando	
è Ciceronis Legibus, de peregrinis Diis non ad-		repetiti	149.a.b
mittendis	ibid.a	Maiores Religioni acquiescendum, è sacris litte-	
Leges Gothorum Latine editae	109.b.c	ris	171.c
Lex Regia quae in Iure	59	Mala Cotonea Herculi tributa	71.d
eius verba ubi legantur	ibid.	Maluae quo colore	75.a
Legis Seruiliae auctor quis	156.a	Malum Punicum, cur Cereri tributum	74.c.d
Liberalitas qua forma pingebatur	26.b.c	Manubiae, quid	157.b
Libertas, in nummis	33.a	Manus implicatae in nummis	13.b.16.e
Libertas, ac pulpitum, cur in Palicani nummis	58.a.b.d.e	Fidei symbolum est, & Concordiae	17.a.57.d
Libertatis festa, & templum	33.c.d	Manumissionis gestus	33.c
Libertini qui	140.b	Manutorum Oribographia cum Inscriptionibus	
Library & Lapidariae saepe peccant	176.d	Rom. qualis	122.c
Libri vetitae Religionis sub Augusto exusti	171.c	Mappa quid, in Circo	51.a
L. Licinius Sura in marmore	94.a.b	M. Marcellus non Patricius sed Plebeius fuit	
Ligures, qui hodie Genuenses	151.b	111.d.e	
Liparenses peste cur conflictati	174.b	Marcia gens	55.e.56.a
Litterae & Notae, quid differant	167.c	quae eius Familiae	56.a
Litterae peregrinae in nummis Hisp.	115.c.116.d.e	Cur Marciam aquam signarit	ibid.
Liubae duo eius nominis Reges Toleti	103.e.104.a	Marini homines visi in Belgico Oceano	70.c
Liua Augusta, Iuliae nomen quando sumpsit Aug.		C. Marius Arpinas Neptunum in nummis qua-	
iussu	113.c.d	formacuderit	173.d
Liua	120.a	à mari Marius dictus videtur	ibid.
Liua, vulgo Liuba, Rex Gothorum Toleti	103.e	C. Marij Arpinatis Inscriptio	141.e.142.a.b
104.a		C. Marius bello ciuili à Sullanis Vrbe pulsus	173.e
eius frater Leonigildus	ibid.	in Africa ad Carthaginis ruinas cum fortuna	
Liua II. Rex Gothor.	120.b	expostulat	173.e
Luciani verae Narrationes fabulosae sunt	161.d	in C. Mario rerum humanarum vicissitudo	ibid.
Lucius & Caius, Augusti filij	95.a.d. Vide	Martialis patria quae	36.e.37.a.98.d
Agrippa		Mars bellorum Deus	172.b
		Romani	

INDEX.

Romani auctor Imperij	ibid.	Mutius & Minutius an per c. scribenda	151. d.
Romuli parens	ibid.	L. Munatij Planci Inscriptio	156. d. e.
cur Thurius à poëtis dictus	ibid.	Munatius per T. scribendum	ibid. e.
Mars pater cur Mars dictus	ibid.	Municipes qui	90. b.
Masilia, Phocaeensium colonia	85. e.	Municipium quid in Iure	90. a.
Masiliae nummi Graecè in scripti	ibid. c.	Municipia Hisp. XIII.	91. b.
Mater Deum Cybele	180. b.	Munificentia, quomodo picta	27. a.
eius varia cognomina	ibid.	Muralis corona	22. c.
Mauretania in nummis	38. d.	Musae novem	68. c. d.
Mausoleum Augusti	53. b. c. d.	Myrtus, herba Veneri sacra	70. e.
Medalliae, unde dictae	2. b.	hinc Myrtia Venus	71. a.
Medusae caput in quibus nummis	66. b.		
Meles fl.	46. b.	N	
Memmia Gens plebeia fuit	178. d.	N Arbo Martius Galliae	86. b.
C. Memmius quis fuerit	178. d.	male vulgo Narbona	ibid.
C. Memmius Aedilis pl. an Curulis Romae	179. a.	Narbonensis Gallia cur Gothica dicta	86. b.
Mentesa opp.	110. e.	Narrationes fabulosas qui explanarunt	170. b.
an hodie laen	111. a.	Nautiae familiae Origo	31. e.
Mercurius, in nummis	16. c. d.	Nautes, à quo Nautia gens	31. e. 32. a.
Mercurius cum petaso & alis	174. d.	Nautium nomina, ab imagine, ut Pegasi	65. c. d.
Interpres Deum	ibid.	Navis prora, in nummis	5. b.
Mercatorum ac furum Deus	174. d.	Neapolit. nummi cum equo	19. c. d.
Unde dictus	174. e.	Nemausus, hodie Nimes	85. e. 86. a.
Virga illi in manibus cur	ibid.	Nemesis imago	76. c.
& talaria in pedibus	174. e.	Neptunus maris potens, & aquae Deus	173. c. 174. b.
Mercurius cum caduceo	23. b. 74. a.	Neptunus cum tridente, in nummis	115. d.
cur Argicida dictus	64. a.	Neptunus Iouis frater	173. c.
Mercurius cur Nominus dictus	174. e.	an ubendo nomen deriuant	ibid.
eius statuæ in binis aut trinis	ibid.	cum tridente ac delphino in nummis	ibid. d.
Mercurius Trismegistus, qua forma pictus	41. e.	Neptuno Delphinus sacer	64. c. d. e. 173. d.
Mesopotamia	43. c.	item equus sacer	64. b.
Metae Obeliscus in nummis	50. a. b.	cur pinus ei eiusque pomum datur	78. d.
Metaliorum triplex genus, aurum, argentum, aes	3. e.	Nero vel Augustus Columnae insistentis	46. e.
Q. Metellus Macedonicus qualis	58. c.	Nero Apostolos 2. primos sustulit, Petrum & Paulum	7. e.
Q. Metellus Scipio Pius, in Africa perijt	38. a. c.	Nero citharoedus	5. d.
Mille designat	130. e.	Neuórov quid in nummis	77. b.
Milo Lanuvinus Dictator	176. c.	Nicol. Roccox laus	171. d.
Mineruae statua à Phidia Athenis sculpta	67. d.	Nili fl. Romae imago in Vaticano	43. e. 44. a. b.
Mineruae arma, Gorgon, seu Medusa	65. a.	Nili incrementa pueris olim designata	44. b. c.
Mineruae olea sacra, & noctua	64. b.	eius fontes ubi	45. a.
Tritonia cur dicta	66. a.	Nobiles qui Romae dicti	111. e.
Minerua scientiarum Dea habita	177. e.	Nobilitas	31. e.
è Iouis cerebro nata	ibid.	Noctua in Atheniensium nummis	6. a.
eius caput in nummis quomodo sculptum	ibid.	& in Mineruae nummis	65. c.
Minerua victrix	178. a.	Noctuae oculi caesij Palladi à poëtis attributi	ibid. b.
quasi Memnerua dicta concisè	ibid.	Nóμισμα Lat. Nomisma	2. b. d.
oleae inuentrix	ibid.	Nomismata peregrina	10. a.
cur Pacifera	ibid.	Nomismata qui ficta euulgarint	161. a. b. c.
Minotaurus in nummis Neapolitanis	68. c. 69. b. c.	Notae & Litterae, quid differant	167. e.
filii Minois	70. a. b.	Numeri Romani à mille vsque ad centies mille Romano more scripti	131. a. b. c.
T. Minucij Augurini columna in nummis	52. c.	Nummus in Euangelio, Caesaris signo	5. d.
Misilia principum Rom.	3. b. c.	Nummi adulterini cusi	159. a. 161. e. 162. a.
Mitrae seu diademata & infulae, in tauris immo-	100. b.	Nummi bilingui titulo Celsae, Ilerdae, & Saeta-	
landis	100. b.	bis	103. c.
Moderatio, in nummis	19. d.	Nummi è corio	85. b.
Moneta	28. e.	Nummi è lapidibus, & ferro	ibid.
qua forma depicta	29. a.	Nummi in scripti Arabicè	10. a.
Moneta Iuno, an à monendo dicta	18. e. 176. a. b. c.	Nummi falsi nullius vsus	159. a.
Vide Iuno		in Nummis quae potissimum cudi solent	56. b.
eius templum	29. a.		
Monetales Treveri seu Trium-viri	3. e. 29. a.		

INDEX.

Nummorum fictorum artifices Romae qui 118.d
 Nummi Romae an loco monetae quondam 166.b
 Nummi Rom. an pro Moneta 2.c.d.3.b.5.b.166.b
 ex Iuris-consultorum sententia 2.c.d
 Nummi sub Iustiniano in artificio degeneres 6.c

O

OB CIVIS SERVATOS in Augusti num-
 mis 132.d
 Obeliscus in via Populi 53.d
 Obeliscus Caracallae fractus 50.d.e.51.a.53.e
 Obsidionalis corona 22.b
 Cur ita dicta ibid.
 Obulco & Parcoma, an eadem oppida 115.a
 Pontificia cognomento ibid.
 C. Octavius, Patris Augusti Caesaris, Inscriptio 140.c.e
 Olea, pacis poscendae signum 17.d
 eadem Alineruae sacra ibid.
 Oleae cur Nigri Epitheton detur 78.e
 Olympionicae, qua pompa domum ferebantur 85.a
 Omega, & Omicron Graecorum 87.b
 Ομοιοια, pro Concordia 17.c
 Onocephalus, qualis 41.e
 Optati qui cognomen tulerint 127.d
 Oracula Apollinis, nato Christo, cessarunt 73.c.d
 Oratores saeculi aurei Rom. 136.c.d
 Oratores stantes dicebant 19.a
 Orbis terrarum Prouinciae 35.c.d
 Orthographia vetus in antiquis Inscriptioibus
 137.a.b
 Oscae ciuitatis nummi 101.c
 eius laus à Plutarcho ibid.d.e.
 & ex aliis 102.a.b
 Oscense aurum & argentum 101.d.102.b
 Oscenses Martyres, Laurentius & Vincentius 102.b
 Ossonoba, Baeticae opidum, ubi 104.c.d
 Ostiensis portus 46.e.47.a.b
 Ou, diphib. pro V longa 138.b
 Ouf. pro tribu Ventina 137.e
 ΑΧω in nummis quid 8.d.e.107.a

P

PAcuij poëtae Epitaphium 144.a
 Paene, cum ae diphib. 144.e
 Palicani nummi quomodo inscripti 58.a.b.d.e
 Pallus: vide Minerua
 Palliata Comoedia, quae Graeca 144.d
 cur Plauti ac Terentij hoc nomine ibid.
 Palma, Africae arbor 83.e
 In ara Tarracone 93.a.95.e
 victoriae signum 20.b.c.e
 Palmatae togae 32.c
 Paludamentum, vestis Imp. in bello 32.b
 Pandectae Florentini, mascul. genere 144.d
 Pannonia 40.b
 duplex ea Prouincia ibid.
 Papauer, cur Cereri attribuitur
 est in Nomismatis 27.e.28.a
 Paphia Venus: vide Venus
 Papiria gens 127.b
 Parazonium 13.c.e
 gladiolus cuspide carens 39.b

Patavium, equitibus abundauit 117.d
 Patres Patriae qui post Ciceronem dicti 153.c
 Patricia Colonia 112.b
 Patricius, cur per c scribendum 111.e
 Patricij Maiorum gentium ibid.d
 Minorum gentium qui ibid.e
 Paullus, duplici LL 146.c.155.b
 Paulli Aemilij Inscriptio 154.e.155.a
 Pano Iunoni sacra 53.a.b
 Pauonazo Italis ac Gallis color quis 31.b
 Pax, in nummis 17.c.d
 Pax Orbis, cum natus Christus est 65.b.e
 Pacis templum Romae 18.a
 Pax cur alata ibid.b
 an quotannis cadat, vt fabulantur, eius tem-
 plum ibid.c
 Pacensis, seu Pax Iulia in Hisp. hodie Badajoz
 117.d
 Pedes Iambici carminis & Trochaici 143.b.c
 Pegasus in nummis Syracusanis 84.b.c
 etiam in nummis Emporiarum 86.e
 cur pingitur alatus 65.d
 fronti impressus victorum, & vlulae 84.c
 Peregrina Nomismata 10.a
 & Arabica ibid.
 S. Petri fictus nummus 162.a
 Pet. Apiani falsae Inscriptioes 162.e
 Petrus Io. Nunnescius, Valentinus 23.e
 Pharus in portuibus Alexandriae, cur 46.e
 Philippi Nomisma apud Horatium 2.c.d
 Philoteti sagittae 72.d
 Phocaeum litus 36.c
 Phoenix, avis longaeua 16.a
 an fabulosa ibid.b
 Φώνιξ, duo significat 41.c.84.a
 inde Phoenicia ibid.
 Phoenicia, palmis abundans 41.c
 Pictores antiqui, rudes 104.b
 Picus, avis Marti sacra 39.d
 nidum vt construit ibid.
 Pierius in Hieroglyphicis 58.a
 Pietas in nummis 14.b
 Pileus Libertatis signum 33.a
 Pinus & crotalus Cybele sacra 76.e
 Pistrix, quale monstrum 66.a
 Neptuni trahens currum ibid.
 ex Plinio maiore conficti tituli 164.c.d.e.165.a.d
 ex Plinio iuniore edita Inscriptio 165.a.b
 Plutarchus an corruptus in voce Cluniae 109.c
 Pluto, Iouis frater, Inferorum praeses 173.c
 C. Publicij Bibuli Inscriptio 142.c
 plures eius nominis ibid.
 Poplicola, pro Publicola 142.d.147.d
 Poeni, qui dicti 84.a
 vnde Punica lingua ibid.
 Poeni, Phoenices sunt 116.d
 Poëtae aurei saeculi qui 136.e
 Polla, à Paula, vt olla ab aula deriuatum 143.c.146.c
 Pomoerium quid 148.d
 C. Pompeius Bucca, Duumuir 89.c.d
 in Cn. Pompeij diadema quid iactatum 81.c
 Cn. Pompeius Neptunum nummis cudebat 173.c

I N D E X.

<i>Alexandri Regis aemulus fuit</i>	<i>ibid.</i>	<i>Quatuor-viri Monetales</i>	4.c
<i>eius filius Sex. Pompeius Neptunus dictus</i>	173.d	<i>Fulvii Vrsini de iis opinio</i>	<i>ibid.</i>
<i>Pomponij Laeti fictum Testamentum</i>	161.b.162.e	<i>Quinctus & Quinctilianus an per c. scrib. 153.c.d</i>	
<i>Pomponij Melae, quae patria</i>	116.a	<i>Quot annis militare Rom. oportebat, ex Polybio</i>	130.b
<i>eius editio à Schotto enulgata</i>	<i>ibid.</i>		
<i>Sex. Pompeius Cn. F. Neptunum se arroganter appellat</i>	173.d	R	
<i>è Dione Cassio comprobatum</i>	<i>ibid.</i>	R <i>Littera pro S quando inducta</i>	149.d
<i>Sex. Pompeij nummus inscriptus</i>	14.e.15.c	<i>R. P. C. I. Reipublicae constituendae</i>	93.b
<i>T. Pomponius Atticus</i>	136.d	<i>Radagisus Rex</i>	119.c
<i>Pontifices Max. & Tribuni plebis inuolati</i>	59.b	<i>Ratiti asses</i>	4.d
<i>Pontificatus Romae Maximus</i>	140.a	<i>Raudus & Rodus quid</i>	143.e
<i>Populus cur sacra Herculi & mala</i>	71.b	<i>Rauricaria regio ubi</i>	157.b
<i>Porcà praedicane à fiebat Cereri</i>	179.b	<i>Recaredus Rex Gothorum 96.c.103.e.104.d.118.b</i>	
<i>Porcius cam c. scribendum</i>	154.c	<i>Leouigildi filius</i>	<i>ibid.</i>
<i>Porcuna & Obulco in Baetica</i>	115.a	<i>Recaredus II.</i>	120.b.c
<i>an à porca nomen</i>	<i>ibid.</i>	<i>Recceswinthus, Gothorum Rex</i>	96.d.105.b
<i>Porta urbium, à portando aratrum dicta</i>	97.c	<i>Recceswinthus II. Rex Gothi</i>	117.c.118.b
<i>Portumnus Deus</i>	47.a	<i>Recceswinthus III. Chinda swinthis filius</i>	120.d
<i>apud Festum & Varronem</i>	<i>ibid.</i>	<i>Regina Iuno</i>	175.e.176.a.b
<i>Posuerunt M. Cato dixit pro posuerunt</i>	145.e	<i>Regium diadema quid</i>	81.a
<i>Praetexta toga & pura, quae</i>	30.e	<i>Regum Gothorum Epitheta</i>	96.c
<i>praetextatae Comoediae</i>	144.e	<i>Religio, in nummis</i>	16.c.d
<i>praetores bis qui fuerint</i>	149.a	<i>Religioni maiorū Scriptura docet inhaerendū</i>	171.c
<i>praetores Capuae dicti</i>	82.c	<i>Reliquiae Sanctorum pie cultae</i>	53.e
<i>Prasi-ni, & Ruffati in Circensibus</i>	30.e.48.b	<i>Rerum humanarum in Mario vicissitudo</i>	173.e
<i>Princeps Iuuentutis quis</i>	95.e	<i>de Rerum inuentoribus qui scripserint</i>	170.a.b
<i>Principes Senatus, qui creabantur Romae</i>	95.c.d	<i>Respublicae duobus, armis ac legibus continentur</i>	172.b
<i>148.b</i>	(148.b	<i>Rex regum</i>	9.a.b
<i>Princeps Senatus ex Ordine Censorum legebatur</i>		<i>Reges Ioui sacri</i>	170.c.d
<i>Prodigium vittis per amphitheatrum ducti, iussu</i>		<i>Reges Rom. in nummis, Numa & Ancus Mar-</i>	
<i>Hadriani Imp.</i>	110.e	<i>cii</i>	55.d
<i>Promptuarium Iconum G. Rouitij</i>	161.d.166.a	<i>Rhaeti aut Rhoeti qui in Alpibus populi</i>	157.b
<i>Pro rostris dicei</i>	58.a	<i>Rhincerotus admiranda apud Martialem</i>	70.c
<i>Proserpinam à Plutone raptam quid significet</i>	74.b.c.d	<i>eius in nummis forma</i>	<i>ibid.c.d</i>
<i>Providentia in nummis</i>	22.d	<i>missus è Lusitania ad Leonem X:</i>	<i>ibid.</i>
<i>Graecè τὸ πρὸν Stoicis</i>	<i>ibid.</i>	<i>ROMA in nummis</i>	39.b.40.a
<i>Prusias Rex cur irrisus Romae</i>	33.b	<i>ROMA pro Deaculta</i>	13.d.129.e
<i>Pub. Clodius nequam & impurus</i>	180.b	<i>Ρώμη, robur</i>	39.c
<i>sacra Bonae Deae violat Romae</i>	<i>ibid.</i>	<i>an hinc Roma dicta</i>	<i>ibid.</i>
<i>Ciceronis hostis maximus</i>	<i>ibid.</i>	<i>Romae Litterati candidè agunt</i>	159.b
<i>Trib. pleb. cur factus</i>	180.c	<i>Romanae Antiquitates in nummis</i>	9.c
<i>Pudicitia</i>	31.b.c	<i>Romance, cur Hisp. lingua dicta</i>	94.e
<i>Pugiles qui, à pugnis dicti</i>	132.c	<i>Romani cur Togati dicti</i>	<i>ibid.d</i>
<i>Pugiones & pileus, in nummis Bruti</i>	5.c.d	<i>Romani mores peregrinis cur anteponendi</i>	171.b
<i>Pulcrum, & sepulcrum, sine H</i>	146.c.d	<i>Romani ad Taurum usque Imperij fines protulerunt</i>	172.c
<i>Punctum in marmoribus quando poni solitū</i>	139.e	<i>Romanorum Dij</i>	171.b
<i>Punici iidem, qui Phoenices</i>	84.a	<i>Religionē iidem constanter seruarunt</i>	<i>ibid.c</i>
<i>de Purpureo colore disputatum</i>	31.b	<i>Romanos ad centum millia usque tantum numerasse</i>	131.d
<i>Purpureus color qualis, iterum disputatum</i>	74.d.e	<i>Rosarum varij colores</i>	75.a
<i>Puteal Cordubae, in Baetica</i>	56.d.57.e	<i>Rostrum Romae unde dicta</i>	21.e.22.a
<i>Puteal Libonis, quid</i>	56.d.e.58.a	<i>Rostrum nauium</i>	58.a.e
<i>quid in Horatio</i>	57.a	<i>Rostrata corona</i>	22.b
<i>Pyrrhus Rex Epirotarum, in nummis</i>	71.c	<i>Rota Fortunae</i>	25.b
<i>Pyrrhus Ligorius Neapolitanus pictor</i>	51.b	<i>Rubico flumen, terminus Italiae</i>	159.c
<i>Pythagoras, de Diis legitime colendis</i>	171.b	<i>Rudericus, vulgo Rodrigus</i>	120.c
		<i>ab hoc clade amissa per Mauros Hisp. est</i>	<i>ibid.</i>
		<i>Ruminalis ficus</i>	39.c.57.d
		<i>Ruffati & Prasini in Circensibus</i>	30.e.48.b
		<i>S pro</i>	

Q

Q *Vadrigae in circo quomodo current* 48.b
Quadrigarum factiones quatuor *ibid.*
Quaestores Rom. 154.a

<i>S</i> Pro semissi	5.a	<i>Sericum Romae in usu non fuit</i>	31.b.32.c
<i>S.C. Senatus-consultum, plurimum in aereis nummis spectatur</i>	3.e	<i>Serpentes alati, cur Cereris</i>	74.b
<i>S.C. Claudianum, apud Tacitum, & alios</i>	165.c	<i>& terra erant ceruus</i>	38.b
<i>S.T.T.L. sit tibi terra leuis</i>	146.a	<i>& elephas 38.b. & Ibis auis Aegypti</i>	42.a
<i>Sabinarum raptus, in Titurij Sabini nummis</i>	147.c	<i>Serpens Lanuij, apud Propertium</i>	29.c.d
<i>Sacculi & loculi pecuniae</i>	4.b.c	<i>Aesculapio ac Saluti sacer</i>	ibid.e
<i>Sacra priuata non admittenda</i>	171.a.b	<i>Serpentes in nummis</i>	67.e
<i>quia profana potius quam sacra sunt</i>	ibid.c	<i>Serui manu-missi dominorum inducebant nomina</i>	143.c
<i>Sacrorum instrumenta in nummis</i>	38.b	<i>Seruorum nomina, Eros, Hermes, &c.</i>	84.e
<i>Saeculum Ciceronis, ac Caesaris, eloquentissimum</i>	122.d.136.c	<i>Seruiliij Caepionis Inscriptio</i>	155.e.156.a
<i>Saeculares ludi à Sabinis orti</i>	147.c.175.d	<i>Virithicum bellum finiuit</i>	ibid.
<i>vide Ludi.</i>		<i>Ser. Galba pro Seruius, non Sergius</i>	132.a
<i>Saetabis Valentini regni opidum, hodie Xatiua</i>	103.b	<i>Luriconsultus hoc nomine</i>	ibid.
<i>Sagati & Togati qui</i>	172.b	<i>Sestertij nota, H-S</i>	4.c.d
<i>Sagittae manu contortae cur in Veionis nummis</i>	173.a	<i>Setia, ubi</i>	119.a
<i>Sallustij laus, & Thucydidi comparatur</i>	136.d	<i>Seueri Imp. arcus</i>	54.a.b
<i>Saguntum, urbs Hisp.</i>	90.e	<i>Seuiratus munus</i>	133.e
<i>an Saguntus dicendum</i>	102.e	<i>eius sumptus</i>	ibid. & 134.a
<i>Colonia-ne an municipium</i>	ibid.	<i>Sex. Serrani Inscriptio</i>	156.a
<i>Saguntini nummi</i>	ibid.d.e	<i>Sicilia</i>	40.d.e
<i>Salij Martis sacerdotes</i>	66.d.67.a	<i>Trinacria cur dicta</i>	ibid.
<i>quid à Palatinis & Agonalib. differant. ibid.</i>	ibid.e	<i>tria eius promuntoria in nummis repraesentata</i>	ibid. & 178.b
<i>Salonst. Aragoniae, ferrum temperat</i>	36.e	<i>Cerericur sacra</i>	178.b
<i>Salus, in nummis</i>	29.b.c	<i>eius fertilitas</i>	ibid.
<i>Sanctorum reliquiae honorandae</i>	53.c	<i>Siclus sanctuarij Hebraeorum</i>	5.e.11.b.c
<i>Sarranae tibiae vnde sic dictae</i>	84.a.145.c.d	<i>Sidon, piscem significat, aliis venatum</i>	117.b
<i>Satyri ac Sileni, Baccho attributi</i>	73.a.b	<i>Sidonij cuderant nummos, cum rapta Europa à tauro</i>	36.a
<i>Scaena, cum ae diphth. scrib.</i>	144.d	<i>Signum proprie de Diis Cic. usurpat.</i>	141.b.c
<i>Sceptrum aut virga, quid notet</i>	19.a	<i>Signa militaria varij generis</i>	43.a.b
<i>Schintila Rex</i>	120.c	<i>Signa cohortium, humeris lata</i>	16.e
<i>Scipio, seu sceptrum, in nummis</i>	19.e.20.b	<i>Sileni, Bacchi socij</i>	73.a.b
<i>Scriptores Nomismatum & Iconum</i>	181.182	<i>Silphium, quae herba</i>	6.a.38.c.82.a
<i>Scylla, & Carybdis</i>	68.e	<i>Silua, & Siluanus an per Y Graecum</i>	141.c
<i>per Mythologiam scorta repraesentant</i>	69.b	<i>Silvani sancti Inscriptio</i>	ibid.a
<i>Sebast. Erizo Venetus, de Nomism. Rom.</i>	166.b	<i>Sinus in toga, qualis</i>	32.c.d
<i>Fr. Sebastianus Plumbus</i>	118.d	<i>Sirenarum forma</i>	68.b.c.d
<i>Securitas, in nummis</i>	20.a.b	<i>Sisebutus Rex</i>	120.e
<i>Sedere soliti Iudices</i>	19.a.c	<i>Sisenandus Rex</i>	ibid.
<i>Segeticus</i>	119.d	<i>Sissita Iuno quae Sospita 176.a Lanuij culta</i>	ibid.
<i>Segetia Dea Cereris affecla</i>	179.b	<i>Sistrum, qua forma</i>	41.d
<i>Dea Segetum habita</i>	ibid.	<i>In sacris Isidis adhibitum</i>	ibid.
<i>Segesta dicta à Plinio</i>	ibid.	<i>Socrates cicutam bibere coactus</i>	171.b
<i>Segobia, Castellae opidum</i>	107.a	<i>Solitaurilia Rom. quae</i>	154.a
<i>antiquius Segouia</i>	ibid.	<i>Solon neutros in bello ciuili detestabatur</i>	55.a
<i>Segobrica, vulgo Segorue, iuxta Valentiam</i>	99.d	<i>Spania pro Hispania, Graecis</i>	113.d.e
<i>Semissis usura</i>	123.c.d	<i>Spes, in nummis qua forma</i>	18.c.d.e
<i>Senatores, initio centum</i>	126.d	<i>Sphingis forma in nummis</i>	44.d.67.e.68.a.b.114.c
<i>Senatores Maiorum & Minorum gentium</i>	172.a	<i>Spica in nummis fertilitatem notat</i>	115.a
<i>Senatus-consulta quae</i>	126.d	<i>Sportulae Rom.</i>	28.c.d
<i>Senatus-consultum Romae tantum in nummis, & Constantinopoli</i>	103.e	<i>Statua & signum quod differant</i>	141.c
<i>Senatus Principes qui Romae qui serent</i>	95.c.d	<i>Statuarum ac picturarum nimium studium</i>	169.e
<i>Senes loquaces</i>	163.e	<i>in Statuis Magistratus enumerabantur</i>	130.c
<i>Septemviri Epulonum qui</i>	157.a	<i>Suinthila, Gothorum Rex: alijs Scinthila</i>	96.b.c
<i>Septimij Seueri Pertinacis Inscriptio</i>	112.e.113.a	<i>105.b.110.e.112.b.114.b.c.120.c</i>	
<i>Septisolum Seueri Imp.</i>	50.a	<i>L. Sulla, cur Felix aut Faustus dictus</i>	23.c
<i>Sergia gens vnde profecta</i>	132.a	<i>L. Sulla Tribunitiam potestatem imminuit</i>	58.b
		<i>Sulpicia, poetria sub Domitiano Imp.</i>	172.c
		<i>Suouetaurilia quae</i>	154.a
		<i>Syracusarum in nummis Pegasus</i>	84.b.c

I N D E X.

<i>Symposiarcha, & Magister bibendi</i>	172.d	<i>TR. OB. pro Treuiris obfignatum</i>	106.d
<i>Sympulum, quid</i>	95.b	<i>Trabea, est toga.</i>	67.a.c
<i>Syrts maior, vulgo Gelues nominant</i>	82.c	<i>triacius genera Seruius facit</i>	67.c
T			
T <i>Aliquando tutelam significat</i>	94.e	<i>Traductio Equitum, Romae</i>	ibid.
<i>T pro D saepe in antiquis marmoribus positum</i>	129.a.132.b	<i>Traianus Caesar Hispanus</i>	51.e
<i>Tanaquil</i>	127.e	<i>eius columna</i>	ibid.d
<i>Tarentum à Neptuno conditum</i>	65.a	<i>de eius animae historia, quid sentiendum</i>	51.e
<i>Tarentini delphinum in Nummis cudebant</i>	64.e		52.a
<i>Tarracorectè, non Tarracona</i>	96.c.134.b	<i>Tragici Graeci qui</i>	145.a
<i>Rom. colonia quando coepit</i>	93.c	<i>Tranquillitas in nummis</i>	20.a.b
<i>an Scipionum opus</i>	ibid.e	<i>Treuri Monetales</i>	3.e.4.a.c.29.a
<i>cur Tyrrhenica dicta</i>	94.b	<i>Tria Rom. nomina</i>	127.b
<i>ager eius fertilis</i>	72.e	<i>Triarj qui</i>	128.c
<i>an Augusti edictum, primo ibi publicatum</i>	8.a	<i>Tribus nomina ante cognomen collocabant</i>	127.c
<i>Tarraconenses nummi</i>	12.b.c	<i>Tribuum Rom. numerus</i>	ibid.
<i>Tartessus, an eadem Carteia</i>	115.e	<i>de Tribubus qui scripserint</i>	57.d
<i>Taurus, in Hispanicis nummis quid signet</i>	89.b	<i>Tridens in Neptuni nummis</i>	173.d. cur 16.c.d
<i>Taurus, Statiliae gentis cognomen</i>	69.d	<i>Triens vsura quae</i>	123.d
<i>Taurus saepe pro adultero</i>	ibid.	<i>Tribunus Celerum quando</i>	152.b.c.d.e
<i>Templum Concordiae, Romae</i>	17.b	<i>Tribuni militares</i>	140.a
<i>Terracina, opidum Campaniae, edito quondam loco situm</i>	173.a	<i>Tribuni plebis sub Caesaribus</i>	59.b.c
<i>Tessera Rom. qua forma</i>	28.b.c	<i>Tribuni plebis inuiolati</i>	ibid.b
<i>Taedifera cur dicta Ceres</i>	178.c	<i>Tribunorum pleb. intercessio qualis</i>	58.b.d.e
<i>Theatrum ab Amphitheatro, & Circo distat</i>	48.b	<i>Tribunorum pl. numeris anni Imperij Caesarum denotantur</i>	59.c.d
<i>in Thermis sumptus fiebant</i>	132.e	<i>Tribunitia potestas Impp.</i>	81.d
<i>Theseus Minotaurum occidit</i>	69.c	<i>Tributa Comitia</i>	57.e
<i>Theuderedus Rex</i>	119.d	<i>Trito marinum monstrum quale</i>	66.a
<i>Theudericus Rex</i>	ibid.d	<i>Concham inflat</i>	ibid.
<i>Theudis Rex alias Theudius</i>	120.a	<i>Triumphus Rom. minor, quam victorum in ludis Graec. gloria</i>	21.c.d
<i>Theudisculus</i>	ibid.	<i>Triumphus praefatio apud Pliuuij quae</i>	164.d.e
<i>Thus in sacris</i>	14.c.d	<i>Triumviri R. P. C. Romae qui</i>	56.a
<i>Thynnus in Oceano capitur</i>	114.e.115.a.116.d	<i>Triumviratus Rei. Pub. Const.</i>	ibid.
<i>Thyrsi quid</i>	73.b	<i>Trochaici versus</i>	143.e
<i>Tiberij & Claudij Impp. nomina in Euangelio</i>	8.a	<i>Troiani seu ludicri ludi</i>	50.b
<i>Tiberis fl. Romae</i>	43.d.e	<i>Trophaeum quid</i>	21.a.b
<i>Tibiae pares & impares</i>	145.c	<i>Trophaea Augusti in nummis</i>	41.a
<i>dextrae & sinistrae</i>	ibid.	<i>Tubicines & Tibicines differunt</i>	154.a
<i>Tibicines, & Tibicines differunt</i>	154.a	<i>Tubilustrium vnde</i>	ibid.
<i>Tigris & Euphrates fl. Mesopotamiae</i>	45.b.c	<i>Tucci, seu Angusta gemella in Baetica</i>	114.b
<i>Tiro Tullius de Notis antiquorum</i>	167.c	<i>Tulca Rex Gothor.</i>	120.d
<i>Tiri Vespasiani arcus triumphalis qualis</i>	41.c.54.e	<i>Tullianus carcer</i>	57.e
<i>Tituli Cardinalium, qui dicantur</i>	121.c	<i>Turismundus</i>	119.d
<i>Toga & Tunica quid distet</i>	32.b	<i>Turiasonis nummi, quae hodie Tarrazona dicta</i>	97.e.98.a
<i>Toga picta, & latus clauus, quid</i>	32.b	<i>Turrita cur dicta Cybele</i>	180.c
<i>Togae palmatae</i>	32.c	<i>cur à Leonibus eius currus tractus</i>	ibid.c.d
<i>Togata, quarum urbium cognomentum</i>	94.c.d.e	<i>Turtur fidei symbolum</i>	16.e
<i>Togatae Comoediae</i>	144.e	<i>Tutulus, pilei genus</i>	67.a
<i>Togati & Sagati qui</i>	172.b	<i>Typographi pauci publico student commodo</i>	172.a
<i>Toletum, Castellae caput</i>	103.d.e	<i>Tyrrhenica Hiberus</i>	36.b.c
<i>Regum olim sedes</i>	ibid. & 107.c	<i>Tyrrhenica Tarraco</i>	94.b
<i>Concilia varia ibi habita</i>	105.d.107.c	V	
<i>varie nummis inscriptum</i>	104.d	V <i>S. L. M. Votum soluit libens merito</i>	141.d
<i>Carpetaniae caput Plinio</i>	107.c	<i>Valentia, urbs Hisp.</i>	102.c.d
<i>Tonans Iupiter & fulminans, qua forma in nummis</i>	173.c	<i>Valerius Probus, & Magno Diaconus, de Notis veterum</i>	167.b
<i>Torquatus, T. Manlij cognomen</i>	3.d	<i>Valerionum familia, primo Valistorum dicta</i>	147.c
<i>Torques collo appensae</i>	ibid.		P. Valerij

INDEX

<i>P. Valerij Publicolae Inscriptio</i>	147. b. c	<i>Virtutis & Honoris templa, iuncta cur</i>	13. e
<i>Valerius Vicentinus, artifex</i>	118. d	<i>Virtus exercitus</i>	14. a
<i>Valetudo, Salutis socia</i>	30. a	<i>Augustorum</i>	ibid. b
<i>Vallarum corona</i>	22. c	<i>Viterby antiquitas</i>	160. d. e
<i>Vasius Lobera, Lusitanus, primus auctor Amadisi</i>	16. c	<i>Vitiza Gothorum Rex ultimus</i>	86. c. d. 106. a. 118. c
<i>Vasconum lingua</i>	85. c	<i>Vitulus, cognomen Voconiae gentis</i>	69. d
<i>Vbertas, in nomism.</i>	26. a	<i>Vlia, quinto à Corduba lapide</i>	112. e. 113. a
<i>Ve-Iupiter aut Veious cur dictus</i>	173. a. b	<i>Vitulus ab Israelitis adoratus</i>	76. a
<i>Velare caput in sacris</i>	14. c	<i>an Apis, bos Aegypti fuerit</i>	ibid.
<i>Velij Longi Orthographia</i>	128. b	<i>Volt, & Dauos cur scribebatur, geminata nimirum littera</i>	88. e
<i>M. Velseri V. C. Augustanae Antiquitates</i>	167. b	<i>Vomitoria, in Amphitheatro</i>	49. c
<i>Venus myrtia</i>	71. a	<i>Urbs, quid significet</i>	101. d
<i>Venus Paphia, forma pyramidis</i>	76. b	<i>Urbes Diis sacrae</i>	170. b. c. d. e
<i>Veneri cur columba, myrtus, & mala assignantur</i>	70. e	<i>Urbes & Coloniae arando designabantur</i>	97. c
<i>Venus Victrix, in nummis</i>	180. a	<i>Urnae inscriptae Romae</i>	155. c
<i>& Genetrix per e in secunda syllaba</i>	ibid.	<i>Urso cogn. Gemina Urbanorum</i>	114. b. c
<i>Veneti & Albati in Circensibus</i>	30. e. 48. b	<i>hodie Ostuna, & Academia est</i>	ibid. d
<i>Verrius Flaccus Capitolinos Fastos digessit</i>	150. d	<i>Vilitates quinq; è studio Nomismatum</i>	6. b. c. & c.
<i>Vesta Dea cum Palladio</i>	32. a	<i>7. b. 9. c. d. e. & 33. d. e. etiam plures</i>	34. a
<i>Vesta, quasi vi stans</i>	176. e	<i>Wamba Rex Gothor. vulgo Bamba</i>	105. d. 120. d
<i>ignis aeternus ipsi seruabatur à Vestalibus</i>	ibid.		112. b
<i>eius templum in nummis quale</i>	177. a	<i>Witericus Rex Goth.</i>	105. a. 113. b. al. Witericus
<i>Mater, cur dicta</i>	ibid.	<i>Liuvae II. successit</i>	ibid.
<i>Vestales Virgines</i>	177. b. c. d	<i>Witiza Rex</i>	106. a. 118. c. vide Vitiza
<i>eius delinquentibus quid fiebat</i>	ibid.	<i>Egicae fuit F.</i>	ibid.
<i>earum praesides Amata dicta</i>	176. e. 177. a	<i>Vulcanus in nummis cum pileo & malleo</i>	174. e
<i>Veteres quomodo in folijs scribebant</i>	44. e. 45. a	<i>ab Alcamene factus</i>	ibid.
<i>Via Traiana in nummis</i>	46. d	<i>Volkanus in nummis quibusdam</i>	174. a. c
<i>Vibona Italiae, dicta Valentia</i>	102. c	<i>elandus cur à matre blandiendo dictus</i>	ibid.
<i>Vicentini in Italia quomodo dicti</i>	156. b	<i>cur in maiorum Gentium Diis</i>	ibid.
<i>Vicissitudo rerum humanarum in C. Mario</i>	173. e	<i>Romulusex manubiis quae illi dedicavit.</i>	ibid. b
<i>Victoria cur inuectacurru</i>	85. a	<i>de Vulcano Inscriptiones Romae</i>	174. d
<i>partim alata, partim alis carens</i>	20. c. d	<i>quando positae</i>	ibid.
<i>Victoria naualis</i>	21. e	<i>Wolfgangus Laxius Medicus, de nummis, etiam</i>	
<i>Victoriati nota V</i>	4. d	<i>Greciae,</i>	166. c. 167. a
<i>Villa publica in nummis T. Didij</i>	60. b	<i>Vxama, hodie Osma</i>	109. a
<i>locus in campo Martio est</i>	ibid.		
<i>Violae & maluae, an colore purpureo</i>	75. a		
<i>Virga, quid significet in nummis</i>	19. a		
<i>Viri in luctu pulla veste vsi Romae</i>	31. a		
<i>Viriathus Lusitanus, dux</i>	156. a		
<i>Virtus</i>	13. c. d. e		
<i>Virtus in actione consistit</i>	34. a. 39. c		

X

-X- Denarij nota 4. d

Z

Zodiaci signa in Nilo notata 44. e

b 3

INDEX

INDEX AVCTORVM

QVI HISCE DIALOGIS

ILLVSTRANTVR.

Caesar lib. III. belli Ciuilis, de Tribubus pag 127. c. d		Martialis locus emendatus à Surita	37. a
Cassiodorus in Variis, de Circensibus ludis, lib. 3. Epist. II.	50. d	Martialis de Moneta loca de Amphitheatro Epigram.	4. b 49. e
Ciceronis in Epist. illustratus locus à Petro Bembo de Monetibus Triumuiris	3. e 4. a. c. 29. a	locus de Bilbili emendatus	98. d
Columellae verba restituta de Centesima vsura	126. b	Phaedri liberti Neronis Apologus de arboribus Diis consecratis	78. c
Festus Pompeius emendatus	142. c	Plinij loca de coloribus lib. IX.	74. e. 75. a. b. c. d
Hirtius in <i>Via</i> correctus	112. d	locus de Vrsone	114. b
Horatij locus illustratus lib. I. Epist. 20. de Ilerda	89. e. 90. a	Plutarchus in Galba corruptus in voce <i>Clu- niae</i>	109. e
Lucanus lib. 9. de serpentibus	38. c	Propertius lib. IV. Eleg. 8. illustratus	29. c. d
		Taciti locus de Denario sedecim assibus ac- stimato	4. d. e

VIRGILII LOCA ILLUSTRATA.

Eclo. III. ver. 71. <i>Aurea mala decem, &c.</i>	71. e	v. 694. <i>Alpheum fama est, &c.</i>	84. c
III. v. 9. <i>Toto surget gens aurea, &c.</i>	ibid.	III. AEN. v. 41. <i>Et Numidae infreni</i>	38. e
& v. 17. <i>Pacatumque reget, &c.</i>	65. c	v. 242. de Mercurij virga	174. c
VI. & in Ciride Scylla. v. 74.	69. b	V. AEN. v. 250. de Maeandro fl.	46. a
VII. v. 61. <i>Populus Alcidae, &c.</i>	71. a	VI. AEN. v. 164. <i>Tritonia Pallas</i>	66. a
XI. v. 4. de Arethusa	84. d	v. 193. de aibus Diis sacris.	62. a. b. 63. b
GEORG. I. v. 28. de myrto	71. a	v. 846. <i>Vnus qui nobiscunctado rest. rem.</i>	151. d
v. 212. de papauere	28. a	VII. AEN. v. 187. <i>Ipsè Quirinali lituo</i>	67. b
v. 384. de Caystro fl.	45. e	v. 607. & 610. de Iani portis	65. b
III. v. 486. de infula victimae	110. c. d	v. 612. de Trabea	67. c
III. v. 131. de papauere vesco	28. a	v. 678. <i>Nec Praenestinae, &c.</i>	127. a
v. 564. <i>Parthenope studiis, &c.</i>	68. c	v. 799. de Ione Anxuro	173. a
I. AENEIDOS v. 46. de aibus Diis sacris	63. b	VIII. AEN. v. 116. <i>Paciferaeque manu ramum,</i>	17. d
v. 71. <i>Tyrrhenum nauigat aequor</i>	36. c	v. 150. <i>Accipe daque fidem</i>	16. c
v. 149. de Neptuni tridente	64. d	v. 429. de Cyclopibus	63. b
v. 296. <i>Cana fides</i>	17. a	v. 435. <i>Aegidaeque horriferam, &c.</i>	66. c
v. 298. de Iano clauso	65. b	v. 659. <i>Aurea caesaries ollis, &c.</i>	37. e
v. 345. de Carthaginis origine	82. d	v. 663. <i>Hinc exultantes Salios</i>	67. a. b
v. 382. <i>Sum pius Aeneas</i>	15. a. b	v. 682. <i>Parte alia ventis, &c.</i>	22. a
v. 419. de aibus Diis sacris	62. a. b	v. 696. de Sistro	41. d
v. 445. de Luco Diis sacro	83. a. b	IX. AEN. v. 619. de Berecynthia	76. e
II. AEN. v. 39. <i>Scinditur incertum, &c.</i>	178. b	X. AEN. v. 230. <i>Nos sumus Idaeae, &c.</i>	78. e
v. 135. de Sinone locus C. Mario aptatus	174. a	v. 543. <i>Instaurant acies</i>	127. a
v. 226. de Tritonide Minerua	167. c	v. 545. de Ioue Auxuro	173. a
v. 239. de Concha	66. a	XI. AEN. v. 4. <i>Vota Deum primo</i>	21. b
v. 615. de Palladis arce	66. c	v. 100. <i>Iamque Oratores aderant</i>	178. a
III. AEN. v. 286. <i>Aere clauoclypeum</i>	21. c	v. 165. <i>Iunximus hospitio de xtras</i>	16. c
v. 359. de Apolline	73. c	v. 333. <i>Munera portantes</i>	67. c
v. 405. <i>Purpureo velare comas, &c.</i>	14. c	Vlpiani I. C. in Fragmentis locus ex Tacito libro 3. Annal. illustratus.	77. c

COMMISSA OPERARVM ET OMISSA

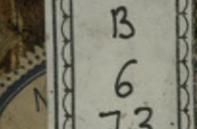
sic ante legendum corrigantur.

In Ant. Augustini vita † 1. in marg. lege Fl. Vopiscus. † 2. b. v. 24. à fin l. quotidiani sermones, hae. pag. 8. v. 6. l. Tarracone. pag. 9. v. 33. leg. Elagabalus. pag. 15. v. 30. l. Iuuenum. pag. 16. v. 8. l. dextra. & 16. dele M. In marg. l. Aen. ix. & xi. pro viii. & xii. pag. 17. v. 9. l. ferentem. pag. 20. v. 9. à fin. l. mobilis, pro nobilis. pag. 22. v. 12. cui, pro qui. v. 23. l. vallum, & 25. l. valli. pag. 23. v. 37. l. stulto. pag. 24. v. 14. l. Alexandri. pag. 27. v. 17. l. Non sciat, loco, Non nouit. pag. 28. v. 9. à fin. l. G. tantum, pro 67. pag. 29. v. 28. l. caeco. & qua, pro quo, & v. 30. l. ex ima. pag. 30. v. 14. l. plerumque, & v. 28. l. Hierosolymis. pag. 31. v. 6. anno 1000. dele x. pag. 52. v. vlt. l. B. Cur hae. pag. 54. v. 1. scribe Poenulo. pag. 56. v. 22. l. Phaetontis. pag. 58. v. 6. l. delineauit. pag. 71. v. 2. l. Veneri. pag. 72. v. 19. l. incedebar. pag. 73. v. 6. l. curibus, pro curibus. pag. 75. in marg. iuxta fin. l. Corn. Nepos. pag. 78. in marg. l. Peliaco. & loco V. 23. l. 230. Pag. 82. in marg. in fine, loco IIII. Aen. l. 1. Pag. 86. ad oram l. Inscriptio- nes Rom. nuper collectae à Io. Pontano. pag. 90. v. 29. l. Arpinum. pag. 92. v. 2. l. B. Huiusne. pag. 98. v. 5. à fin. l. Hyampolin. pag. 99. v. 26. l. & Graecis, pro à. pag. 110. v. 3. à fin. in marg. L. MENTESA. pag. 113. v. 18. l. nato. pag. 114. v. 27. Iliad. 3. l. 7. pag. 116. v. 18. l. Ἡεῦσα. & 31. l. Phoebo. pag. 118. in marg. l. in Carpetanis Talauera. pag. 155. sic corrige, 119. pag. 129. v. 2. l. At. pag. 130. v. 2. l. inter eos. pag. 136. v. 8. l. maxime. pag. 141. v. 2. l. vendere. pag. 143. v. 30. l. imparibus. pag. 145. v. 4. à fine l. genita. pag. 146. v. 24. l. A. Paulla. pag. 153. v. 8. à fin. l. cum P proferunt, imo, quod non sequor, Tempto. pag. 163. v. 10. à fin. l. Prouincia.

ANTO
AUGU

B
6
73